

DE
VUREN
SPREKEN

DE VUREN SPREKEN

Aan mijn Moeder

J. VAN DER HOEVEN

DE VUREN SPREKEN

OERWOUDVERHALEN VAN
NIEUW-GUINEA

1952
UITGEVERIJ C. DE BOER JR.
AMSTERDAM

TIJGER,
EEN VREEMDELING IN DE
VOGELKOP

I. TIJGER, DE VOGELJAGER

TIJGER ligt languit voorover op de grond, met zijn hoofd net over een steen heen, die in het bergstroompje vooruitsteekt, dat kabbelend zijn weg tussen zand en rode klei en rotsen vervolgt.

Hij laat het hoofd zakken tot zijn mond het water bereikt en drinkt met gulzige teugen het ijskoude vocht. Hij drinkt zo overmatig snel, dat hij zich verslikt en proestend het bovenlichaam weer opricht. Terwijl het water hem uit de neus en ogen loopt, kijkt hij verschrikt om zich heen.

Rondom zich ziet hij de lachende gezichten van zijn naakte vrienden, die de zware kisten en pakken van hun rug hebben gelegd, om de gespannen spieren even rust te gunnen. Als hij hen proestend en hijgend aankijkt, schieten allen in een luide lach. „Tijger moe?” lacht Bowitt, de tolk en radja van de kampong, waar de blanke vogeljager besloten heeft zijn bivak op te slaan.

„Verrekken jullie allemaal,” knarst Tijger tussen zijn tanden. „Rot land met pokkenkerels,” bijt hij hun toe, woedend over zijn uitputting en beschaamd ten opzichte van het gemak, waarmee zij die zware lasten torsen.

Nauwelijks is hij even van de vermoeienis gekomen of opnieuw komt een hevig dorstgevoel in hem op; hij trekt zich overeind en laat zich midden in de beek zakken, tot zijn lichaam half liggend, half zittend een steunpunt vindt op de rotsige bodem. Een zucht van verrukking ontsnapt hem, wanneer het koele water zijn moede lijf omspoelt; verzachtend doet het kabbelende water zijn benen, heupen en borst aan, neemt het klamme zweetgevoel van hem weg en geeft zijn lichaam weer nieuwe krachten.

Willoos laat Tijger zich achterover zakken en even droomt

hij van de verre landen, die hij verlaten heeft om he vliegende goud van de Vogelkop te verzamelen en eer nieuw en rijk bestaan te vinden in de handel van de prachtige vogels, die hij op de hoeden van de mondaines in Parijs en Tokio en Honkong heeft gezien en waarmee een wereld van weelde te veroveren moet zijn.

Doch spoedig keert hij weer tot de werkelijkheid terug en ziet zijn hulpeloosheid. Nog liggend en gestreeld door de koele stroom neemt hij zijn omgeving met hernieuwde belangstelling op. Links en rechts het wilde ondoordringbaar schijnende oerwoud; in de laagte venijnig stekende heesters en struiken, hogerop een haag van kaarsrecht opschietende woudreuzen. Even verder een paar steil omhoog stekende rotsen, die niet te beklimmen lijken, maar de sporen van een paadje vertonen, waarlangs hij straks de moordende tocht met zijn vrienden zal vervolgen.

Dan ziet hij naar de steeds maar lachende zwarte kerels, die straks weer juichend en schertsend de loodzware kisten met spiegeltjes, katoentjes en andere gebruiks- en ruilvoorwerpen, spelenderwijs tegen de steilste heuvels zullen optorsen.

Dagen lang gaan zij nu al zo; zij vrolijk en zingend, hij te moe om een woord te spreken. Tandenknersend legt hij met inspanning van al zijn krachten de meest onbegaanbare paadjes en gangetjes af, waarop zwijnen hun nek zouden breken en waarop hijzelf al tientallen malen het loodje zou hebben gelegd, ware het niet dat altijd nog één dier onvermoeibaren hem juist op het goede moment en de goede plaats een steuntje of een voetje had gegeven.

Critisch als hij is, peinst hij over de moeilijkheden, die hij in dit vreemde land zal ondervinden en over de wijze, waarop hij deze het hoofd zal kunnen bieden. Maar de kracht, die hem vrijwel nooit in de steek heeft gelaten en die hem bij het temmen van de leeuwen in de circussen meester over de kwaadaardigste dieren heeft doen zijn en hem ook overal elders in staat heeft gesteld een bijna hypnotische invloed op zijn omgeving uit te oefenen,

mist hij. Dit doet hem zijn zelfvertrouwen verliezen en hij voelt zich als een hulpeloos kind, temidden van een vreemde omgeving. Reikhalzend kijkt hij naar de eerste strohalm, die hij zal kunnen grijpen om iets van zijn oude zelfbewustzijn te herwinnen. Moeizaam tracht hij zich verstaanbaar te maken, wanneer zij 's avonds in de bivakken van haastig gekapte stammen en palmbaren een strootje roken; maar hij is er nog niet in geslaagd ook maar een spoor van contact te leggen.

Zo peinzend staat hij eindelijk een beetje opgefrist, maar nog dodelijk vermoeid op uit het bergstroompje en bedoelt Bowitt verder te gaan. Met moeite zet hij zijn stijve ledematen in beweging, totdat zij hun werk weer geregeld en zonder morren doen. Berg-op, berg-af gaat het en telkens wanneer de top van een steile heuvel is bereikt, laat hij zich vallen en ontspant alle spieren als een kat in het gras en giet zich vol met water uit de veldfles, die Bowitt voor hem draagt; om even later, met lood in de schoenen, het paadje te vervolgen.

De richting, waarin gelopen wordt, is Noordwaarts. Vanaf de Zuidkust, waar Tijger zich uit de kleine Chinese zeilprauw naar het Noorden toe heeft laten ontschepen, hebben zij nu vier dagen gelopen en de vijfde dag zal Bówitt's kampong worden bereikt. Daar wil Tijger zijn hoofdbivak opslaan, midden in de Vogelkop, midden ook in een der meest belovende vogelgebieden. Van hieruit zal hij alle omliggende kampongs bestrijken. Het plan is goed uitgestippeld, de afvoer naar de Zuidkust geregeld en de aanvoer van de ruilartikelen uitvoerig met de Chinees besproken. Met grote energie heeft Tijger — het zwerven met de circussen moe — dit plan uitgedacht. Het binnenland in, duizenden vogels schieten, een betrouwbare man om te zorgen voor de verkoop in Makassar en over een jaar of vijf schatrijk naar huis. Zó en niet anders zal het gaan. Want Tijger is pienter, hij heeft een ijzeren wil en een groot doorzettingsvermogen. En ware het niet dat hij telkens, zij het niet voor ernstige zaken, met de

justitie in aanraking was gekomen, dan zou hij reeds lang een groot man in de circuswereld zijn geweest.

Dit alles heeft hij zich in de laatste dagen bij het lopen door die vermaledijde Papoease bergen al ontelbare malen voor de geest gehaald en muurvast staat zijn naaste toekomst hem voor de geest: zich vereenzelvigen met de bevolking; de speelbomen van de begeerde paradijsvogels te weten zien te komen en in één slag schatrijk te worden.

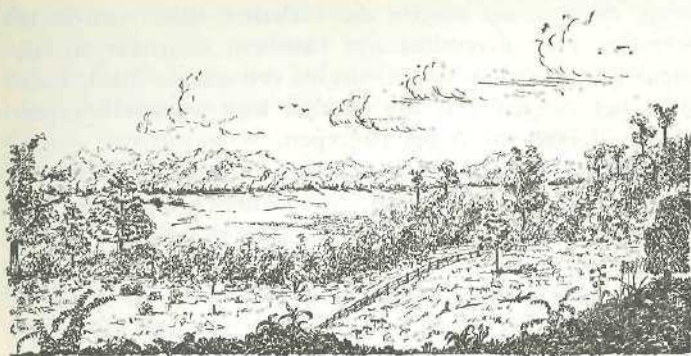
II. AIFAN

Eindelijk is dan de kampong van Bowitt bereikt en ruim een week is Tijger doende zich aan te passen aan het zwarte volkje, waarmee hij de eerste jaren wil leven en lijden.

De kampong Aifan ligt op een heuvelspits, van waaruit men de gehele omtrek tot ver in het binnenland, waar de hoogste bergen van het Noorden zichtbaar worden, kan overzien. Aan de voet van de heuvel ligt het meer, van bovenaf gezien een speelgoedmeertje, waar de vrouwen de vis voor de maaltijden vangen en de kinderen dartelen en springen en spetteren, zodat het één groot waterballet lijkt.

Tijger woont in de hut van Bowitt, bestaande uit één groot vertrek en een kleine veranda, het geheel op ongeveer manshoge palen. De voorwand is uitgevallen, zodat men aan die kant een hemelsbreed uitzicht heeft over het landschap. Dit is zijn lievelingsplaatsje. Hier staart hij uren lang naar de verten, waar blauwachtig-paarse lichten de contouren van bergen en heuvels in een waas van geheimzinnigheid en dromerige vaagheid hullen.

Achter hem roezemoest het huishouden. Bowitt's vijf vrouwen schreeuwen, lachen en kirren, al naar het uitkomt. Mooie jonge vrouwen zijn het. Met zijn vijven is het werk wel te doen; zo komt het dat ze er allen gezond en sterk uitzien niettegenstaande Bachmaan en Wirra, twee, en Bohémveh en Smitmenik ieder één kind

hebben; alleen Boksájoe, die sinds kort in het gezin is opgenomen, heeft nog geen kind. Maar dit neemt niet weg, dat ze haast de grootste mond van het hele gezelschap heeft.

Bowitt heeft haar gekregen uit de kampong Oésoe, drie dagreizen van Aifan. Zij is de dochter van de radja van Oesoe, een onbelangrijk man. Om der wille van de goede betrekkingen heeft Bowitt haar tegen een matige bruidschat maar tot zich genomen. Bovendien heeft deze transactie het grote voordeel, dat hij nu regelmatig wordt voorzien van sagoweer, het gegiste sap uit de vrucht van de nipahpalm, een heerlijk verfrissende alcoholhoudende drank, waarvan alle aanzienlijken grote liefhebbers zijn. Zo komt het dat Tijger op een avond verrast wordt met een bamboekoker vol sagero, vers uit Boksájoe's kampong, een geschenk van haar vader aan de gast.

Bowitt en Tijger drinken het langzaam, maar met kenner's routine; na elk bamboebekertje waarvan de inhoud in de kelen is gegoten, wordt de stemming luidruchtiger. Tijger vertelt van zijn verre reizen naar het land van de scheefogen en de staartendragers en van zijn avonturen in het circus met leeuwen, tijgers en andere dieren. Met open mond luisteren ze, Bowitt, de vrouwen en kinderen, „ooooh...” en „sstt...” roepend bij elke vertaling, die Bowitt doet. Zij begrijpen er niet veel van en zelfs Bowitt

heeft de grootste moeite de verhalen naar waarde te schatten. Het merendeel zijn klanken, waarnaar zij uit nieuwsgierigheid luisteren; slechts een enkele maal, wanneer het dingen zijn die binnen hun voorstellingsvermogen liggen, wordt het begrepen.

Zo vertelt Tijger van de leeuw, in wiens bek hij zijn hoofd legde. „Leeuw,” legt hij uit, „is een heel groot zwijn, dat uitsluitend mensenvlees eet.” „Toen zei ik tegen de leeuw: doe je bek open, en ik legde mijn hoofd erin. Ik snoof zijn adem dan zo uit zijn keelgat op; zo werd ik sterk. Op een keer was leeuw boos, hij wilde zijn bek niet open doen. Ik brak hem met mijn handen open en legde mijn hoofd er weer in. Maar ineens voelde ik, dat hij zijn bek weer dicht wilde doen. Ik trok mijn hoofd er nog juist op tijd uit. Vlak achter mijn hoofd klapte de bek met een smak dicht . . .”

„Ahh . . . Ohh . . .” roepen de vrouwen angstig; de mannen wrijven bedenkelijk met beide handen langs hun baardige gezichten en enkele kinderen beginnen luid te wenen. Het duurt even voor de suggestieve spanning gebroken is en allen weer gewoon kunnen lachen; zo hebben de toehoorders zich in de omstandigheden van het verhaalde ingeleefd.

Als tegenprestatie van Tijger's verhalen geeft Bowitt dan zijn sterkste jachtgeschiedenissen ten beste.

„Toen zagen we een zwijn, dat zo groot was, dat ik eronder door kon lopen. We schoten onze pijlen erop af, maar ze gingen er dwars doorheen. Weg zwijn! Het is misschien een spook geweest.”

Of hij vertelt een sterk verhaal, waarvan er misschien wel honderden in omloop zijn.

„Er was een tijd, dat het meer hier onder aan de heuvel er nog niet was. Er leefde een eenzame man in een kleine hut, samen met zijn hond. Elke dag ging hij naar zijn tuinen om groente en kladdi te verzamelen voor het dagelijks maal, trouw gevolgd door de hond. Op zekere dag, toen hij weer zoals gewoonlijk in de tuin aan het werk was, was de hond verdwenen. Na lang zoeken hoor-

de hij op een afstand blaffen. Dit deed de hond altijd, wanneer hij wild gevangen had. De man ging vrolijk op het geblaf af, denkende een goede bout te vinden om te roosteren en op te peuzelen. Maar de hond lag rustig te slapen; van een varken of ander wild was geen spoor te bekennen. Dit gebeurde enige malen achter elkaar; telkens weer blafte de hond en telkens weer lag het dier te slapen, als zijn baas erop af kwam om het wild te pakken. Daar de man hier niet van gediend was, besloot hij de hond aan een touw te leggen. Maar de hond beet zich los, verdween en na enige tijd hoorde de man het geblaf weer. Nu werd hij boos, ging naar de plaats waar het geluid vandaan kwam en sloeg het dier dood. Doch even later hoorde hij geruis; er borrelde water uit de grond op de plaats, waar hij het dier begraven had. Het borrelende water werd een stroom; de stroom werd een bandjir. De man vluchtte, maar het water kwam hem achterop. Zo hard kon hij niet lopen of het water haalde hem in en hij verdronk jammerlijk. En op deze plaats nu ontstond het meer van Aifan. De hoed en de nokking van de man versteenden en zijn aan de oostelijke oever nog te zien, als men met een prauw het meer op gaat."

De kampong Aifan ontstond zo:

Een man en een vrouw, de eerste bewoners van de streek, werkten in de tuin. De vrouw kreeg een ontsteking aan de vinger, die de man volgens de geneeswijze van die streek enige malen met een bamboemesje kerfde. Er viel een druppel bloed op de grond. Toen het echtpaar de volgende morgen weer naar de tuin ging, hoorden ze van verre kindergeschrei. Komende op de plaats, waar de dag tevoren het bloed op de grond was gevallen, vonden zij een kind, een jongen. Zij voedden hem op en hij groeide voorspoedig. Toen het kind een man was geworden, roofden zij uit een ver afgelegen kampong een vrouw. Zij gaven hun zoon dit meisje ten huwelijk; hieruit sproten zes jongens, de stamvaders van de zes kampongs uit de buurt, waarvan Aifan er één is.

Muisstil zitten mannen en vrouwen en luisteren ingespan-

nen naar Tijger's en Bowitt's verhalen. Het vuur knettert, wanneer het opgepord wordt, de kinderen knorren, wanneer zij maar even in hun slaap worden gestoord; een enkeling rommelt in een draagtas om wat droge tabaksblaren te zoeken, maar voor de rest worden er slechts twee geluiden gehoord: de stem van Tijger en die van Bowitt. Om de beurt nemen zij het woord, nu eens fluisterend,, dan met nadruk de woorden sprekend en dan, dit vaker naarmate het later wordt, met potsierlijke imitatiebewegingen het verhaal aandikkend.

Vooraf in het begin gaat het Tijger niet makkelijk af. Het moeizaam zoeken naar woorden en het even moeilijk vertellen daarvan door zijn vriend, doen menig effect verloren gaan. Met lallende, dubbelslaande tongen van de overvloedige sagero, zwetsen ze zo een gat in de nacht, tot de vrouwen angstig worden en hun stem doen horen. Bachmaan komt tussenbeide en zegt: „Bowitt, nu is het genoeg; straks ben je weer dronken en val je weer van de trap.” Maar Bowitt trekt er zich niets van aan en brult: „Vrouwen hebben in de stam nooit wat te zeggen gehad; hun geklets heeft geen waarde; ga slapen en laat ons de verhalen der ouden vertellen, zoals dat de gewoonte is.” Dan is het even iets rustiger, maar dit duurt niet lang. Want Tijger bedenkt een nieuw verhaal, aangepast aan het begripsvermogen van zijn vrienden:

Toen hij, Tijger, naar het land der zwarten wilde, bouwde hij een huis zo hoog als een boom. Hij floot en er kwam een vogel, nog groter dan de casuaris, die hem op zijn vleugels opving en hem over de zee bracht. In het land der zwarten gekomen betoverde hij de vogel tot deze geel werd en heel klein; en om hem te eren vangt hij er nu zoveel mogelijk van en stuurt deze naar het land der blanken.

Zo tegen elkaar op vertellend wordt het nachtwerk en als de vrouwen al moe zijn en ook zij zich bij de kinderen ter ruste leggen, brallen de mannen nog lang na, elkaar steeds beter begrijpend en steeds nader tot elkaar komend. Dronken dommelen ze dan in, Tijger de eerste tijd nog

op een verhoging, die hem soms de vage herinnering aan een bed geeft; later wanneer hij aangepast is, op de grond, zoals de kinderen van het land.

De volgende weken worden besteed aan het verkennen van de speelbomen. Uienlang lopen Tijger en Bowitt door de bossen, ingespannen naar de geluiden der vogels luisterend. Er is geen paadje, dat Bowitt niet kent. Het bos levert een macht nog onbekende dingen op. Belangrijk zijn de plaatsen, waar de lijken op hoge stellages te rotten worden gelegd, omdat de geesten der afgestorvenen dit zo willen, daar zij op die plaatsen samenkomen.

Er zijn speciale, grote, wonderlijk gevormde bomen, waar de geesten in wonen en hun eetpartijen en feesten houden; deze bomen zijn duidelijk te herkennen aan de botten van opgepeuzelde dieren, die als stille getuigen onder de bomen zijn achtergebleven.

De hoofdverblijfplaats van de geesten is de grote boom vlak achter de kampong en menigmaal luisteren de mannen naar het lawaai en gedruis, dat de geesten maken. Maar last, echt last, hebben ze er nooit van. De geesten leiden een onbekommerd bestaanje, hebben dezelfde posities daarboven als op aarde en amuseren zich best. Boos worden ze alleen maar, wanneer de ouden der kampong niet waken over het stipt nakomen van de aloude gebruiken. Dan verzinnen ze nare straffen, sturen ziek makende krachten en laten vooral diegenen, die het meest tegen de adat gezondigd hebben, sterven om hen tenslotte onder enorm feestgedruis op te peuzelen.

Lastig ook worden zij, wanneer de schulden aan de overledenen niet worden afbetaald. Dan zoeken zij tot ze de schuldigen gevonden hebben en bedekken hen met huidziekten of toveren wormen in hun lichaam, die hen van binnen verteren.

Soms staat Tijger ineens stil en luistert aandachtig. „Hoor ik misschien geesten?” Bowitt staat dan ook stil om te luisteren. „Hier zitten ze haast nooit. Het kan zijn dat ze ons volgen, hetzij om ons kwaad te doen, hetzij om ons

te beschermen. De schulden aan mijn oude zijn nog steeds niet afbetaald. Wij zullen eens gauw naar radja Soéboeroek gaan en hem zeggen te betalen. Het moet mijn oude daarboven knagen, dat hij nog steeds zijn kain niet heeft." Dan lopen ze opgelucht verder, want het is zeker dat Bowitt's oude nu weer gerust is.

Wanneer zij de speelbomen van de vogels naderen, gluren ze langs stammen en tussen takken door. Pronkend, zwierig en kibbelend drentelen en vliegen de vogels van tak tot tak; goudgeel glanzen de mooie vleugels en lange staartveren der mannetjes in de zon, wanneer zij kirrend en fluitend hun mooiste strijddos tonen. Tijger's ogen glinsteren van vreugde. Daar is het voor het grijpen, het goud van de hoeden van de mondaines. Duizenden en nog eens duizenden guldens zal hij ermee verdienen en honderden zullen er straks aan zijn voeten liggen om zo'n vogel te bezitten.

Dan valt het schot en een aantal der dartele diertjes laat het leven en tuimelt naar beneden.

Even na de middag gaan ze naar huis terug, waar de buit op de grond wordt uitgestald. Bowitt's vrouwen nemen de vogels stuk voor stuk in de handen en strelen de veren alsof het de kopjes van hun kinderen zijn. Het is verwonderlijk zo gevoelig als zij zijn, deze mensen; zelfs kinderen strelen de dode vogels en drukken hen tegen de borst. De mannen mogen de lelijke eruit zoeken om ze te gebruiken als hoofdtooi voor het aanstaande feest.

Tijger ontdoet de vogels van hun ingewanden en gooit deze voor de honden, die er wild op af stuiven. De huiden smeert hij in, zodat er geen ongedierte in kan komen. 's Avonds gaan ze in een kist, die na verloop van enige tijd door de diagers vol naar de kust zal worden gebracht.

III. BOKSAJOE ONDEUGEND

Na een maand is Tijger volkomen ingeburgend in het gastvrije radjagezin. Aanvankelijk met verwondering, later

met meer begrip heeft hij de verhouding van de huisheer tot zijn vijf vrouwen leren waarderen. Van eigenlijke liefde merkt hij niet veel. Wel bestaat er een sterk afhankelijkheidsgevoel tussen de leden van de stam en in nog veel sterkere mate tussen de leden van het gezin onderling.

Bowitt en zijn beide oudste vrouwen, Báchmaan en Wirra, leiden het dagelijkse werk op bewonderenswaardige wijze. Zij verdelen de taken zo eerlijk mogelijk. Twee zoeken brandhout en twee gaan de tuinen in en komen beladen met groente en kladdi thuis. Alleen de jonge Boksájoe heeft zich nog niet geheel aangepast; zij hangt er nog wat bij en Bowitt verwijt zichzelf, dat hij zich nog niet behoorlijk aan haar heeft kunnen wijden.

Eerlijk gezegd heeft hij zijn handen vol aan de vier andere vrouwen, die met alle normale hartstochten zijn bedeed. Het is een stil gevecht om de genegenheid van Bowitt en het is een moeilijke taak en er behoort veel levensinzicht toe, om het geheel zonder wrijving te doen verlopen. Slechts een enkele maal, zoals in het begin, heeft hij van de stok gebruik moeten maken om rust en orde te herstellen; de laatste jaren is dit totaal overbodig geworden en daar het geslachtelijke in de verhouding tussen mannen en vrouwen slechts die rol speelt, die noodzakelijk is voor de voortplanting der soort en de diepere gevoelens, die dit gehele complex op een hoger niveau brengen, ontbreken, is de hoofdschotel van de moeilijkheden, een wandeling in de bossen om de beurt met elk van zijn vrouwen. Alleen Boksájoe is het met deze gang van zaken niet eens. Ook bij haar is het geslachtelijke denken niet verder ontwikkeld dan tot dat wat zij aan dubbelzinnige opmerkingen van de jonge kerels uit de kampong heeft gehoord. Maar het jonge lichaam verlangt, zolang het nog niet met de lasten van een kind is bezwaard, naar een iets ruimere bevrediging dan haar wordt toebedeeld.

Bowitt weet dit en deze zorg drukt hem. Met meer dan normale aan vrouwen te besteden aandacht slaat hij haar daarom gade; wanneer zij met velen bij de vuren zitten

en de vrijgezellen het hoogste woord voeren en de verhalen dubbelzinnig worden, ziet hij de ogen van zijn jongste vrouw oplichten en schitteren van vreugde en onbegrepen verlangen. Boksájoe doet haar uiterste best om haar ondeugd voor haar man te verbergen. Maar hoe verder zij van de jongeren afzit, des te vuriger wordt het ogenspel, dat zij met hen speelt. En wanneer de woorden, die op het geslachtsleven betrekking hebben, brutaal en ongesluierd door de lucht vliegen, ontmoet zij de ogen van hen, die om welke reden dan ook, een kortstondig samenzijn in het bos op hoge prijs stellen. Een enkele blik van een veraf zittende op het gunstige moment is voldoende om twee donkere gestalten in de duisternis van het alles omhullend oerbos te doen verdwijnen.

Zo gebeurt het op een avond, wanneer allen om het vuur vereend zijn, dat Tijger twee donkere gestalten, waarvan Boksájoe er één is en een ongehuwde jongeman de andere, als bij toverslag ziet verdwijnen.

Het gezelschap lacht en praat uitbundig en Bowitt en Tijger slurpen hun bamboebekers sagero; het is een wat oudere, flink gegiste sagero en het vocht snijdt brandend in de maag.

Dan bemerkt Bowitt de opengevallen plaats. Plotseling staat hij op. Onheilspellend groot en sterk staat hij daar, rossig oplichtend in het schijnsel van de grimmige schaduwen verspreidende vuren.

Om zich heen kijkend, zoekt hij een stok. Aan de muur ontwaart hij een rottan, waaraan de kinderen in grote sagobladkommen water uit het meer naar huis dragen. Hij grijpt deze en breekt er een eind af tot er een armlang stuk overblijft, dat hij in zijn gebalde vuist heen en weer zwiept. Een hevige woede komt in hem op. Niet om het bedrog, want zo wordt dit niet aangevoeld; het huwelijk is een transactie en geen verbintenis uit liefde. Ook niet omdat hij zich beledigd voelt; wat wie meer dan één vrouw heeft, calculeert een dergelijk verloop in de normale gang van zaken in, maar het is een prestige-kwestie. Hij, de radja, bij de neus genomen door een jonge

meid. Herhalingen zouden oorzaak kunnen zijn, dat hij — en tot schade van de hele streek — als zijnde een weinig krachtig man over de tong zou gaan; het zou zijn macht doen afnemen en zijn invloed verminderen. Om deze reden én omdat hij dronken is en alle proporties in zijn brein dubbele afmetingen hebben aangenomen, laat hij zijn opkomende drift de vrije teugel. Als een loerende adelaar doorboort hij met wilde blikken de duisternis, begerig de eerste contouren van zijn overspelige vrouw uit het donker te zien opdoemen.

Boksájoe ontdoet zich van haar vurige minnaar en wil zo snel mogelijk naar de hut terugkeren. Haastig staat zij op, trekt haar tjawat recht en snelt huiswaarts. Vlak bij de hut gekomen mist zij onmiddellijk het drukke geroezemoes, dat een gezellig vuurtje altijd omgeeft; ook het luide geschreeuw van de sagodrinkers is verstomd en dan weet zij, dat men het ontdekt heeft.

Bij de volgende stappen kan zij het tafreel al overzien: in het midden Bowitt, dreigend en gevaarlijk met een rottan in zijn vuist; daaromheen wegkruipende gasten en verlegen, zich zo klein mogelijk makende huisgenoten. De ontdekking is een voldongen feit en haar kastijding staat voor de deur. Hoewel een lichte angst haar bekruipt, omdat Bowitt dronken is en men nooit kan weten hoe zo'n ranselpartij afloopt, verandert zich weinig in haar houding. Zij kent het risico van de vrijage en een kind kan vertellen wat er in deze omstandigheden gebeurt.

Een zeker schuldbewustzijn veinzend kruipt ze ineengedoken het steile boomstammetje op. Nauwelijks is zij boven gekomen of Bowitt heft een vreselijk geschreeuw aan: „Hondenmeid, zwijnenvel, verkoopbaar gat,” lalt hij haar tegemoet. Een hevige regen stokslagen striemt haar rug en als zij geen kik geeft, ranselt hij haar van voren en als ze dan nog geen kik geeft, heft hij in doller woede de rottan ver boven zijn hoofd, als wil hij haar de schedel inslaan. Maar hij weet niet, dat Báchmaan met het jongenaar arm achter hem staat om de hulpeloze hulp te komen. Het opgeheven hout, om

harder te kunnen slaan nog verder naar achteren heffend, raakt hij het schedeltje van het blèrende kind met een slag, die door hemzelf wordt gevoeld. Even houdt hij in, kijkt achterom en ziet wat er gebeurd is: de zuigeling houdt op met schreeuwen en een straal rood bloed druppelt uit het kopje en valt op de grond.

Een hevige verwarring maakt zich van allen meester. De moeder geeft een gil; de vader staat als verstijfd van schrik, ruw uit zijn roes ontwaakt; de anderen lopen toe, doch géén wetend wat te doen.

Boksajoe huilt. Tijger grijpt in, haalt water uit de bamboekoker en bet het hoofdje van het kind met een stuk kain, dat als dure ruilwaar dienst had moeten doen. Maar het kind geeft geen teken van leven meer en sterft na een oogenblik, geheel verstijfd.

De verslagenheid is groot. In een grote kring gezeten, staren allen een tijdlang naar het lijkje in Báchmaan's armen; dan zetten de vrouwen het tradionele geween in. Ook Báchmaan begint zacht te wenen en weldra vult een luid geweeklaag de sombere nacht. Van alle hutten komen nu vrouwen en mannen. De mannen blijven stil op een afstand staan en bespreken op gedempte toon het voorval; de vrouwen scharen zich in de kring der wenenden en al naar de graad der belangrijkheid in de stam en de familieverwantschap vallen zij het koor der wenenden meer of minder luide bij. Al wenend beschuldigen de ouderen zich ervan niet goed op de opvoeding van het kind toegezien te hebben; de jongeren herinneren de omstanders in hun geweeklaag aan de grote rijkdommen, die het kind al deelachtig zijn en aan de grote deugden, die het nu reeds bezat.

Bowitt is intussen weer rustig geworden. Met bitterheid denkt hij aan zijn onbeheerste driftbui. Kastijding is vanzelfsprekend, maar zó wild, is dat een man van zijn stand waardig? Wat zullen de buurkampongs van zijn ruwheid zeggen? Hebben daarvoor de ouderen hem tijdens de manwordingsbeproevingen laten hongeren en dorsten? Wat kan er aan de hand zijn, dat de geesten hem niet op tijd

hebben weerhouden? In welk opzicht heeft hij tegen de adat gezondigd?

Als een geslagen man staat hij op. Dáár in de hoek ligt het mooiste en grootste bord dat hij ooit gezien heeft; gisteren nog heeft Tijger het hem als een blijk van vriendschap, voor zijn jongste zoon geschonken. Voorzichtig pakt hij het geschenk op en bekijkt het aandachtig. „Beesten, tien maal groter dan krokodillen uit de rivier van de kust,” heeft Tijger gezegd, doelend op de blauwe draken, die het inderdaad prachtige Chinese bord sieren.

Hij neemt het in beide handen, heft het boven zijn hoofd, zoals hij de stok ophief, waarmee hij zijn kind heeft gedood en werpt het met alle kracht tegen de rottan, die vergeten op de grond ligt.

In duizend scherven slaat het bord uiteen; de splinters vliegen tussen de wenende vrouwen. Voldaan kijkt Bowitt voor zich uit. Tegen Tijger zegt hij: „De ziel van mijn kind heb ik beschadigd en zijn bezit verbrijzeld; dat is van hem en hij zal het daar nodig hebben.”

Die nacht en de volgende morgen duurt het wenen van de vrouwen. Wie moe is, kromt even de rug en doet een slaapje, onmiddellijk vervangen door haar, wier slaapje net achter de rug is.

De naaste familie en de moeder wenen door, aan één stuk tot de mannen het kind, nadat de zon haar hoogste punt heeft bereikt, opnemen en naar het bos brengen, waar zij bomen omhakken en een stellige bouwen, een dodenkrib. Drie manslengten hoog is de krib, als het lijkje erop wordt gelegd en aan de elementen prijsgegeven. Maanden later zal het schedeltje worden bijgezet in het dodenhuisje, waar alle families om de beurt een paar maanden hun intrek zullen nemen om te waken en het contact tussen de geesten en de levenden wakker te houden.

's Morgens na het ongeluk verzamelt Tijger de scherven van het door Bowitt stukgeslagen bord. Hij doet dit met een bedoeling, want toen Bowitt gisteren het bord tegen

de rottan smeed, gebeurde er iets merkwaardigs: bij het in duizend stukken uiteenslaan sprongen er vonken van het hout. Daarom experimenteert Tijger net zo lang tot er licht flitst, als hij met een scherf tegen het bamboe slaat. Dan vangt hij de vonk op een stukje lont op, dat de mannen van een bepaalde soort uitgerafelde boombast maken en dat zij zelf gebruiken, wanneer zij vuur maken door twee stukken hout tegen elkaar te wrijven. En ja, de lont rookt en stinkt en na wat blazen ontstaat er een vlammetje. Een stukje porcelein, een bamboe en wat uitgerafelde boomschors en het maken van vuur, wat de stammen tot op heden zoveel moeite veroorzaakte, is een eenvoudige zaak geworden.

's Avonds laat Tijger het aan Bowitt zien, die opgewonden van vreugde is. Bowitt is blij voor hemzelf, omdat hij er een belangrijk middel tot rijkdom in ziet en ook voor Tijger, omdat hij door deze vinding een gezien man in heel de streek zal worden. Onder het drinken van een beker sagero bespreken zij de voordelen, die uit de vinding zullen voortvloeien.

Tijger vindt de tijd rijp om over een huwelijk te gaan praten. Maar Bowitt moet hem teleurstellen. Vrouwen ruilen is een bijzondere zaak, legt hij uit. Om te beginnen is het een kwestie van sympathie van de stamhoofden. Wanneer twee radja's het met elkaar eens zijn, zullen zij de meisjes van hun stam tegen elkaar ruilen. Als ruilmiddel komt uitsluitend de oude en van geslacht op geslacht overgeërfde kain timor in aanmerking. Deze kain is ingevoerd door handelaren, die van ver over zee kwamen en heeft alle andere waardemiddelen vervangen. Voordien waren schelpen en kralen het belangrijkste ruilmiddel, doch dit is sinds de invoer van de kain timor veranderd. De vogeljagers van de kust, die thans de vogels opkopen, hebben deze kain ook, maar dit is nieuwe kain. Maar voor de stamhoofden heeft alleen de oude, reeds lang circulerende kain waarde.

De prijs voor een radja-dochter is minstens tien kains, en

dan moeten ze nog heel oud zijn en bovendien moet de jongeling slangen, zwijnen en andere kleine geschenken geven, anders is de bruidschat niet volledig.

Deze kleinere dingen zijn meer privé-geschenken van de jongen aan de vader van de bruid. De kain evenwel is een stamzaak, waarover door radja's en aanzienlijken wordt beslist. Voor Boksájoe heeft Bowitt drie kains aan haar vader en nog vijf aan radja Aijoe gegeven, die hij nog van Boksájoe's vader kreeg. De stam der Usu's is door beheksing erg in aantal achteruitgegaan; het aantal gestorven jonge dochters is groot geweest en hierdoor kon men de meisjes, die al beloofd waren, niet geven en namen de schulden van Usu toe. Sinds lange tijd is dit een ernstige zaak voor de streek en het is heel wel mogelijk dat Aijoe op een gegeven moment de speren op zal nemen om alle vrouwen van Usu te roven.

„Maar,” vervolgt Bowitt, „wanneer je een vrouw wilt hebben, dan krijg je kain van mij; ik weet, dat je mij met vuur terug zult betalen. Geef mij vuur en ik bezorg jou de vrouw, die je wilt.”

Tijger verlangt naar de warmte van een vrouw en naar volgens zijn eigen smaak gebakken kladdi en zegt: „Goed, Bowitt, omdat je mijn vriend bent en veel voor mij doet; je krijgt tien vuren van mij en ik zoek een vrouw, die jij betaalt.” Er is weer nog alwat sagero door de kelen gegoten; en de transactie wordt dan ook met druk lawaai en veel op-schouder-en knieën-geklap beklonken. Samen zullen zij werken: Bowitt zal de rijkste radja worden en Tijger de rijkste vogeljager. *Het verdriet over de nog die middag begraven zoon is vergeten.*

Nog één keer wordt Boksájoe geroepen, een laatste afstraffing wil Bowitt haar nog geven en dan is die zaak voor goed afgedaan. Zij schuift naar voren.

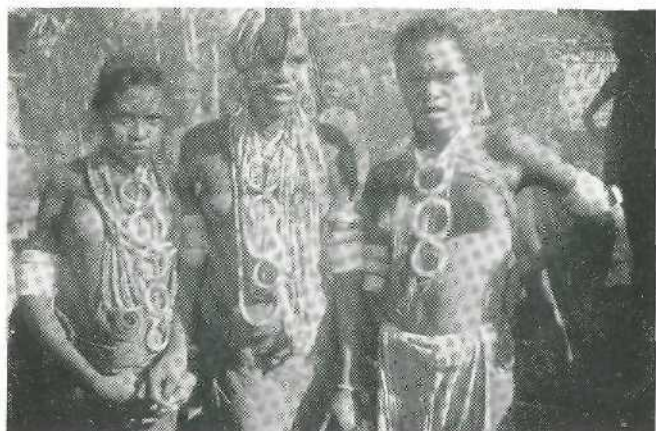
„Hondenmeid,” zegt Bowitt, „als je nog een keer jouw lichaam aan anderen leent, zal Tijger je villen als de vogels, waarvan hij de huiden verkoopt. Dan zal je dood gaan en daar boven zal je de vreselijkste pijnen lijden, omdat wij hier je huid verbrand hebben.”

Boksájoe peinst. Het leven boven is slechts in één opzicht gemakkelijker dan het bestaan hier: door het geest-zijn, ook al heeft die geest nog de lichaamsvorm, valt de zware zorg om het bestaan, het verzamelen van eten weg. Er is slechts één moeilijkheid: men weet niet in welk „boven” men komt. Er zijn er namelijk drie: één voor de op natuurlijke wijze gestorvenen, één voor de verminkten, dat zijn zij, die door krokodillen of zwijnen aangevallen en gedood of door heksen opgegeten zijn; en één voor de gekken: dat zijn degenen, die door de gekkenhoofden worden uitgekozen om hun als feestmaal te dienen en nadat zij verorberd zijn, de gekkenhoofden steeds als slaaf te gehoorzamen. De angst voor de dood wordt slechts veroorzaakt door de onzekerheid, in welk „boven” men zal komen. Hebben de voorouders het goed met iemand voor, dan zullen zij steeds trachten hem in het gewone „boven” binnen te loodsen.

Dit alles bepeinst Boksájoe en de vrees slaat haar om het hart. Zij neemt zich daarom stellig voor, nooit meer zo iets te doen.

IV. BEZOEK AAN SÓEBOEROEK

Bowitt gaat op bezoek bij de radja van Soeboeroek en Tijger gaat mee. De weg is lang en moeilijk. Maar Tijger heeft al veel geleerd, hij drinkt onderweg niet meer en dus zweet hij niet en raakt niet uitgeput. Hij kauwt pinang, waardoor de mondslijmvliezen samentrekken en die krachtgevend voor het hele lichaam is. Hij eet het gekartelde groene blad, waardoor een moe lichaam weer sterk kan worden. Voedsel neemt hij niet tot zich en vermoeit zijn darmen dus niet; het hongergevoel bestrijdt hij met noten, die wel bitter zijn, maar verdovend op het maagslijmvlies werken. Zo wordt het lopen een genoegen en kan hij zijn vrienden glansrijk bijhouden, welk gevoel hem van trots doet zwellen en zijn gevoel van eigenwaarde doet toenemen.

Kampongschonen uit Soeboeroek

Konauk met vrouw en kind

„Wee je gebeente!”

Tegen de avond bereiken zij de kampong Soeboeroek, een verzameling van een hut of twaalf. De radja woont in de grootste hiervan. Een stammetje van manslengte voert naar de deuropening en zelfs deze hindernis weet Tijger zonder moeite te overwinnen: als een boskind zo behendig loopt hij de steile paal op en duikt door de opening, die als ingang dienst doet.

Binnen bevindt zich een opeengepakte menigte. Het is al donker en het grootste deel der bewoners is in de enige ruimte, een vierkante kamer, verzameld. Bij het schijnsel der vuren onderscheidt men met moeite een groot aantal liggende, zittende of hurkende mensen en kinderen. Moeders zijn ijverig bezig grote hoeveelheden kladdi te roosteren; anderen wikkelen groente in pisangblaren en leggen dit in het vuur. Hier en daar wordt een zwijnenbout van de rekken boven de vuren gehaald en geroosterd tot het vel pikzwart is. Trekkend en scheurend kluiven de gelukkige bezitters de vezels van de bouten, terwijl zij het afdruipeende vet van de armen en de monden vegen.

Bowitt loopt regelrecht naar de hoek, waar de radja zetelt. Dat is de oostelijke hoek. Uit het Oosten komt het licht, dit is dus de belangrijkste richting; vandaar dat de hoofden hun plaatsjes in het oostelijk deel van de beschikbare ruimten hebben. Naar die hoek stevent Bowitt; achter hem aan struikelt Tijger met moeite wennend aan de rokerige lucht en nauwelijks in staat een hand voor ogen te zien. Radja Kónauk Sávrrouw heeft het zich gemakkelijk gemaakt en ligt suf op zijn zij. Boktita zijn vrouw zit voor het vuur en port erin tot het hoog oplaait en keert met een houten tang de poffende vruchten om en om. In haar arm hangt het jongste kind, een goed gevoede zuigeling. Links en rechts van haar zitten de twee andere kinderen, een jongen en een meisje. Zij brengen de tijd door met het plagen van hun moeder, het slaan naar jankende honden en het spelen met gloeiende stukjes hout, die in het vuur gegooid en er weer uitgehaald worden. Als Boktita Bowitt ziet, schrikt

zij en geeft haar man een por tussen de ribben. Lui kijkt hij op.

„Ooeiii . . . eten al klaar?”

„Bowitt is er met de vogeljager.” Rits, daar zit de radja overeind.

„Bowitt, kom binnen en zit . . ., wat kom je doen?” Bowitt drukt een paar lichamen aan de kant en speurt achterom naar Tijger.

„Dit is Tijger,” zegt hij, „een man van grote kennis; hij doet geen kwaad, wees goed voor hem.” Tijger komt naderbij en steekt zijn hand op; „Mennana”, goeden-dag, zegt hij en wringt zich evenals Bowitt over een paar slapende lichamen heen. De kinderen krijsen, de honden blaffen en een paar slapenden verheffen hun donkere lichamen een weinig, steken hun hoofden op en roepen: „Rabauwa . . . wie?”

Boktita is een beminnelijke gastvrouw. Met gekruiste benen zittend, het tjawat volgens de mode van deze kampong tot in de knieholten opgeslagen, keuvelt en gebaart ze aan één stuk door en regelt het vuur, dat telkens op uitgaan staat.

„Allang van Tijger gehoord,” zegt zij, „grote eer voor ons, dat hij komt.”

De drager van de toverkist met ruilartikelen is inmiddels ook tot aan het vuur doorgedrongen en zet de kist naast Tijger neer en opdat de kennismaking zo aangenaam mogelijk zal zijn, opent Tijger de kist en haalt er voor de gastvrouw een prachtig stuk kain uit. Allerwege grote bewondering.

„Rijk man, die Tijger,” fluistert men. Uitroepen van bijval vliegen door de lucht, het gesst . . . en ooh . . . ooh-geroep van de omstanders kent geen grenzen.

Tijger vertelt nu het verhaal van zijn komst naar dit land, op de rug van de vogel, die veel groter is dan de casuaris. De kring wordt nauwer en nauwer en na verloop van een half uur hangt het gehele gezelschap aan zijn lippen. Bowitt draagt het zijne daartoe bij. Hij vertelt van het vuur, dat Tijger hem geschonken heeft en

demonstreert het vonkje, dat bij het slaan met het stukje porcelein op de bamboestaaf ontstaat en in het donker zichtbaar is. Stomme verbazing, open monden, sssst... ooh... ooh-geroep. Kinderen worden uitgestuurd om meer hout te halen en een der jongeren loopt naar de hut, waar nog sagero in voorraad is en zo wordt het een vrolijke avond. Boktita geniet. Zij is een gulle, hartelijke vrouw en na de goede gaven, die Tijger over haar heeft uitgestort, niet meer bij hem vandaan te slaan. Met de ene hand leunt ze op de knie van Kónauk, met de andere op die van Tijger. Er wordt rondborstig gelachen. Boktita, vrij als de vrouwen van deze streek, aait en klopt de schouders van Tijger, die op zijn beurt meent zijn gereserveerdheid ten opzichte van de vrouwen iets te moeten laten varen en beurtelings de schouders van Kónauk en Boktita beklopt. Daarna neemt hij het jongste kind in zijn armen en sust het, waarmee hij het hart van Boktita tot de laatste vezel roert.

Zij spreken over kangeroes, die in grote hoeveelheden in de bossen leven; de schouderbladen van deze dieren worden gebruikt om sagopap, een lekkernij in deze heuvelachtige streek waar de sagopalm zeldzaam is, mee op te lepelen. En over de casuaris, uit wier botten de vrouwen hun beste naalden snijden. Zij vertellen van het fokken van slangen voor de bruidsmalen. Hoe groter de slang is, die die dag gevangen is, des te beter is de stemming 's avonds aan de vuren, want een grote slang levert baaien vol vlees en een bamboekoker vol vet, waarmee men nog maanden daarna kan bakken. De huiden worden versneden in voorhoofdsbandjes, die de jongeren dragen, opdat de vlugheid van de slang op hen over zal gaan.

Onder ademloze spanning vertelt nu Kónauk op zijn beurt het verhaal van het ontstaan van zijn kampong. Een witte man kwam uit het Noorden de kali Aifat af en maakte een tuin op de plaats, waar nu de bewoners zich nog in de rivier baden. Hij leefde in een gat in de grond, want van het bouwen van een huis had hij geen

begrip. Tot er op een dag een casuaris verscheen, die hem meenam naar het bos. Deze onderwees hem in de houtsoorten en het kappen van bomen en het maken van een dak. Zo ontstond het eerste huis. De casuaris verdeelde toen het huis in twaalf kamers.

„Hier is een bamboe-mes,” zei de casuaris nu tegen de man. „Dood mij, snijd me in twaalf stukken en leg in iedere kamer een stuk van mijn lichaam en houd de wacht.”

Aldus geschiedde en de man verdeelde met tranen in de ogen het lichaam van zijn trouwe vriend casuaris en legde in elke kamer een deel en hield de wacht. Zo nu en dan riep hij: „Zijn jullie er al?” maar hij kreeg steeds geen antwoord. Op de morgen van de derde dag riep hij weer en hoort, daar kwam antwoord: „Ja wij zijn er,” hoorde hij uit verschillende kamers. En daar kwamen uit alle kamers mannen en vrouwen, zes van elke soort, de stamhouders van de kampong. Elk van hen bouwde nu een eigen huis. Daarom bestaat de kampong, tot op heden, uit twaalf huizen.

„Vanmorgen,” vertelt Kónauk verder, „is het tiende huis afgebrand door Wiet, de vader van Sájoe, omdat die dekselse meid met Tájoen het bos ingeweest is en de bruidsschat niet betaald kan worden. Maar dat is niet erg; dat huis wordt weer opgebouwd, omdat de ouden de zeden en gewoonten handhaven en er in deze kampong nooit een huis meer, noch minder zal zijn.”

De tocht is zwaar geweest die dag en Tijger is moe. Men besluit te gaan slapen. Voldaan krommen allen hun rug en legt men zich ter ruste. Even later vult een zwaar gesnork de ruimte...

V. VOGELZOEKEN EN MANNENPRAATJES

De volgende morgen vroeg gaan ze op pad. Voorop de radja, dan Tijger met zijn geweer en vervolgens Bowitt en de anderen. Het is een prachtige ochtend en Tijger

loopt als op veren en evenaart zijn zwarte vrienden in behendigheid en vlugheid. Tegen steile heuvels op en over dunne boomstammen, die als bruggen over de stroompjes dienst doen; het gaat alles als was hij een kind van het land.

Ook hier laat hij zich nauwkeurig inlichten over de verblijfplaatsen van de geesten der voorouders en de plaatsen, waar men vooral niet mag komen, omdat daar eertijds een heks is gezien.

Dan komen ze aan de speelbomen der vogels met darterende en vechtende mannetjes en met weemoed heft Tijger de buks; dan valt het dodende schot. Of zij zoeken de vogels bij hun drinkplaatsen op, waar een groot aantal in het water aan het dartelen is en weer valt het vliegende goud dodelijk getroffen op de grond.

Eén der belangrijkste onderwerpen van gesprek zijn steeds de familieverhoudingen in de kampong en die met de andere kampongs in het algemeen. Dan wordt er urenlang gepraat over de kains timor. Er zijn kains, die steeds geluk brengen, spoedig betaald worden en geduldig in de draagtassen van hun bezitters liggen. En er zijn er, die jarenlang rondzwerfen, uitgeleend van stam tot stam, rondwalend door de hele streek, eer zij bij hun eigenlijke bezitter terugkomen. De kains van Soeboeroek zijn steeds gelukbrengend geweest. Vrijwel nooit zijn er moeilijkheden in de kampong voorgekomen en gevallen zoals gisterenmorgen, waarbij een huis afbrandde, zijn uitzondering.

„Maar,” voegt Kónauk er aan toe, „dat heb ik grotendeels zelf in de hand. In mijn kampong wordt geen dochter gegeven vóór de jongeman de bruidsschat in zijn geheel aan de schoonvader ter hand heeft gesteld. Wanneer men zich aan deze regel houdt, kan er nooit ruzie over nog niet betaalde bruidsschat komen.”

„Het nadeel ervan is,” vindt Tijger, „dat de meisjes eerst laat uitgetrouwde worden.”

„Bij ons wordt er geen gegeven voor de borsten vallen,”

antwoordt Kónauk; „dat is beter voor de vrouwen, ze krijgen meer kinderen en het voorkomt ruzies.”

Bowitt begrijpt dit best, maar mag het niet toegeven; in zijn kampong is het anders. Daar worden de dochters al gegeven, als er alleen maar een klein gedeelte van de bruidsschat kan worden overgelegd. De jongens kunnen deze kleinere som eerder bij elkaar krijgen. Maar dan begint de ellende pas. Want dan moet een jongere broer ook trouwen en wordt de kain, die eigenlijk voor de eerste schoonvader is, vast aan de tweede gegeven, en zo voort. Zo komt het, dat er mannen zijn, die nog dik in de schuld zitten, als de schoonvader al geruime tijd dood is. En om toch de geesten dier overleden schoonvaders niet tegen zich te krijgen, worden onder de schedels in het knekelhuis de verschuldigde lappen gelegd, totdat de wakenden 's nachts berichten doorkrijgen, die erop wijzen, dat de geesten tevreden zijn.

„In mijn kampong is het weer helemaal mis,” mengt Bowitt zich in het gesprek. „Er zijn langzamerhand zoveel schulden, dat er elke dag ruzie is. Daarom heb ik een schuldenhuis gebouwd en alle inwoners bevolen hun nokkings met kain daarheen te brengen om de lopende zaken te regelen en de schulden te betalen.”

Van heinde en verre zijn ze gekomen, de eigen mensen en allen die op de een of andere wijze met die van Bowitt in schuldrelatie staan. Maandenlang logeren zij allen in het grote schuldenhuis en wachten zij geduldig tot de betreffende personen ook arriveren om eens en vooral uit te maken, hoe de zaak er nu voorstaat. Vaak komen er vrouwen, die gillend en schreeuwend, dagenlang om het huis lopen, aldus aandacht voor hun zaak eisend.

Dan grijpt Bowitt in en spreekt een beslissend oordeel uit. Zijn ze nog niet tevreden, dan krijgen ze een pak slaag, zodat ze druilend afdruipen.

„Waarom doet Bowitt niet als die van Kónauk: geen huwelijk, vóór de bruidsschat is gegeven?” vraagt Tijger.

„Omdat de voorouders het zo ingesteld hebben,” zegt Bowitt; „wij kunnen de wetten, door hen ingesteld, niet ongestraft veranderen. De voorouders hebben voor iedere kampong juist datgene uitgekozen, wat gunstig is; daarom zullen wij er nooit verandering in brengen.”

Zo praten of roken zij hun strootje en lachen en luisteren naar de geesten en de wind en de lokroep van de vogels in de bomen. Dagenlang zullen zij lopen, van boom tot boom; honderden exemplaren vliegend goud zullen vallen, fladderend hun doodspiepen voortbrengend. Elke avond telt Tijger de vogels, niet als een vrek zijn geld, maar als een trots kind, dat zijn kameraadjes een gevangen vis laat zien. Boktíta zit naast hem en zij en vele anderen nemen de vogels in hun handen en betasten ze en liefkozen de ranke lichaampjes en de sierlijke staartveren.

Terwijl de mannen op jacht zijn, doen de vrouwen het werk: groente zoeken, hout sprokkelen, de tuinen onderhouden en vis vangen in de iets verderop in de diepten tussen de rotsen bruisende rivier. Degenen, die vroeg klaar zijn, komen even na de middag thuis, de anderen wat later. Na een korte rust scharen vrouwen en kinderen zich in kringen en wordt er aan huisvljijt gedaan. Allen moeten er mooi uitzien en de versierselen van de jongens en meisjes zijn vele; om de armen, om de enkels en de

kuiten, om borst en schouders, sierlijke bandjes, twee, drie, vier vingers breed. Voorts een koket draagtasje; kleine tasjes met bandjes om over de schouder te dragen, versierd met kruissteken en streepjes van rood, geel en blauw; het garen dat hiervoor wordt gebruikt, bestaat uit plantenvezels, die in rode en gele aarde geperst en in blauw vruchtensap worden gedrenkt en gekookt. Verder nog naalden uit kangeroe- en casuarisbotten, geslepen en gescherpt met zand en op stenen. Koket zijn zij in hoge mate, de bewoners van deze kampong. Dat is de invloed uit het Noorden van de Aifatrivier, waar de vrije, goedlachse bevolking de sierkunst tot een niet te miskennen hoogte heeft opgevoerd.

Maar het blijft alles zeer eenvoudig, daar met uitzondering van wat kapmessen van de kust, geen ijzer en zelfs de pottenbakkerij nog niet in zwang is. Om te eten gebruiken zij versierde snavels van jaarvogels en om te drinken bamboekertjes, waarop kransen uit lijntjes en streepjes samengesteld, zijn aangebracht.

Ook tatoueren de bewoners, vooral de vrouwen, zich gaarne. Het jonge kind vraagt een oude vrouw haar mooi te maken. Deze zoekt stekels van de sagonerf en verzamelt as in cocosnapjes. Dan prikt ze stippen op voorhoofd, wangen, hals en borst, wrijft de as erin en bedekt het geheel met pisangblaren. Een bijzondere versiering wordt gemaakt door stukjes huid af te schillen, in te smeren met scherp plantenaftreksel en dan pas de as erop te doen. Na weken groeit het vlees als donkere stippen boven het huidoppervlak uit; het zijn vooral de echt ijdele vrouwen, die zich op deze wijze laten behandelen.

Van tatoueren weet Tijger mee te praten. Hij vraagt Kónauk toestemming — en krijgt deze onmiddellijk — om op de borst van Boktíta iets moois te prikken. Onder ademloze stilte prikt hij een casuaris in haar borsthuid. Als hij de as in de gaatjes heeft gesmeerd en de omstanders de afbeelding zien ontstaan, kunnen velen hun ogen niet geloven. Er zijn er, die eerst niet herkennen wat het is, maar anderen zien het direct en vertellen dan, wat de

kop is en wat de hals en wat het lichaam. Dan gaat er voor hen een andere wereld open en zij haasten zich het aan anderen te vertellen. Ineens wil een ieder een casuaris op de borst hebben. Maar Tijger legt hun uit, dat dit teveel van zijn krachten zou vergen en dat zijn casuarissen op zijn en hij eerst nieuwe moet vangen, voor hij ze weg kan geven. Dat begrijpen ze heel goed en daarom vragen zij ook niet langer. Maar menig echtgenoot krijgt 's avonds te horen, dat zijn vrouw ook door Tijger onderhanden genomen wil worden.

VI. EEN DANSFEESTJE TER ERE VAN DE GASTEN

Tijger is nu een maand in Kónauk's kampong en men kan gerust zeggen, dat hij aller harten gestolen heeft. Daarbij komt, dat zijn kist met snuisterijen een zeer bijzondere aantrekkingskracht op jong en oud heeft. Telkens wanneer er iemand een dienst heeft bewezen, die voor beloning in aanmerking komt, drommen tientallen naar het huis van de radja en reikhalzend staan ze bij de toverdoos om die wonderlijke zaken nog eens te zien. Dan komt er een spiegeltje, een vishaak of een snoer kralen voor de dag en de ontvanger weet van vreugde niet hoe hij kijken moet, bedankt helemaal niet en rent weg met de hele stoet achter zich aan. Eerst een eind verder, in zijn eigen huis, opent hij zijn hand en moet iedereen het kleinood even vasthouden om zijn commentaar te kunnen leveren. Gisteren is de jacht zeer gelukkig geweest: twee grote varkens werden buitgemaakt. Met algemene stemmen wordt besloten eindelijk weer eens te dansen. Tijger belooft zout en tabak, zodat de verwachtingen hoog gespannen zijn, hoewel het maar een bescheiden avondje zal worden; voor een groter feest is geen enkele aanleiding; belangrijke huweljkstransacties zijn niet gesloten, en ook is er geen rijk man overleden of zijn er schulden afbetaald of wat dan ook.

Het danshuis staat een eindje het bos in, vlak bij de kampong. Het is gebouwd op heel hoge palen en heeft in het midden een verende rottanvloer, zodat deze tot op kniehoogte kan doorzwiepen. De ruimte onder de vloer is geheel met palen omheind om te voorkomen, dat vijanden tijdens het dansen onder het huis doordringen om botten en andere etensresten te verzamelen om er gif van te maken en dat tegen de dansers te gebruiken; en ook om te verhinderen, dat kwaadwillige geesten zich vrijelijk onder het huis zullen kunnen bewegen om de dansenden kwaad te doen.

Tegen donker verzamelen de jeugdigen zich voor het huis van de radja. Een aantal enthousiaste jongelingen voeren een krijgsdans uit. Zij hossen in het rond, pijlen en bogen in de rechterhand, paradijsvogelveren op stokjes in de kroeskoppen gestoken. Eenvoudig rhythmisch gebrul begeleidt hen.

De meisjes doen het bescheidener. Zij knikken even in de knieën door, bewegen zich, de gezichten naar binnen gekeerd, in een zo eng mogelijke kring en imiteren met hoge, eentonige maar melodieuze stemmetjes het piepgeluid van de casuaris. Zij dragen hun mooiste schaamlapjes en prachtig gevlochten arm- en beenbandjes, waarin bloemen en bladeren en fris groen gestoken zijn. Hoe meer er komen, hoe sterker het gezang wordt en na enige tijd deint een zangerig hoogstemmig gegons vanuit hun kring omhoog. Tijdens het aanzwellende gehos en geschreeuw van de jongens zingen de meisjes nu: „Wij weten het al.” En: „Het wordt al laat.” Dit laatste is duidelijk en in kleine groepjes trekken zij ook de anderen naar het danshuis en reeds horen de gasten van de radja, gezellig bij het vuur gezeten, het eigenaardige zwiepgeluid van de verende vloer, dat het dansen in deze streken begeleid en van verre hoorbaar is.

„We gaan,” zegt nu Kónauk; „de jeugd is al begonnen.” Dus kruipt het gezelschap even later de tweemanslengten hoge boom met inkervingen voor de tenen op, die schuin omhoog naar de ingang voert. De ingang is net groot ge-

noeg om één man door te laten. Voor de rest is het huis geheel afgesloten voor de buitenwereld.

„Alle huizen, waar de geesten dicht bij ons zijn, moeten geheel donker zijn. In de inwijdingsperiode van de jongeren is het dubbelwandig dicht gevlochten. Wanneer de geesten daglicht zien, gaan ze er vandoor,” vertelt Kónauk aan Tijger. „Onze voorouders leven 's nachts en slapen overdag,” voegt Bowitt er aan toe.

Het gezelschap nestelt zich in een hoek bij een paar oudere vrouwen, die tevreden een paar grote bladsigaren roken, en bij een paar magere kereltjes, die lui naar de dansenden loerend, zich de goede oude tijd herinneren. Iets aan het donker gewend, onderscheidt Tijger in het midden de dansruimte, waar een grote kring mannen en vrouwen dicht aaneengerijd staan. De vurigste zanger zet een dansmelodie in, die overgenomen wordt door alle dansenden en ineens zwiept de hele massa de hoogte in, de mannen zwaar met de voeten stampend om de vloer hoog te doen opwippen, de meisjes voetje voor voetje voortbewegend, hun meer gedistingeerde stijl zorgvuldig bewarend.

Om de kring heen een macht aan speren, pijlen en lansen; er boven de vuilwitte en gele wild wapperende paradijsvogelveren; het geheel spookachtig verlicht door de rood-opflikkerende vuren, die in felheid en wilde pracht in niets onderdoen voor de naakte zwetend-zwiepende lijven in het midden.

Op de hoeken van de tot rustplaats dienende banken staan groepjes nog niet besloten kampongschonen.

„Dat is Mórowain van Zira,” verklaart Kónauk, „een goede partij en al weggegeven, maar de schoonvader heeft de bruidsschat nog niet bij elkaar.”

Mórowain leunt tegen een paal. Vergenoegd kijkt ze naar de dansenden. Telkens wanneer de kring even stilhoudt, schreeuwt zij hun toe: „Mesjoch... mesjoch schraar... schraar, zingen... dansen...”. Met opgeheven hoofd en lachend staat zij daar, fors van lichaam, rond van vormen en soepel in haar bewegingen.

Naast haar staat Mauf en daarnaast BóJoe, fijner en slanker, maar evenals de anderen volmaakt van figuur. Allen zijn omhangen met wondermooi, met de zwarte huiden contrasterende gele, rode en blauwe kralensnoeren; hieraan bengelen de traditionele gekartelde schelpenringen. Maar het mooist verzorgd zijn wel de heupgordeltjes; een exotische combinatie van donker mollig vlees, scherp afstekende gele en rode kralen en een minitieuus tussen de dijen doorgetrokken schaamschortje of tjawat van donkerrood en blauw katoen.

Boktita kan niet meedoen, zij is hoogzwanger. Bowitt houdt haar gezelschap.

Kónauk geeft Tijger een stoot en beduidt hem mee naar de dansvloer te gaan. Kónauk is een bekend danser. Nachten en nachten danst en zingt hij door; geen der anderen heeft een dergelijk uithoudingsvermogen en een zo muzikaal geheugen voor de eenvoudige, maar zeer talrijke melodieën. Nauwelijks hebben de twee zich in de kring begeven of een wilde melodie zet in.

„Als-je-slaat, sla-dan-hard, als-je-slaat-sla-dan-hard . . .” schreeuwt Kónauk Tijger de tekst toe.

Tijger veert op en schreeuwt: „Als-je-slaat, sla-dan-hard . . .” en geniet als in de tijd, toen hij voor het eerst in de arena startte en een donderend applaus zijn loon was.

En ziet: daar stappen Mórawain en haar vriendinnen kennelijk onmiddellijk achter hen de kring in. Nauwelijks veert de vloer weer op en neer of Tijger voelt een warm lichaam tegen zijn rug drukken. Morawain geneert zich helemaal niet en hoe meer dansers zich in de kring voegen, des te steviger drukt Morawain zich tegen hem aan. Maar Tijger is dit dansen niet gewend en na een half uur zegt hij hijgend en puffend de vloer vaarwel en voegt zich bij Boktita en Bowitt. Bij de vuren heerst een genoeglijke stemming.

Wie even rusten wil, strekt zich behaaglijk naast een der stookplaatsen uit, schertsend en lachend, juist zoals hij geschapen is, genietend van de warmte, de rust, het

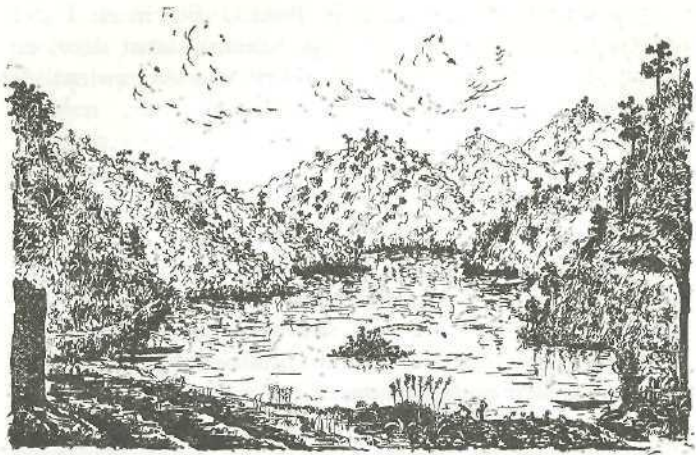
strootje en het gepofte vruchtje. Boktita, Bowitt en Tijger breken even na middernacht op. Kónauk danst door, en als zij de volgende morgen wakker worden, zwiept de dansvloer nog op en neer.

VII. TERUG IN AIFAN

Maar Bowitt en Tijger hebben nog meer werk voor de boeg en besluiten terug te keren. Een week later zijn ze weer in de eigen kampong, napratend over de gezelligheid van de Soeboeroekers en de prettige en vrije omgang van deze lieden onder elkaar.

In de kampong wordt alles in goede orde aangetroffen. Aan Bowitt's huis is een kamer voor Tijger bijgebouwd. Bovendien heeft Tijger er een aangenomen zoon bij, Mos, een bijna volwassen ouderloze jongen, die hem helpt met koken en zijn hout zoekt. Tijger leert hem vuurslaan en vogels prepareren en het jong werkt handiger en harder dan alle anderen in de kampong tezamen. 's Nachts, wanneer Mos zich alleen en koud voelt, kruipt hij tegen Tijger aan, als zoekt hij warmte en bescherming. Maar Tijger is een slecht slaper en worstelt zich uit de omklemming los, kruipt naar de veranda en zit rechtop te mijmeren over verleden, heden en toekomst.

Nachten kan hij zo zitten, wanneer de maan helder aan de hemel staat en het omliggende landschap vaag verlicht; niets ontgaat hem. In de huizen branden de vuren, nu en dan gloeiende as door de vloeren uitspuitend, wanneer ze door een, die wakker is geworden, worden opgepord. Soms hoort men nog laat gelach. Want wie na het vallen van de avondstond reeds gaat slapen, wordt tegen middernacht wakker om wat te eten en te roken. Nachtmensen zijn het. In de donkere hutten en in de geheel verduisterde bijzondere huizen, waar bovennatuurlijke krachten regeren, waar onbewuste gevoelens en gewaarwordingen en onbegrepen instincten hun geheimzinnig stramien van nimmer met nuchter verstand te begrijpen

drijfveren borduren, speelt zich het belangrijkste van het leven af.

De hoogtepunten vinden 's nachts plaats. Als het donker is en mens en natuur tot elkaar komen, als de voorouders in bijna menselijke gedaante tot hun kinderen komen, als de zieken bevattelijk worden gemaakt voor de heilbrennende krachten, als een enkele waaghals de overvolle hut verlaat om een van de andere sexe vluchtig te ontmoeten en het spel van het voortbestaan der geslachten heimelijk te spelen. 's Nachts, als de zwiepdreun van de dansvloeren tot ver in de omtrek het eentonige woudgeluid doet verstommen en gewaagt van het rhythmisch bewegen van een warme, zwetende massa; in de mannenhuizen als de jongelingsschap onder zware beproevingen in de dubbelwandige ruimten het weten omtrent de bovennatuurlijke dingen medegedeeld krijgen; en de eerste a-sexueel geforceerde ejaculaties als vruchtbaarheidsprincipe worden geëerd; in de knekelhuizen, waar de voorouders als etherische schimmen ronddwalen om hun wensen te kennen te geven.

In deze nachtelijke beslotenheid voelt die mens zich waarlijk leven, één met die andere levende en dode natuur-

onderdrukt gepraat. Binnen neemt Kaskir het woord: „Wij zullen beraadslagen omtrent het toetreden van de vreemde man, die een goed man schijnt te zijn en een, van wie wij veel voordeel kunnen hebben. Svájêr, jij die de oudste bent en het best met de stamgewoonten op de hoogte en het meest geschikt om in dezen een beslissing te nemen, wat denk jij er van?”

Svájêr, van huis uit door en door conservatief, antwoordt: „De geesten zullen onder geen enkele voorwaarde dulden, dat vreemden hun geheime plaats van samenkomst betreden. Zij zullen ons straffen met leed, ziekten en sterfgevallen.”

Algemene verslagenheid. Svájêr heeft gelijk. Maar Tijger is een bekend en geëerd man en wie zal hem de toegang om te slapen weigeren? Daarom neemt Sáro, eveneens een wijs man, het woord en zegt:

„Svájêr heeft gelijk; nooit zullen de geesten ons dit vergeven. Maar wij kunnen Sóas, onze grote kenner van de leer van de geheime middelen vragen of er geen medicijn bestaat waardoor Tijger, wanneer hij ermee ingesmeerd is, een der onzen kan worden.”

Er heerst een pijnlijke stilte. Soas, een oud venijnig mannetjes met een duimdikke bamboe door het neustussenschot, een grote schelp midden op het voorhoofd gebonden, een uit drie gestyleerde vissen bestaande krijtfiguur op de borst en een pikzwart gezicht, waarin een paar scherpe glinsterende oogjes flitsen, komt schuifelend wat naar voren en denkt lange tijd, onder ademloze stilte na. Moeizaam, het vlugge denken door het routinewerk van de dagelijkse tovenarij verleerd, boort hij in zijn geheugen. Heeft zich ooit een dergelijk geval voorgedaan? Herinnert hij zich geen enkel geval uit zijn jeugd, dat hierop lijkt? Dieper en dieper boort hij; hij wordt er zenuwachtig van en zweet van inspanning. Dan prevelt hij:

„Anunach en Geíschach en Aíbutan en alle andere voorvaderen, van wie ik ben, jullie, die onze stam in uren van gevaar en voorspoed hebt geleid en groot gemaakt totdat

wat zij nu is, zegt ons, wat deden jullie met een witte man die jullie vriend wilde zijn?"

Weer heerst er een lange tijd stilte. Maar dan krijgt Soas de steun, waarom hij heeft gevraagd. Plotseling herinnert hij zich een verhaal, dat zijn oude hem bij zijn inwijding heeft toegefluiserd. Want uit de verhalen der ouden, putten de jongeren hun kennis; en er is wel haast geen situatie te bedenken, waarvan in de mythen van de stam niet een voorbeeld is aan te wijzen. Dus spreekt hij:

„In heel vroeger tijden, toen onze stam nog in het Noorden woonde, kwam er eens een vreselijke storm, die de rivieren tot diep in het land ver buiten hun oevers deed treden. Toen de storm voorbij was en het water terugtrok, lag er een dode, witte mens op de oever van onze rivier. Mannen, vrouwen en kinderen liepen toe om hem te zien. Want een witte mens is een bijzonder mens en de ouden zeiden: „Dit moet een teken van de geesten zijn.” De medicijnman haalde het middel, dat gebruikt wordt, wanneer de huiden schilferen of tengevolge van wonden witte plekken gaan vertonen en smeerde de witte mens hiermee van top tot teen in. Toen werd die mens levend en opgenomen in de stam en nóg vindt men hier en daar zijn nakomelingen, hoewel zij in onze eigen stam zijn uitgestorven. Wij zullen nu deze witte mens moeten insmeren met het middel „rádunach”, dat is menswording; dan kunnen wij hem in ons huis toelaten.”

Opgelucht en verbluft door de kennis van hun medicijnman verlaten allen het huis en Kaskir deelt mede, dat Tijger ontvangen zal worden als een der hunnen, indien hij bereid is zich door de medicijnman te laten behandelen.

Soas begeeft zich nu naar het dichtbij stromende beekje, haalt witte klei en mengt deze met lijkengif, want het leven gaat via dit vocht van de gestorvene op de nieuwe mens over. In een klapperdop het papje roerend komt hij terug, gaat voor Tijger staan en zegt:

„Voorvaderen van onze stam, helpt ons in deze moeilijke aangelegenheid. De toekomst van onze stam staat op het

spel. Geeft onze medicijn de macht het slechte in deze man te doden en het goede te behouden, opdat hij onze stam slechts voordeel brengt." Daarop beblaast hij het papje in de klapperdop, terwijl hij tientallen malen naar alle windrichtingen de formule uitspreekt:

„Van voren geboren, van achteren geboren,

De linker arm, de rechter arm;

Het linker been, het rechter been."

Al blazend en prevelend smeert hij vervolgens Tijger van top tot teen in met het witte brouwsel. De ceremonie is geëindigd en in de beste stemming beklimt men gezamenlijk de ladder, die toegang verschaft tot het huis.

In de pikdonkere ruimte, die nu betreden wordt, ontwaart Tijger een aantal jongens, ontdaan van alle versierselen, op de grond zittend, aan drie zijden van het grote vuur in het midden; de vierde zijde, de oostelijke zijde blijft vrij.

Er mag geen woord tegen de jongens worden gezegd en de jongens doen geen enkele moeite om contact te krijgen. Zo zitten zij reeds twee maanden. 's Nachts mogen zij liggen en 's morgens even het bos in. Hun eten wordt door hun moeders tot aan de grens van de duivelsblarenhaag gebracht. Is het eten de volgende dag niet weggehaald, dan betekent dit, dat de zoon is overleden; daar mag dan verder met niemand meer over worden gesproken; zo is de wil der geesten.

Voor hun intrede in het huis zijn de jongens besneden: in een apart huisje, diep in het bos, snijdt de „nieuwe vader" de voorhuid met een bamboemesje door en verbindt de wonde met pisangblad; na een week wordt het inwijdingshuis betreden. Degene, die de jongen heeft besneden, wordt zijn nieuwe vader.

In de loop van de volgende dagen hoort Tijger steeds meer van de stamgeheimen.

Over het ziekworden, hetgeen een bewijs is dat men iets heeft gedaan, dat in strijd is met de wil der geesten; en over het genezen door de medicijnmannen, die de zieke

in contact brengen met de hogere wereld. Men mag slechts weinig eten; draagt een toegediend gerecht niet onmiddellijk tot de genezing bij, dan is het voor de verdere duur der ziekte verboden. Zo komen alle gerechten aan de beurt en het slot is, dat men alleen nog maar geroosterde kladdi mag gebruiken.

Over de minderwaardigheid van de vrouwen, omdat ze geen contact met de geesten hebben en daarom nooit het mannenhuis mogen betreden.

Over de bijzondere toestand, die de zwangerschap is; waarom men als man daar nooit mee te doen mag hebben. Daarom bevallen de vrouwen in een apart huisje en mogen de mannen niets van de geboorte van het kind zien, voor het door de grootmoeder aan de omstanders wordt getoond.

Over het geloof aan de twee-eenheid van de pasgeborene en de nageboorte, de „oudere” en „jongere broer”, welke de oorzaak is van het boven alles uitgaande familie- en stamverband.

Over het verbod aan de vrouwen, de navelstreng bij de pasgeborene door te snijden, voordat de nageboorte is gevolgd; een te vroegtijdige scheiding zou in de stam noodlottige tweedracht teweegbrengen.

Over de leer van de krachten, die in het vlees schuilen en die men tot zich trekt door het nuttigen daarvan.

Over de leer van het godsgericht, waarmee men bepaalt, wie de schuldige is: door het eten van een stuk geroosterde arm van de vermoorde, zal de moordenaar gaan braken. Wie een bamboe niet met één slag met een scherp sneevlak doorslaat, is schuldig aan moord of diefstal.

Over de driebekerproef, waarbij in één van de drie vergif wordt gedaan; wie bij het drinken uit die beker braakt, wordt ter plaatse doodgespiest.

Maar er wordt ook over andere dingen gesproken. Over de naderende oorlog met de radja van Aijoe. „We kunnen onze schulden niet inlossen en het zal er wel op uitdraaien, dat zij onze vrouwen komen roven. Maar we zijn op alles voorbereid en onze mannen liggen aan de

grens en wie deze overschrijdt, is een kind des doods." „Wij zullen er met de radja over spreken," oppert Tijger. „Bowitt heeft invloed genoeg. Wij zullen nieuwe regelingen voorstellen en trachten hem tot rede te brengen." Met deze belofte trekken Tijger, Bowitt en Mos gedrieën een der volgende dagen naar Aíjoe. Want geen der Usu'ers waagt het hen te begeleiden: want zij zijn ervan overtuigd, dat zij vergiftigd en misschien zelfs wel gedood zullen worden.

IX. ONRUST IN AIJOE

Twee dagen lopen de drie mannen door Usu-gebied, de derde dag zal de grens overschreden worden. En als zij deze de derde dag inderdaad bereiken, ritselen er takken en duiken er vogelpluimen uit de bosjes op. Doch men herkent Bowitt, en zij worden vriendelijk begroet.

Tegen hen hebben de Aíjoe'ers niets; Bowitt heeft altijd aan de voorwaarden, waaronder de ruiltransacties werden gesloten, voldaan.

„Maar die Kaskir is een rover," zeggen de tot de tanden gewapende Aíjoe-ers. „Hij haalt onze dochters en geeft niets terug. Hij zal gepijld worden en zijn vrouwen zullen naar onze kampong worden gebracht en allen zullen er een vrouw bijkrijgen en meer eten, want zijn tuinen komen ook aan ons en de vrouwen zullen de oogst naar onze kampong brengen."

Het is duidelijk: de gemoederen zijn gespannen; oorlog staat voor de deur.

Radja Aíjoe, Nirsáwat, staat aan de ingang van de kampong en ontvangt de gasten met gepaste vriendelijkheid. Hij vermoedt al wel waarvoor zij komen. Van Bowitt heeft hij niets te verwachten; als man van het Zuiden staat hij, als het erop aan komt, aan de verkeerde kant. Van Tijger echter heeft hij een hogere dunk: naar dat nieuwe vuur is hij erg nieuwsgierig; en hij verlangt naar die toverkist op de rug van Mos, die maar aan één stuk door

mooie en dure dingen te voorschijn tovert. Dus besluit hij vriendelijk te zijn en nodigt hij de gasten uit hem te volgen.

Zijn huis staat op de grond, geheel in strijd met de gewoonte van deze streek. Dit heeft echter zijn reden: door het uitblijven van de kain van die van Usu, heeft Nirsawat zich gedwongen gevoeld zich terug te trekken uit het openbare leven. Hij heeft een apart huis gebouwd en dit door het te belezen met heilige formules onder bescherming van de geesten laten stellen. De leiding van de kampong is overgedragen aan het oorlogshoofd, tot op het moment dat alle kain betaald zal zijn, óf een aantal vrouwen van Usu zijn geroofd. Zijn gehele familie moest hem volgen; sinds maanden heeft niemand het huis verlaten, behalve zijn vrouwen, doch alleen maar om wat groente en vruchten te zoeken.

Bowitt en Tijger volgen Nirsawat al pratend naar zijn huis. Het is een mooi groot langwerpig huis. Binnentredend wordt Tijger verrast door de orde, die er heerst. Nirsawat's oudste vrouwen zijn overleden, maar de twee nog levenden, Slóteraun en Gésia zijn flink en krachtig. Er spelen vele kinderen om hen heen, terwijl de jongste wordt gezoogd.

De lange ruimte van de hut is in vieren verdeeld, elk deel heeft een eigen stookplaats. Boven de stookplaatsen zijn rekken met grote bouten zwijnenvlees en in de hoeken staan nokkings met kladdi en andere vruchten. In het midden van de hut bevinden zich vier palen, de hoofdpalen, waaraan een groot aantal tassen vol met de zo begeerde kain zijn vastgebonden. Nirsawat heeft geen halve maatregelen getroffen en de bruidsschatten van de gehele kampong in het belezen huis in veiligheid laten brengen.

De eerste vuurplaats wordt bezet door Nirsawat en zijn beide vrouwen en kinderen. Het is er gezellig; de honden, kinderen en tamme varkens janken met afwisselende hevigheid en in het vuur poft een overmaat aan vruchten en groente.

Naast het vuurplaatsje van de radja volgt dat van zijn ongehuwde kinderen, twee frisse maagden en een flinke zoon. Daar er altijd vrienden en vriendinnen op bezoek zijn, is ook dit plaatsje steeds vol. Dan komen nog de twee vuren van de getrouwde zoon en dochter met hun respectievelijke vrouwen en man en kinderen, zodat het huis met de eigen mensen al vol en met de gasten mee stampvol is.

Bowitt en Tijger zijn vanzelfsprekend gasten van de hoofdvuurplaat. Sloteraun en Gesia blijken wel aardige vrouwen te zijn, maar de gemoedelijkheid en gezelligheid die bij Bokítá van Soeboeroek heerste, is er niet. Het gesprek blijft min of meer gedwongen en zelden schateren de lachsalvo's zo ongedwongen als in Soeboeroek.

Tijger informeert naar Nirsáwat's vrouwen en wie met haar zusters zijn getrouwd, wie de man van Mówo, de oudste dochter is en waar vandaan de vrouw van de zoon is gekomen; waarom Nirsáwat boos is op die van Usu; hoeveel de schulden bedragen en hoe groot de bruidschatten zijn geweest. Zo wordt hij steeds intiemer en na enige tijd kent hij alle familiegeheimen.

Wanneer zij overdag op vogeljacht zijn en even rusten om een strootje te roken of de weg naar de volgende speelboom uitstippelen en de bijzonderheden van de omgeving nagaan, dwalen Tijger's gedachten af naar het vuurplaatsje in de grote hut, dat naast het zijne is. Telkens weer betrapt hij zich erop, dat hij afwezig is; telkens weer schudt hij herinneringen aan dat plekje van zich af.

En wanneer zij tegen donker worden, vermoeid van het lange berglopen thuiskomen, is zijn eerste blik weer naar het tweede vuur, waar de dochters Wása en Méja met hun vrienden en vriendinnen ginnegappen en gekscheren, zodat de hele hut meeschatert.

Wása en Méja zijn twee mooie meisjes. Wása is twee jaar ouder dan Méja, wat gezetter, breder van gezichtsvorm en goedlachser. Méja is slanker van bouw, het ernstige gezichtje iets smaller en fijner van tekening. Maar beiden

*Argwanende
blikken*

*De manbaar-
heidsproeven
doorstaan*

Meja en Wasa

„Tyger komt!”

zijn volwassen, rondend van vorm en lenig en vlug in hun bewegingen. In de streek gelden zij als twee der meest begerenswaardige meisjes. Want zij zijn niet alleen jong en gezond maar ook geelachtig van huidskleur. Wie geel van huidskleur is kan verzekerd zijn van een huwelijk met een der rijksten: want dit is een der meest begerenswaardige schoonheden van de streek. En hierom juist is Nirsawat boos. Zijn eerste dochter Wan is ook geel. Hij gaf haar aan Phélebroe van Méfka voor vijftien kains van de duurste soort, vijf varkens voor het feest en een massa kleinere sieraden als zwijmentanden, kralen en vele andere dingen.

Zijn tweede dochter, zwart van huid is eveneens een gezonde, flinke mooie vrouw. Voor haar zou hij tien kains en wat klein goed krijgen. Maar wat is er tot nog toe van binnengekomen? Een paar kains en nog niet eens van de oudste soort; de varkens voor het feest-eten werden niet volgens het afgesproken aantal geleverd; en achteraf bleek dat de beide schoonzoons niet eens de verplichte zelfgeschoten zwijmentanden aan hun bruiden konden aanbieden. Door en door verbitterd is Nirsawat door dit alles en zijn liefste wens is de oorlog te beginnen, zijn dochters terug te halen en een groot aantal andere vrouwen uit wraak buit te maken.

„Naar wie gaan nu Wása en Méja?” wil Tijger weten.

„Die gaan naar niemand, voordat de bruidsschatten van de twee oudsten volledig afgebetaald zijn.”

„Ja, maar voor wie zijn ze bedoeld?” dringt Tijger aan. „Zij zijn voor niemand bedoeld,” antwoordt Nirsawat knorrig. Wat wil toch die vreemdeling weten over zijn dochters? Maar Tijger laat niet af en wil alles weten wat er te weten is en nog veel meer, want hij is verliefd. Op Wása en Méja beiden. Met grote verwonderde ogen kijkt hij hen beurtelings aan. Hij volgt haar bewegingen en is jaloers op de vrienden, die komen en gaan en allen een lach van de meisjes krijgen.

En 's avonds, wanneer bij het schijnsel der vuren spelletjes worden gespeeld, waarbij kunstig gevlochten touwtjes van

de meisjes naar de jongens over en weer worden gegeven, of waarbij geraden wordt naar schalkse en enigszins dubbelzinnige raadseltjes, kan hij zijn ogen niet afhouden van de meisjes. Goedlachs en ondeugend staan zij veel meer toenadering toe dan in overeenstemming is met de verbeterde woorden, die de vader tegen Tijger heeft gesproken. En Tijger spant zich tot het uiterste in om de gangbare woorden uit het dialect op te vangen en probeert het eerste gesprek, stuntelig nog, maar met gelach en geflirt door de meisjes begroet. Dat geeft hem moed. Hij verzint een smoesje en zegt dat hij beter slaapt in het midden der hut. Waarop Nirsawat hem zegt bij de meisjes te gaan zitten omdat het daar minder koud is. Het zijn eigenaardige verhoudingen wat dit betreft, in het gebied van Aíjoe.

Er is niet direct een tekort aan vrouwen; de mannen zijn goedmoedig en flink en de vrouwen speels en goedlachs. De bruidsschatten worden niet te hoog berekend, de meisjes worden niet te vroeg maar ook niet te laat gegeven. De bevolking is ijverig, de tuinen brengen veel op, en de jonge moeders behoeven niet zo hard te werken als elders het geval is.

Er zijn vele feesten en telkens wanneer er een rijk man overlijdt, trekken de stamgenoten in groten getale naar de danshuizen in het bos en vermaken zich dagenlang met spelletjes en dansen nachtenlang door. De meisjes en jongens is een grote vrijheid in de omgang toegestaan: meermalen komt het voor, dat er verhoudingen ontstaan, waarvan de ouders eerst later vernemen en waarbij een jongen en een meisje zo op elkaar zijn gesteld, dat, ook al is de kans op afbetaling van de bruidsschat niet zo groot, het meisje toch gegeven wordt.

Dit alles bevalt Tijger wonderwel en vaster en vaster priemt de gedachte aan een huwelijk met de beide meisjes zich in zijn brein. Het komt hem voor, dat er met Nirsawat wel te praten valt. Zo stug als hij soms ook is, zo gemakkelijk denkt hij over het spel van de jongens en meisjes en waarom zou hij het Tijger verbieden?

Tijger bindt daarom heimelijk de strijd aan en gekt en schertst zoveel als hij maar kan met Wása en Méja en spiegelt de vader grote giften aan kain en kralen en zelfs verscheidene bronnen vuur voor. De meisjes leren hem al gauw waarderen. Om de armen dragen zij al de nieuwe kralenbandjes, de boomschors tjawatjes worden vervangen door mooie, rode en blauwe doekjes en heupgordeltjes worden opgevrolijkt door helgele en rode kralensnoeren. Nirsáwat's vrouwen worden evenmin vergeten; ook zij worden ruimschoots met sieraden en kain bedeed, zodat een ieder uiterst tevreden is met de nieuwe connectie.

Toch zijn er haken en ogen. Want buiten de hut zijn jaloerse jongelingen, die reeds lang een oogje op de mooie dochters van Nirsáwat hebben laten vallen. Zij zien zich van hun plaatsje aan het tweede vuur verdrongen door een vreemde. En wanneer zij overdag achter Tijger in de bossen lopen, spreken zij onder elkaar met gedempte stemmen over de begerige blikken, die hij 's avonds hun meisjes toewerpt en over de graagte waarmee de meisjes die blikken beantwoorden; over het lange praten met Nirsáwat over bruidsschatten en over het speelse gedoe, wanneer de vuren minder hel oplaaien en er gegild en gekird wordt in die hoek. Hierover spreken zij en de felheid van hun woorden en het vurige geschitter in hun ogen laten aan duidelijkheid niets te wensen over wat de prijs betreft, die Tijger voor een eventuele misgreep zal moeten betalen.

X. BOKITA'S VONNIS

Het geluk is de jongeren gunstig, want een der volgende dagen komt er een koerier uit Soeboeroek met zeer onaangename mededelingen. Aandachtig luisteren allen naar het relaas dat deze doet over Boktíta, die op het punt van bevallen stond, toen hij Soeboeroek verliet. Hoe haar tijd gekomen was en de mannen reeds een kraamhuisje voor haar in het bos hadden gebouwd en Boktíta met de naaste vrouwelijke familieleden naar het huisje getrokken waren.

Haar lichaam was moe en zwaar en zij braakte het haar opgedrongen voedsel uit. Zij kreeg erge hoofdpijnen en een ieder werd angstig en de oudste en wijste vrouwen werden uit de tuinen geroepen om haar bij te staan. Zij slikte rode en witte aarde al naar gelang men meende met een inwendige of uitwendige kwaal te doen te hebben; zij persten haar bekentenissen af over overspeligheid, die zij nimmer beging, om de geesten gerust te stellen. Zij belazen haar ligplaats van blaren op de grond, uit ten treure zoog een der vrouwen zolang op haar buik, dat er bloed uitkwam, waarin de kwade geest waarschijnlijk zat. „Maar het kind wil niet komen,” zet de man zijn uren-durend moeilijk te volgen relaas voort, „en Kónauk is radeloos en stuurt lopers uit naar alle onliggende kampongs om Bowitt en Tijger te zoeken en hun te vragen hem onmiddellijk te hulp te snellen.”

Zo wordt Tijgers droom wreed verstoord. Want hij stemt er onmiddellijk in toe de goede Boktíta te helpen en nog diezelfde middag vertrekken zij, een nokking met kladdi en zwijnenbout op de rug; want als alles meeloopt, is het precies drie dagen lopen van 's morgens vroeg tot donkerworden toe.

Als zij na drie dagen de kampong van Kónauk bereiken, is de stemming zeer bedroefd; Boktíta's kind werd dood geboren en zelf is zij sinds de geboorte en het sterven van het kind heel erg veranderd. Haar vrolijkheid is verdwenen en haar goedlachse hartelijkheid heeft plaats gemaakt voor een door niemand begrepen bitterheid. Geen opmerking kan er worden gemaakt, of zij heeft er scherp commentaar op. Kónauk doet wat hij kan en houdt urenlange besprekingen met de medicijnmannen. Een reeks van nieuwe spijzen wordt haar toegediend, doch er komt geen verandering in haar toestand.

Tijger bekijkt haar aandachtig en tracht voorzichtig contact met haar te krijgen, maar zij wordt boos en scheldt hem voor indringer en zegt hem weg te gaan uit haar huis. „Eruit jij, of ik zal je gif geven, waar je buik van wegrot,” gilt ze ineens.

De verslagenheid is groot; Kónauk gaat haastig naar haar toe en smeekt haar zulke behekste dingen niet te zeggen. Bowitt tracht haar op vaderlijk viendschappelijke wijze tot bedaren te brengen. En Tijger haalt een kain uit zijn kist, zo mooi, dat een ieder der aanwezigen Boktita's ellende vergeet en met open mond naar de kain kijkt. Maar Boktita rukt de kain uit zijn handen en schreeuwt: „Vergiftigd heb je me met je kralen en je snoeren. Mijn borst heb je behekst met je witte casuaris; mijn lichaam brandt kapot.”

De ouden steken de hoofden bij elkaar en spreken lang en gewichtig. Totdat zij besluiten het Kónauk maar mede te delen: Zijn vrouw is behekst en betekent een gevaar voor de kampong. Maar Kónauk gelooft het niet en vraagt hun hun pogingen haar te genezen voort te zetten en haar slaappleats nog eens te belezen en haar nog eens een ander medicijn in te geven. Nog éénmaal zullen de ouden een poging daartoe aanwenden.

Er wordt witte klei gehaald en haar gehele lichaam ermee ingesmeerd. Vervolgens zal men trachten de kwade geest in het lichaam te vangen door haar armen, benen en hoofd met belezen vezels af te binden om zodoende de geest te beletten eruit te gaan; na enige dagen zal deze dan vanzelf afsterven. Maar de volgende dag is de toestand er niet beter op geworden en als de daarop volgende dag een kind uit een der tuinhuisjes, dat juist de vorige dag bij Boktita op bezoek was sterft, staat het oordeel vast: Boktita is behekst.

Vrouwen in deze toestand roepen vaak, na de geboorte van een dood kind, uit jaloersheid op vrouwen, wier kind wél in leven bleef, de hulp in van heksen om op deze wijze andere kinderen te doden.

De oudste medicijnman nu beraadslaagt met twee andere medicijnmannen en komt tot het besluit aan deze uiterst gevaarlijke toestand een einde te maken. Hij deelt Kónauk mee, dat het nodig is zijn vrouw op hekserij te toetsen en de arme Kónauk, die weet wat het gevolg van dit godsgericht zal zijn, moet het goedvinden, of hij wil of

niet. De drie medicijnmannen nemen daarop de niets vermoedende Boktita bij de hand en zeggen haar hen te volgen om nóg eens een ander middel te proberen op een plaats, waar reeds velen voor haar genezing hebben gevonden.

Op een open plaats in het bos, geven zij haar een bamboebuis vol water gemengd met gif, waarmee men vissen gewoonlijk doodt. Boktita drinkt en wordt misselijk en gaat braken. Het bewijs van haar geheime verhouding met de hogere wereld is daarmee geleverd. De jongste van de medicijnmannen stelt zich achter haar op, neemt de grootste pijn, die hij heeft en stoot deze met kracht recht in haar rug. Boktita geeft een schreeuw en valt dood neer. De mannen nemen hun bijlen en houwen een stellage voor de dode en leggen haar, zoals de zede het voorschrijft hierop neer.

Thuisgekomen delen zij Kónauk het resultaat van het godsgericht mede. De vrouwen, die van de eigenlijke gang van zaken nimmer iets weten, heffen het traditionele geweklaag aan en in korte tijd is de gehele kampong in een diepe neerslachtigheid vervallen. Op de trappen van de huizen bespreken de mannen de verschrikkelijke dood van de eens zo geliefde Boktita en de vrouwen wenen, wanneer zij in de buurt van Kónauk's huis komen.

Kónauk, Bowitt en Tijger zitten somber bij elkaar. Kónauk zegt: „Het is beter zo; zij zou het verlies van haar kind nooit te boven zijn gekomen en zou wie weet hoeveel andere vrouwen in haar ban hebben gekregen. Het is gelukkig, dat de oude lieden het zo snel door hadden; er zouden zeker nog anderen door haar zijn behekst en door haar invloed gestorven.”

Tijger voegt er aan toe: „Het was een lieve vrouw; maar wie in de greep der geesten komt, is voor zijn omgeving een plaag en doet beter te sterven.”

En Bowitt, bewust liegend, zegt: „Zij is gezond gestorven en wij zullen haar zeker weer tot de onzen kunnen rekenen, wanneer wij over enige tijd ook naar boven gaan.”

XI. HET LEVEN GAAT VOORT

De woorden door de vrienden gesproken, maken diepe indruk op Kónauk en doen hem het ergste leed vergeten. Na enig diep nadenken zegt hij met een zucht: „Het leven gaat voort; maar wie roostert nu mijn kladdi?”

Dit is het volgende, onmiddellijk aan de orde zijnde probleem en de ouden worden met spoed ontboden.

„Waar moet ik mijn nieuwe vrouw vandaan halen?” vraagt Kónauk.

Allen denken na en de oudste zegt: „Onze betrekkingen met de naaste omgeving zijn goed en door vele huwelijken verzekerd. Het is aan te bevelen onze blik thans meer Noordwaarts te richten, daar waar de meeste mensen wonen en waar al onze dansliederen en vele van onze toverformules vandaan komen.”

„We moeten ons verbinden met de mensen van Nirsáwat. Het meest voor de hand liggend is, dat Kónauk de dochter van Nirsáwat, radja van Aíjoe, huwt,” spreekt op één na de oudste.

Het is een belangrijke zaak en hoewel er wel niemand een ander voorstel zal opperen, wordt nog geruime tijd beraadslaagd. Maar tenslotte valt de beslissing: een der dochters van Nirsáwat zal de vrouw van Kónauk moeten worden.

Het is Tijger alsof hij een steek in het hart krijgt. Vanaf het ogenblik, dat zij Aíjoe hebben verlaten tot op dit moment, dat de dochters van Nirsáwat in het geding worden gebracht, heeft hij steeds aan de meisjes gedacht. Doch voorlopig beheerst hij zich en besluit hij de strijd tegen zijn vriend niet eerder aan te binden dan wanneer dit strikt noodzakelijk is. „Want,” denkt Tijger, „mijn verlangen naar een der meisjes is niet groter dan naar enig andere vrouw. En misschien lukt het mij Kónauk op de grote voordelen van vrouwen van een andere stam te wijzen.”

Zij spreken de gehele nacht door, drinken sagero en baramen plannen. Tijger wordt door de vele sagero loslip-

piger dan zijn bedoeling is geweest en met tranen in de ogen vertelt hij Kónauk wat er in Aíjoe tussen hem en de dochters van Nirsáwat is voorgevallen. En nadat nog enige bekers van het licht gegiste vocht door de kelen zijn gevloeid, zegt Tijger: „Jij bent mijn vriend en ik sta jou een der meisjes vrijwillig af. Wij zullen gezamenlijk in het huwelijk treden en één groot eetfeest geven, opdat alle anderen weten, dat de band tussen Bowitt en mij en jou voor eeuwig is en onverbrekkelijk.”

Bowitt juicht het plan van harte toe; alleen spreekt hij zijn spijt uit over het feit, dat Nirsáwat geen derde dochter heeft, zodat ook hij van de partij zou kunnen zijn.

Nu komt de zaak van de bruidsschat aan de orde; eensgezind stellen zij vast, dat Bowitt en Kónauk samen de kain zullen opbrengen, omdat Tijger niet bij machte is zijn eigen aandeel hierin te leveren.

Zij taxeren wat Nirsáwat in het uiterste geval zou kunnen vragen en vragen zich af waar de kain vandaan zal moeten komen. Want Kónauk noch Bowitt hebben voldoende in hun nokking om de transactie onmiddellijk onder het overleggen van de kostbare stukken te doen plaatsvinden. Want gezien de slechte verstandhouding, die er tussen het Zuiden en het Noorden momenteel bestaat, zal dit zeker worden geëist.

De volgende dag reeds gaan zij met zijn drieën op weg, van kampong tot kampong reizend, ruilend, vrouwen belovend en geschenken uit de toverdoos uitdelend om de kain bij elkaar te krijgen, iets wat niet meevalt en waarvoor veel tact en overredingskracht nodig blijkt te zijn. Zo trekken zij alle kleinere kampongs langs en praten en drinken met de minder belangrijke radja's, die alle reden hebben om deze belangrijke vrienden de helpende hand te bieden en bespreken de betrekkingen, die er bestaan en die welke er in de toekomst nog zullen ontstaan. Een enkeling, die iets beter met de algemene toestand op de hoogte is, veronderstelt dat misschien Nirsáwat zijn dochters niet direct zal willen geven, daar hij zich immers al in een belezen huis teruggetrokken

heeft. Maar daar wordt met levensdurf en optimisme, het ras eigen, overheen gepraat, hoewel bij ieder van hen deze gedachte al wel is opgekomen, doch even zo gauw weer verdrongen werd. En als om deze vage angst te verdoezelen, worden de plannen steeds meer ongebreideld. Van kampong tot kampong wordt de invloed van Nirsá-wat kleiner en de hunne groter; zij zullen die van Aíjoe wel eens even leren, hen geheel aan zich onderwerpen en alle vrouwen, inclusief de twee uitgezochten, tot zich nemen.

De onbelangrijke radja's zien hier hun kans en beloven hen alle medewerking en bijstand en geven van louter begeerte naar al die voorspoed en rijkdom oude stukken kain cadeau. In bijna elke kampong worden maagden en jongelingen opgetrommeld om te dansen en te zingen, zodat de reis één grote vreugdetocht wordt en het drietal als vrijwel onoverwinnelijk door jong en oud wordt ontvangen. Nu deze stemming eenmaal bereikt is, kan men gerust verder bouwen op de moedige toekomstplannen. Kónauk, de belangrijkste, wordt in de gelegenheid gesteld twee Soeboeroekse maagden tegen drie andere te ruilen. Dit is dus een winst van één vrouw. Bowitt, al rijkelijk voorzien, biedt mee. Niet terwille van zichzelf, want hij heeft er thuis al genoeg, maar om Tijger behulpzaam te zijn. Ook Bowitt ruilt twee dochters van zijn kampong tegen drie van die van kleinere kampongs, zodat Tijger door Bowitt al met één vrouw uit de strijd komt. En Tijger zelf pocht en schept zo op over zijn bijzondere krachten, en andere gaven, dat een der minder aanzienlijke radja's hem uit angst en beleefdheid beide een jonge maagd belooft, waarvoor Tijger hem als tegenprestatie vijf vuurstenen schenkt. Dat zijn dus drie maagden en als rijkaards en overwinnaars komen ze, gevolgd door een stoet van jonge mannen en vrouwen in Soeboeroek terug. Het wordt een feest zó groot, dat honderden lieden hele dagen braken van het vele eten, de hele slangenvoorraad uitgeput raakt en de dansvloer wekenlang zwiept. Elke avond slapen Tijger, Bowitt en Kónauk tevreden, maar

stomdronken in, omgeven door hun jonge vrouwen, die hun uiterste best doen het hun nieuwe meesters zo goed mogelijk naar de zin te maken en manden vol groente, vis en aardvruchten naar huis brengen en poffen en roosteren, zodat de buren er jaloers op worden.

XII. MEJA

Zoals overal ter wereld doet ook hier het gerucht van deze tocht, die in de monden van de vertellers tot een ware oorlogsvoorbereiding is uitgegroeid, als een lopend vuurtje de ronde en komt al snel ook Nirsawat en zijn oorlogshoofden ter ore. Het is Nirsawat echter niet duidelijk wat er precies aan de hand is en hij is verstandig genoeg om alvorens tot het nemen van ingrijpende maatregelen over te gaan, eerst meer officiële berichten af te wachten. Hetgeen niet uitsluit, dat hij op alle mogelijkheden is voorbereid en zijn mannen zwaar bewapend over zijn gebied verdeelt en zelfs bevriende stammen uit het Noorden te hulp roept.

In het zuidelijk kamp is echter geen enkel besluit over het aangaan van een oorlog genomen. Na ruim een maand feestvieren bezinnen de drie vrienden zich eindelijk; zij besluiten hun oude plan, de radja van Aijoe op te zoeken en hem om zijn beide dochters te vragen door te voeren. Welgemoed wordt de tocht aanvaard. Doch wanneer zij aan de grens van het gebied komen, stuiten zij op een van top tot teen gewapende groep mannen, die hen op dreigende toon de toegang tot het gebied van Aijoe ontzegt.

Het is nu Tijger, die, als vreemdeling boven de partijen staand, bemiddelend kan optreden en uitlegt, dat hun bedoelingen volkomen vredelievend zijn, dat zij geen enkele man te hunner verdediging hebben meegenomen en de Aijoe-ers dus gerust kunnen zijn, daar de Soeboeroekers als vrienden komen. Argwanend kijken de Aijoe-ers toe en betasten de nokkings onderzoekend of er soms

gif in de bamboepijpjes zit en bekijken de jachtsperen om aan de daarop getekende ornamenten uit te maken of de pijlen bestemd zijn om mensen of dieren te doden.

Nirsáwat ontvangt hen op zijn gebruikelijke koele wijze; Kónauk en Bowitt vertellen van de dood van Boktita, de tocht langs de kampongs om vrouwen te ruilen en van de grote hoeveelheid kain, die nu door ingewikkelde ruiltransacties in hun bezit is gekomen.

Inmiddels heeft Tijger zich op zijn oude plaatsje genesteld en de vriendschapsbanden met Wása en Méja opnieuw en grondiger aangeknoopt.

Met het ene oor luistert hij naar het gesprek aan het hoofdvuur, maar overigens is al zijn aandacht bij het kleine vuurtje, waar de meisjes en haar vriendinnen vrij en ongedwongen zitten en liggen, schertsen en gepofte kladdi knabbelen. Tijger onthaalt hen als een oud vriend en zij vertellen van de jongens, die jaloers zijn. Maar dit interesseert Tijger niet want er is kain in de tassen van Bowitt en Kónauk en hij voelt zich van de sympathie van de beide meisjes zeker.

Overdag wordt gejaagd, maar eenmaal 's avonds thuisgekomen is Tijger's eerste blik voor Méja en zijn tweede voor Wása. Want hij heeft begrepen, dat het Kónauk helemaal niet interesseert wie van de beiden hij krijgt. Het gaat Kónauk meer om verzorging dan om schoonheid.

Daar Kónauk de oudste is, zal hij Wása wel wensen en daar Méja de mooiste is, vindt Tijger dit een heel goede oplossing. Dus schuift hij dichter naar Méja en als de stemmen rondom het hoofdvuur luider worden en een boeiend verhaal alle aandacht van de omstanders in beslag neemt, speelt Tijger met Méja, wier ranke naakt zijn blikken onvermoeibaar boeit. Hij vraagt haar hem haar sieraden te tonen; lenig en vlug duikt zij in de hoek en haalt haar met fijne rode en blauwe steken bewerkte tas te voorschijn. Zij laat hem haar kam zien, een grote zestsands kam, met kruisen en lijnen besneden; haar lepel van kangeroe-schouderblad, met krasjes bewerkt, haar

drietands met kalk gepolijste ijzerhouten vork om de sago-pap om te draaien; haar armbanden, die nog in bewerking zijn en een reeks schouderbandjes en heupgordeltjes, geschenken van ooms en tantes, welke uit het Noorden zijn ingevoerd.

Bij elk der voorwerpen vertelt ze een verhaaltje; want daarin zijn de meisjes hier heel sterk. Urenlang houden ze zo de mannen bezig en ieder heeft zijn eigen schat van vertelsels van moeder op dochter geërfd, een zeer belangrijk deel van de gezelligheid, die de vrouw bij het huiselijke vuur kan schenken.

Steeds intiemer wordt hun verhouding en steeds vijandiger worden de blikken van de jongens. Maar Tijger merkt niets, verblind is hij; hij betast haar armbandjes en later haar heupgordeltje en streelt, wanneer hij denkt dat de aandacht der anderen bij het hoofdvuur is, haar sierlijke lichaam, gekscherend maar zinnelijk geboeid als de mannen van zijn ras onder die omstandigheden zijn. Bowitt en Kónauk hebben door middel van hun verhalen al veel bereikt. Nirsáwat staat al niet meer zo afwijzend als in het begin tegenover de voorstellen van de mannen. Hij voelt veel voor hun argumenten en inderdaad zijn vrede en een goede verstandhouding beter dan oorlog; en daarbij komt, dat Tijger steeds zeer vrijgevig is in het uitdelen van geschenken, die bovendien nog van bijzonder mooie aard zijn; wel een bewijs dus, dat er van werkelijke genegenheid jegens Nirsáwat en zijn mensen sprake is. Maar voorlopig blijft Nirsáwat nog bij zijn eenmaal ingenomen standpunt, dat eerst de kain van de anderen binnen moet zijn, voordat er over deze dochters gesproken kan worden.

Op zekere avond geeft Tijger de radja de beloofde vuursteen. Dit is van tevoren afgesproken en de vrouwen hebben extra eten geroosterd en extra zwijnenbout aangesleept; en Nirsáwat heeft mannen naar de dichtstbijzijnde kaimpong gestuurd om sagowijn te halen. Er is dus van alles ruim voldoende en ook voor vrienden en kennissen

is er zo veel, dat het een grote eetpartij zal worden. Bowitt zit op zijn praatstoel en vertelt het hier nog onbekende verhaal, van het eerste vuur van zijn kampong Aifan: De kampong was al groot en het aantal gehuwden bedroeg naar schatting een paar of tien; er was echter één vrouw over en de radja, oudste op de voorvader van Bowitt na, besloot deze vrouw, die een jongere zuster van zijn eigen vrouw was, ten huwelijk te vragen. Doch zij weigerde en dit bedroefde de radja zeer. Op een morgen toen de vrouwen nog sliepen, bedacht hij een list. Hij sloop het huis uit en begaf zich naar de plaats in het bos, waar de vrouwen gewoonlijk sago klopten. In het midden was een grote hoop afval, de ampas, die bij het wassen overblijft. Hierin begroef hij zich met het mannelijk lid naar boven. Een uur later kwamen de vrouwen en begonnen het dagelijks werk. De jongere zuster wierp enige handen vol ampas op de hoop en struikelde, zodat zij voorover op de hoop viel en met de hand het lid van de man raakte. De radja sprong op en een wilde worsteling ontstond, waarbij de radja het onderspit delfde; de vrouw verdween in het bos. Dit maakte hem boos en hij vervloekte haar met luide stem. Hierdoor ontstond er een slang in het lichaam van de vrouw. Verschrikt liep zij naar huis, op de voet gevolgd door haar oudere zuster, die haar wilde helpen. Thuis gekomen trokken zij de slang uit haar lichaam, vilden hem en verwerkten hem in het eten, dat zij de radja die avond voor zouden zetten. Toen de radja thuis kwam, had hij honger en at begerig van de vers geroosterde in pisangblaren gewikkelde sago. Nauwelijks had hij gegeten of zijn teelbal zwol op en er viel een kind van het vrouwelijk geslacht op de grond. Toen de vrouwen dit zagen, vluchtten zij naar de rivier. Doch haar prauw was verdwenen en zwemmen konden ze niet. In haar wanhoop riepen zij de voorouders aan; deze veranderen een stuk drijfhout in een prauw en brachten de beide vrouwen naar de overkant. Toen de radja de vlucht bemerkte, nam hij het kind op en rende achter de vrouwen aan. De voorouders stuurden ook hem de

prauw, maar toen hij in het midden van de rivier gekomen was, kantelden de geesten de prauw om; de radja viel in het water en verdronk; het kind werd nog juist door de jaarvogel opgepikt, die het in zijn grote bek nam en het meesleepte naar een hoge boom. Hier werd het kind verder opgevoed door alle vogels, die er maar bekend zijn. De jaarvogel leerde haar, toen zij wat ouder geworden was het sago kloppen, de witte kakatoe leerde haar een huis bouwen. En zij woonde in dat huis en klopte haar sago zoals haar dat was geleerd. Maar er was geen vuur en wie zou haar het vuur bezorgen?

Het was weer de witte kakatoe, die haar te hulp kwam. Hij vloog naar de oude kampong en drong het huis binnen van het oudje, dat het vuur onder haar hoede had. „Oudje, pas op, daar komt een vreemde prauw met mannen,” zei de kakatoe. De vrouw werd bang en haastte zich het huis uit naar de rivier om die prauw te zien. Maar de kakatoe had zijn doel bereikt, nam het vuur en bracht het naar het meisje in het bos. Toen het oudje terug kwam en de diefstal bemerkte, werd zij boos, vervloekte de kakatoe en riep: „Als mijn nagels zo klein zal je worden!” En de kakatoe werd heel klein, een der kleinste van de vogels, die er thans zijn.

Inmiddels hadden de mannen van de oude kampong de sporen van het nu reeds groot geworden meisje ontdekt en waren haar naar haar hut gevolgd. Toen zij naar buiten kwam, werd een van hen begerig om haar tot vrouw te nemen, want zij was mooi van postuur en licht van huidskleur. Hij belas een zijner mooiste pijlen en schoot deze recht in de wand van het huis. Het meisje schrok, zag de pijl in de wand steken en trok hem eruit. Hierdoor werd zij voor goed gebonden aan de man, die het huis binnen kwam en haar tot vrouw nam.

Bowitt vertelt zijn verhaal met waar meesterschap. In de hut brandt nu nog één vuur: dat waar de kring der ouderen zit. De anderen zijn erbij komen zitten en luisteren in ademloze spanning. Het is duidelijk hoe

groot de kracht van het gesproken woord is, welk een macht de geesten over de levenden bezitten en hoe goed het is hen te eren en hun bevelen stipt op te volgen.

Nu vertelt Nirsawat het verhaal van het beroemde Aifjoe'se gif, dat men slechts op de weg behoeft te leggen om de mens, die komt aanlopen bij het naderen daarvan binnen een dag te doen sterven:

Eens wandelde een man met zijn hond in het bos, niet zo ver hier vandaan. Hij kwam bij een boom waaromheen alle leven was verdwenen. De heesters waren dood en de grassen verschroeid. Er omheen lag een grote kring van beenderen van vergane dieren en mensen. De man schrok vreselijk en de hond ook, want beiden speurden een geheimzinnige kracht, die de dood moest zijn. Zij zetten het op een lopen en kwamen dodelijk vermoeid thuis. De man viel terstond in een diepe slaap. In de slaap verscheen hem een geest, die zei:

„De boom, die je zag, is de boom des doods. Wie deze nadert is een kind des doods. Ga, pluk de vruchten ervan, vermeng deze met rode aarde en je zult leven en dood beheersen.”

Toen de man uit zijn diepe slaap ontwaakte, stond hij op, als door een vreemde macht gedreven, en riep de hond en liep naar de boom des doods. Hij plukte de vruchten, verzamelde rode aarde en mengde deze. Nu ging hij naar huis en legde het gif onder de pisangboom. En ziet: de volgende morgen was de boom dood. Daarna gaf hij het aan zijn hond en de hond viel dood voor zijn voeten neer. Nu wist de man dat de droom werkelijkheid was geworden.

Dit is de geschiedenis van het gif, dat nog elke dag gebruikt wordt en waardoor honderden mensen reeds het leven hebben gelaten. Er is slechts één man, die het geheim kent. Deze mag het op straffe des doods alleen aan zijn oudste zoon vertellen.

Ook Nirsawat is de vertelkunst meester en de gehele kring hangt aan zijn lippen; een ieder speurt vage angst-

gevoelens en de kinderen, die aandachtig hebben meege-
luisterd, beginnen zacht te huilen.

Tijdens het verhaal van Bowitt al, neemt Tijger zijn kans
waar: voorzichtig stoot hij Méja aan en beduidt haar de
hut te verlaten. Als een slang zo lenig sluipt zij langs
en tussen de ingespannen luisterende lieden door en be-
reikt de achteruitgang. Op hetzelfde moment kruipt
Tijger, zorg dragend niemand aan te raken, naar de voor-
uitgang. Buiten ziet hij juist het lichaam van Méja onder
een boom wegschieten en nog geen tien tellen later is
zij al een eind verder; met moeite houdt hij haar tempo
bij, sluipend en spiedend, met kloppend hart haar zo
dicht mogelijk volgend. Zij kruipen onder struiken en
heesters door, schieten als pijlen over open plekken en
belanden in een oude rivierbedding, omgeven door welig
opschietend struikgewas. Hier wacht Méja in de schaduw
van een hoge boom, haar minnaar. Even later is ook
Tijger daar; hij blijft op korte afstand staan. Méja's borst
gaat op en neer van spanning en verlangen; Tijger hijgt
als een opgejaagd zwijn. Hun gezichten lichten op in het
schijnsel van de opkomende maan, hun ogen ontmoeten
elkaar.

Hoewel Méja van vrijen en liefde geen weet heeft, kijkt
zij hem verleidelijk aan en strekt haar armen naar hem
uit. Een hevig verlangen welt in hem op en als een tijger
zijn prooi grijpt hij haar. Zacht kreunt ze onder de kracht
van zijn onstuimige omarming. Slechts één moment staan
zij zo, Tijger, een nieuwe impuls haar nóg heftiger te
omklemmen met moeite onderdrukkend.

Dan hoort hij een snerpend geluid. Een ondeelbaar
moment houdt hij in. Drruumm . . . een schok vaart door
het ranke lijf van zijn geliefde en plant zich op het zijne
voort. Méja geeft een gedempte gil. Loodrecht op haar
rug staat een manslange pijl. De punt steekt een hand-
breed in het vlees en de schacht trilt van de slag als een
riet in de wind. Nog eenmaal kijkt zij Tijger aan; dan
breekt het licht in haar ogen en ligt zij dood in zijn armen.

Als verlamd staat Tijger daar en voor hij weet wat er gebeurt, suist een tweede pijl door de lucht en treft haar iets lager dan de vorige, maar even zeker in het midden van de rug.

Eerst nu dringt het tot Tijger door wat er gebeurd is; hij knarst op zijn tanden en zweert zijn belagers eeuwige vijandschap. Dan duikt hij naar de grond en sleept als een roofdier het dode lichaam mee. Eenmaal boven op de helling neemt hij het lichaam op zijn rug en draaft naar de hut. Hij strompelt naar binnen, juist als Nirsawat zijn verhaal onder ademloze stilte beëindigt en legt het dode lichaam met een plof naast het vuur.

Het is doodstil in de hut en met afgrijzen en stomme verbazing kijken de ruw in hun phantasieën gestoorde toehoorders naar de dode Méja. Het rossige schijnsel van het grote vuur verlicht spookachtig de omzittenden; vaalgeel en onbewegelijk ligt het lichaam in hun midden. Uit de wonden stroomt het bloed en kleurt het zand van de bodem rood als de kleur van de kleine stekelige vrucht, waarmee mannen en vrouwen hun wangen verven, als zij naar het dansfeest gaan.

Wat er gebeurd is, is duidelijk. Het heeft geen zin er omheen te draaien; de situatie is onmiskenbaar. Dan zegt Tijger, die bijna buiten zinnen is:

„Ik nam haar mee, omdat zij van mij moest zijn. Zij is mijn vrouw en ik haar man. Er is geen macht ter wereld die ons kan scheiden, ook de pijlen van onze belagers niet.”

Hij spreekt langzaam, in het dialect van de streek, vermengd met een enkel woord dialect uit de kampong, zijn woorden moeizaam kiezend. Het gezegde maakt grote indruk op Nirsawat en op alle anderen en men voelt zich diep geroerd door de ernst en de kalmte, waarmee Tijger spreekt. Hij schuift naar Méja toe en sluit haar ogen. Aandachtig kijkt hij haar nog eenmaal aan. Het voorhoofd is hoog en smal, de wenkbrauwen strak getrokken alsof ze gepenseeld zijn, de wimpers lang. Het neusje is

wat breed, maar recht gerugd en de wat dikke lipjes accentueren het ronde van het overig zo fijne gezichtje. Dan schuift Slóteraun, de oudste der vrouwen naderbij, buigt zich over het lijk en begint onderdrukt te wenen. Hiermee is de stilte en angstige spanning gebroken en haast een ieder zich commentaar te leveren. Er schuiven meer vrouwen aan en het geween wordt doordringend en luid.

Huilend beschrijven zij haar schoonheid, haar rijkdommen en haar edelmoedig karakter.

De mannen gissen naar de dader, taxeren de ernst van het vergrijp en kijken steeds naar Tijger, die onbeweeglijk aan het hoofdeinde bij Méja zit en peinzend voor zich uit staart. Hij heeft zich ingeleefd in de bevolking, dat is hem nu duidelijk. Hij is een der hunnen geworden. Alleen zijn rijker geschakeerd gevoelsleven en zijn meer individueel denken onderscheiden hem nog van zijn omgeving. Op dit meisje is hij verliefd geweest, zoals op al die andere vrouwen uit de grote steden in het Westen, onverschillig welke haar huidskleur en haar graad van ontwikkeling was. Het is een geoerd zijn van zijn ziel door het al-tedere van het vrouwelijke; het geraakt worden van dat éne weke plekje, dat zijn overigens zo ruwe bolster in zich draagt.

Hij ziet Bowitt en Kónauk ernstig praten. Zij schudden ernstig met hun hoofden en kijken Tijger's richting uit. Zij zijn het blijkbaar eens: de toestand is onhoudbaar: De kampong op voet van oorlog met de omliggende kampongs; de gasten argwanend opgenomen door de mannen van de gastheer en een der gasten verwickeld in een der meest opzienbarende liefdesgeschiedenissen van de laatste tientallen jaren.

Nirsáwat is niet boos. Hij begrijpt het; zo zijn de mensen van deze streek. Maar wanneer het een der hunnen overkomen zou zijn, zou niet het meisje, doch in de eerste plaats de verleider een kind des doods zijn geweest.

Daar de gasten ongewapend zijn gekomen, besluit hij hun een gewapend geleide mee te geven tot aan de grens van

het Aijoe'se, opdat zij niet onderweg door de wrekers van Méja zullen worden gepijld.

XIII. HET AFSCHEID

Wreed wordt Tijger in zijn gepeins gestoord, als Bowitt hem voorzichtig mededeelt, dat zij onmiddellijk bij heldere maan zullen vertrekken. Tijger ziet in dat het goed zal zijn zich aan de beslissing van zijn vrienden te houden. Ook Kónauk komt naar hem toe en zegt hem zijn wachtpost bij Méja's hoofdeinde te verlaten en haar vaarwel te zeggen. Hij staat op, gaat naar de hoek waar Mos met de toverdoos zit, zoekt de mooiste ketting van zilverblinkende kralen eruit en doet deze om Méja's hals. Nu drukt hij haar de handen en zegt: „Menno,” dat is: vaarwel, in het dialect van de streek.

Hij schudt Nirsáwat de hand en zegt: „Ik ben een brute indringer en een oneerbiedig schender van je gastvrijheid; ik zal je nooit meer onder de ogen durven komen.”

Nirsáwat, getroffen door de oprechtheid van zijn woorden, antwoordt: „Het is goed, ik ben niet boos, doch zie dat je de wraak van mijn mannen ontloopt. Velen zijn er, die om haar hebben gevraagd en velen hebben een bruidsschat bij elkaar, groter dan voor enig ander meisje uit de streek ooit is betaald.”

Zo nemen zij afscheid, Kónauk, Bowitt, Tijger en Mos, begeleid door een vijftal tot aan de tanden gewapende mannen; zij verlaten de treurende kampong, waar zij met zoveel bravour zijn binnengestapt.

Wanneer zij enige uren in het opkomende maanlicht moeizaam hebben voortgelopen, leggen zij een vuur aan en besluiten te overnachten. Ze zetten een wacht uit en krommen de ruggen; de volgende morgen vroeg wordt de tocht in alle haast voortgezet. Zij lopen de gewone weg, een smal bergpad, gemakkelijk te volgen voor hen, die het gewend zijn, en houden slechts een korte rust in enkele kleinere kampons maar alleen om haastig een

stukje kladdi en een stukje zwijn te verorberen. Voor het overige hebben zij aan niets behoefte.

Op de middag van de derde dag is de grens bereikt. Zij staan op een kleine heuvel, onder een hoge boom; dit is de plaats waar de voorouders samenkomen om te beraadslagen over hun aardse beschermelingen. Aan deze zijde van de boom staan de mannen van Nirsáwat, aan gene zijde Kónauk en zijn vrienden. Zij danken Nirsáwat's mannen voor hun geleide en gaan de heuvel af naar het eigen grondgebied.

Dan gebeurt er iets, waarop zij in het geheel niet verdacht zijn en dat op het geluk van heel de streek van grote invloed zal zijn. Als zij amper een boomlengte afstand hebben afgelegd, fluit er een pijl door de lucht, die door Tijger's schouder vlees snijdt en loodrecht in de rug van de voor hem lopende Kónauk blijft steken. Kónauk geeft een schreeuw, kijkt nog even om en valt dood voorover op de grond.

Als schimmen zo gezwind schieten de drie overgeblevenen uit elkaar om dekking te zoeken. Langs heesters en bosjes kruipen zij, tot zij een veilige plaats hebben bereikt en beraadslagen wat te doen. In de eerste plaats moet het lijk van Kónauk worden gehaald. Dus zoeken zij een dunne stam, maken er een lus aan van lianen en kruipen terug naar de plaats van waaruit het lijk in de lus gevangen en naar het beschermende bosje getrokken kan worden. Als Kónauk in hun midden is, nemen zij hem op en dragen hem om de beurt. Tegen de avond zijn zij dodelijk vermoeid; en daar het lijk begint te stinken besluiten zij op een verborgen plaats een stellage ervoor te bouwen. Zij hakken stammen om en bouwen bij het flauwe schijnsel van de maan de krib, waarop zij het in ontbinding verkerende lijk neerleggen. Aan de voet van de krib leggen zij zich, om de beurt wakend, ter ruste.

De volgende morgen vroeg gaan zij verder en bereiken 's avonds Soeboeroek, waar in minder dan geen tijd heel de kampong op de been is om de drie mannen te ontvangen.

Groot is de verslagenheid onder de vrouwen en als duivels worden de mannen op het bericht, dat hun radja door Aijoe'ers vanuit een hinderlaag is gepijld. De kampong treurt. Doch ijlings worden lopers naar tuinhuisjes en kleinere kampongs gestuurd om de weerbare mannen ter vergadering bijeen te roepen. En dagenlang duurt de intocht.

Van 's morgens vroeg tot 's avonds laat komen kleinere en grotere groepen vrouwen met en zonder kinderen naar Soeboeroek, het centrum van hun streek. Hoewel het geenszins de bedoeling der ouderen is een oorlog te ontkenen, kunnen zij in geen enkel opzicht voorkomen, dat alle mannen in volledige oorlogsuitrusting verschijnen en in alle hutten ernstig en zwaarwichtig wordt gesproken over de kansen, wanneer zij de Aijoe'ers zouden overvallen en hun vrouwen stelen.

Voor het danshuis groepen de mannen samen; enkelen roeren de oorlogstrommels en anderen stampen met de grote platte voeten op de grond, waarmee de oorlogsvoorbereidingen officieus een aanvang nemen. Het aantal der dansenden neemt toe en 's avonds bij de hoog opblaaiende harsvuren drommen zij samen, slaan roffelend de trommels en dansen, zodat het ver in de omtrek hoorbaar is.

Hoewel het niet de zaak der vrouwen is zich met de oorlogsvoorbereidingen te bemoeien, voegen enkelen zich bij de dansende mannen; zij vormen een aparte kring. Hun hoge stemmen zijn van verre hoorbaar en trekken haar sexegenoten en zo wordt ook deze kring steeds groter. Hoe wilder de mannen dansen, des te wilder worden ook de vrouwen. Tijger ziet dit alles met groeiende belangstelling aan. Eén hossende, springende zwarte massa, waarboven de wapperende paradijsvogelveren en waaromheen een haag van pijlen en bogen; allen opgesmukt met groen van bomen en heesters, de vrouwen van verre hoorbaar door de schelpenringen en kettingen van zwijnentanden, die kletterend op de borsten slaan. Boven alles uit het doffe gedreun der trommels, die de stilte van

het oerwoud verjagen en een angstig hypnotiserend geluid verspreiden.

Overdag zijn de mensen moe en eerst tegen de avond komen ze loom en traag weer in beweging. Tijger bespreekt de toestand met Bowitt en de ouden en allen zijn het erover eens, dat Kónauk gewroken moet worden en de dansende mannen gelijk hebben en er oorlog moet worden gevoerd.

Nu komt Tijger's kans om zich te wreken. Hij zal zich opwerpen als aanvoerder en zijn vijand vermorzelen. Hij roept Bowitt te hulp en legt hem zijn krijgsplan uit; de strijdkrachten zullen in drie groepen worden verdeeld en Aíjoe zal van drie zijden worden aangevallen. De Aíjoe's zullen op deze tactiek niet bedacht zijn en op deze wijze in één slag overrompeld worden. Bowitt voelt, dat Tijger van deze dingen meer verstand heeft dan hij en hij doet zijn uiterste best de uiteenzettingen te volgen. Maar het valt niet mee met de hossend dansende half-gehypnotiseerde massa tot een geregeld en groepsgewijs optreden te komen en het duurt dagen en dagen voor zelfs Bowitt er iets van begrijpt. Maar als Bowitt het eenmaal door heeft, is een gedeelte der moeilijkheden opgelost; hij overtuigt nu ook andere radja's van de noodzaak om de strijdkrachten te verdelen en van verschillende zijden tegelijk aan te vallen. En deze delen het op hun beurt aan hun mannen mede. Zij verdelen de dansende groepen in drieën en oefenen op deze wijze het verdeeld optreden. Nu worden de toegangswegen naar het vijandelijk gebied besproken en ieder der leiders van de drie groepen krijgt een eigen weg toegewezen. Het is nu volle maan en daarom wordt besloten op pad te gaan en dicht bij de grens te wachten tot de maan geheel verduisterd zal zijn. Op die dag zullen alle groepen vanaf de grens oprukken en zal Aíjoe stormenderhand worden genomen, de mannen gepijld en de vrouwen in triomf buit gemaakt. Zo is het afgesproken en zo gaan de strijders, de nokkings vol zwijnenbout, de handen vol speren, pijlen en bogen en de lichamen behangen met schelpen en kralen op het

oorlogspad. Tijger en Bowitt voegen zich ieder bij één groep en Kaskir leidt zo goed en zo kwaad als het gaat de derde, die vanuit Usu vanuit het Westen de aanval zal voorbereiden.

Dan gaan de krijgers uiteen, verlaten de kampong, de vrouwen onder de hoede van de oudsten, die al te stijf zijn om te lopen en een boog niet meer kunnen spannen, achterlatend. Wie lopen kan, gaat mee, een ieder stellig op de overwinning rekenend.

Zo trekken zij op, op grote afstand hoorbaar. Groepsge-
wijs lopen de groepen naar hun uitgangplaatsen. De trommels roffelen aan één stuk door, de grote voeten van de mannen stampen de bodem, waar zij gaan. Tegen donker wordt een bivak van bladeren gemaakt en onmiddellijk gaan ze aan het dansen. Hoe dichters zij bij de grens komen, hoe onbezonnener zij worden. Eenmaal in de uitgangplaatsen aangekomen, kent het oorlogsgedruis eerst recht geen grenzen meer: als bezetenen drommen zij hossend bij elkaar en het is vrijwel ondoenlijk hen tot de maan verduisterd is, in bedwang te houden.

Tijger en Bowitt zien dit alles met angst en vreze. Een vaag vermoeden bekruipt hen, dat de Aíjoe'ers de opzet reeds lang geraden hebben en hiermee de kans van slagen van de aanval vrijwel verkeken is.

En inderdaad, Nirsáwat's mensen, in een minder overmoedige stemming, weten tot op een boom nauwkeurig, waar de vijand zich bevindt en concentreren hun mannen op die plaatsen, van waar het wildste krijgsgedruis tot hen komt. Ook zij wachten tot de maan verduisterd zal zijn en juist op die avond, dat het voor het eerst helemaal donker is en de trommels der aanvallers tot mijlen ver in de omtrek hoorbaar zijn, staan allen op hun post.

De Soeboeroekers zijn nu niet meer te houden en slaand en brullend gaat het de grenzen over, alsof er geen sprake van verdediging is. Maar hier hebben ze misgerekend en tientallen van hen worden van achter de bomen doodgepijld, terwijl er van hun tegenstanders niet één valt. Ook deze volgen de tactiek: ineens met de gehele groep

doorstormen. Die nacht loopt ook Tijger met het grootste gedeelte der Soeboeroekers door, terwijl zij de trommen slaan en pijlen wie zij tegenkomen. Als de dageraad aanbreekt, krommen zij de ruggen voor een rust.

Kaskir's groep is er slecht aan toe. Kaskir zelf valt bij de eerste doorbraak, vanuit een hinderlaag beschoten. Zijn mannen lopen in één ruk door tot de volgende morgen en vallen tenslotte vermoeid in slaap. Een uur later ontdekt hen een Aijoe'er, die ijlings hulp haalt en de grootste helft van de groep met een enkele vriend van achter een boom dood pijlt. De overigen, die de vijand niet zien, menen met geesten te doen te hebben en zetten het op een lopen, tot zij op eigen gebied zijn aangekomen en beschouwen hiermee de oorlog als geëindigd.

De derde groep met Bowitt aan het hoofd loopt, zij het met grote verliezen, eveneens door tot de morgenstond komt; dan nemen ook zij rust.

De tweede nacht van de strijd vinden slechts enkele schermutselingen plaats. Bowitt en Tijger lopen aan het hoofd van hun groepen, de mannen zoveel mogelijk tot stilte manend; slechts langzaam vorderen zij. Doch de trommen blijven roffelen, zodat de tegenstanders precies weten waar de troepen zijn. Nirsawat trekt al zijn mensen om de kampong samen, aldus een ondoordringbare wal vormend. Zo komt het, dat Bowitt's en Tijger's mannen verder geen enkele tegenstand ontmoeten en argeloos als ze zijn reeds bloemen plukken, er zich de hardos mee vol steken en beginnen te dansen, zoals dat hoort, wanneer men op het oorlogspad is.

De derde en vierde nacht verlopen met enkele schietpartijen, waarbij een even groot aantal aanvallers als verdedigers valt.

De vijfde nacht stuiten zij op de eerste voorposten, die in allerijl terugtrekken. Dit is het sein tot de aanval en gillend en joelend met getrokken speren stormen de mannen voorwaarts en lopen door tot vlak bij de kampong, waar echter een sterke macht op de been is; in korte tijd telt elk der beide aanvallende groepen reeds een twintig-

Even rusten

Senni

tal doden en gewonden. De overigen rennen trommelend door en enkelen van hen beklimmen hijgend de helling waarop de kampong gelegen is om eenmaal boven gekomen, door een dodelijke pijl in de borst getroffen te worden.

Bowitt staat onder aan de heuvel en ziet zijn mannen vallen, als muggen in het vuur. Hij begrijpt het hopeloze van de toestand en roept hen toe terug te keren, waaraan door velen gehoor wordt gegeven; van hen keren velen een week later behouden in de eigen kampong terug, doch zónder vrouwen als krijgsbuit.

Tijger zelf is sluipend en schaduwzoekend onder de heesters tot op de heuvel doorgedrongen. Omzichtig zich dekkend nadert hij Nirsáwat's hut en dringt kruipend naar binnen. In de hut is het muisstil. Bij het tweede stookplaatsje knetteren de smeulende resten van het vuurtje, dat nog niet lang geleden is opgepord. De smeulende takken verspreiden een zwak rossig schijnsel. Boven het vuur op het rooster, waarop de zwijnenbouten gewoonlijk liggen, ontwaart Tijger een witte plek. Hij richt zich op en tastend langs beenderen en bouten stoten zijn handen op een rond bot.

Het is een schedel. Tijger neemt hem in beide handen; dit is de schedel van Méja, weet hij. Rechtop staat hij nu en het is hem alsof uit de donkere kassen haar ogen opdoemen en alsof de naakte kaken levend worden en lippen krijgen, die tot hem willen spreken.

Hij ziet niet, dat achter hem in de deuropening zijn medeminnaar een mansgrote boog met geweerhaakte mensenspanspijl spant . . .

Juist wil hij vragend haar naam uitspreken, dan voelt hij een dofse slag in de rug, de slag slaat door en dringt tot in zijn wervel; hij voelt het wervelbot kraken; een verlamming trekt door zijn lichaam, en met de schedel in zijn armen valt hij dood neer.

Het gezicht van de medeminnaar trekt in een brede grijns. Hij komt naderbij en beziet het lichaam van Tijger. Dan neemt hij zijn bijl en slaat met een formidabele houw het

hoofd in één slag van de romp. Een stroom bloed gutst over het zand. Hij doopt zijn pijlen er in en neemt het hoofd in beide handen; dan kijkt hij om zich heen. In de hoek van de hut staat een paal. Met een krachtige stoot prikt hij het hoofd erop.

„Zo is het goed,” zegt hij zacht voor zich heen. „De kop zullen we bewaren, opdat je geest over ons vaardig wordt.”

SOEANGI

EEN VERHAAL VAN DIE VAN DE APAUER

I. SENNI NEEMT ONTSLAG BIJ DE POLISIE

MEEDOGENLOOS ketst de zon haar verzengende stralen op het plein van de politiekazerne te Danseidani. Een ijverig agent, kind van het land, kruist het te grote plein, dat tegen deze tijd van de dag met blote voeten niet te betreden is, zó verhit de zon het zand. In de kantoorkamer hoort men het eentonig getik van de schrijfmachine, die — misschien een tiental jaren oud — zijn plicht nog naar behoren vervult.

In een winderig hoekje aan de zeekant onder het afdak van een juist klaar gekomen bijgebouw zitten een drietal hulpagenten; lui en sloom spelen zij elkaar wat woorden toe om de tijd te verdrijven. „Volgende week is mijn pakkian klaar,” geeuwt Antonius; „de Chinese zei: nu de knopen nog, dat is een heleboel werk; dan is het klaar en kan je het halen.” „Ik heb het land aan dat volk,” zegt de pientere Sacharias; „zij zuigen ons bloed en mijn zuster naait de knopen in een half uur beter aan dan de Chinese in een hele dag.” „Ik heb blauwe knopen gevraagd,” vervolgt Antonius onverstaanbaar zijn betoog; „die zijn duurder en ook mooier op mijn groene blouse.” „De mooiste blouse heeft Melchior,” praat Sacharias nu ook maar mee; „hij spaarde er een half jaar voor en moest nog een zak met katjang tanah toegeven; maar het is dan ook een pracht pakkian geworden met die groene biezen op die witte stof en die blauwe knopen!”

Senni luistert nauwelijks. Hij leunt achterover en verkeert al weken in een wonderlijk lauwe, mijmerige stemming. Hij mist de energie om ook maar iets aan te pakken; hij verwaarloost het dagelijkse werk en slaapt driekwart van de tijd. De oorzaak van dit alles is Kawrati, die twee weken geleden met verlof uit de kampong is terug-

gekeerd en verontrustende berichten heelt meegebracht. „Je mag wel oppassen, Senni, ze zitten achter je meisje aan; trouwens, ze is al volwassen en wat heeft het voor nut haar nog langer bij een paar vrijgezellen te laten rondlopen in het bos?” Later heeft Kawrati hem apart genomen en hem geheimzinnig toegefluisterd: „Verder zijn ze bang voor oorlog. Die van Narara en die van Kabeso willen hun vrouwen hebben, die wij hun beloofd hebben en wij kunnen ze niet geven.”

Als een pijl tussen de ribben hebben deze berichten Senni gestoken. Zoon van een vermogend man en bovendien gezegend met het bezit van twee zusjes is er — lang voor hij volwassen was — reeds een vrouw voor hem uitgezocht. Zij komt uit een kampong op slechts enkele uren gaans van de zijne verwijderd; een goede partij, dochter van een aanzienlijk man met grote sagotuin en veel invloed in zijn streek.

Een paar maal pas heeft Senni haar gezien, maar vooral de laatste keer heeft hij een wonderlijk knijpend gevoel in zijn keel gekregen, een gevoel dat steeds terug komt en hem telkens herinnert aan de vluchtige, vragende blik in haar ogen en het ree-achtige ranke wegschieten achter haar vaders hut bij zijn nadering, zoals jongemeisjes betaamt.

Senni's blik dwaalt over het van warmte als het ware trillende plein, over de in aanbouw zijnde bijgebouwen, waar hij in corveedienst werkend menige verwensing aan het adres van zijn chefs heeft geuit, stil, maar met afschuw van de civilisatie en het blanda-gedoe; over de weg heen naar de kampong, waar hij 's avonds na de dienst menigmaal trekkend en schurend van ongewoonte zijn nieuwe pakkian aan verbaasde kennissen uit het bos heeft getoond; over de vrienden, die zitten te schertsen over dingen, die hem niet raken. Trager en moeilijker gaan zijn gedachten. Steeds meer wordt zijn hele wezen gebonden door de herinnering aan het meisje, dat daar onbevangen maar wellicht beloerd en bespied in de bossen loopt, terwijl hij hier zijn tijd met praten verdoet . . .

Een paar dagen later is het hem duidelijk wat hem te doen staat: terug naar de kampong en zijn bruid in huis!

De volgende morgen staat Senni op het matje in de kamer van de Inspecteur. „En jij, Senni, wat heb je weer? Trouwens, voor je begint te praten, heb ik ook nog wat te zeggen. Dat is, dat jij langzamerhand tot de meest luie mannen van het détachement behoort. Het is een schande zo slecht als jij je dienst doet.” De Inspecteur heeft zich kwasi opgewonden om de toch al moeilijk te benaderen, wat eenzellige Senni een beetje te intimideren. Senni staat slap in de houding en denkt na over wat hij wil. Wat de Inspecteur zegt, hoort hij niet. Na enig aarzelen opent hij zijn mond en stoot er moeilijk uit: „Toeane, ik wil naar huis... ik wil geen politie zijn... ik wil geen dienst meer doen... ik wil naar huis en trouwen... en mijn tuinen verzorgen... en...” „Oh, is het al zo ver? Nu Senni, dan hebben wij elkaar weinig meer te zeggen. Er zijn er, die vooruit willen en er zijn er, die te lui zijn om hun dienst te doen en altijd domme bospapoea's willen blijven. Van mij hoef je nu niets meer te verwachten. Vanaf morgen heb je je ontslag... Rechtsomkeeeeer... mars!”

Buiten komt Senni weer tot zichzelf. Scherp bijten die hatelijke blanda-woorden hem in de oren. Altijd zijn zij het, die luie Papoea's, die stomme boskerels... nooit mankeert er iets aan de Toeans zelf. Maar ja, die zijn nu eenmaal meer dan zij en zij zullen het wel altijd blijven ook..

II. OP WEG NAAR DE KAMPONG

Sinds het aanbreeken van de dageraad is Senni op weg. Op het glad geëbde strand draait de wind kruintjes van korreltjes zand en blaadjes. Senni's tred is licht; hij zet er vaart in. Hoewel het nog vroeg is, parelen kleine druppeltjes zweet op zijn voorhoofd. Een vuile, bemodderde boom dient hem als zitplaats, als hij even rust houdt.

Naast hem schieten twee machtige stammen als toortsen kaarsrecht de lucht in; lianen hangen slangachtig en treurend tot vlak bij de grond. Voor hem langs schiet snel vlietend rivierwater, aan deze zijde een steeds groter wordende plaat vruchtbaar slib afzettend, aan de overkant een diepe, hoge rand in de zanderige oever uitsnijdend; even verder mengt het zich bruisend met de branding van de oceaan.

Met een wat onzekere blik staart Senni voor zich uit. Hij kan het alles niet verwerken: dat met zijn vrouw is duidelijk; zij moet getrouwd worden voor een ander haar neemt. Maar nu is hij uit de dienst ontslagen; de Inspecteur is boos en heeft gezegd, dat hij lui en dom is... Wat is lui? Waarom zou je urenlang staan, als je zitten kunt? Waarom een hele nacht wakker op post staan, als het zeker is, dat er niemand langs komt? En wat is dom? Velt hij, de blanda, dan met één paranghouw een stam in het bos; schiet hij met een pijl een vogel uit een boom? Waarom is iedereen lui en dom en waarom zijn alleen de blanda's zelf het niet? Het zal hem wel zitten in al die bullen, die zij hebben; met die prachtige dingen kunnen zij alles doen. Als zij aan hen, de kinderen van het land, die bullen geven, dan zullen zij het ook kunnen...

En verder mijmert hij: Als ze mij een schip geven, kan ik spullen halen uit verre landen en deze in een toko duur verkopen. En als ze mij een auto geven, kan ik ermee rijden en hout halen en dat duur verkopen... En als ze mij een lichtmachien geven, kan ik het aandraaien en iedereen licht geven en zo een hoop geld verzamelen en daar dure dingen voor kopen... Ja, dan hoeven wij helemaal niet meer naar die blanda's te luisteren. Het gaat er maar om die bullen te krijgen. Wie deze heeft, heeft geld en kan alles bemachtigen. Maar... dat geheim van die barang houden zij toch voor zichzelf, daar komen wij toch niet achter. En daarom is het maar beter er van af te zien en terug te gaan naar het bos.

Hij zucht. En die zucht ontlast zijn gepijnigd gemoed; zijn blik wordt rustiger. Het bos zal hem de rust weergeven,

want in het bos kan je helemaal jezelf zijn. Je kunt jagen, wanneer je wilt en eten en slapen, wanneer het lichaam erom vraagt. En 's avonds bij de vuurtjes in de hutten kan je je behaaglijk warmen en kan je aan één stuk door strootjes roken met diepe trekken, zoals je dat van de ouderen hebt afgekeken en verhaaltjes vertellen: Hoe het vroeger was en hoe je vader op één dag drie varkens pijnigde en ze alle drie alleen naar huis bracht en hoe dat toen met die casuaris is gegaan, dat verhaal dat in heel de omtrek beroemd is en elke avond wel bij een of ander vuurtje wordt opgehaald.

En voor zichzelf uitdromend vertelt hij hardop:

... Op een dag voer de eerste mens van de stam van Samaraukena, die in Arbais uit de grond was gekomen, met een kleine prauw de Apauer af. Plotseling verscheen aan de oever een prachtige casuaris, bijna mansgroot met rode lellen en diepzwarte vleugelpennen. Geen moment bedacht de oude zich; hij spande de boog en het schot ging af. Maar de casuaris deed alsof er niets gebeurd was, keek op en liep verder. Plotseling echter hoorde de man vanuit het bos het geschrei van een kind. Op de wal waren de sporen van de casuaris duidelijk zichtbaar; deze volgend kwam de oude aan een plas met bloed en midden uit die plas kwam uit een gat in de grond een kind van het mannelijk geslacht. Hij nam het op en dit kind werd de stamvader van de kampong Samaraukena...

Deze en dergelijke verhalen doen de ronde bij de vuren. Is er iets gelukzaligers denkbaar dan het luisteren naar die vertelsels en het zelf navertellen daarvan?...

Senni stapt op. Hij is het lopen langs het strand verleerd; zijn knieën doen pijn van het telkens wegzakken en het moeizaam terugtrekken van de voeten uit het mulle zand. Zo loopt hij die dag door, vechtend met het water, dat komt opzetten en onbarmhartig de steil oplopende kust beukt, klauterend over door stormen gevelde woudreuzen, die een eind ver in zee steken. Precies naar het Westen is zijn richting, de dalende zon tegemoet. Er hangt een dichte nevel van het opgespat schuim der brekende

golven, waardoorheen de kleuren van de regenboog zichtbaar zijn. Doch Senni ziet het niet; hij is gegrepen en beneveld door slechts één verlangen: terug naar de kampong, de vrouw en het bos.

In de verte worden twee stippen zichtbaar; even later herkent hij twee vrouwen uit de kampong Arbais, waar hij zal overnachten. Zij lopen in het traditionele woudcostuum, met een geklopt boombasten schaamlapje dus en verder niets. Even kijkt hij naar zijn eigen pakkian en het is alsof er zich een alternatief aan hem opdringt: blanda – werken – pakkian, óf: bos – jacht – naakt. Een onbegrepen weemoed maakt zich van hem meester, als hij de lachend hem verwelkomende vrouwen van dichtbij beziet.

Karkau, de oudste, een lelijke vrouw met grove goedlachse mond, slappe hangende borsten, een uitgeteerd mager lichaam, krabbend aan de jeukende, schurftige plekken, die het hele lijf bedekken. En Nanasia, de jongere, mollig en vol nog van vormen, maar eveneens een toonbeeld van schurft aan alle lichaamsdelen en zweren ter grootte van een noot aan de benen. Hij herinnert zich de kazerne, de inspecties van het lichaam op zindelijkheid en de hoofdagent bij de deur van de mandiekamer om het baden te controleren . . .

„Bow, bow, waarheen?” krijst Karkau met brede grijns. „Terug naar de kampong, trouwen,” zegt Senni rustig. Karkau spuwt een rode sirihpruim en een straal purperrood vocht er achteraan op de grond, trapt het geheel behoedzaam onder het zand en zegt: „Heb je genoeg van de politie?”

„Ja, dik genoeg. Het is maar opstaan en pootjes geven en dienst en nog eens dienst en daar heb ik nu een streep onder gezet.” „Waar gaan jullie zo laat naar toe,” vraagt hij verder, zijn blik op de schuchtere Nanasia gevestigd. „Wij gaan naar de korano van Nanasia's kampong,” zet Karkau het gesprek voort. „Japén wil Nanasia als tweede vrouw erbij hebben, maar zij wil niet en nu gaan wij dit regelen, niet Nanasia?”

Met een blik van gewicht peutert Senni zijn laatste drie Virginia-cigaretten uit het borstzakje van zijn hemd en geeft de vrouwen en zichzelf er elk een. Daarna put hij met een diepzinnig gezicht een doosje lucifers uit zijn broek en biedt, zoals dat door de jeugd in Danseidani wordt geleerd, de vrouwen elegant een vlammetje aan. Karkau's gezicht trekt in een brede plooi; gretig zuigt zij aan de cigaret en trekt haar longen vol. Nanasia, niet minder geflatteerd door zo'n tractatie, krult haar lipjes van genot, om het hardst met Karkau en Senni scherpe smalle rookpluimen door de brede neusgaten de wereld in blazend.

„Ik wil die ouwe gek niet,” zegt Nanasia bedeesd doch zeer beslist. „Hij is lui en smerig en slecht voor zijn vrouw. En de korano wil het evenmin.”

Senni maakt zich over dit geval niet druk. Hij heeft genoeg te denken en dan, hij is de zoon van een rijk man en heeft twee zusjes en hij kan misschien zelfs wel meer dan één vrouw nemen als alles naar wens gaat. En bovendien behoren zij tot een andere kampong; het gaat hem ook niets aan en hij wil doorlopen om nog voor donker in Arbais te zijn. Maar Karkau, die twee mannen gediend en verloren heeft en een wijze vrouw geworden is, wil haar wijsheid luchten:

„Ik heb genoeg van trouwen, ik blijf vrijgezel; geen kerels meer om voor op te zitten en pootjes te geven. Ze gebruiken je en ze gooien je weg voor een jonge meid. Trouwens, er zijn nog vrijgezellen genoeg, ik kom wel aan mijn trek.” Hierbij lacht ze verleidelijk naar Senni en blaast hem rook in het gezicht.

„Wat een brede bek heb je toch, oud kreng,” zegt Senni lachend en slaat van plezier de handen warm op zijn dijen. Ik ga mijn eigen vrouw halen, die is jong en sterk. Ik heb jou niet nodig.”

„Jou trek ik nog wel eens aan je staart, als je over een tijdje weer eens langs komt,” giert Karkau het nu uit. „Tot ziens dan...” en zich van de vrouwen afkerend, vervolgt Senni zijn weg.

„Tot ziens, en vergeet het niet . . .!”

Het is bijna donker als Senni in Arbais aankomt. Hij gaat recht op de hut af, die de mensen van zijn kampong in Arbais bezitten en die zij gebruiken, wanneer zij op door-tocht zijn naar de kustplaatsen. De hut is leeg; het hout is op. Hij gaat wat sago en vis aan de mensen in een naburige hut vragen, doch de mensen daar zeggen hem bij hen te komen, omdat hij toch maar alleen is.

Niet lang daarna zit hij in de kring bij de gastvrije buurlieden om het vuur en doet zich te goed aan de maaltijd, die de vrouw hem opdient. Hij slurpt zo veel van de heerlijke papeda, dat hij bijna berst. „Eet maar, je moet nog ver,” zegt de vrouw.

„Ja, ik moet nog ver en jouw papeda is goed,” zegt Senni en als tegenprestatie deelt hij een plukje goede tabak rond en begint nog eens te eten tot de glazige brij tot in zijn keelgat staat.

„Geef mij voor morgen nog een pijp sago, onderweg moet ik in het bos slapen,” verzoekt hij. De vrouw vraagt zijn nokking en vult deze met wat sago en droge vis. „Nu kan je vooruit,” zegt zij.

„Ja, we naderen al,” juicht Senni bijna.

„Goede reis en tot ziens!”

Voor de eerste haan kraait, is Senni wakker; hij begeeft zich op weg en weer gaat het langs het strand. Tegen de middag passeert hij het huis van de Javaanse krokodillen-jager, die duizenden malen reeds in een strijd op leven en dood van man tegen dier de meest gevaarlijke beesten op de wal heeft gesleept.

Zadar loopt met een pasgeboren kind op de arm.

„Bow, heeft je vrouw gebaard?” vraagt Senni.

„Nee, het is een vondeling. Drie dagen geleden lag het kind hier bij de kali. De vloed zou het meegenomen hebben de zee in. Het is van Pinawi en Njebri; zij willen een jongen als eerstgeborene.

Senni peinst. Zijn gedachten gaan nog eens terug naar

de kazerne, zijn opleiding, de onderzoekjes waaraan hij heeft meegedaan, de straffen die er voor de kleinste diefstallen en kloppartijen worden uitgedeeld. En dan hier, de bosmoraal: een kind de zee in, omdat het een meisje is. Hij kan het niet verwerken en zuchtend zegt hij: „Ja, dat zijn die oude bosgewoonten. Niet goed, maar wat moet je er tegen doen?”

„Jullie soort is dom en achterlijk,” zegt de Javaan scherp. „Er zijn vrouwen te kort en als ze geboren worden, gooien jullie ze in zee!”

Deze woorden striemen Senni. Maar hij voelt de waarheid ervan en lacht flauwtjes: „Ja, wij zijn dom en we zullen het wel blijven ook, wij van het bos.” Hiermee ontwijkt hij de problemen en geeft hij zijn moe-gedachte hersens rust om zijn gedachten weer te richten op de kampong, de vrouw die hij zal halen, het bos met de nachtenlang durende wilde dansen, de verfrissende jacht op grote zwijnen en de luie kout bij behaaglijke, knetterende houtvuurtjes.

„Ik ga trouwen, ik moet nu doorlopen; geef me een kolf mais om straks te eten,” zucht Senni.

Zadar geeft hem drie kolven mais en zegt: „Ga, trouw, pas op je vrouw en pas op voor de vrijgezellen!”

„Goede reis!”

En verder gaat Senni, nu het bos in, waar het donker en koel is, zodat hij door kan lopen. 's Avonds slaapt hij in een verlaten kampong. Moe is hij van het baggeren door het sagomoeras, het uittrekken van de sagostekels, die venijnig het voetvlees binnendringen, het steeds weer doorwaden van de wild ziedende kali om de kronkelende loop wat te bekorten, het evenzo vaak beklimmen en afdalen van de steil in de heuvels uitgevreten kaliwanden. Moe van het gepeins over zijn vrouw, die misschien al door anderen is gehaald en van het verlangen naar de hem sinds zijn jeugd zo vertrouwde omgeving, waar hij als kind de tamme zwijnen met stenen gooide en de vrouwen, die sago kookten, bespiedde en in een onbewaakt ogenblik de stuipen op het lijf joeg door stukken hout

op hun daken te gooien en dan „Setan, Setan” te roepen.

Wat toch wel de oorzaak kan zijn van het feit, dat de kampong leeg is? Senni breekt zijn hoofd er maar niet over. Waarschijnlijk zijn de bewoners in het mannenhuis in het bos aan het dansen. Senni krijgt honger; hij gaat naar de tuinen en plukt kangkoeng en bajem en keladi tot hij beide armen vol heeft; de harde stelen breekt hij eruit, het geheel wikkelt hij in pisangblad en roostert het in een smeulend vuurtje tot het half gaar is. Na een poosje geduldig wachten smekelt hij zijn avondmaal vergenoegd naar binnen.

Juist wanneer hij wil gaan slapen, komen er een man en een vrouw in de kampong, die hun intrek in de hut naast de zijne nemen.

„Bow, wie?” roept Senni, wanneer zij klaar zijn met hout hakken.

„Pamni, van hier,” luidt het antwoord.

„Bow, Senni van Samaraukena. Ik kom.”

In Pamni's hut is het behaaglijk warm. Het vuurtje brandt hoog op en de zwijnen bout sist van het vet.

„Waar zijn de mensen van hier?” leidt Senni het gesprek in. En dan krijgt hij te horen hoe enige weken geleden de vrouw van Beméri aan de gevolgen van de inwerking van soeangi is overleden en de korana met de mensen uit angst de kampong verlaten heeft om verdere nadelige gevolgen te ontlopen en dat zij zich nu over de jachthutten verspreid hebben. Dat in Senni's kampong ook velen ziek zijn en men ook hier soeangi vermoedt. Dat er moeilijkheden zijn tussen die van Samaraukena en die van Kabeso en dat die van Kabeso al geruime tijd geleden met soeangi hebben bedreigd.

En Senni vertelt op zijn beurt hoe hij genoeg heeft van dat blanda-gedoe in de kazerne, het steeds maar klaar staan en voor stommerd gescholden worden en van dat domme gedoe met geweren, waarmee je niet mag schieten, omdat er geen patronen zijn; en van zijn verlangen naar het gedoe thuis in de kampong en naar de vrouw, die

door anderen het hoofd op hol wordt gemaakt en die nodig in eigen handen moet overgaan.

Tamni's vrouw zegt: „Laat hem toch hier slapen, het huis hiernaast heeft geen wanden en er komt straks onweer.” Zij geeft hem te eten en te roken en stookt het vuurtje nog eens op en deelt pinangnoten en kalk uit. Een gezellige sfeer is er in het eenvoudige hutje en het is er heerlijk warm; slechts hier en daar jaagt de opstekende wind door de handbrede reten in de vloer, die volgens de hier heersende gewoonte ongeveer een meter boven de grond op palen staat. Een zalig gevoel van vertrouwdheid komt over Senni en nu weet hij: dit is hét leven. Nooit meer zal hij het bos verlaten dan om een kain voor zijn vrouw en wat goede tabak voor zichzelf tegen gedroogd varkensvlees of andere producten van de streek te ruilen.

Niet lang daarna trekken zij de knieën op, krommen hun ruggen en vlijen zich op hun zij. Na enige tijd is het vuurtje een smeulend hoopje as geworden; een tevreden maar luid gesnurk vervult de ruimte.

Tegen de dageraad vervolgt Senni al weer zijn weg in het zich langzaam aan de duistere nevelen onttrekkende oerwoud. Een enkele witte kakatoe waagt al een scherpe krijs; een vroege kroonduif koert reeds het lied van de dag, die komen gaat. Lenig en vlug gaat het, heuvel op — heuvel af. Duizenden spinnewebben, producten van dagenlange ijver, stoot hij met handen en hoofd in één maal stuk; hij glipt over de meterhoge wortels van reusachtige woudreuzen en glijdt de kaliwanden af. Hij loopt door zonder één moment te rusten of ook maar een strotje te roken. In één ruk zal hij het traject naar zijn kampong afleggen. Vanavond na zijn aankomst zal hij onmiddellijk met zijn vader spreken. Zo spoedig mogelijk zal hij de vrouw nu in huis halen vóór het te laat is, voor er meer kampongs behekst worden verklaard en voor er oorlog zal uitbreken met alle nare gevolgen vandien. Soms ziet hij visioenen. Hij ziet zijn moeder aan de papedapot en

zijn vrouw aan het roosteren van de bout en hem zelf lui in de zon liggen. Dieper en dieper priemen de enkele herinneringen, die hij van de verschijning van zijn toekomstige vrouw heeft, zich in zijn geest. Haar ranke gestalte, haar strak gespannen vormen, haar mollige vlees, dat alles is geen minuut meer te bannen en vervolgt hem stap op stap. Sneller klopt zijn bloed, vluchtiger wordt zijn ademhaling; als bevangen voelt hij zich, als betoverd bij de gedachte aan haar. Vooruit . . . vooruit . . . nu moet hij haar halen, het wordt de hoogste tijd.

III. THUIS

Dodelijk vermoeid na het gejaagde en overdreven wilde lopen door de onbegaanbare bossen komt Senni 's avonds lang na donkerworden in de kampong. De familie slaapt. Voorzichtig, om de eventueel op wandeling zijnde zielen de gelegenheid te geven nog tijdig terug te keren, rommelt hij aan de palmbaren, die als afsluiting van de ingang dienst doen. Na een kwartier is iedereen wakker; het vuur wordt opgepord en een zwaar stuk zwijnenbout wordt voor de juist aangekomen oudste zoon te roosteren gelegd.

Mamma rookt een stevige eigenteelt sigaar en blaast grote rookwolken de wijde wereld in. Papa stopt een pruim in de linker wangzak en pakt een sigaar met de overige in de mond beschikbare ruimte. Senni doet zich te goed aan de bout en de broers helpen hem een handje. In de linker hand het bot, in de rechter de snijdende parang en met de tanden het vette vlees scheurend en rukkend zitten zij daar. Het bot van Senni's bout prikt al in zijn oor en nóg is het niet schoon gescheurd en nóg druipt het vet uit de mondhoecken langs de wangen, dat het een lust is om te zien.

Om hem heen hebben zich de jongeren geschaard: het zusje, dat de waarborg voor zijn huwelijk is; het stiefzusje, een aangenomen kind, dat door de vader te vondeling

werd gelegd, omdat het naar hij meent door een ander is verwekt en een paar vriendinnetjes, die de restjes opeten.

Nadat het vet met de armen van monden en oren is geveegd, begint het gesprek.

„Je hebt zeker verlof?” vraagt de vader.

„Nee, ik ben de polisie uit,” zegt Senni. „Dat gedoe verveelt me. Niets was er meer goed aan me en steeds was ik te lui en te dom. Laten ze het zelf maar doen. Dat pakkian kan ik op een andere manier ook verdienen.”

Verschrikt kijkt de vader Senni aan. Vader is een wijs man met veel levenservaring en een brede, moderne kijk op het leven. Hij kan zijn boosheid nauwelijks verbergen.

„Dat spijt me heel erg. Ik heb het er altijd op aangelegd, dat je bij het Bestuur een baan zou krijgen, omdat wij anders dom blijven en ook geen enkele kans hebben om aan geld te komen, om kain voor onze vrouwen te kopen. In deze tijd is een man niet alleen maar rijk door zijn tuinen, maar evenzeer door de hoeveelheid kain, die er in zijn kist ligt. Met alle sieraden van je moeder, die nog stammen uit de tijd dat onze kampong veel meer zee- waarts lag en die dus zeer oud en waardevol zijn, kan ik thans de bruidsschat voor een vrouw voor een van je broers bij lange na niet betalen. Bij jou was dit eenvoudig, omdat ik Pinawi ruilde voor de vrouw van jou. Maar je moeder baarde maar één dochter en hoe wij ook hoopten, het geluk was niet met ons en het bleef er bij één, zodat wij voor je broers alleen het stiefzusje hebben en een dure bruidsschat zullen moeten betalen, als er tenminste ergens nog een vrouw vrij is.”

Op deze ontuchtering heeft Senni geenszins gerekend en hij voelt zich als een geslagen hond.

„Ik ben dom, Vader, en lui en ik verdien niet, dat jij nog veel voor me doet. Ik zet mijn hele familie te schande. Ik voel me erg beschaamd na wat jij tegen me gezegd hebt.”

„Goed, jongen,” zegt de vader; „ik vertrouw er op, dat je het een volgende keer beter zult doen. Het komt overigens

goed uit, dat je nu hier bent; we zullen waarschijnlijk een moeilijke tijd krijgen, daar die van Kabeso en die van Narare al tijden op de loer liggen om ons onze vrouwen af te pakken en wij alle mannen nodig zullen hebben om hun listen te weerstreven."

Met deze woorden is de vrede tussen vader en zoon weer getekend en neemt het gesprek een vrolijker wending. Kluchtige vertellingen zijn niet van de lucht.

Van Katoevi, die door een varken achterna gezeten werd, zodat iedereen het uitgierde van de pret en die tenslotte van pure angst in de kali sprong en gillend naar de overkant zwom. En van Maviar, die de vrouw van Sanfari, Senai, alsmaar met knipoogjes toelachte en haar op een gegeven moment bij het houtspikkelen langs de kali beetpakte, juist toen haar gemaal van achter een bosje te voorschijn kwam en hem met een parang nazette, zodat Maviar gillend de kampong in rende en in het huis van de korano zijn toevlucht zocht; waarop Senai, Sanfari's vrouw, door haar oververhit thuisgekomen gemaal zodanig met de parang werd bewerkt, dat zij als een gespiest varken tekeer ging, welke afstraffing iedereen terecht en leuk vond.

En dan het verhaal van Soen met de stijve poot, die in een boom klom om pinangnoten te plukken en zo schrok van een hond, die ineens begon te blaffen, dat hij uit de boom viel en bewegingloos op de grond bleef liggen, zodat iedereen dacht dat hij dood was. Maar hij was niet dood, want ineens sprong hij op en riep: „Heidadiho . . . hadden jullie wel gewild, dat-ie dood was; hadden jullie al zijn pinangnoten op kunnen vreten!" Wat allen zo geweldig leuk vonden, dat een ieder in zijn nokking greep en er zijn pinangnoten uithaalde om aan Soen te geven, zeggende: „Hier Soen, als wij dan jouw pinangnoten niet kunnen vreten, vreet jij dan de onze maar . . ."

Maar de wrange noot van het gesprek blijft niet uit. Er zijn twee conflicten, die allang te voorzien waren, tot volle ontplooiing gekomen. Daar is die veivelende zaak met die van Kabeso, die al drie vrouwen aan Samaraukena

hebben afgegeven, terwijl de beloofde tegengiften nooit gegeven zullen kunnen worden, omdat de drie uitgezochte maagden gestorven zijn. En dan is er nog de zaak met die van Narare, die een vondeling ter verzorging aan de Samaraukena'ers hebben afgestaan en het kind plotseling, nu het een volwassen maagd geworden is, opeisen.

Telkens komen er lieden van Narare en Kabeso dicht in de buurt van de Samaraukena'ers, onder allerlei voorwendfels, zoals: „Het eten wordt schaars in onze tuinen, we komen om te ruilen tegen vis” en: „we komen bij onze bevriende stammen op bezoek om afspraken te maken over een groot dansfeest.” Maar een kind kan nagaan, dat het deze lieden nergens anders om te doen is dan om te spionneren en etensresten te verzamelen van lieden van Samaraukena om er behekste medicijn van te maken en op deze wijze die van Samaraukena met soeangi te doden.

Ja, eigenlijk is het al zo, dat niemand er meer geheel zeker van is, dat er in zijn huis geen soeangi's zijn. Verscheidene bewoners zijn al ziek geweest en enkelen van hen, onder wie de vrouw van de korano hebben al zeer duidelijke, typische beklemmende soeangigevoelens gehad. En wanneer de korano zelf niet een der oudsten en meest ingewijden in de geheime medicijnleer was, zou zijn vrouw misschien al een kind des doods zijn.

Door al deze verhalen voelt Senni zich wel een beetje van zijn zekerheid beroofd. Hij herinnert zich weer de beklemmende gevoelens, die hij vroeger had, toen dergelijke toestanden schering en inslag waren. — Toen er op een nacht uit twee naast elkaar gelegen hutten een man en een vrouw door soeangi werden gedood. Toen de hele kampong bezworen was en allen wekenlang geen vlees en vis hadden mogen nuttigen en zij alleen maar wat sagopap en bamboewater hadden gebruikt om de invloed van die verderfelijke krachten zo veel mogelijk te beperken. En hoe de ouden het lijkengif van de doden, die in het bos op hoge stellages lagen te rotten, opvingen en dit met de as van geroosterde pisang mengden; dit diende tot het

maken van de medicijn, waarmee de mannen hun gezicht insmeerden, nachtenlang dansten zij toen met hun beroete koppen in de bossen om dan op sneltocht te gaan en met een arm of een been van degeen, die zij gedood hadden, terug te keren. En dan het middel „bersomi,” een mengsel van bloed van een gedode vijand en van bamboewater, dat op een bepaalde wijze onder bepaalde omstandigheden bereid, hele stammen op de vlucht had doen gaan en tientallen mensen op slag had gedood!

Deze en vele van dergelijke gedachten dwarrelen door het moede hoofd van Senni, die alleen maar genoeg heeft van het blanda-gedoe en verlangt naar de rust van het bos en de warmte van het lichaam van zijn vrouw.

Maar met het verlaten van die blanda-sfeer en het toegeven aan zijn verlangens keren ook de lasten van het bosleven weer terug en langzaam maar zeker zal het bos hem overmeesteren totdat hij weer geheel en al gevangen zal zijn in de ban van het magische denken in zijn wreedste vorm en in die van het oerbos met zijn angstig-sombere stemmingen en zijn niet te beteugelen, vernietigende invloeden op alles, wat binnen zijn bereik valt.

De volgende morgen neemt de vader Senni apart.

„Het is verstandig mijn zoon, dat jij de jou toegedachte maagd nu tot je vrouw wilt maken. Ook mij zijn geruchten ter ore gekomen, dat anderen begerige blikken naar haar geslagen zouden hebben. Bovendien is het nog zeer de vraag of niet de korano haar op een gegeven moment zal opeisen om aan de verlangens van die van Kabeso te voldoen. Ik zal dus vandaag nog naar haar vader, mijn vriend Soewaso, gaan om de zaak te regelen en meteen de dag van het huwelijk te bepalen.”

„Ik zal je heel dankbaar zijn, Vader, als je dit voor mij doet wilt. Ik gevoel een erge behoefte aan een vrouw, temeer daar nu aan mij de beurt is de rij onzer voorvaderen voort te zetten. Ik zal in die tussentijd vast besprekingen aanknopen met een van de oude vrouwen voor het bereiden van de vruchtbaarheidsmiddelen, opdat

deze mijn vrouw zullen helpen, wanneer de tijd rijp is." Diezelfde ochtend nog gaat de vader op weg naar de kampong van de bruid van zijn zoon; voor de nacht vindt hij een goede slaappleats in een der bivakken van de bevriende Makapiti's. De volgende avond bereikt hij de kampong zelf en regelrecht gaat hij toe op het huis van zijn vriend Soewaso.

„Bow, hier ben ik, ik kom praten over een gewichtige zaak."

„Welkom, ga zitten en wacht tot mijn vrouw de papeda klaar heeft; je zult moe zijn en wel honger hebben. Hier is tabak en rook tot je misselijk wordt."

Er komen kinderen binnen en honden; de eersten krijgen een snauw vanwege het oorverdovend lawaai, dat zij maken en de laatste een striem met een stuk bamboe, omdat zij met een stuk zwijnevlees aan de haal willen gaan. Als de rust weergekeerd is, hervat de gast het gesprek.

„Ik kom praten over je oudste dochter, jaren geleden op het feest bij de Kabeso'ers, toen jij jouw tweede vrouw afhaalde, spraken wij af, dat zij met mijn oudste zoon zou trouwen. Wij zouden haar dan ruilen tegen mijn oudste dochter, in wie jij nogal belang stelde."

„Wij van de Makapiti houden ervan onze afspraken gestand te doen," antwoordt de vader van de bruid met zekere trots. „Ik herinner mij dat alles heel goed; je zult mijn dochter hebben. Ik reken het mij tot een grote eer mijn dochter te kunnen ruilen tegen die van een der eersten van de Samaraukena'ers. En nog groter eer zal het zijn, wanneer die van jou eenmaal in onze kampong zal zijn opgenomen en zij de moeder zal zijn van een onzer voornaamste geslachten. Wanneer kan je haar brengen?" „Zij is al volwassen maar nog klein. Het is misschien beter haar nog wat bij de moeder te laten, opdat zij als een sterke gezonde vrouw aan haar man zal kunnen worden gegeven. Ik schat dit op nog ruim een jaar."

„Bow, dat treft, dan is mijn oudste zusters zoon juist volwassen en zal ik hem haar geven. Dat is prachtig, vriend, dat komt mooi uit."

Nu wordt het tijd voor de pinang en de kalk en de sirih-bladen. Er wordt een vrolijke kout opgezet over de tuinen, de jacht en de schandaaltjes uit de buurt. De moeder brengt de grootste baai vol prachtige wit-glanzende papeda en de vaders, gelukkig en tevreden gestemd, eten zich zo vol, dat zij schier bersten.

„Dus als de maan vol is, wachten we je.”

„Als de maan vol is, breng ik je Sedjid.”

IV. VOORBEREIDINGEN VOOR HET HUWELIJK

Terug van de reis roept de oude aanstonds de familie bij elkaar en spreekt:

„Ik heb een vrouw voor mijn oudste zoon. Wanneer de maan weer vol is, zullen zij haar brengen. Maak alles voor het huwelijk in orde. Het wordt een grote smulpartij!”

Tegen Senni zegt hij: „Het is een mooie maagd; zij heet Sedjid. Help mij bij het snijden van pijlen en bogen en bij het jagen op grote zwijnen, opdat wanneer onze gasten gekomen zijn, zij zullen kunnen eten tot zij bersten.”

Tegen zijn vrouw zegt hij: „Het is een lieve meid. Zoek je mooiste sieraden uit en geef haar die ten geschenke.”

Daarop gaan allen met grote ijver aan het werk. Want het huwelijk van de zoon van een aanzienlijk man is een gebeurtenis, waar wel en wee van een streek van kunnen afhangen. Groot en klein zijn belanghebbend; heel de kampong leeft mee.

De volgende dag reeds trekken vader, moeder en de broers en zusjes het bos in naar de sagotuinen. Het is een flinke tocht, die een hele dag duurt, maar het lopen gaat als met de wind.

Vader zoekt de grootste sagopalm uit en velst deze met stoere houwen. De zoons hakken de bladeren eraf en nu kunnen de vrouwen beginnen met kloppen en wassen; het witte meel wordt in grote hoeveelheden in bladeren

tassen geperst en dadelijk naar huis gedragen. Twee volle weken zijn moeder en de zusjes en de vriendinnetjes aan het kloppen, tot aan de knieën in het moeras staand, opgevreten door millioenen kwelgrage bosmuskieten; maar zij merken het niet. Dan is het genoeg: in één der hoeken van de hut staan reeds honderden pakken sago opgestapeld, een gezicht om trots op te zijn.

De vader en de jongens snijden mooie pijlen en zoeken het beste hout voor de boog uit en roken ontzettend veel; er heerst een goede stemming. Dan gaan ze de bossen in en blijven dagenlang weg om spiedend, sporen zoekend en de honden volgend, bij het horen van het geknor van zwijnen of het slaan van de sterke poot van de casuaris op de grond, behoedzaam naderbij te sluipen. Soms horen zij dan, in gespannen aandacht de prooi besluipend, het korte gesnor van de boog en het scherpe gesis van de pijl van één hunner. Dan is het wachten op de pijnkreet van het beest om toe te snellen en zich woest brullend met gespannen boog en de parangs klaar om toe te slaan, op het dier te storten en het met juist gerichte houwen de genadeslag te geven. De poten worden met rottan aan elkaar gebonden, een stammetje geveld en er tussendoor gestoken.

En zo gaan ze op weg naar de dichtstbij zijnde jachthut, de jongens dragend, de honden springend en jankend om de bloedlucht van het nog warme dier.

Op de steen voor de hut slijpen zij de messen en villen zij, slaand naar de magere, begerige steeds weer opdringende honden, het dier, snijden het in stukken en roosteren het in de as van het inmiddels aangelegde vuur. Voor die dag is het werk dan gedaan. Smekkend en met van het vet druipende monden, scheuren ze grote stukken met hun tanden en parang van de botten. Er wordt zwaar gerookt en veel gepraat: over de bevriende krokodillen in de kali waarvoor men wel op moet passen, maar die men toch liever maar niet moet jagen, omdat ze van vroeger nog familie zijn; over de juiste jacht-medicijnmiddelen voor de honden, waardoor zij op grote afstand het wild al

ruiken en over diegenen die hier op deze plaats, juist zoveel tijd geleden, aan de gevolgen van de beet van een zwijn of tengevolge van soeangi om het leven kwamen. De volgende morgen wordt de reis naar de kampong aanvaard en eenmaal thuis worden de bouten onder de goedkeurende blikken van moeder-de-vrouw op de rekken boven de vuurplaatsen te roken gehangen.

Zo nadert de dag, waarop het huwelijk zal plaats vinden en de vurige begeerten van Senni een zekere mate van bevrediging zullen vinden.

„Een mooie maagd,” heeft vader gezegd.

Het begrip schoonheid echter is van generlei waarde in het bosleven en het gevoel daarvoor in geen enkel opzicht ontwikkeld. Toch is er dat, de geslachten in stand houdende gevoel voor goed en gezond in het bloed van deze mannen, dat meer of minder geprikkeld kan worden door die gradueringen van de verschijningsvorm, die bij hoger ontwikkelden tot de begrippen mooi en lelijk uitgroeien. „Mooi” is jong en warm, en dit is alles waarnaar het bloed van de eenvoudige mens vraagt. Méér niet; minder ook niet. Een wond, een schurftige huid, ja zelfs een kreupel been zijn hierop niet van invloed. Jong is ze, en warm ook, heeft vader gezegd en dat is het criterium voor het geluk van zijn huwelijk.

Hij heeft de hoek, waarin hij voorlopig met haar in de ouderlijke hut zal wonen, totdat hij zijn eigen huis heeft gebouwd, reeds uitgezocht. Daar zal haar jonge warmte zijn lichaam, wanneer hij moe van het roken en zwetsen is, verzachting brengen. Dan krijgt hij weer visioenen. Hij ziet haar bij de put water voor hem halen, het jonge vlees gespannen en krachtig onder de last der volle baaien. Hij ziet haar gehurkt voor het vuur, veerkrachtig de spaan door de dikke papedapap roeren, die hij straks met welbehagen zal slurpen tot zijn buik op knappen staat. Hij ziet haar vlug en lenig naar de rivier wippen, het net over het hoofd, om garnalen en kreeften te vangen. Zijn bloed begint sneller te kloppen en be-

Karkau

Soen

gerig verlangt hij naar de dag, dat zij de zijne zal zijn. Maar ook bij die van Sedjid draait men op volle toeren. Nog één enkele week en zij zullen in optocht door de bossen trekken naar het huis van de schoonzoon, waar de oudste dochter en zuster zal worden overgedragen aan de zoon van een man van grote invloed. Het is zaak een behoorlijk aantal geschenken mee te nemen, daar er een tegenruil op zal volgen en het daarvan afhangt of de hun beloofde maagd eerder of later zal worden afgestaan. Trouwens, het is geenszins een plicht, maar wel een bewijs van goede toon, wanneer van de zijde van de bruid ook het een en ander wordt aangeboden.

Dus trekken de moeder en de zusjes naar de rivier en wekenlang zoeken zij met ronde netten de bodem af naar vis. En 's avonds lopen zij met hun fakkels vlak boven het water, zodat de kreeften erop af komen, die ze dan aan scherpe spiesen steken en thuis roken om het vlees in stukjes aan touwtjes geregen voor het huwelijkseten te kunnen bewaren.

Op een avond, als de kleintjes slapen, zegt de vader tegen zijn dochter: „Ik heb je aan Senni van Samaraukena uitgehuwelijkt, dat weet je al. Ik reken erop, dat je hem in alle opzichten terwille zult zijn. Je zult zijn hout moeten zoeken, zijn eten koken en zijn vis vangen. De eer van onze familie staat op het spel. Ik zal je hard slaan, wanneer hij je terug zou sturen, omdat jij hem niet zou bevallen.”

En enige dagen later, als Sedjid met haar moeder op een grote steen in de kali zit, de ruggen recht trekkend na het urenlang gebogen gaan, zegt de moeder:

„Je gaat nu trouwen, dat heb je al gehoord. Behalve het verzorgen van het eten, waarover je vader je al onderhouden heeft, heb je nog andere plichten. Mannen zijn dierlijke wezens; zij eten, roken en zwetsen een stuk in de nacht. Daarna willen ze bij een vrouw slapen. Dat is alleen maar voor hun genoegen, maar je moet toegeven, anders slaan ze je halfdood. Na verloop van maanden begint je buik te zwellen en krijg je een kind. Na het

derde kind ben je oud en mager en nemen zij, die nog zusters over hebben, een jonge meid erbij. Dat moet je goedvinden, want dat hebben onze ouders ook gedaan en daardoor is onze stam in stand gebleven en zijn wij er nog."

Sedjid weet het al wel.

Toen haar eerste maandstonden optraden, zei haar moeder: „Dit is het bewijs dat je een goede vrouw kunt worden. Wij zullen je een nieuw tjawat geven en dit, wat je nu draagt, bewaren en het gebruiken, als de bomen niet willen groeien of als een vrouw geen kinderen kan krijgen. In dit bloed zitten vruchtbaar makende krachten; het is een krachtig middel tot bestrijding van alles wat niet doet gedijen."

Deze woorden heeft Sedjid toen niet helemaal begrepen. Maar groen is zij niet meer. Zij heeft de jonge vrouwen met grote kerels zien giechelen; zij heeft hen de bossen in zien vluchten met die kerels achter hen aan. En later is er ruzie in de kampong geweest en zijn de mannen slaags geraakt en zijn er dure voorwerpen als schulden betaald.

In de hut, 's avonds, hebben Sedjid's twee ouden dikwijls ruzie gehad; waarover begreep zij toen niet. Zij hoorde de vader zeggen: „Kom hier of ik zal je slaan. Je bent mijn vrouw en je hebt te gehoorzamen." Maar de moeder had zich geweerd en zei: „Gek, die je bent, ik draag al maanden en werk me dood. Zie jij maar dat je het redt zonder dat."

En toen Sedjid ouder werd, werd zij gemengd in de dagelijkse kout over dergelijke dingen en heeft zij geleerd de grofste woorden te gebruiken en de vulgairste toespelingen lachend langs haar heen te laten gaan; zij is meege-nomen naar de danshuizen, nu niet meer aan moeders borst, maar als volwassen maagd; zij heeft gedanst en ze hebben geroepen: „Wie moet de dochter van Nowe trouwen, ze wordt al groot." En anderen antwoorden:

„Zij is al besproken door die van Samaraukena; wij zijn haar al kwijt. Maar zolang zij er is, kunnen we het proberen.”

Toen heeft zij begrepen dat een vrouw een wezen is, dat zich naar de wil van mannen te schikken heeft en dat het zo goed is. Want zijn de mannen niet de sterksten en de flinksten? Doden zij niet de gevaarlijkste zwijnen en dansen zij niet nachtenlang, wild en ontembaar de trommels slaand, hossend en gillend en lachend om elke grap, zonder een spoor van vermoeidheid?

Hoewel zij nog maar pas veertien jaar oud is, voelt Sedjid iets van de samenhang tussen het wezen van het mannelijke en het vrouwelijke en van de onvermijdelijkheid van de gegeven dingen. Het vrouw-zijn betekent last; het man-zijn kracht en genot. „Maar,” heeft de moeder eens gezegd, „al dragen wij de lasten, wij behoeven ons niet als schurftige teven te laten slaan.” Dit vond Sedjid juist en hiernaar besloot zij zich te gedragen.

De maan is vol.

Die van Sedjid, en verder allen die zich iets aan de familie gelegen laten liggen, begeven zich op weg. De weg is moeilijk en het aantal heuvels groot en de hellingen steil. De vrouwen met zware manden op de hoofden slippen en glijden en trekken zich hijgend aan takjes en stammetjes weer naar boven of laten zich bang om te vallen en voorzichtig de tenen in de sporen van de mannen plaatsend, die als pijlen zo snel voorop gaan, aan de andere kant weer glijden totdat er rust gehouden wordt in een dal of juist boven op het paddestoelvormig plateau van een steile berg.

De kinderen aan de borsten of in de manden op de ruggen der vrouwen, deert dit alles niet; zij blèren en slapen alsof het een gewone dag in de kampong is.

Tegen de avond wordt een goed bivak bereikt en halt gehouden. De mannen kappen hout en de vrouwen stoken de vuren en roeren de papeda, terwijl de kinderen en honden huilen en kreunen, al naar het uitkomt.

Spoedig na het eten en het roken krommen zij de ruggen trekken de knieën op en vlijen zich op de harde boomschorslatten, die als vloer dienst doen; nog even later vult een rustig gesnork de open ruimte. Voor deze dag is het gedaan; morgen zal het leven weer vroeg beginnen.

V. HET BRUILOFTSMAAL

De jongen, die vooruit gestuurd is, brengt de blijde tijding dat de bruid met haar ouders en kennissen in aantocht is aan de vader van de bruidegom en hiermee is het sein tot een algemene bedrijvigheid in het ouderlijk huis van Senni gegeven.

Grote bossen hout worden nog op het laatste moment aangesleept en de stookplaatsen in orde gemaakt.

Senni voelt zijn waardigheid groeien. Zijn aanzien zal toenemen en vele eenvoudige mensen zullen zich in het vervolg tot hem om hulp en raad wenden. Maar het meest verlangt hij naar de warmte die zijn bruid hem, volgens de treiterende verhalen van de oudere kerels, zal schenken en naar het genot van het vele eten, dat in het vervolg zijn deel zal zijn.

Dan arriveert de bruidstoet aan de rand van de kampong; meteen trekt ze door naar het huis van de toekomstige echtgenoot. Moe van de zware tocht doch overigens onverveerd, stuwen de gasten zich lachend naar binnen. Het „Bow, bow, hier zijn we!” en „Zijn jullie er dan eindelijk?” en „Wah, hoeveel zwijnen liggen er te roken?” is niet van de lucht. De vrouwen lopen door naar achteren en gooien de manden van hun hoofden; de moeders ontdoen zich van de klemmende banden, waarin de kinderen hangen en maken het zich even gemakkelijk. Daar het eten nu spoedig zal beginnen, formeren zich binnen reeds de drie kringen volgens de gewoonte der streek: de kring van de vader en zijn familie met die

van de bruid; de kring van de broers en zusters van zijn vrouw met hun aanhang, en die van de andere gasten, die mee aanzitten.

Wanneer de mannen hun plaatsen joelend hebben gevonden, reiken de vrouwen flesvormige pompoenen met kalk, pinangnoten en sirihblaren rond; er ontspint zich een levendige kout, waarbij menige gewaagde toespeling naar het hoofd van de wel wat nerveuze Senni wordt geslingerd, die dit alles de gewoontegetrouw over zich laat komen.

Dan komen de vrouwen met wasemende baaien papeda binnen en dragen de kinderen armen vol geroosterde zwijnenbout aan en zoekt iedere vrouw de plaats in de kring der mannen, die haar toebehoort.

Als laatste komt de vader van de bruid en achter hem Sedjid zelf, met twee kleine baaien wasemende papeda in de armen.

Als een den staat zij vlak voor Senni. Slink gelijk de hals van de casuaris, verlegen schuchter de ogen neer-geslagen, ivoorwit de tanden in het wat brede gezichtje. Het hoofd bovenop is kaal, daar het haar volgens de mode voor jonge meisjes is weggesneden met een potscherf, waarmee het haartoilet wordt voltooid; slechts een ringvormige rand van kroezig haar is overgebleven.

Op de borst een drietal glanzend geschuurde schelpenringen, meer dan vuistgroot, die tot de mooiste exemplaren van deze soort behoren.

Om de heup een mooie kralen gordel, waaraan het pas geklopte, strak getrokken boomschors tjawat voor en achter is vastgemaakt.

Veerkrachtig en lenig zet zij de éne baai met papeda tussen de knieën van haar man, die met zijn benen onder zijn kruis geslagen zit. De andere baai neemt zij mee en zet zij voor zichzelf neer, nadat zij haar plaats recht tegenover Senni heeft ingenomen.

Als allen nu gezeten zijn, roept de vader van de bruidgom: „Tast toe vrienden, er is zoveel dat wij ons allen te berste kunnen eten, dus gaat je gang!” Men lacht luid

en roept: „Vooruit dan, wij zullen eten tot wij knappen en roken tot wij misselijk zijn, ha . . ha . . ha . !”

Zij stoppen hun monden vol en nemen een homp bout en trekken er het vlees met de tanden af dat het buiten hoorbaar is en de honden zachtjes beginnen te janken. Nu is het grote moment gekomen.

Iedereen houdt zich even stil; men kan een veertje horen vallen, Sedjid slikt een brok door haar keel, kijkt schichtig in de richting van haar toekomstige echtgenoot en zegt geforceerd flink; zich richtend tot de man die recht tegenover haar zit: „Eet nu van mijn papeda, dan zijn we getrouwd.” Maar Senni is te verlegen en blijft bewegingloos zitten.

„Eet, eet, je bent getrouwd,” gillen nu allen en het gelach en gejoel wordt zo ontstuimig, dat bruid en bruidegom hun verlegenheid vergeten, de glazige pap om de vork draaien en een grote hap in één keer opslokken. En hiermee zijn zij man en vrouw geworden.

Dit is het sein tot uitbundige vrolijkheid en het gelach en gescherts is niet meer van de lucht.

Af en aan zeulen de vrouwen met de baaien boordevol dampende papeda; stapel op stapel van de heerlijkste bouten worden aangesleept. Luidruchtig boerend, steeds langzamer de tweetandsvorken voldraaiend, wurgen de gasten grote hoeveelheden door de al schorre kelen. Een enkeling legt het af en zijgt naar adem snakkend achterover op de grond. Maar deze wordt spoedig geholpen: twee vrienden nemen een hand vol papeda uit de baaien en wrijven zijn oren, neus en mond zo vol, dat hij bijna stikkend weer overeind komt en lachend kokhalzend verder eet.

Het wordt nu tijd de geschenken te ruilen en de vader van de jonge man haalt een bos van tien mooi gesneden pijlen en een boog uit de hoek van het vertrek. De vader van Sedjid doet hetzelfde en beide families stellen zich nu in twee rijen tegenover elkaar op, het jonge paar met de gezichten naar elkaar toe, vooraan.

Van achteren af, aan de einden der rijen geven nu de

vaders de bossen pijlen tussen de wijduitstaande benen van de familieleden door, tot ze bij de jonge man en vrouw aankomen. Dan wisselen deze de bossen uit, de saamhorigheid der beide families aldus bezegelend.

Bij de pijlen is er één, die verreweg de mooiste van allen is. Die heeft de vader van de man voor de bruid gesneden. Er is prachtig snijwerk aan de punt en het familiewapen is met eenvoudige doch smaakvolle lijntjes in de schacht gekrast; rondom de punt is een kleine schelpenring gevlochten, het symbool van het huwelijk voorstellend.

Iedereen zegt, dat de pijl zeer mooi is en de andere partij is nu voldaan en boert luid en diep.

Nu komen de vrouwen en geven de bruid mooie schelpenringen, die zij aan gevlochten vezels om haar hals moet hangen.

En een vergeten tante brengt nog een oeroude ketting met hondentanden en zo wordt het bruidje een droom van witte en wit-gele schelpenringen en hondentanden, op een achtergrond van chocoladebruin fluweel. Als deze ceremonien afgelopen zijn, begeeft het gezelschap zich joelend en gillend naar de plaats, waar het huis van het jonge paar zal komen te staan. Gewapend met planten, stekken en zaden gaat men luidruchtig op weg. Er worden gaten in de grond geboord en ieder plant zijn geschenk aan bruid en bruidegom: pisangstekken en papaja-boompjes.

De gasten, die thuis zijn gebleven en zij, die weer terug zijn gekomen, weten niet van ophouden

Het is al laat en als Sedjid even weggaat, de kletsende, kauwende en spugende menigte een ogenblik verlatend, worden de vuren ontstoken. Gepijnigd door verlangen heeft Senni sinds zij met de papedaschalen voor hem stond, de kleinste van haar bewegingen, zonder iets ervan te laten merken gadegeslagen. Het zou zeer tegen de etikette indruisen iets van zijn innerlijke gevoelens te tonen. Maar bij het verdwijnen van haar dof glanzende gestalte uit de achteruitgang jaagt een wilde scheut door

zijn gespannen-nerveuze lichaam; beneveld staat hij op en volgt haar, een onbestemde uitdrukking in zijn ogen, hijgend als een gejaagd zwijn.

Buiten is het pikdonker.

Nog juist ziet hij haar gestalte verdwijnen in de richting van de waterput. Haastig volgt hij haar, struikelend over slordige resten van omgekapte stammen. Ineens staat hij tegenover haar. Een ogenblik ziet hij het wit van haar ogen, snel slaat zij ze neer en als een gejaagde ree tracht zij te ontwijken. Elke vezel in hem is nu gespannen; ruw grijpt hij haar bij de arm en sleurt haar het bos in. Trekkend en hijgend bijt hij haar toe: „Houd op met die onzin. Al komt de Satan eraan te pas; nú zal ik je nemen, je bent van mij.”

Met alle kracht, die zijn dielijk wezen eigen is, omklemt hij haar en drukt haar tegen de grond. Verzet is uitgesloten. Gelaten laat zij hem begaan.

Een vreemde ervaring rijker zet zij zich enige tijd later, nog licht beduusd tussen haar vriendinnen, een nare smaak al pinangnoten kauwend uit haar mond verdrijvend.

Drie dagen en nachten blijven de gasten nog na-hangen en eten de resten van het overvloedige eten op. Dan vertrekt de stoet voldaan weer naar de eigen kampong, Sedjid in haar nieuwe omgeving alleen achterlatend.

VI. ONHEIL OVER SAMARAUKENA

Het is nacht en ongeveer twee maanden na het huwelijksfeest. Senni zit rechttop bij het vuur, dat hij juist heeft aangeblazen. De anderen slapen. Hij rolt een losse sigaar in grote, nog niet geheel gedroogde bladeren. Stinkend vat het blad vlam tot de vaste massa bereikt is en het eigenlijke trekken kan beginnen. Niets te wensen heeft Senni; hij voelt zich helemaal op zijn gemak. Langzaam kijkt hij de kring van slapenden rond. Dáár bij het grote vuur in het midden ligt de familie: moeder die er al oud uitziet, ligt zacht snurkend op haar zij, de magere

heupbeenderen steken als pieken scherp uit het vlees naar boven.

Alle kinderen zijn nog in leven, dat is haast een wonder. Vaders tweede vrouw is bij de bevalling van haar eerste kind overleden en nu komt alle werk op het oudje neer; dat is haar wel aan te zien, want zo oud zal zij nog niet zijn. Naast haar ligt vader, wat ouder, maar krachtig; hij snorkt met een fors geluid, dat tot ver buiten de hut hoorbaar is; zijn neusvleugels zijn volgens de mode van die van de Mamberamo doorboord; in het gat van het neustussenschot zit een sierlijke benen pen; om de hals draagt hij een rijke krans van hondentanden.

Dan volgen de twee jongere broers; zij hebben sterke bodies, versieringen ontbreken, alleen het neustussenschot is doorboord. Daarnaast het oudste zusje, rijpend van vorm, met een breed, plat gezichtje, een ketting van kleine schelpenringen om het slanke halsje. Tenslotte het rustig ademende tweede zusje, een kind nog, ongevormd met slierten van armen en benen, een mager opschietend graciel lichaam.

Zijn oog dwaalt naar het eigen vuurtje, in zijn hoek van de hut. Daar ligt zijn vrouw.

Gek maakt zij hem.

Ontzind is hij, maar hij is het zich niet bewust. Vanaf de eerste dag dat zij de zijne is, is hij bezeten van haar; als een reu sluipt hij achter haar aan, geen ogenblik verliest hij haar uit het oog. Nòg sterker dan in zijn dromen is na zijn huwelijk zijn verlangen naar haar geworden. Zijn vrienden weten het wel; hij is één van die dankbare objecten, waarover bij de vuren gelachen wordt.

„Senni neemt haar niet, zij neemt hem!” lachen zij geheimzinnig. En: „De beer ruikt het loopse zwijn, bijt haar niet in de benen!” En: „Zijn hersens zitten in zijn tjawat” en: „zijn tjawat ruikt vrouwenvlees!”

Maar Senni hoort het niet of hij wil het niet horen. Voortdurend tast hij met begerige ogen haar lichaam af en geen moment laat hij haar alleen, uit drang om bij haar te zijn en uit jaloesheid ten opzichte van de anderen.

Sedjid slaapt; zij ligt op haar linker zij met het hoofd op een dwarslat, die de andere vloerlatten bij elkaar houdt.

Zij wordt flauw verlicht door het rokerige vuurtje, dat Senni weer moet aanblazen, wil het niet uitgaan. Haar linker arm ligt tegen haar lichaam en in de geul tussen haar arm en lichaam ligt een varkentje rustig te ademen, het lichaam en de voorpootjes gestrekt, met zijn vochtige snuit warmte zoekend tusen haar borst en armvlees.

Senni is jaloers, óók op het varken.

Zijn vader bracht het van de jacht mee naar huis; hij pijlde het moederdier, roosterde vijf van de zes kleintjes, nam het zesde mee en gaf het aan Sedjid. Het varkentje wilde niet eten en dus ging Sedjid naar Aisar, die juist een kind had gebaard en zei: „Help me en geef mijn varken melk, anders gaat het dood.” Aisar nam het dier en legde het aan de vrije borst. Het varkentje drukte zijn schijfvormige snoet tegen de tepel en zoog slurpend haar melk. En Aisar zei: „Jakkes, wat koud, zo'n varkens-snoet.” Het varkentje zoog gretig en liet na een tijdje los. Sedjid nam het op, draaide het op zijn rug en tastte zijn buik af. Een kreet van verrukking ontsnapte haar: „Berstens vol is-ie,” juichte zij en Aisar keek tevreden en zei: „Kom morgen maar terug, dan krijgt het weer wat.”

Maar op straat zeiden de kerels: „Senni is een sufferd, hij kan zelf geen varken voor zijn vrouw vangen.” En de jaloersen zeiden nog meer: „Senni is lui, waarom bouwt hij geen eigen huis?” en „Sedjid mag geen vriendin hebben, omdat hij stinkend jaloers is op iedereen.”

Senni is inderdaad lui, maar dom is hij niet. En dit alles steekt hem wel. Doch zijn verlangen naar haar wordt er alleen maar heviger door en dikwijls gebeurt het — zoals ook nu — dat hij wakker wordt en zich moeilijk kan beheersen. Hij stoot haar aan met zijn voet en zegt: „Wakker worden!”

„Knor,” zegt het varken en Sedjid licht slaperig de lange wimpers op en zegt: „Gek, die je bent, de nacht is om te slapen.”

Teleurgesteld geeft Senni het op en peinst korzelig verder tot de morgenstond komt. Dan wordt het een eindeloos wachten en met listen en bevelen tracht hij haar naar de kali te krijgen of naar het bos om haar daar te vermurwen.

Zo groot echter het geluk van Senni is, zo klein is dat van de andere lieden in de kampong. Steeds weer dringen er geruchten over beheksing door de lieden van Kabeso en van Narare door; steeds blijven de zenuwen gespannen door de angst ook ziek te zullen worden.

Tot op een morgen de bom barst: de vrouw van de korano is dood.

Dit is een ontzettende ramp voor de kampong en nog diezelfde avond worden alle weerbare mannen door ijl-boden uit de jachtplaatsen opgeroepen en verzameld. Als alle mannen gezeten zijn, spreekt de korano, een grijsaard met grote sprieten in de neusvleugelgaatjes en een forse pen door het neustussenschot.

„Tafda, luistert: Liederen van Samaraukena, het is slecht nieuws dat ik thans bericht. Soeangi's maakten in de afgelopen nacht mijn vrouw Matame dood. Gisteravond werd zij ziek en vannacht zei ze: „Mijn buik zwelt, ik heb vreemde gevoelens, het zal misschien soeangi zijn, die invloed op mij heeft.” Vanmorgen vroeg nog zei zij: „Er zitten soeangi's in mijn buik, zij vreten mijn darmen, ik zal moeten sterven.” Een uur later was zij dood... Ook Mowé, onze medicijnman, stelde soeangi vast. Hij liet haar onmiddellijk wassen en ziet: op de borst droeg zij de tekens van een paranghouw en op de rug die van een pijlwond. Hiermee staat vast, dat onze kampong behekst is—. Wij zijn nu verzameld om de te nemen maatregelen te bespreken.”

De korano zwijgt, leent vuur van de medicijnman en inhaleert zo erg, dat hij een verschrikkelijke hoestbui krijgt. Anderen peutenen sirih uit de pompoenfles en likken de kalk van het stokje, zodat hun speeksel rood en de pruim lekker wordt.

Nu neemt Tauré Soewarare, Senni's vader het woord.

„Het staat vast dat de kampong behekt is, maar wie maakt de soeangi? Die van Kabeso hebben de meeste vorderingen op ons: wij zijn hun drie vrouwen schuldig. Het is waarschijnlijk dat zij geheim medicijn in werking hebben gesteld; misschien ook hebben zij die van Ajamati erbij gehaald; dat zouden wij eerst moeten informeren. En als wij dit weten, is het zaak goede tegenmedicijn te zien te krijgen, te dansen zoals Djamé het wil en de vijand in het eigen kamp te besluipen en te doden.”

De woorden door Tauré gesproken, maken diepe indruk op de verzamelde mannen en vinden bij allen instemming. Zij weten maar al te goed waarom het gaat, als eenmaal de naam genoemd is van Djamé: dat betekent: zingen, dansen, doden en eten van de gedode.

Er wordt besloten dat Saten en Siator, zoons van de korano, de volgende morgen op weg zullen gaan om die inlichtingen in te winnen, die noodzakelijk zijn om de aanval te kunnen beramen.

Na ruim een maand komen zij terug. Het valt niet mee, een dergelijke opdracht. Eigenlijk komt men nooit in het jachtgebied van een andere stam, behalve wanneer het een speciale opdracht geldt. Thans ging het er echter om inlichtingen te verkrijgen zonder daarover iets te laten uitlekken. Want wanneer de vijand zou vernemen, dat zij bezig zijn tegenmaatregelen te treffen, zou het vrijwel onmogelijk zijn dit jachtgebied ongemerkt te betreden. Toch is het hun na veel omzwervingen gelukt de veroorzakers van het kwaad te ontdekken: die van Kabeso zijn het. Ze hebben het medicijn „bersomi” gebruikt, het sap uit een boombast, uit levende sprinkhanen, duizendpoten en ander ongedierte vermengd met bloed van een overwonnen vijand. Die van Ajamati hebben het bereid en die van Kabeso hebben de kampong beslopen en het gif overgebracht op de slapende Matame, de vrouw van de korano.

In de kampong is het nu echter rustig.

Daarom wacht men nog af; de ouden vinden de tijd nog niet gunstig.

Maar als drie maanden later het pasgeboren kind van de vrouw Orara sterft, ziet men hierin een teken, dat Djamé de tijd gekomen acht om met de voorbereidingen tot de aanval een begin te maken.

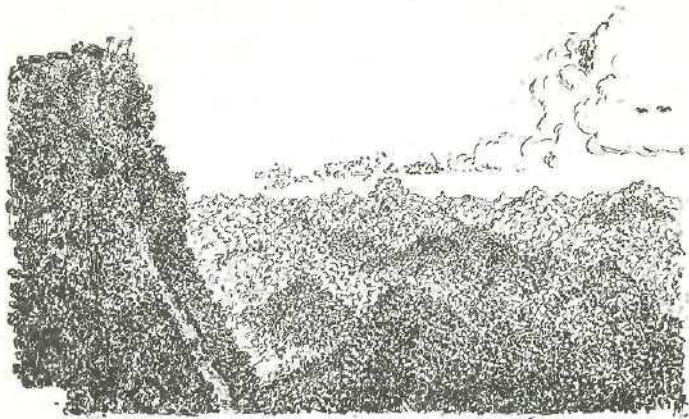
Mowé en zijn nu reeds volwassen zoon zullen het sterkst mogelijke medicijn bereiden. Zij nemen het overleden kind en snijden het dijbot uit, spitsen het toe, doen het met de punt naar boven in een pompoenfles en dichten de fles met een kurk van sago. Dit medicijn heeft, wanneer het op de borst van de vijand wordt gericht, onherroepelijk de dood tengevolge. Als dit gereed is, moet er gedanst worden totdat de medicijn de juiste sterkte heeft.

Het volgende onderdeel van de voorbereidingen geldt dus het dansfeest; eerst hierdoor zal het medicijn effectief kunnen worden.

Men gaat op jacht; er wordt hout gesprokkeld en sago geklopt en al doende raken allen in een betere stemming; de mannen krijgen weer moed, want Djamé, die hun het medicijn heeft geschonken zal bij hen zijn, wanneer zij de vijand besluipen en het bot richten. Doch eerst eist zij, feestgraag als zij is, haar rechten op; er moet dus veel en goed en lang gedanst worden, opdat allen zullen weten: er wordt gedanst ter ere van Djamé, omdat zij het zo wil!

Uit alle plaatsen komen de Samaraukena'ers met hun gasten en het gedreun der trommels is tot ver in de omtrek hoorbaar.

Het danshuis is gelegen op de top van een steile heuvel; het heeft een paddestoelvormig dak en is ongeveer vier manslengten in doorsnee. Daaromheen zijn de hutten voor het verblijf der vrouwen gelegen. Het is een klein rond huis, met slechts één lage opening, die als ingang dienst doet, dat op ongeveer één meter hoge palen staat. De weg erheen is op sommige plaatsen schier onbegaanbaar; het kronkelige pad is zo steil, dat de vrouwen met de lasten sago en de blèrende kinderen, die in nokkings

aan hun hoofden hangen tijdens deze klim ettelijke malen moeten rusten, geheel buiten adem als ze zijn.

Tegen de avond van de dag waarop het feest zal beginnen, is er een oorverdovend lawaai in de kampong; de laatste voorbereidingen worden getroffen en bijna iedereen torts een last tegen de heuvel op. Het is een phantastisch gezicht, die tientallen harsfakkels, die als vuurvliegjes tegen de steile wanden op en neer bewegen. „Dat zijn de zielen van de overledenen, die aan het feest mee doen,” zeggen de mensen die nog in de kampong zijn, terwijl zij kijken naar hén, die aan het klimmen zijn; en zij geloven dit, hoewel zij even later zelf die zielen zullen zijn, als hun beurt gekomen is om de berg te bestijgen.

Boven zijn al sinds dagen enige jonge kerels met hossen begonnen; heel ver beneden is het hoorbaar en werkt bij de anderen als een prikkel om ook te komen.

Vervaarlijk zien zij eruit de mannen, klaar voor de dans. Velen dragen insectensprietten nabootsende U-vormige beentjes door de gaatjes in de neusvleugels en allen hebben sierlijke kettingen van hondentanden om de hals en beenpennen door het neustussenschot. Sommigen zijn

geharnast op de wijze van die van de Mamberamo met tientallen meters zelf gevlochten touw in banden om de heupen, dat in tijden van oorlog als een harnas kan worden opgetrokken. Enkelen dragen ook nog een staart van plantenblaren, om zoveel mogelijk te gelijken op de schepselen uit het dierenrijk.

Aan het toilet van de vrouwen wordt in deze streek minder aandacht besteed, maar ook zij mogen er zijn. Daar zijn de oudjes met tot vlechten gebonden haarstrenggetjes, aan het eind daarvan een kraaltje en het geheel als een voile voor de ogen gedrapeerd.

Velen hebben stip- en streepvormige tatoueringen, die kwistig op borst en buik zijn aangebracht, slechts enkelen dragen mooie heupgordeltjes van fijne kraaltjes, want deze zijn hier heel kostbaar en het komt zelden voor, dat er iemand zo ver weg gaat, dat hij in de streek komt, waar deze te krijgen zijn. Maar de voornaamste vrouwen sieraden zijn wel de reeksen schelpenringen, bruidschatten uit lang vervlogen tijden, sinds tientallen generaties van moeder op dochter overgegaan.

Het danshuis heeft veel weg van een bijenkorf. Het aantal mannen is groter dan ooit tevoren. Tot boven in de nok zitten zij, want op de grond is geen plaats meer. Rond de stookplaatsen zit het vol met kijkgrage vrouwen, de oudjes achteraan, de jongeren, fier en uitdagend in het schijnsel der flambouwen, voorop.

In het midden, gescheiden naar de geslachten, bevinden zich de dansenden. Tientallen jonge kerels dringen samen op het veel te kleine mannenvloertje, stampend en hoesend en sissend fluitend de casuaris- en andere diergeluiden nabootsend. Tussen de knieën hebben zij de dans-trommels geklemd, die rhythmisch en roffelend met de platte hand geslagen, het doffe tromgeluid tot diep in de bossen voortstuwen.

Op het daarnaast gelegen vloertje dansen de maagden en jonge vrouwen. Giachelend en kirrend, meer huppend-stampend en in de knieën doorbuigend grijpen ze elkaar

of de wanden of de balken van de zoldering, zo goed en zo kwaad als het gaat, vast. In het rossig schijnsel der vuren flitst wit: schelpenringen slaan kletterend op de dansende borsten, een van eeuwen her vertrouwd geluid, dat het dansen begeleidt.

De dansmelodie, eentonig en ettelijke keren door allen herhaald, gonst wild door de berstensvolle ruimte. De vuren knetteren en roken. En allen verspreiden de typisch vertrouwde lichaamsgeur.

Dit is de sfeer die de bosmens zoekt en hem de zorgen van alledag doet vergeten. Hier dompelt hij onder in die wonderlijke mengeling van drift en dreun en stank en klank, die het danshuis tot zijn tweede ziel maakt en die richtinggevend en compenserend is voor zijn door hemzelf onbegrepen driften en verlangens.

Op het rek boven een der stookplaatsen zit Sedjid. Zij kijkt naar de hossenden, die dringend en stotend en zingend hun angsten wegroffelen op de dreunende trommels.

Zij danst niet mee, want zij is zwanger. Haar borsten staan gezwollen en haar buik is pompoengroot.

Toen zij het heuglijk nieuws aan haar man vertelde, zwol hij van trots. En toen hij het — dadelijk daarop — aan zijn ouders vertelde, zei de vader: „Zij zal ons geluk brengen, dit kind. Dat heb je goed gedaan.”

En de kerels in de kampong zeiden: „Het zit hem mee, die Senni, zo lui als hij is, zo raak schiet hij!”

Maar Sedjid verzorgt haar varken en bekommert zich weinig om het gepraat om haar heen. Zij heeft het niet slecht getroffen, ook al is het dagelijkse werk soms zwaar en mat het zeulen met de zware lasten haar jonge lichaam te erg af. En al zit Senni achter haar aan, zoals een reu achter een teef, hij is niet slecht en niet uithuizig en kijkt niet naar andere vrouwen. Daarom is zij tevreden en gelukkig, vooral nu zij een kind draagt en daardoor, hoewel geenszins van de lasten van het dagelijks werk bevrijd, meer en meer een rol van betekenis in de familie zal gaan spelen.

Lachend trekt zij haar knieën op en laat haar leeggezogen sirihruij tussen de reten van de vloer op de grond vallen, een lange straal rood speeksel naspuwend. Dan haalt zij een oude peuk achter haar oor vandaan, vraagt een vuurtje aan degeen die naast haar zit en droomt zomaar wat de ruimte in

Tussen de kerels dansen Senni en haar vader. En tussen de vrouwen gaan de gestalten van de zusjes op en neer. „Braïné, Braïné, nariboesar Braïné, sorowosar Braïné, (Zij — Djamé — doodt hem met de pijl en boog). Zingend herhalen ze dit tientallen malen. En even later: „Tsjagama tjagaretero tjabere,” (Zij — Djamé — eet zijn kop schoon en bewaart de schedel). „Kwenama erawesiwé Kwenama,” (Als de kop in het vuur roostert, komen de tanden grijnzend naar voren).

De liederenreeksen zijn onuitputtelijk. En wanneer de dansers hun voorraad hebben uitgeput, beginnen ze weer van voren af aan.

Sommige mannen rusten even, anderen worden wild en krijsen en vliegen met de trommels tussen de benen heen en weer, van hoek tot hoek en schieten tussen de vrouwen, die gillend opvliegen.

Van de vrouwen dansen sommigen gelaten, in groepjes van twee of vier. Anderen, de oude wijfjes die nog taai zijn, dansen, hangend aan een lus of een balk, alleen en schreeuwen de liederen om het hardst mee en stampen zo, dat elke vezel van hun magere lichaam trilt en alle toeschouwers hen luide toejuichen.

Het is goed zo, vindt Sedjid. Al die weken zal zij hier zo zitten en kijken, het slechts onderbrekend voor het roeren der dampende baaien papeda en het roosteren van de hoog in de vrouwenhutten opgestapelde stukken zwijnenbout.

De mannen zullen dansen, vanaf het donker worden tot aan de dageraad. Dan zullen zij zich op de dansvloer ter ruste leggen en eerst laat in de middag weer opstaan. Zij zullen dit volhouden tot de raad der ouden heeft beslist, dat de invloed van Djamé duidelijk merkbaar

is en zij uit de tekenen in de bossen, uit geluiden van de dieren en uit veranderingen aan de inhoud van de fles, waarin het kinderbot wordt bewaard, hebben kunnen opmaken dat Djamé tevreden is en dat met het doel van het feest, het bannen van de invloeden der boosdoeners, kan worden begonnen.

En na het slagen van de onderneming zal men uit dankbaarheid weer gaan dansen en stukken van de dode zullen als reliquie in de nok van het danshuis worden opgehangen en in noodgevallen als medicijn worden gebruikt en de geest van de dode zal aan Djamé en aan allen dienstbaar zijn.

VII. OP ZOEK NAAR TARSIRAN

Dan is de tijd daar en komt er een eind aan het dansen; met de aanval kan worden begonnen.

Drie van de moedigste jongeren zullen de dodende fles naar het kamp van de vijand brengen en degeen, die er het dichtst bij kan komen, zal de dodende straal richten. Zo begeven Saten, Sanfari en Kware, die zich vrijwillig gemeld hebben, zich op weg. Senni heeft een uitvlucht verzonnen en blijft thuis.

Twee dagen lopen zij aan één stuk door; dan komen ze aan het gebied van die van Kabeso. Nu wordt het 's nachts werken en overdag slapen. Geen vuurtje mag worden gestookt, opdat zij niet gezien zullen worden.

Twee maanden duurt het, voordat zij, sluipend van het éne bivak naar het andere, de rijke Tarsiran, die ervan verdacht wordt de verwekker van de boze krachten te zijn, ongezien in zijn bivak kunnen benaderen. Al die tijd waken er twee en zorgt er één voor proviand, die dikwijls vanuit de oude kampong aangevoerd moet worden.

Doch nu schijnt Djamé de tijd gekomen te achten: Tarsiran vertoefte alleen met zijn vrouwen en kinderen en een enkel familielid in het bivak bij het grote meer. Dit ligt aan de grens van zijn jachtgebied, dagen lopen van de

dichtstbijzijnde bivakken verwijderd. Hier zal het dan eindelijk mogelijk zijn hem in zijn slaap te benaderen en de dodende fles ongemerkt te richten.

Het wachten is nog slechts op donkere maan.

Op zekere avond sluipt Kwaré met de fles in zijn nokking onder de oksel gebonden naar de hut van de rijke man. Drie uren sluipt hij, op enkele tientallen meters door zijn makers gevolgd, tot hij het ronkend gesnork van Tarsiran op korte afstand hoort.

Het is koud en herhaaldelijk wordt één van Tarsiran's mensen wakker, krabt zich over het hele lichaam en stookt het vuurtje op om dan weer in te slapen. Zeker van zijn zaak, gesteund als hij zich weet door Djamé, wacht Kware nog eenmaal af, dat iemand het vuurtje op zal porren. Geschuifel op de vloer van het op palen gebouwde bivak; Tarsiran's jongste vrouw richt zich op; gegeeuw . . gegrom . . gekrab; zij port het vuurtje op. Dan gaat zij weer liggen. Het spoedig weer hervat gesnork nog even afwachtend, sluipt Kware onder de vloer als een slang over de grond naderbij tot daar, waar Tarsiran zijn zijn slaappleaats heeft. Eén van de honden is wakker, maar zelfs deze hoort hem niet, als hij geruisloos de fles van onder de oksel haalt en de dood verbreidende medicijn van zeer dichtbij op de borst van Tarsiran richt, die op de rechterzijde gedraaid met de rechter hand onder het hoofd, een wilige prooi schijnt te zijn.

Even later is Kware bij zijn vrienden terug.

Behoedzaam maakt het drietal zich uit de voeten en arriveert na dagen ononderbroken snelwandelen in de kampong, waar zij met spanning worden gewacht.

Hoewel het bericht van het slagen van de onderneming grote vreugde verwekt en de moedige drie door jong en oud met respect worden begroet, krijgen zij al dadelijk wanneer zij hun verhaal gedaan hebben, een ellendige tijding te horen. Sedjid, nu tegen het eind van haar zwangerschap, is ernstig ziek.

Sinds twee weken ligt zij met hevige warmte-gevoelens.

Aanvankelijk werd er aan iets minder ernstigs gedacht. Maar daar de koorts bleef aanhouden, is al spoedig de gedachte aan soeangi bij de ouderen opgekomen en deze verdenking werd versterkt, toen Sedjid op een nacht zelf heel duidelijk het gevoel alsof er een worm in haar buik knaagde, waarnam.

Er wordt besloten de gevolgen van de werking van de succesvolle tocht van de drie jongeren eerst af te wachten; mogelijk is de rijke Tarsiran reeds aan de gevolgen van het medicijn overleden en zal de soeangi spoedig uitgewerkt zijn en men niets meer te vrezen hebben.

Maar helaas, dit blijkt niet het geval: niet alleen dat Sedjid ziek blijft, maar een week later wordt er nog een oude man ziek, volgens zijn zeggen en naar het oordeel van de geraadpleegde ouden eveneens tengevolge van de werking van soeangi.

Weer roept de Korano de mannen bij elkaar.

Als de ouderen om het vuur zitten, spreekt hij: „Tafta, weerbaren van Samaraukena, de kampong is opnieuw en nu zeer ernstig behekt. Het moedige gedrag van onze jongeren schijnt geen resultaat te hebben gehad. Dit is de grote moeilijkheid bij het bestrijden van soeangi: de vijand gebruikt een nóg sterker middel dan het onze, zodat Djamé ons slechts onvoldoende hulp kan verschaffen. Wij zullen de beheksing moeten ontlopen door de lieden van de kampong over onze jachtgebieden te verspreiden; de rijke Tarsiran zal door onze jongeren met de pijl gedood moeten worden. Wij zullen het medicijn „bersomi” van de medicijnmannen van Ajamati opkopen en dan zullen drie van onze moedigsten met een slok van dit water in de mond en met lijkengif zwart gemaakte gezichten de pijlen richten en schieten tot de dood erop volgt.”

De volgende morgen worden de eerste aanstalten gemaakt. Twee der invloedrijksten begeven zich naar die van Ajamati en kopen na oneindig veel praten, roken, loven en bieden het medicijn „bersomi.”

Het werd vers gemaakt en er werd nog slangengif en scorpioen aan toegevoegd. Dit maakt het sterker dan de „bersomi,” die zij van Ajamati aan Tarsiran hebben verkocht.

Twee anderen gaan naar die van Sisiware en kopen lijkenvocht, vermengd met geroosterde pisangschil en belezen door de kundigsten uit de streek.

Voor deze twee kopen wordt een gedeelte van de bruidsschat van alle aanzienlijken van Samaraukena opgeofferd; maar het moet, een andere uitweg is er niet.

In de kampong zelf worden aanwijzingen gegeven voor de verdeling van de verschillende families over de verspreid liggende bivakken.

VIII. VLUCHT VOOR SOEANGI

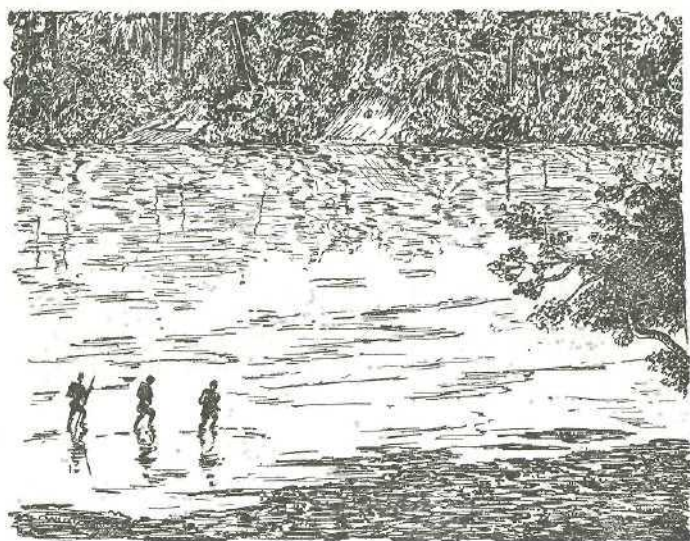
Sedjid ligt languit op de vloer.

Vreselijke pijnen doorstriemen haar buik. Heel, heel duidelijk voelt zij de setan kruipen en wurgen en wringen. Moeilijk, de zware buik meetrekkend, wringt zij zich van de éne zij op de andere. Meestal zit zij rechtop, van achteren gesteund door Senni, die haar in deze moeilijke omstandigheden trouw blijft, of door de moeder of een der zusjes. Haar hoofd bonst van de koorts. In de buik zijn lever en milt als klompen voelbaar en belemmeren leven van moeder en kind. Zo is haar toestand als de ouden besluiten voor soeangi op de vlucht te gaan en naar een andere plaats te trekken, om zich aan de invloed van de geheime krachten te onttrekken.

Er is haast bij, het vertrek is op de volgende morgen bepaald.

Voor dag en dauw is de familie in touw.

Zo ver mogelijk van die van Kabeso; de uiterste grens van het Samaraukena'se jachtgebied aan de Waim, hebben de ouden als de meest gunstige plaats hiervoor bestemd.

Voor Sedjid is dit ongunstig, want de weg daarheen is moeilijk en lang; maar er zijn vrienden en kennissen die vrijwillig aanbieden haar te helpen, want dat zij gedragen moet worden, is wel duidelijk. Voor de familie zelf is het gunstig, want aan de oever van de Waim ligt een klein jachtgebied, dat Senni van zijn moeders oudste broer heeft geërfd, toen deze kinderloos overleed. Dus eten is daar wel voor hen allen.

Zo begeeft men zich op weg, het gehele huisraad mede nemend en de nokkings vol levensmiddelen.

Als allen hun tassen aan banden om het hoofd op de rug hebben en de varkens en de kippen gevangen er aan touwtjes gebonden zijn, klaar voor het vertrek, helpt Senni Sedjid overeind. Haar hoofd bonst, haar spieren zijn moe en haar buik is als lood. Zij kreunt bij het opstaan en ze sleept zich, ondersteund door de moeder, het trapje af. Eenmaal op de grond gaat het weer een beetje en langzaam gaat het nu voorwaarts, trouw geholpen door

Senni, die nu niet lui is en maar één verlangen voelt: voor haar te doen wat hij kan.

De familie gaat vast vooruit. Senni en twee vrienden blijven achter om Sedjid te helpen. Het gaat voetje voor voetje en bij het eerste stroompje dat overgestoken moet worden, wordt gerust. Het is duidelijk, dat de tocht de uiterste inspanning van allen zal vergen.

Sedjid laat zich, nu al uitgeput, op een steen midden in het stroompje zakken. Het koude bergwater aan de voeten doet haar goed en na enige tijd voelt zij zich weer sterk genoeg. Dus wordt de tocht voortgezet, nu tegen het steile oevertje op. Van boven getrokken, van onderen geduwd, sleept zij het moede, koortsige lichaam omhoog. Vandaar af gaat het beter. De pijnen verminderen, zij heeft nu een dof knagend gevoel; het bonzen in het hoofd wordt een tweede natuur en het vermoeide gevoel in de spieren neemt wel toe, maar dat is te dragen, als de wilskracht het overwint.

De avond valt en de mannen hakken stammen en palmblaren voor een bivak. Zij stoken een vuur en roosteren de sago en wat wilde pisang en het vlees uit de nokkings. Sedjid ligt rillend op de met pisangblaren bedekte grond. De opstijgende kou trekt door het koortsige lichaam, de pijnen komen terug nu de ergste vermoeienis voorbij is, de ademhaling wordt door de bijna volwassen vrucht steeds meer belemmerd en het hoofd bonst alsof er met sagobijlen op wordt gehakt.

Senni geeft haar geroosterd voedsel, maar zij krijgt het niet door haar keel. En zelfs voor het afscheuren van wat zwijnenvlees van de bout is zij te vermoeid. Daarop neemt Senni een stuk daarvan, kauwt erop en geeft haar dit; zo kan zij het verder kauwen en door de keel krijgen. Zij drinkt een beetje, maar niet veel, want vocht is gevaarlijk in dergelijke omstandigheden; er ontstaan grote puisten door en al dergelijke narigheden.

De twee nachten die nu volgen, worden zeer zwaar. Telkens wordt zij wakker. De gedachten beneveld door

koortsvisioenen, ziet zij kerels met messen en pijlen op een afstand naar haar loeren en schieten; lijken drijven voorbij in snel vliedende rivieren en alle dragen tekenen van soeangi-geweld; strepen, krabben, klauwen en pijlverwondingen, die wit tegen de zwarte lichamen afsteken. Dan wordt zij met een rauwe kreet wakker, badend in haar zweet, het naakte lichaam rillend van de kou, de langs de grond trekkende windvlagen en de vochtige dampen, die uit de humuslagen opstijgen.

Senni slaapt en met moeite stoot zij hem waker; dan kreunt hij zwaar en knorrig richt hij zich op en steunt haar even om weer spoedig door te snurken.

De nachten zijn donker; ternauwernood zijn de stammen van de zware woudreuzen zichtbaar in het rossig schijnsel van het vuur, dat telkens wordt opgepord. Urenlang ligt Sedjid wakker, zuchtend onder de zware last van de ziekte en de angst voor de naderende wurgende greep van de soeangi, die zeker zal komen, als er niet heel speciale krachten door Senni's mensen voor haar in werking zullen worden gesteld.

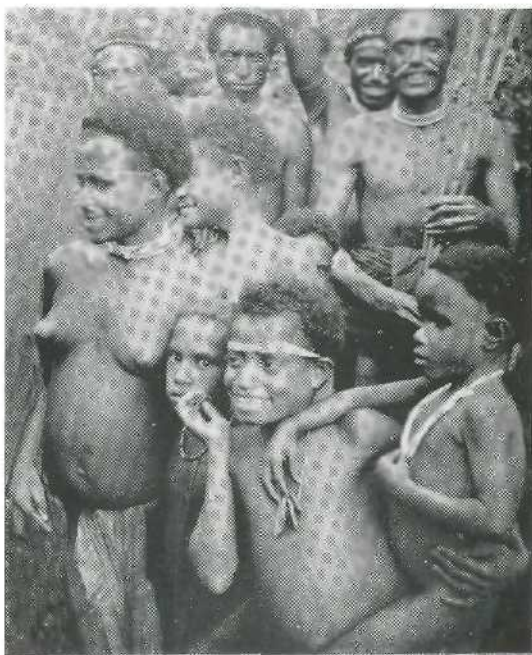
Maar er is geen opstand in haar, omdat dat er niet bij is. Is haar grootmoeder ook niet gestorven bij de geboorte van het eerste kind? Is ook niet haar moeder dikwijls ziek geweest en heeft zij 's nachts niet geijld en geschreeuwd, dat het ver weg hoorbaar was? Kunnen de mannen er iets aan doen, dat de wraak van de Kabeso'ers over hen is gekomen, omdat de drie beloofde vrouwen overleden zijn?

Het is alles zo vanzelfsprekend en gewoon, het leven, het werken voor de man, het baren, het lijden, dat het zelfs niet in haar op zou kunnen komen ook maar een spoor van verzet te tonen. Want er is maar één factor, die dit alles beheerst: dat is de wil van Djamé, Merne's zuster, die alles hoort en weet en overal is en steeds probeert de mensen van de stam te helpen. Maar ook Djamé heeft te kampen met de tegenstand en vijandschap van allen die haar niet kennen of erkennen en die haar stem niet willen horen of haar wil niet willen gehoor-

*Sedjid met
vriendin*

*Bruïd met
gevolg*

Senni wordt uitgeleide gedaan

zamen. Heeft Djamé niet duidelijk gezegd, dat de gewoonten gehandhaafd moeten worden en bij de feesten in de danshuizen een vijand gespiest en opgegeten moet worden. Zou het misschien mogelijk zijn dat dit hun fout is, dat er geen mannen meer gespiest worden en dat er, als er al eens één gespiest is, niet van gegeten wordt? Zou het zijn dat Djamé inplaats van haar te helpen, boos is en vijandelijke krachten naar haar toe stuurt, die belletten dat het kind eruit komt, omdat de mannen zich niet meer aan haar geboden storen en de feesten houden om het feesten zelf en niet om een vijand te doden om Djamé terwille te zijn en zijn ziel aan haar dienstbaar te maken? Meermalen reeds heeft zij zo liggen ijlen: dan komt zij met een schok overeind en schopt Senni wakker en gilt: „Dood hem dan . . . dood hem dan, geef haar toch . . . ! Maar Senni begrijpt het niet en brengt haar wat tot rust en gaat weer slapen, knorrig over de ellende, die over zijn hoofd wordt uitgestort.

De tweede dag van de tocht is nog zwaarder dan de eerste. Het is Sedjid aan te zien, dat zij haar laatste krachten geeft.

Wezenloos sleept zij het moede lichaam voort, nu eens gesteund door Senni, dan weer door een der vrienden, die een warm hart hebben, maar haar de kracht om verder te gaan, niet kunnen geven.

Die avond in het bivak is zij enige tijd geheel buiten bewustzijn. Zij ligt op haar rug, de ogen gesloten en reageert niet op het herhaalde, dringende geroep van Senni, die over haar heen gebogen, haar het leven probeert te doen behouden door haar te schudden en koude lucht in het gezicht te blazen, opdat niet haar geest in een onbewaakt ogenblik haar lichaam zal verlaten om niet meer terug te komen.

„Je mag niet weggaan,” schreeuwt hij. „Blijf bij ons, we kunnen je niet missen.” „Wij zullen altijd goed voor je zijn, blijf hier.” En: „Geef ons het kind, waarnaar we verlangen, we zullen het je belonen.” Maar Sedjid rea-

geert niet en Senni wordt haast waanzinnig van angst bij de gedachte aan het dreigend verlies van zijn vrouw en de ellende van het naderende alleenzijn. De vrienden zitten er radeloos bij en trekken zwaar aan bladerensigaren en sporen Senni aan het wakker houden van Sedjid's geest niet na te laten, opdat deze niet zal kunnen ontglippen.

Dan komt Sedjid weer bij. Zij drinkt een slokje warm water en eet een stukje pisang en voelt het leven weer terug stromen en zegt: „Ze hadden me bijna te pakken, maar je hebt me gered door me wakker te schudden. Steun me in de rug, die ondraaglijk pijn doet.” Waarop Senni, die bij elk levensteken weer nieuwe moed vat, haar opneemt, achter haar gaat zitten en haar steunt tot hijzelf zo moe wordt, dat hij in slaap dommelt.

De ochtend van de derde dag kan Sedjid niet meer opstaan. Haar krachten zijn uitgeput en bij elke poging om zich op te richten wordt het zwart voor haar ogen en wordt zij misselijk tot brakens toe, wanneer zij toch doorzet. Uitgeput valt zij op de grond terug en blijft naar adem snakkend liggen. De mannen besluiten haar één voor één te dragen. Zij zoeken een geschikte boom, kappen hem om en kloppen de schors zolang, totdat er na enige tijd een brede draagband is ontstaan. Senni neemt de band, knoopt de einden vast en hangt deze om het hoofd. De beide anderen tillen Sedjid zo hoog op, tot zij hangend in de band, de armen om Senni's hals geslagen, houvast vindt. Om beurten dragen de mannen haar zo.

Met Sedjid, zittend-hangend tegen hun sterke rug, zetten zij de tocht door het bos voort. Langzaam gaat het vooruit. Het terrein is heuvelachtig en meermalen verwisselen de dragers de zware last. Ploeterend en zwoegend kruipen ze tegen de steile heuvelwanden op, half liggend en glijdend wordt na een aflossing op de top, de soms bijna loodrechte afdaling begonnen. Sedjid hangt slap en versuft in de band op de rug van

de drager. Haar buik drukt op diens rug en het kind drukt naar boven en beneemt haar de adem en doet haar braken, doordat de maag opgeduwd wordt. Het bloed stroomt slap en het hoofd bonst tot berstens toe.

Dodelijk vermoeid komen ze eindelijk 's avonds in het nieuwe bivak. Familie en vrienden zijn al gearriveerd en het aantal hutten is inmiddels uitgebreid tot drie, zodat het op een kleine kampong begint te lijken. Sedjid wordt in de hut van de Soewarare's op de grond gezet. De moeder en vader Tauré en de broers en zusjes komen op het gerucht, dat zij er zijn, aandraven en zetten zich in een kring om Sedjid heen die, uitgeput maar bevrijd van de last van het hangen op de ruggen van de zwetende mannen, in een hoekje ligt bij te komen. Na een uur kan zij zitten en een beetje lachen. Daardoor wordt ook de algemene stemming vrolijker en beginnen Senni en de vrienden hard te praten en op te snijden over de last en het drukken van de buik van Sedjid en het bewegen van het kind, dat zij naar boven en naar beneden voelden kruipen.

Er komen meer luisteraars en meer lachers en tot slot komt de moeder met de papeda en is iedereen tevreden en hoopt men dat alles nu goed zal gaan en de soengi's van de gevreesde Kabeso'ers niet tot hier zullen kunnen doordringen.

Maar die nacht krijgt Sedjid het opnieuw te kwaad; zij ligt te ijlen en te gillen, dat het angstig is om te horen. Zijn het weeën, die de geboorte van het kind aankondigen? Zijn het toch weer heksen, die hun verderfelijke werk doen? De ouden worden geraadpleegd.

Bij het schijnsel van het vuur wordt de buik bekeken en betast. Er trekken knobbels van links naar rechts en terug. Is het het kind, dat er uit wil? Of zijn het de tekenen van boze geesten?

Vader Tauré zegt: „Ouderen, Gij ziet het. Mijn dochter lijdt de vreselijkste pijnen. Gij die de kennis van onze

voorouders hebt gekregen, zegt ons wat de oorzaak der pijnen is."

Daarop neemt de oudste het woord en antwoordt: „Het is zonder meer duidelijk, dat het gehele lichaam wordt opgegeten door verderfelijke krachten; het kind leeft nog. Er is maar één middel tot genezing: de dood van de aanstichter." Het gesprokene vindt algemene bijval. Tauré spreekt: „Mijn zoon en zijn vrienden zijn moe, laat hen rusten en laten wij morgen verder praten."

Daarop trekken de anderen zich in een hoekje of in een der andere hutten terug. Spoedig daarna is de rust in het nieuwe bivak, behalve in de hoek bij Sedjid, weergekeerd.

Sedjid's lijden is nog niet teneinde. „Dood hem . . . dood hem . . . geef hem haar . . . geef hem haar . . .," gilt zij en het is hoorbaar tot ver in het omringende woud. Tauré en Senni zijn weer uit hun slaap ontwaakt en staren verschrikt naar de zieke; ook de moeder zit naast het ijle lichaam. Het is een gissen en zoeken en raden naar de vermoedelijke oorzaak en Sedjid vertroebelt het beeld telkens meer door nieuwe kreten, die zij, geheel buiten kennis, uitstoot, en die gehouden worden voor regelrechte uitingen van de geheime krachten, die in het lichaam woelen en de darmen aanvreten.

„Het moet een machtige soeangi zijn, die zij in zich heeft," zegt Tauré na lang en diep nadenken. Het is ongetwijfeld die van de rijkard van Kabeso. Wie anders kan een dergelijke invloed op een zo grote afstand uitoefenen? Wie anders kan de wil van Djamé, die onze stam altijd hulp verschaft, weerstreven? Het moet die zijn van Kabeso, die met behulp van de ouden van Ajamati onze mensen behekst tot ze dood zijn. Die en niemand anders moet gedood worden. De middelen, die wij tot op heden gebruikten, bleken zelfs in handen van een onzer bekwaamsten niet krachtig genoeg. Morgen zal beslist worden wie de dodende pijl zal richten. Indien wij niet allen aan die invloed ten gronde willen gaan, is dit de enige mogelijkheid om de stam te redden."

Senni kijkt somber. Hij begrijpt het wel. Het is zijn vrouw, die ziek is; het is zijn vader, die tot een der rijksten van de stam behoort en die tot eer verplicht is; kort en goed: het is de eer van de Soewarare's die op het spel staat. Sedjid is iets rustiger nu.

Het vuurtje mindert van gloed; zij trekken de knieën op en vlijen zich op de beste zij.

De volgende morgen is Senni al vroeg wakker. Sedjid is blijkbaar ingeslapen en ademt vlug en oppervlakkig. Bedachtzaam kijkt Senni naar haar lichaam; op de buik zijn de bewegingen van het kind zichtbaar. Het is een strijd op leven en dood.

Hij gaat naar buiten. Hij moet alleen zijn en denken, en dit kost hem moeite. Even buiten de plaats waar de hutten opgetrokken zijn, maakt de rivier een bocht. Hier gaat hij zitten op de half vergane stam van een door een orkaan gevelde woudreus, die met de top een eind over de steile oevers van de diep in het land uitgeschuurde kali uitsteekt. Peinzend over het onheil dat over hem en zijn stam is gekomen, en dat hen tot in de uiterste hoeken van het jachtgebied vervolgt, staart hij over de wild vliedende as-grauwe rivier, die ongetemd en ongestoord zijn weg naar de zee aflegt.

Boven hem krijsen ruw de witte kakatoe's; even verder stijgen een paar witte reigers op om een andere visplaats te zoeken en honderden kalongs keren tegen de dageraad terug naar de bomen iets verder naar de kust, waar zij zullen hangen tot de avondstond valt.

Door de nevels en dampen heen worden de eerste zonnestralen zichtbaar. De overkant, die tot nog toe in mist gehuld was, ontpopt zich als een groene sprookjestuin met tere variaties van groen en geel en donker en licht...

Maar Senni ziet het niet.

Vannacht heeft hij het al begrepen; hij kan er niet meer onderuit; er wordt niet meer en niet minder van hem verwacht dan dat hijzelf de vijand de speer in het lichaam zal drijven. Het leven van zijn vrouw en zijn kind, de eer van zijn familie en van zijn stam, alles staat op het spel. Lang-

zaam maar zeker realiseert hij zich de moeilijkheden, die aan een dergelijke onderneming verbonden zijn en er rijzen angsten en zorgen in zijn langzaam werkend brein. Zal hij voldoende moed hebben? Zal hij de behendigheid bezitten Tarsiran te besluipen en het dodende schot te richten? Zijn vertrouwen in Djamé is niet groot.

In de kazerne is hem dat afgeleerd, door hen die al langer het leven van de kust hebben meegemaakt. Erom gelachen hebben zij, om die onzin van die van het bos; Djamé bestaat niet; er bestaat alleen maar die blanda-Djamé, over wie hij wel eens gehoord heeft en die oneindig veel machtiger moet zijn dan die van hen en naar wie ze Zondags in grote getale gaan luisteren met hun nette pakkians aan, in de kerk. Nee, Djamé kan hem niet helpen, het komt op zijn eigen behendigheid en moed aan. Daarom juist is de strijd voor hem zo zwaar. Het zal een overwinning van zichzelf en zijn zwakheden worden.

Hoe meer hij denkt, hoe vaster de overtuiging bij hem veld wint, dat dit de enige oplossing is; en hoe meer ook zijn luiheid en gebrek aan moed hem bewust worden, des te duidelijker wordt het hem dat hij en hij alleen, die vervloekte Tarsiran zal moeten doden met pijlen door hem zelf gesneden, en met het medicijn „bersomi”, dat door de ouden reeds is gekocht. Want hoe moeilijk het ook voor hem is aan de invloed van Djamé te geloven, evenzo onmogelijk is het hem zich te onttrekken aan het geloof aan soeangi's en evenzo vast gelooft hij in de werkzaamheid van de geheime middelen, die de ouden der kampong nog bezitten en in ere houden.

Als de dageraad triompherend doorbreekt en rivier en bos zich uit de nevelen hebben losgemaakt, is Senni's besluit genomen; zijn gedachten zijn helder en beheerst; onmiddellijk zal hij voorstellen zelf de gevreesde Tarsiran te gaan doden; Saten en Kware zal hij vragen hem op de moeilijke en gevaarlijke tocht te vergezellen. Langzaam staat hij op van de boom. Op zijn arm zit een spin, met een vlugge beweging pakt hij het weerloze dier. Grimmig

staart hij er even naar; dan knijpt hij het tussen duim en wijsvinger fijn, en zet zich met een zucht in beweging. Hij treedt de hut binnen en zegt tot zijn vader: „Tot nog toe was ik lui en berokkende ik onze familie slechts on-eer; ik zal mijn leven beteren. Geef mij toestemming om mijn vrouw en kind uit de klauwen van die woestaard Tarsiran te redden door hem met de pijl te doden.”

De vader kijkt verheugd: „Het doet mij genoegen mijn zoon, dat je eindelijk zo ver bent gekomen. Het wordt de hoogste tijd; je vrouw is al bijna dood en je familie gaat over de tong. Ik geef je mijn beste pijl en zal je de beste medicijn bezorgen; dan zal je hem dodelijk treffen.”

Tegen de moeder zegt de oude: „Je zoon is eindelijk verstandig geworden en zal de familie-leer redden. Geef hem een nokking vol met het beste vlees, opdat hij de eerste tijd geen gebrek zal lijden en alle aandacht aan het uitvoeren der plannen zal kunnen besteden.” Daarop gaan de vader en Senni naar de andere hutten om Saten en Kware uit te nodigen hun aandeel bij te dragen in het verdelen van de soeangi.

Nog eenmaal betreedt Senni de ouderlijke hut. Hij zoekt de pijlen en de boog, neemt de volle nokking van zijn moeder over en kijkt een laatste maal naar Sedjid. Zij slaapt. Haar heupbeenknokkels steken als spiesen uit het magere vlees naar boven, in de buik beweegt het.

„Zeg haar, dat ik hem doden zal,” is zijn laatste woord. Dan gaat hij de opening uit en verdwijnt met de vrienden in het bos.

IX. DE AANVAL

Vijf dagen snellen zij voort en des nachts slapen zij doodmoe van de geforceerde dagmarsen. Over hoge, steile heuvels gaat het en door urenlange rivierbeddingen met hoog opgestapelde, gladde, mansgrote keien en door de bossen, zonder paden, vol grijpende boomwortels die, van meters hoog naar de grond schietend, elke doorgang

schijnen te willen belemmeren en met forse paranghounen overwonnen moeten worden.

Al die tijd wordt er weinig gesproken. Het is duidelijk, waar het om gaat en een ieder heeft zijn eigen gedachten en voorstellingen erover.

Een enkele maal wordt er iets gezegd. Saten meent: „Hij zal nog wel zitten, waar wij hem de laatste maal getroffen hebben, het is daar een rijk jachtgebied, zowel wat zwijnen betreft als vis.” En Kware antwoordt daarop: „Zeker is dat niet, het zijn echte trekkers, die van Kabeso, en zij blijven zelden langer dan een maand op dezelfde plaats. Maar het is mogelijk, dat hij juist weer daar terug is, dat lijkt mij het meest waarschijnlijk.” Of: „Zij schijnen duivelse kwaliteiten te bezitten, die van Kabeso. Hoe is het anders mogelijk onze sterkste medicijnen te trotseren?” „Inderdaad, trouwens hoe dichter je de Mamberamo nadert, hoe gevaarlijker het soort mensen. Die van de Mamberamo zelf slaan elke maand minstens één man de kop af. Hun messen dragen zij in de heupgordel aan de achterkant. Het mesheft is tweemaal langer dan dat van onze messen; dit is om beter te kunnen slaan. Wanneer zij maar even kwaad zijn op een vreemde, slaan zij erop.” „Ja, zij zijn groot en sterk die lieden, dat komt omdat zij uitsluitend vlees eten. Voor de jacht hebben ze goede honden. Wie hun hond met een steen gooit, is een man des doods. Hun honden slaan ze niet, alleen hun vrouwen.”

Meestal neemt Senni geen deel van het gesprek. Een wonderlijke verandering heeft zich in hem voltrokken. Zijn moeilijk te peilen driften, die zich in het begeren van Sedjid hebben geconcentreerd, hebben door de ellendige toestand, waarin hij haar het laatst heeft gezien, hun aantrekkingskracht verloren. Maar een ander, dieper grijpend en intenser naar bevrediging azend gevoel is ervoor in de plaats gekomen: de haat tegen de belagers van zijn rust, de wrok tegen de geest van het bos, die hij niet baas kan en waaraan hij willoos is overgeleverd.

Feller en striemender dan Sedjid ooit zijn bloed heeft

doen stromen, gutsen zijn aderen vol wanneer hij aan de vijand denkt; zijn hart beukt, zijn keel wordt dichtgeknepen en zijn gedachten zijn beneveld. Met uiterste inspanning lukt het hem dan zijn beheersing terug te krijgen, zijn bloed rustiger te doen kloppen, zijn gedachten te richten en het onderwerp van zijn haat scherp en duidelijk te zien: Tarsiran, lopend in het bos, of zittend in een prauw op de rivier. Sterk voelt Senni zich en zeker van zijn schot en met wellust ziet hij zijn slachtoffer met een pijl in de borst dood neerzigen.

Zo zijn zijn gedachten en voor andere is er geen plaats; zijn familie noch zijn stam noch zijn vrouw raken hem; hij is in de greep van de klauwen van de drift, die de haat is en slechts in de totale vernietiging van de tegenstander zijn bevrediging vindt.

's Nachts, wanneer zij met hun drieën onder een palmblaren afdak slapen, wordt hij wakker en zit uren rechtop in het vuurtje te staren. Bronwaterhelder zijn zijn gedachten en reeds van verre hoort hij de kleinere beesten van het bos zich door de blaren voortbewegen, en van nog veel verder hoort hij het geruis van de dichtstbij zijnde stroom, zacht, maar onmiskenbaar.

Nog voor de eerste stralen van het daglicht de toppen van de bomen belichten, port hij de vrienden wakker, geeft hun een stuk sago uit de tassen en maant hen tot vertrek. Als de wind zo licht voelt hij zich gaan, als de stap van de casuaris zo krachtig voelt hij zijn tred; als die van de Mamberamo zo zeker zwaait hij zijn parang en velt stam op stam, welke maar op zijn weg komt!

Het wordt de vrienden al gauw duidelijk, welk een enorme verandering zich in de stille, teruggetrokken, door weinigen begrepen Senni heeft voltrokken. Om zijn sloomheid hebben ze hem misprezen, om zijn reu-achtig gedrag jegens zijn vrouw hebben ze hem gehoond en om het gemak, waarmee alle denkbare geluk hem deelachtig werd, hebben ze hem jaloers ontlopen. — Maar sinds zij op weg zijn, is dit alles veranderd. Nog stil en teruggetrokken, maar scherp spiedend overal, onvermoeibaar,

snel en fanatiek, is hij hun onbestreden aanvoerder in deze moeilijke onderneming, van welker slagen het heil van heel hun kampong afhangt.

Sinds twee dagen bevinden zij zich nu in het gebied der Kabeso'ers. Zij lopen 's nachts, langzaam en moeilijk voorwaarts komend en slapen overdag. De komende nacht zal het bivak, waar Kware de vijand de vorige maal besloopen heeft, worden bereikt. Van de stamgenoten, die zij enige dagen tevoren in de laatste Samaraukena'se bivakken hebben ontmoet, hebben ze vernomen dat Tarsiran vermoedelijk naar de Mamberamo is getrokken, om een bezoek af te leggen bij zijn vrienden te Bakussa, een kampong hoger op aan de Mamberamo. Maar als uitgangspunt blijft het Tarsiran-bivak aan het meer het gunstigst; in ieder geval zal hij daar toch wel weer eens terugkomen. Die nacht wordt dit bivak bereikt.

Het is leeg en verlaten. Teleurgesteld, maar geenszins uit het veld geslagen, leggen de makkers zich op enige afstand ter ruste om de morgen af te wachten en verdere plannen te beramen. Gelukkig blijkt dit niet zo moeilijk te zijn. Rondom liggen schalen van eieren van de casuaris en de boskip, vers-afgekloven botten in grote hoeveelheden en sporen die erop wijzen, dat de bewoners hoogstens pas enige dagen geleden het bivak hebben verlaten.

Met het oog op de nog verse voetsporen wordt besloten deze weg te volgen en de vijand te achterhalen. Het wordt dus moeilijker en gevaarlijker, maar de energie en vindingrijkheid van Senni en zijn makkers worden met de dag groter.

Zij volgen de sporen. Het zijn er zeker een tiental, waaronder die van Tarsiran, welke te herkennen zijn aan het stuk uit de rechter hiel, want Tarsiran loopt wat mank, en die van enige vrouwen en kinderen.

Het terrein, de oevers van het grote meer omvattend, is drassig en op sommige plaatsen waden zij tot aan het middel door het water. Doch hinderpalen kennen zij niet meer en snel gaat het voorwaarts, hier en daar stillen

zij met een stuk vers gesneden sagomerg en een stuk droge zwijnenbout uit de tassen de honger. Gerust wordt er niet voor zij sporen vinden, die zo vers zijn, dat met zekerheid kan worden aangenomen, dat zij eerst enkele uren tevoren in de modderige bodem zijn gedrukt.

Dan gaan zij even zitten, om de hoofden bij elkaar te steken. Senni fluistert: „Wij zijn er nu vlak bij. De weg van hier leidt naar de Mamberamo, hier Boze Stroom genoemd. Tarsiran zal de jachthut van die van Bakussa bij de monding van de afvoerkali van het meer in de Boze Stroom gebruiken en dáár in de prauwen gaan om verderop naar boven tot aan Bakussa te varen, want er is van hier uit geen andere weg dan deze mogelijk.”

„Zo zal het zijn,” zegt nu Kwaré zachtjes na diep nadenken. Als kind is hij eens met zijn vader bij die van Kabeso op bezoek geweest en hij herinnert zich de gesprekken over tochten in deze streek als de dag van gisteren. „Wij zullen de oever van het meer volgen, wij moeten hen vóór komen, door die hoek af te steken en van hieruit dwars door het moeras in de richting van Bakussa te lopen.”

Het is duidelijk dat wat Kware zegt, juist is en verheugd over de vlotte gang van zaken leggen zij zich onder de blote hemel te slapen om de volgende morgen met de opkomende zon in de rug de tocht door het moeras te wagen en zo de voorsprong, die nodig is om hun doel te bereiken, te verkrijgen.

En het lukt. Voor dag en dauw staan zij op. Vuur hebben ze sinds dagen al niet durven maken; met slechts een stuk rauwe sago in de maag begeven zij zich op weg. De zon komt spoedig te hulp en voort snellen zij, door veen en modder, langs kleine hellinkjes en door diepe plassen en meertjes.

Hijgend staan ze soms even stil, luisterend naar een zwijn, dat knorrend voer zoekt of naar een kroonduif, die in de toppen van de hoogste boom zijn bronstlied koert. Dan wordt de richting van de loop van de zon nog eens be-

sproken en gaat het weer verder, recht toe, recht aan, naar de Boze Stroom.

Voor de avond valt bereiken ze de oever. Te moe om te eten zoeken zij een paar bladeren om op te liggen, rollen een strootje en rokend nog valt de een na de ander in een diepe slaap.

X. IN HET BIVAK AAN DE WAIM

Zo goed als de stemming is onder die van Samaraukena aan de Mamberamo, zo slecht is deze in het bivak aan de Waim, waar Sedjid ziek ligt. Sinds Senni's vertrek zijn de pijnen dagelijks erger geworden; de koorts is nog toegenomen. Duivels moeten de krachten zijn, die een zo ernstige en langdurige toestand teweeg kunnen brengen. De ouden weten met het geval geen raad.

Sedjid zelf voelt een naderend onheil. Het is duidelijk, dat die van Senni geen hulp kunnen bieden. Misschien zou er in haar eigen kampong een medicijn zijn, sterk genoeg om die verderfelijke invloeden te weren; want het zijn tenslotte vreemden hier, die haar niet begrijpen en

dit stemt haar droevig en angstig voor de toekomst. Haar lichaam voelt zij zwakker worden, de spieren kunnen haar niet meer overeind houden; zelfs wanneer zij even naar buiten wil, moet zij door de zusjes gedragen worden, die erg met haar te doen hebben, maar evenmin kunnen verhelpen, dat soeangi langzamerhand haar hele buik verteert. De avond waarop Senni het bivak aan het grote meer bereikt, beginnen bij Sedjid de weeën.

Men haast zich het in aanbouw zijnde bevallingshuisje, dat even buiten de plek waarop de overige hutten staan, gelegen is af te maken en verder in orde te brengen.

„Het kind wil eruit,” zeggen de vrouwen; enigen van hen gaan vooruit om een en ander te regelen en anderen slepen Sedjid naar het huisje, want zelf lopen gaat niet meer. De rol van de mannen is nu uitgespeeld en hoe moeilijk het geval ook is, geen man mag er meer aan te pas komen, voor de moeder zelf de nageboorte begraven heeft.

Twee dagen en nachten duurt de ellende in het huisje. Sedjid kan niet meer zitten bij gebrek aan kracht en zij kan niet liggen, omdat het kind er zo niet uitkomt. Meer dood dan levend hangt Sedjid tegen de vrouwen aan, die haar om de beurt steunen. Het koortsige, uitgeteerde lichaam werkt nog slechts op de allerlaatste reserves; vreselijk snijden de weeën door het onderlijf; beangstigend voor de buiten rondhangende mannen, klinken de rauwe kreten tot ver in het sombere bos.

„Soeangi sluit de uitgang van de buik af,” zeggen de oude vrouwen geheimzinnig, en: „het kind stijgt weer, de uitgang zit nog dicht.” En als het weer iets beter gaat, knikken zij elkaar hoopvol toe: „Het kind zakt, misschien geeft soeangi het op; misschien is de veroorzaker van de soeangi door de pijlen van de mannen gedood!” Op de morgen van de derde dag wordt Sedjid's kind onder hevige barenswéeën geboren. Het is donker blauw, dat ziet zij nog. Dan verliest zij het bewustzijn.

Zij merkt niet hoe de vrouwen peuteren en trekken aan de streng van het kind, „de jongere broer”, die moet

wachten op de nageboorte, „de oudere broer”, vóór de navelstreng mag worden doorgesneden. En zij merkt niet, dat de vrouwen steeds maar op haar buik drukken: „Soeangi laat haar nog niet met rust; ook „oudere broer” belet hij de uitgang.” En: „Zij vreten haar darmen ook al op, ze zal wel sterven aan de gevolgen daarvan.”

En op dit ogenblik is het, dat Janovar thuis komt. Janovar die een oud vriend van Senni uit de kazerne is, een goed vriend ook, en een, die niet naar de kampong terug verlangt, maar verder wil op het moeilijke pad van de ontwikkeling van woudmens tot verlicht mens.

Als hij van Sedjid's toestand hoort, gaat hij dadelijk met de vader van Senni praten: „Ik hoorde van het ongeluk, misschien zal Sedjid dood gaan, maar wil je het kind niet redden?” — „Dan moet er worden ingegrepen, zoals de blanda's dat gewend zijn en zoals wij het in de kazerne geleerd hebben.”

„Hoe dan?” aarzelt de oude. Hij heeft een angstig voor-gevoel, dat de ingreep in strijd met de gewoonten van de stam zal zijn; het is immers altijd zo bij hen, die lange tijd uit de kampong weg zijn geweest. „Oudere” en „jongere broer” zullen onmiddellijk gescheiden moeten worden,” zegt Janovar hard, weerstand verwachtend, maar klaar om de strijd te voeren.

„Alle vrouwen zullen in opstand komen; zij zullen schreeuwen en misschien vluchten; je weet hoe ze zijn,” antwoordt de oude en kijkt angstig naar de strijdlustige Janovar.

„Als je wilt, dat ik het kind red, ga ik er heen en maak het in orde,” zegt Janovar nu. „Wil je?”

„Probeer wat je kunt,” zegt de oude met bevende stem, „maar zeg niet, dat ik het goed gevonden heb.”

„Goed.” En Janovar gaat weg, regelrecht naar de hut, waarin Sedjid ligt.

„Wah,” groet hij, aarzelend het hooft om de hoek stekend. „Mag ik haar zien? Ik ben Senni's vriend en zal hem alles moeten vertellen.”

En de vrouwen door de toestand van Sedjid de wanhoop

nabij, vergeten hem te waarschuwen, dat hij als man de hut niet mag betreden, want zijn aanwezigheid in het kraamhuisje betekent zijn dood.

„Kom binnen,” zeggen zij, „om het hem te vertellen; soeangi houdt „oudere broer” vast; wij weten niet wat te doen.”

„We zullen het kind redden,” zegt Janovar vastbesloten. Doch nu dringt het tot de vrouwen door, dat een man zich met hun zaken gaat bemoeien en bits bijt de oudste van hen Janovar toe: „Mannen blijven met hun handen van vrouwenzaken af!” Wat wil je?”

„Laat mij het kind zien,” en hij treedt naderbij. Allen buigen zij zich nu over Sedjid's knieën, welke zij uit elkaar spreiden. Janovar betast het kind, dat daar tussen ligt: „Het leeft, maar als het zo doorgaat, gaat het dood. Wij zullen de navelstreng moeten doorsnijden en het kind aan Meja geven om te zogen.” Hij spreekt zonder ophef en met dezelfde zekerheid, waarmee hij in de kazerne zijn drie ondergeschikten beveelt.

De vrouwen komen erdoor onder de indruk, maar de oudste vrouw blijft zich verzetten en zegt scherp:

„Zij zullen over ons komen, alle duivels uit het bos; alle doden zullen boos op ons worden, omdat wij de wetten verstoren, die zij hebben voorgeschreven en alle jonge moeders zullen eraan gaan.”

„Wanneer de doden boos zijn, zullen zij het zijn op mij en niet op jullie. Geef mij die steen.”

Langzaam en met een nauwelijks te overwinnen innerlijke weerstand reikt een der vrouwen Janovar de steen. Hierop keren de vrouwen zich om en bedekken hun ogen met de handen. „Doe het niet,” roept er een. „Je gaat in tegen de wetten van de stam,” gilt een ander. „De voorouders zullen het ons nooit vergeven,” krijst een derde. Een vreselijk geweeklaag heerst nu rondom.

Sedjid slaat de ogen op en beweegt even. Haar ademhaling is bijna verdwenen. Janovar neemt de steen en slaat in één slag de navelstreng door. Het bloed spat in het rond; het kind begint te schreeuwen. „Hier, breng het

aan Meja en laat het drinken," zegt hij nu en verdwijnt zonder verder een woord te zeggen.

Nog lange tijd zitten de vrouwen met de handen voor het gezicht geslagen; dan opent de een na de ander de ogen en keert zich naar Sedjid.

Nog eenmaal kreunt zij. Dan sluit zij de ogen om ze nimmer meer te openen.

De oude vrouwen hebben gelijk gekregen; Sedjid is dood.

Maar zij stierf niet aan de gevolgen van soeangi zoals zij geloven. Zij stierf aan de gevolgen van ziekte en uitputting en tenslotte aan de infectie, die via de navelstreng het uitgeteerde lichaam de genadeslag gaf.

Sedjid stierf zoals zovele vrouwen van haar volk. Zij kwam niet meer tot bewustzijn, maar wanneer dit wèl het geval zou zijn geweest, dan zou zij zijn heengegaan met de berusting van de vrouwen van haar stam, in het weten van het onvermijdelijke van het wezen der geslachten en dat van het leven en de dood. Zij zou het aanvaard hebben, zoals zij allen het aanvaardden, zwaar als de lasten van het dagelijks bestaan, licht als de gang van de casuaris en met de humor van haar soort en de macht der gewoonte, die des mensen is.

XI. SEDJID GEWROKEN

Sinds drie dagen zitten Senni, Kware en Saten op wacht, op de vooruitgeschoven punt van een rotsblok, dat als een scherpe wig vooruit in de rivier steekt en de hoek vormt van een der scherpste bochten, die de Mamberamo in het stuk van het Grote meer tot Bakussa maakt. De rots is geheel bedekt met dicht struikgewas. De wanden gaan steil naar beneden, drie manslengten diep raast de wild stromende rivier, ziedend en kolkend om deze wig heen, die de vrije loop van de stroom belemmert.

De eeuwen door heeft de Boze Stroom zo gelopen en om dit punt heen gebruisd en getierd. Honderden Papoea's

hebben in de loop der tijden trots de aan duidelijkheid niets te wensen overlatende verhalen van de ouden, het leven verloren in die bruisende en ziedende watermassa's. Om de beurt houden de makkers de wacht; zij speuren in de richting van de zee, want vandaar moeten de Kabeso'ers — als hun plan is zoals de Samaraukena'ers denken — komen.

Op de morgen van de vierde dag verschijnen drie prauwen om de verste bocht en na een tijdje ontwaart Senni, dat het de lang verbeide vijanden zijn. — Gespannen volgen de Samaraukena'ers het naderen van de kleine prauwen, die moeizaam tegen de sterke stroom optornend, slechts langzaam vorderen.

Dan maken de drie vrienden hun gezichten zwart met lijkenvocht en pisang-as en nemen zij een slok van het beroemde en gevreesde medicijn „bersomi”, dat zij in hun mond zullen bewaren tot de strijd beëindigd is.

Langzaam komen Tarsiran en de zijnen vooruit. Het bandjirt en het aantal bomen, dat in denderende vaart de stroom afgestuwd wordt, is groot; wanneer een van de stammen de wankel prauwtjes zou raken, wordt het levensgevaarlijk. Dat weet een ieder en alleen geroutineerde roeiers kunnen het wagen, wanneer het de tijd is dat de wind West is, om de stroom op te varen en stammen en kolken en versnellingen te trotseren.

En Tarsiran is ervaren en met grote behendigheid stuurt hij zijn prauw langs de moeilijke plaatsen. Achter hem komen twee volgprauwen, eveneens bemand met kerels, die de stroom kennen. Mannen, die doorzicht bezitten en zoveel beheertheid, om het juiste moment af te wachten alvorens het „vooruit” te brullen, zodat de kleine dobberende vaartuigjes juist op tijd en met uiterste inspanning van allen, die een spaan kunnen hanteren, kolken en versnellingen behendig omzeilend, dóórstoten naar een rustiger gedeelte van de stroom.

Op dit moment nu hebben Senni, Kware en Saten gewacht. Zorgvuldig hebben zij hun vesting voorbereid. Takken en bladeren zijn zo gebroken en gerangschikt, dat

van buitenaf niets zichtbaar is. Openingen in het loverdak zijn groter gemaakt om als schietgaten dienst te doen of wel geheel dicht gevlochten. Zorgvuldig zijn de manslange bogen gepast in de natuurlijke ruimten en telkens opnieuw gespannen om vast te kunnen stellen hoeveel ruimte er nodig is om onbelemmerd de pijlen te kunnen afschieten. En nu staan de mannen klaar voor de strijd en zien zij — zelf onzichtbaar voor hun tegenstanders — langzaam maar zeker hun prooi tot binnen schotsafstand naderen.

Steeds dichterbij komen Tarsiran en de zijnen, onbewust van hetgeen hen te wachten staat, alle aandacht gericht op het moeilijke stuurmanswerk en op het prompt opvolgen van de korte bevelen van de man aan het roer.

Tarsiran zit achter in de prauw en stuurt. Voorin zitten twee pagaaiende kerels en een pagaaiend kind; verder bevinden zich nog een vrouw en een kind in de prauw, die rustig om zich heen zitten te kijken. De prauw is nu tot op tien manslengten afstand genaderd; nog geen zes manslengten afstand van de prauw af bevinden zich twee ziedende kolken en op vier manslengten afstand begint de stroomversnelling, die met donderend geweld het overvloedige water om de scherpe rotshoek perst.

Voor Senni en zijn makkers is het dus zaak in te grijpen zodra Tarsiran de kolken is gepasseerd en zich vóór de stroomversnellingen bevindt, want dit is het enige gedeelte, waar het prauwtje bijna stil zal liggen en de trefkansen dus het grootst zijn.

Tarsiran spreekt zijn mannen toe in het dialect van de streek, dat van de Beneden-Apauer, zodat die van Samaraukena het duidelijk kunnen verstaan. De afspraak tussen stuurman en roeiers luidt van oudsher: „Op nu, met alle kracht door de kolken en dan onmiddellijk stop om uit te rusten voordat de stroomversnellingen genomen worden.” „Nu!” stoot Tarsiran uit en daar krommen zich de gespierde bodies en met een razend tempo gaan de spanen in en uit; midden tussen de beide kolken staat het prauwtje even stil, daar de tegenstroom té sterk is; maar Tarsiran beheerst de situatie volkomen en met stemverheffing klinkt het: „Vooruit...! Trek de spanen...! Trek!” Het lukt en centimeter na centimeter wordt gewonnen en langzaam trekken de zwoegende kerels het prauwtje naar het rustige gedeelte van de stroom tot vlak vóór de stroomversnelling. De voorste roeiers leggen de spanen even voor zich neer op de randen van de prauw en Tarsiran houdt de roeispaan in het water om het vaartuigje aan te houden.

Thans is het grote ogenblik aangebroken. Met volkomen zelfbeheersing spant Senni de mansgrote boog. De pijl steekt door de bladerenwal naar buiten. Dan richt Senni op de niets vermoedend en rustig zittende Tarsiran. Meer nog en meer spant hij de boog, tot hij niet verder kan. Dan laat hij los... Brrrr hoort men het geluid van de rottanvezel. Fffssttt... vliegt de pijl.

Senni volgt de pijl met gespannen aandacht en ziet hem — één ondeelbaar ogenblik slechts — gaan, recht op de gehate man af.

Een doffe klap... De pijl staat loodrecht op de borst, diep erin gestuwd door de formidabele kracht van de schutter. Een vervaarlijke schreeuw van Tarsiran: „Bow!! Soengi...” Als een gepijnigd varken gilt hij, doch even

maar; dan slaat hij achterover in de prauw en is dood. Twee andere pijlen flitsen door de lucht en treffen hun slachtoffers op de plaats, die de schutter heeft bestemd. De voorste roeier, Saten's pijl recht in de borst, geeft een schreeuw vliegt nog even overeind en valt vervolgens als een blok hout in het bruisende water. De achter hem zittende roeier, die door Kware onder schot is genomen, ondergaat hetzelfde lot. „Soeangi,” is zijn laatste kreet; dan slaat ook hij overboord en verdwijnt in de golven. Het prauwtje, waarin zich nog slechts een vrouw en een paar kinderen bevinden, is nu, stuurloos als het is, reddeloos verloren. De stroom voert het terug in de kolken; een hevige wenteling is het gevolg, de vrouw grijpt de spaan, maar het is te laat. Zij verliest het evenwicht, de prauw slaat om en de vrouw en de beide kinderen worden meegevoerd door de ziedend kolkende waterpartij en slaan tegen de rotsen te pletter.

Thans richten de Samaraukena'ers hun pijlen op de twee volgprauwen. De inzittenden, die het gebeuren van nabij hebben gezien, schreeuwen als bezetenen; de stuurlieden trachten nog de vaarttuigjes te doen keren, maar dit kost tijd en zelfbeheersing. En de algemene verwarring nog vermeerderend schieten Senni en de zijnen pijl na pijl af op de vluchtenden in de prauwen. Eén der pijlen treft een vrouw in de borst; een rauwe kreet en het is gebeurd . . . achterover zijgt zij neer in de prauw: dood.

„Soeangi . . . soeangi,” gillen de Kabeso'ers, die er in het geheel geen vermoeden van hebben, dat zich ergens vijanden verscholen houden en zij pagaaïen wat zij kunnen om aan de moordende pijlenhagel te ontkomen.

De oogst is rijk.

Tarsiran is dood. En met hem vielen twee mannen en een vrouw; één vrouw en twee kinderen kwamen in de golven om het leven.

Pas als de vluchtende Kabeso'ers geheel uit het zicht zijn verdwenen, kijken de drie vrienden elkaar aan. Zij wijzen op hun keel en slikken, terwijl zij gespannen het klokkend

geluid afwachten, het vernietiging brengende medicijn „bersomi” door. Dan kijken zij elkaar vergenoegd in de zwarte gezichten.

Maar veel tijd hebben zij niet. Want spoedig zullen de Kabeso'ers tot inzicht komen en van alle kanten aanrukken om de daad te wreken. Dus: de sporen verwijderd en als de wind er vandoor. Terug naar het moeras, waar zij hun gezichten wassen, en dan de sporen van de heenreis volgend via het bivak aan het meer in één ruk door naar de grens van het jachtgebied.

Drie dagen en drie nachten lopen zij, slechts afentoe even rokend en pratend en een stukje vlees kauwend. Onvermoeibaar en geheel bevredigd . . .

Onderweg naar het Waim-bivak vernemen zij in de verlaten eigen kampong voor het eerst het nieuws van Sedjid's dood. Senni is nauwelijks geroerd. Hij leeft nog in de sfeer van de overval. Hij ziet nog visioenen van snorrende pijlen en dood neertuimelende kerels en vluchtende vrouwen en kinderen. Er is weinig anders meer, wat hem interesseert: de wraak is zo zoet . . .

Zo loopt hij zonder zich op te houden door naar het bivak aan de Waim. De toestand is zoals hem verteld werd.

Hij betreedt de hut van zijn vader.

„Bow, zeven zijn er dood, zeven . . .”

„Dat heb je goed gedaan,” zegt de vader; „nu zal het wel uit zijn met de beheksing.”

„Sedjid is dood, maar het kind leeft,” vertelt hem nu zijn moeder.

„Van hen zijn er zeven dood,” is Senni's weerwoord.

„Zij ligt in het bos, bij de grote ijzerboom, een uur van hier. De mannen hebben het rek gebouwd en haar erop gelegd,” zegt de moeder nog.

„Dat is goed,” meent Senni. „Zorg, dat wij haar vocht opvangen; we zullen het misschien nodig hebben.”

Er is geen vrolijkheid.

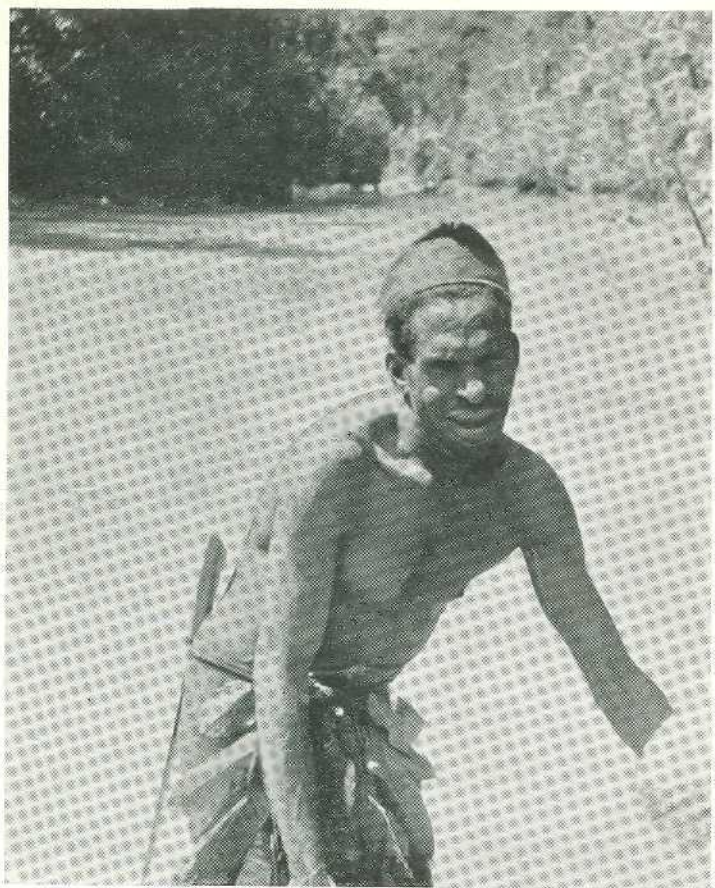
De zusjes brengen de papeda binnen en allen slurpen stil de glazige pap op.

Plotseling staat Senni op. Schuchter loopt hij naar zijn vuurplaats, neemt een stuk hout en slaat het rek met de zwijnenbout in stukken en ook de twee zelfgebakken aardpotten van Sedjid slaat hij in gruzelementen. De scherven vliegen in het rond.

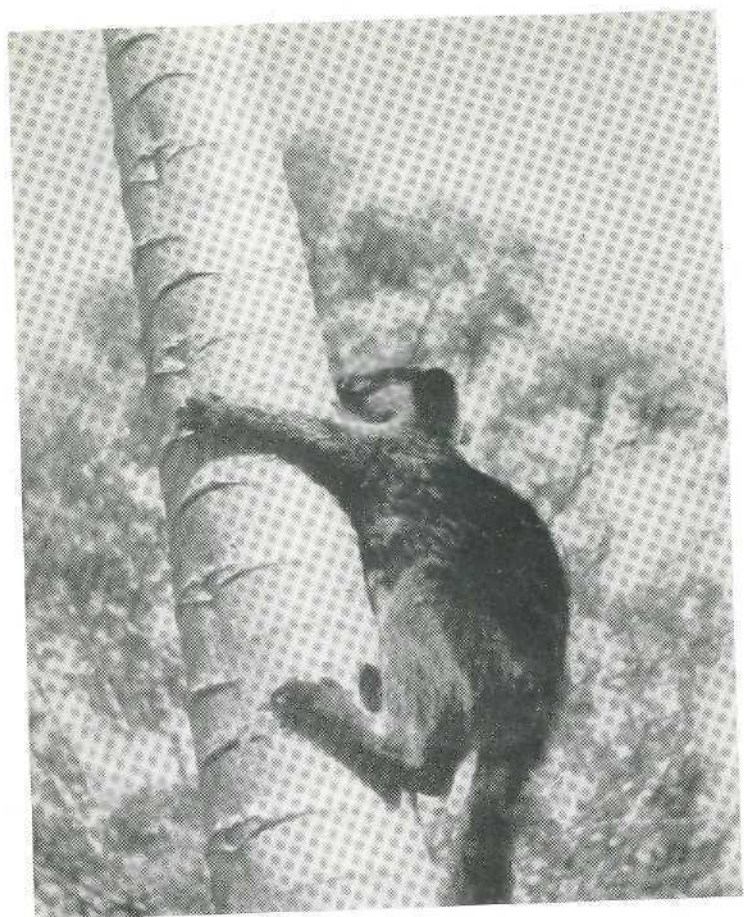
„Zoals deze scherven vliegen, vielen zij,” zegt hij scherp. Dan neemt hij zijn oude plaats aan het vuur weer in en slurpt zich tot berstens toe vol met papeda. Daarop kromt hij de rug, trekt de knieën op en vlijdt zich ter ruste.

„Zeven zijn het er, zeven,” zucht hij. Dan overmant hem de slaap.

DE LAATSTE DER ETIKS
EEN WAMBO-VERHAAL, VAN LIEFDE
EN KANGEROES

Sendiwar

En zij werd van de soort kangeroe

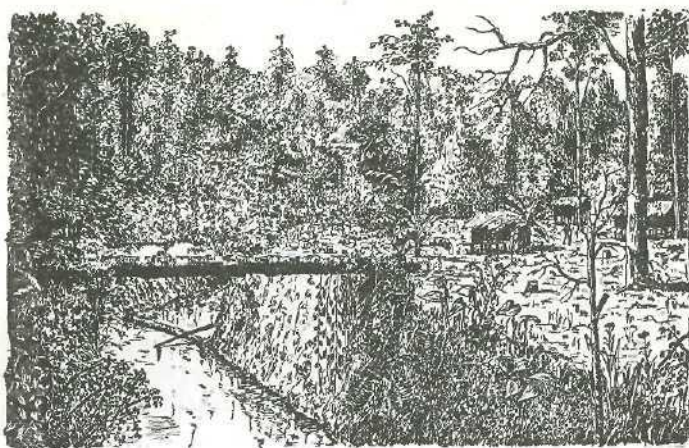
I. BIVAK IN HET BOS

WEDI en Sendivar hebben hun bivak opgeslagen onder het veilige bladerdak van Siem, de broodboom, de woudreus die altijd paraat is en steeds hulpvaardig, wiens blaren groot en geelachtig zijn en wiens vruchten eetbaar. Altijd wanneer zij in het bos overnachten, slapen zij in de onmiddellijke nabijheid van een der hulpvaardige bomen, waarvan Siem er een is.

Iedere boom heeft een ziel; zij kennen ze alle, dat leren zij van de ouderen in het fatrau, het jachthuis van de stam, waar de lessen over alles wat in de natuur leeft en beweegt de jongeren maanden, ja jarenlang bezig houden; waar de ziel der planten en dieren en stenen voelbaar aanwezig is; waar het begrip voor de onaantastbare zeggenschap van deze wezens hun wordt bijgebracht, zodat zij het aanvoelen, en er bij al hun doen en laten feilloos rekening mee houden. In het fatrau leren de jongeren de geheimen van het bos. Want het is onmogelijk het bos te betreden zonder van iedere bewoner het wel en wee te kennen, zonder precies te weten, hoe de geesten der dieren en stenen en planten te benaderen.

Hierover spreken zij, Wedi en Sendivar, die op weg zijn naar Bortau, in opdracht van de ouderen van Etik, om zaken te regelen, die de gehele streek nu al sinds jaren bezig houden.

De stammen van Etik en van Bortau zijn vrienden; Wares is de grote en machtige vijand. Doorlopend worden er wachtposten uitgezet door beide bevriende stammen om mogelijke Wares-lieden die iets slechts in de zin mochten hebben, op te vangen. Nooit zullen allen tegelijkertijd slapen, steeds zal er tenminste een wakker blijven, luisterend naar wat de geesten te vertellen hebben, maar paraat

om op te springen, hoog en pijlen te grijpen en een indringer neer te schieten.

Nog geen jaar geleden zijn die van Wares met een grote overmacht gekomen, 's ochtends tegen daglicht, en hebben negen mannen en vijf jongens gegrepen en met hun stenen bijlen de schedel ingeslagen. Het bloed hebben zij gedronken, om de kracht daarvan in hun eigen lichaam te doen overgaan. De pijlen hebben ze in de wonden gestoken, om ook hun wapens verse kracht te doen toekomen. Nadat de rest van de Etiks gillend op de vlucht geslagen was, hebben ze nog één meisje, dat ziek was en niet lopen kon, gegrepen en meegesleept. Toen zijn zij teruggegaan, de lijken slordig achterlatend, maar niet geheel voldaan. Want Wares maakte, volgens de ijzeren wet van het bos, aanspraak op drie vrouwen, die jaren en jaren geleden door de vaders van Sendivar en Wedi reeds hadden moeten worden teruggegeven in ruil voor drie vrouwen, die toentertijd door Wares aan Etik waren uitgehuwelijkt. En wat hebben ze nu gekregen? Een ziek kind... De mannen zijn gedood, het bloed heeft hun kracht gegeven, hun wraakgevoel is voldaan; goed, maar de vrouwen, de oorzaak van het geschil, zijn niet gevan-

gen. Wel heeft de zielenruil plaats gevonden, maar de bedoelde vrouwenroof is mislukt. Dat weten allen, aanvallers en verdedigers: en dus weten zij ook, dat er nog meer gevochten zal worden, dat er nog meer zielen geruild en nog meer geroofd zal moeten worden.

Daarom zijn Wedi en Sendivar nu naar Bortau gezonden, de buurstam, die evenals Etik reeds geslachtenlang in oorlog is met Wares, de stam die vier dagen verder in het bos verblijft, ver genoeg om goed in de gaten gehouden te worden, maar toch nog zo dicht bij, dat Bortau, maar vooral Etik, doorlopend gevaar loopt onverhoeds te worden aangevallen.

Terwijl Wedi het vuurtje stookt, zegt Sendivar: „Ik ga er nog even op uit, misschien valt er nog iets te jagen.”

„Goed,” zegt Wedi, „zie dat je wat schiet; ik heb honger, een zwijn of een vrouwtjes-kangeroe zou me goed smaken.”

Sendivar grijnst instemmend en verdwijnt met boog en pijlen in het bos.

Wedi pakt intussen de bijl en slaat enkele stammetjes telkens in één slag om. Hij kapt bladeren van de palm, wiens geest altijd bij de jagenden is en die hun steeds een dak verschaft, wanneer het regent. Daarna sprokkelt hij droog hout en slaat met het steentje tegen de bamboekoker om de vonken op het boomschorspluis te laten overspringen, waarna hij het smeulende lontje tot vuur aanblaast.

Wedi's gedachten zijn bij het vuur. Hij blaast en blaast en verwondert zich over het vlammetje, dat schuchtere pogingen doet een echt vuur te worden. Van de grote Merne is dit vuur gekomen, heeft zijn vader, een der aanzienlijken van zijn stam, hem verteld. „Vroeger hadden we geen vuur, dat was heel lastig. De mensen van toen hadden het altijd koud en sliepen vaak in de grond, soms onder stenen en rotsen. Ze leefden van vruchten, en het vlees dat zij bemachtigden op de jacht werd in de zon gedroogd en zo opgegeten.

Toen was Merne gekomen, aan de kust, in Arbais; en hij had dit alles veranderd. Hij bracht het vuur en iedereen was hem daarvoor dankbaar en vereerde hem. Ook had hij de mannenhuizen gebracht, waardoor de mannen nu hun eigen baas waren en hun eigen geheimen hadden, waar de vrouwen niets van wisten, en hun eigen taal, die de vrouwen nooit mochten horen, anders zouden ze op slag doodgaan."

Van vader op zoon was het vuur gegaan; zij konden zich nu 's nachts warmen, waardoor zij in plaats van in de grond er boven konden slapen. En zij konden nu stenen in het vuur leggen zodat ze heet werden, en die, in water gelegd, dit water weer warm maakten. Toen hadden de vrouwen sago gevonden en het geklopt en in warm water geroerd, en zo was het warme eten gekomen. Ja, Merne was een heel bijzonder mens geweest, heel groot, en licht van kleur. Doch één ding kon Wedi maar niet begrijpen: dat was, waarom Merne dat andere ding, dat hij wel aan andere stammen had gegeven, ook niet aan hen had geschonken. Dat was een ding, dat je in het vuur kon zetten en dat toch niet verbrandde.

Veel verder weg, naar het Westen, de kant uit van Arbais, waar Merne vandaan kwam, waren er stammen, die volgens zeggen zulke dingen in gebruik hadden. Het koken is hierdoor gemakkelijker, want de bladeren pannen van de Etiks raken in brand als je ze op het vuur zet. Maar tja, wat zou het wel niet kosten zo'n tegen vuur bestand ding; hoeveel vrouwen en hoeveel sieraden en hoeveel eigen tovermiddelen zouden zij hiervoor wel niet moeten opbrengen? Jammer, dat Etik maar zo'n kleine stam is. Waren ze talrijker dan zouden ze het kunnen kopen, maar waar zouden ze nu de vrouwen vandaan moeten halen? Ze kunnen immers niet eens hun schulden bij die van Wares afbetalen?

Wedi denkt ook aan Sendivar, die aan het jagen is. „Laat ik hem een handje helpen," denkt hij. „Want mijn maag knaagt geweldig" — en zacht neuriënd zingt hij: „Wedi-

siing, Wedi-siing, Wedi-siing; trek het zwijn, Wedi, trek het zwijn." Dit zingt hij vele malen, want hij weet dat de boomgeest boven hem het horen zal en hem dus zal helpen door Sendivar naar een plaats te leiden, waar de zwijnen zich gewoonlijk ophouden: het is dan voor Sendivar nog maar een kwestie van schieten en dan is het gebeurd!

In zijn gedachten ziet hij Sendivar al komen, een groot beest op de rug, hijgend van inspanning. „Hier . . .” zal hij zeggen, „hier heb ik hem geraakt, recht erin, in één keer morsdood.”

Fuut . . . fuut . . . fuut . . . vliegt een klein vogeltje dichtbij een boom in. Blij kijkt Wedi op. „Weee . . .” lacht hij, „zo is het goed, klein vriendje!” Want al ziet hij het vogeltje niet meer, het diertje ziet hem nog wel. Want Bruinvogeltje zit iets verder in een boom en heeft hem het vuur zien aanmaken en horen zuchten en hem zijn lied voor Sendivar horen zingen. En toen is Bruinvogeltje er dus op uit gegaan en nu meldt het dat Sendivar een zwijn heeft geraakt. „Weee . . .” lacht Sendivar weer, met open mond en glinsterende ogen: „we hebben geluk, dat gaat goed zo . . .”

Hij neemt een pinang-noot uit zijn tas en legt deze onder de boom Siem. „Eet, Siem,” zegt hij, „laat het je smaken.” Even later haalt hij de pinangnoot weg en zegt tegen de boom: „was het lekker, Siem?” en steekt de noot in zijn eigen mond en kauwt naar hartelust. Maar met de sirih wacht hij tot Sendivar terug komt met een varken.

Intussen is het stikdonker geworden; het wordt de hoogste tijd dat Sendivar komt; gelukkig duurt het niet lang meer of Wedi hoort geritsel in de struiken en een ogenblik later staat Sendivar voor hem. „Niets,” is zijn enige woord. Er ligt een ontzaggelijke teleurstelling op Wedi's gezicht. „Wat — niets? En Bruinvogeltje heeft al gezongen, die kan toch niet mis zijn?” — „Nee,” zegt Sendivar — „Bruinvogeltje is juist; ik schoot een prachtvarken, de pijl drong tot diep in zijn lendenen, maar het beest ging zo te keer, dat hij de pijl weer afschudde. Kijk maar, hier heb ik hem.”

Beiden zitten voorovergebogen bij het schijnsel van het vuurtje en staren teleurgesteld naar de pijl. „Ja,” — zegt Wedi nu — „je hebt hem goed geraakt, beslist, hier zit bloed en . . . wat . . . hier zit het darmvuil.” „Morgenvroeg ga ik er op uit,” — antwoordt zijn makker — Ik weet waar hij is en zijn spoor was duidelijk, maar het was al te donker, ik moest terug.”

De magen beginnen echter steeds harder te knorren en tenslotte graaien ze snel in hun tassen. Ze hebben ieder natuurlijk een stuk vlees voor onderweg meegenomen. Dit wordt even in het vuur gelegd, onder de as, dat is het lekkerste. Een stuk droge sago, gedoopt in het waterplasje van een boomstronk vlakbij, zal de maaltijd voltooien. Na enige ogenblikken trekken ze met tanden en handen het vlees van de botten; de beetjes as zijn geen bezwaar, dat geeft er een zout smaakje aan.

„Zo even sprong Sakwa, de boomkangeroe, voor me weg en klom een boom in,” zegt Sendivar. „Jammer dat ik haar geen pijl kon geven, maar het is beter dit nu niet te doen.” Hij kijkt peinzend voor zich uit.

Wedi lacht stilletjes: „Gelijk heb je, in jouw plaats zou ik het ook niet gedaan hebben; maar mij spijt het, dat ik haar nu niet tussen mijn kiezen heb!”

„Je weet toch, dat ik haar nodig heb; ik zal wel oppassen haar nu te doden.” Zijn vriend denkt enkele ogenblikken hierover na. „Hoe is het met Bren? vraagt hij tenslotte aan Sendivar.

„Nog niets,” is het antwoord. „Het lukte me nog niet haar te krijgen. Maar ik weet zeker, dat ze het nu weet. De twee laatste dagen heb ik aan een stuk door „Wambo” gezongen. „Bren, Sakwin ta namoe farwa,” zegt hij zachtjes voor zichzelf. Straks zal hij het weer gaan zingen: „Bren, laat je hielen sporen maken zoals Sakwa, de kangeroe.” „Het is een goed teken, dat Sakwa daarnet op je pad kwam; we zullen Wambo zingen tot we in slaap vallen,” komt Wedi zijn boezemvriend in zijn overpeinzingen tegemoet. „Hoe meer wij zingen, hoe eerder jij haar krijgt.” De vrienden zijn aan het einde van het maal gekomen. Ze

scheuren de laatste zeentjes van de kale botten, likken het vet van hun mond en lippen, en grijpen naar de tas voor wat tabak voor de avond-sigaar. Dan staren beiden stil voor zich uit en neuriën in korte strophen het lied van Wambo, het verhaaltje van de overspelige vrouw, die gevangen werd in de betovering van de mannetjes-kangeroe, die in mensengedaante tot haar was gekomen.

Al neuriend komt de geschiedenis van Wambo hen steeds duidelijker voor ogen te staan. Het is alsof de oude Sarjori, Wedi's grootvader, die regelrecht afstamt van de eerste man van Etik, weer aan het vuur zit en vertelt:

„Daniau en zijn vrouw Saunkai hebben honger. Dat „was nog in die tijd dat er nog geen vuur was. Toen „hadden de mensen vaak honger en aten alles wat eet- „baar was, boomvruchten en ook de bos-sago, een soort „sago waar de boomkangeroe gek op is, maar die de „mensen nu niet meer eten.

„Maar Daniau kende de geheimen van het bos niet, „want hij was nog niet in het fatrau, het magische „jachthuis opgenomen, omdat dat er nog niet was. En „zo kende hij dus ook niet de macht van de boom- „kangeroe, Satoeksian, ook wel Sakwa genaamd. Satoek- „sian had zijn eigen tuinen en zijn eigen sagobomen, „waarvan hij het blad als lekkernij beschouwde. Maar „wee degene, die op Satoeksian's gebied wilde stropen. „Op een keer zei Daniau tegen zijn vrouw Daunkai: „Zie, daar is een mooi sagobos. Ik zal een boom kappen „en jij zult het merg kloppen en vanavond zullen we „goed eten.”

„Daniau velde de stam en ging op jacht in het bos. „Saunkai bleef alleen achter en klopte het merg.

„Het duurde echter niet lang, of Satoeksian, de boom- „kangeroe, hoorde het kloppen van sago bij zijn tuin en „spoedde zich erheen.

„„Wie klopt er van mijn sago?” vroeg hij onmiddellijk, „toen hij aan de open plek in de sago-tuin kwam, en „zag, dat een vrouw de stam van een zijner bomen stond „te bewerken.

„„Wij zoeken eten,” antwoordde Saunkai opkijkend en „een manspersoon ontwarend.

„„Dit is mijn sago, je steelt, dat is niet mooi,” zei „Satoeksian onverbiddelijk.

„„Mijn man velde de boom,” zegt zij weer, „kan ik het „helpen?”

„„Wat wil je?” vraagt Sakwa weer, „... wil je?”

„„Ja, goed,” antwoordde zij en pleegde overspel onder „de hoge ijzerboom, die de naam Oek draagt en „wiens geest altijd bereid is om de mensen te helpen.

„„Toe zei Sakwa: „Klim de boom in, daar komt je man.”

„„Zij klom naar boven en terwijl ze klom werd haar „schaamschortje een kangeroestaart en toen zij boven „was, waren haar benen in poten met kangeroeklauwen „veranderd.

„„Verbaasd staarde zij naar zichzelf en naar Satoeksian, „die inmiddels de kangeroe-gedaante weer had aange- „nomen. „Daar is hij,” zei haar minnaar nu.

„„Wat wil je?”

„„Toen Daniau zijn vrouw niet vond, speurde hij in het „rond; en al gauw vond hij de sporen van een mens „naast die van een kangeroe en hij keek naar Oek en „zag het paar daar heel boven in Oek, en een grote „angst bekreep hem. „Wat is er, kom naar beneden!” „riep hij.

„„Toen zei Sakwa tegen Saunkai: „Daar is hij; wat wil „je?” — „Ik zal met hem praten,” antwoordde ze, en „kroop langs de boomstam naar beneden. Op de grond „aangekomen, stapte ze op Daniau af, die haar van „onderen tot boven bekeek. „Hoe nu, vroeger was je „van de soort Mens, en nu van die van de Kangeroe?”

„„Jij hebt zijn sago gestolen, nu moet ik hem volgen,” „was het antwoord en ze klom in de boom en nu ver- „anderde ook haar bovenlijf in dat van een boomkan- „geroe.

„„Maar Daniau had geen vrede met de gang van zaken. „Hij spoedde zich naar zijn dorp en verzamelde ieder „die het maar horen wilde, met het gevolg, dat de

„volgende morgen een grote optocht van haast alle mannen, vrouwen en honden naar het bos trok om de roof van Saunkai te wreken. Zodra zij op de plek waren aangekomen, begonnen zij met vereende krachten de goede Oek, in wiens kruin Sakwa met zijn betoverde bruid noten zat te peuzelen, met bijlen om te hakken. Op dat geluid kwamen plotseling uit alle bomen Sakwa's gesprongen, en in een oogwenk zaten alle boomtoppen vol met schreeuwende vrienden van Satoeksian en Saunkai. Toen viel Oek onder de bijhouwen van de dorpelingen; maar Satoeksian en Saunkai sprongen over op een andere boomtop en lachten de mensen daar beneden uit. De mensen beneden begonnen nu deze andere boom om te hakken, maar juist toen de boom omviel, sprongen Satoeksian en Saunkai over op een derde boomtop en lachten die mensen daar beneden uit. Dit spelletje duurde enige tijd en het werd de mensen beneden duidelijk, dat Satoeksian niet gevangen zou worden. Daarom riep Daniau naar boven: „Goed, we hebben het verloren, we gaan naar huis!” „„Wacht even,” riep nu Satoeksian en kwam met grote sprongen naar beneden. „Je hebt het verloren omdat je van mijn sago gestolen hebt. Maar ik zal je een middel geven om een nieuwe vrouw te krijgen.” Hij deed enige sprongen zijwaarts en plukte het blad Bojau, een lang, sliertig blad, en gaf dat aan Daniau met de woorden: „Zing mijn lied en noem haar naam, en je zult haar hebben naar wie je verlangt.” Verwonderd keken de dorpelingen toe. Maar Satoeksian sprong weg met grote sprongen en zong zijn toverlied, dat nu Wambo heet en dat gezongen wordt door alle mannen, als ze jong zijn en begeren, en waarmee reeds duizenden jonge vrouwen verleid zijn. Dit verhaal is de oorsprong van het grote liefdeslied Wambo, het lied van de overspelige vrouw; want „liefde is overspel . . .”

„Wanneer we terug zijn, zal ik haar een pinangnoot sturen met het krabsel van Sakwa's klauwen erin . . .” zegt Sendivar zacht voor zich heen. En Wedi zingt, slaperig:

„Jaarvogels, jaarvogels, jaarvogels,
daar zitten ze op een tak, die twee;
jaarvogels, jaarvogels, jaarvogels,
eentje voor jou en eentje voor mij.”

Het is aardedonker buiten het palmblaren dakje, dat juist nog even oplicht tegen de zwartsombere woudruimte. Het vuurtje knettert, een windje roert zacht de bladeren; een krekel sjirpt lang en schel.

„Ik slaap al,” zegt Wedi en hij kromt zijn rug op de door het vuur verwarmde grond en snurkt.

„Bren, toef toef,
„irmini toef;
„armane irmini armane toef,
Bren's voetsporen
zijn mijn voetsporen;
de sporen van haar zijn de sporen van mij.”

Sendivar denkt heel sterk aan haar. Hij voelt haast haar adem langs zijn gezicht strijken. Hij ziet hoe zij in haar ouderlijk huis bij het vuur ligt en klaar wakker is. „Ze is al van mij . . .” zegt hij halffluid. Dan overvalt ook hem de slaap, en een ogenblik later snurkt hij, de knieën hoog opgetrokken, de rug naar het vuur.

II. AFSpraak in BORTAU

Wanneer alles stil en donker is in het bos, is het moeilijk te bepalen, hoeveel uren er nog van de nacht resten. Toch is er een zeker teken waarop de bosmens kan vertrouwen; dat is de ochtendvogel, de vriend van alle woudlopers, de wekker van de slapenden. Korte tijd voor het lichtworden begint Boerkié, zo heet de ochtendvogel, zijn „wie-wie-wie”-toon te laten horen, langzaam, als om te waarschuwen. Dan neemt het tempo toe — en als hij vlug achtereen „wie-wie-wie” laat horen, staan de mannen op, in

het besef, dat de dageraad zal doorbreken, wanneer zij het vuurtje weer hebben aangestoken.

Sendivar staat op bij de eerste tonen van Boerkié. In het donker nog zoekt hij boog en pijlen en steekt een sigaar op. Na enige ogenblikken kunnen zijn ogen de duisternis reeds doorboren en gaat hij op weg. Het is niet ver lopen naar de plek, waar gisteren het varken werd gepijld. Onder het lopen wordt het al lichter om hem heen. De bomen beginnen zich af te tekenen; de heesters langs de oever van het stroompje dat hij volgt, maken zich steeds meer vrij uit de lichte ochtendnevel, waarin zij zijn gehuld; de vogels steken hun kopjes langzamerhand uit hun veren en kwinkeleren, voorzichtig nog, maar fris en monter hun ochtendzang.

Het is klaarlichte dag wanneer Sendivar aankomt op de plaats, waar hij de vorige avond de sporen van het getroffen beest het laatst gezien heeft. Snel vindt hij de sporen terug en zet, begerig om het dier te vinden, de achtervolging in. Langs het riviertje eerst, dan door een klein alang-alang-veld, dan weer een heuvel op. Op de heuvel aangekomen kijkt hij om zich heen. In een boom ontwaart hij een koeskoes, een in de bomen levend buideldier van de grootte van een kleine hond. Een vette, witte koeskoes is het; de rode, gladde, vlezige staart om een tak geslagen peuzelt het dier aan de bladeren en vruchten. Geruisloos sluipt Sendivar naderbij tot vlak onder de boom. Hij richt zijn pijl en schiet. Een snerpand gekrijs . . . en de koeskoes valt dood naar beneden. Sendivar pakt hem op en hangt hem aan een tak over zijn schouder: het ontbijt is verzekerd.

Daarna vervolgt hij het varkensspoor. Maar na korte tijd wordt het spoor gekruist door een ander spoor; uit de indrukken leest hij dat het aangeschoten dier door zijn maat is opgehaald en beide beesten er samen vandoor zijn gegaan. Sendivar kijkt mismoedig en besluit de achtervolging te stoppen en terug te keren naar het bivak.

Ook in het bivak is het intussen dag geworden. Wedi

heeft geen haast en neemt het ervan. Lui rekt hij zich uit en port traag het vuurtje op. Hij staat op, zoekt nog wat brandhout en draait een sigaar van de laatste droge bladeren die hij nog in zijn tas heeft. Nauwelijks is hij hiermee klaar, of daar hoort hij zijn vriend, het Bruinvogeltje, hem een morgengroet toeroepen.

„Woooo,” zegt Wedi, „jij Bruine vogel, ben je daar weer? Gisteren heb je me voor de gek gehouden, maar nu zal je toch de waarheid moeten spreken!” — „Fluut... fluut... fluut...,” fluit het Bruinvogeltje.

„Woooo? daar heb je het al, Sendivar heeft het varken gevonden! Met bloedende wonden ligt het beest aan de oever van de Sferin! Ik zie Sendivar hem al aan stukken snijden! Breng maar gauw een achterbout hierheen!” praat Wedi vergenoegd in zichzelf. „Fluut... fluut... fluut...,” doet Bruinvogeltje weer. „Ja, ja, ik hoor je wel, scharminkel. Goed dat je nu de waarheid vertelt, anders zou je het hebben moeten bezuren!”

Wedi staat op en loopt wat rond buiten het afdakje. „Woo, daar staat het slangenblad, mooier kan het niet!” Hij loopt naar de heester en plukt het blad.

„Wakambak, het been gewreven,” zegt hij zacht, en wrijft beide benen tot aan de liezen in met het blad, een handeling die hem zal vrijwaren voor de beet van welke slang ook. Wakambak, de oermoeder van het jachthuis, leerde hun alle geheimen van de dieren in het bos en zong hun voor, hoe te handelen wanneer zij op jacht waren en leerde hun tot in de kleinste bijzonderheden de spraak der bomen, dieren en dingen.

Langzaam doorlopend ziet Wedi daar het kleine groene blad, dat Wakambak speciaal voor de vissen heeft bestemd.

„Wah... geluk...,” zegt hij. „Vanmiddag vis!” — Want ook de vissen, die Wedi's voorvader Marja uit de lucht heeft laten vallen, zijn in Wakambak's jachthuis ingewreven met het vet van haar moeder, waardoor ze dus zijn opgenomen in de grote levende eenheid die het bos met al zijn bewoners vormt, en waarvan alle geheimen in

het fatrau, Wakambak's jachthuis, worden geopenbaard. Dan hoort Wedi ritselen in de struiken bij het bivak en ziet hij Sendivar terugkomen. Met lege handen, zonder varken op zijn rug...

„Hoe nu...” roept hij hem tegemoet, „Bruinvogeltje heeft toch geroepen dat je hem had?” en hij loopt naar Sendivar toe.

Sendivar legt de koeskoes van de stok en gaat zitten om een strootje te rollen. „Ik had hem ook, maar de beer is zijn wijfje komen halen. De sporen waren duidelijk zichtbaar. Daarna zijn ze er met zijn tweeën vandoor gegaan.”

„Jammer,” vindt Wedi, „maar we hebben tenminste de koeskoes; daar zit ook wat aan.”

„Maak maar vast goed vuur,” zegt Sendivar terwijl hij zijn mes van casuaris-bot neemt en het dier begint te villen. Even later legt hij de stukken vlees in de as en nog even later is er van de koeskoes slechts zoveel over, als nodig is voor het geval, dat ze die dag eens niets meer mochten vangen. Het pluimpje van de staart vindt een ereplaats in de dikke haardos van Sendivar; maar dit is maar bij wijze van spel, want alleen de varkensstaart siert de volwassen man als blijvend jachttrofee.

Op weg weer! Heuvels op, heuvels af. Als veren zo licht bewegen zich de slanke; gespierde lichamen door de struiken en langs de oevers van de diep in de bodem ingesneden riviertjes.

Dan komen ze aan de Sferin, een kleine rivier, die in de mythologie een grote rol speelt, en beklimmen het heuveltje, waarop Marja, de stamvader van het geslacht Etik, heel vroeger zijn kampong had. De resten van de huizen staan er nog en zij wijzen elkaar daarop.

„Daar was het mannenhuis,” weet Wedi, „en daar dat van de vrouwen en kinderen.” En weer even verder staat nog een grote klapperboom. Dat is de boom, waarin Marja naar de hemel klom, toen hij boos was op de jongeren van zijn stam, omdat zij het zwijn, dat hij geschoten had en waarvan hij uitdrukkelijk had bevolen, het beste voor hem te bewaren, toch helemaal hadden

opgegeten. Toen hij naar boven klom, had hij gezegd: „Jullie zult nog van me horen.” En 's avonds barstte er een ontzettend onweer los, en iedereen dacht: dat heb je ervan, als je de ouderen van de stam niet gehoorzaamt . . . Maar toen de volgende morgen de Sferin buiten zijn oevers was getreden, zagen de mensen een wonderlijk ding: er zwommen grote vissen in het water, vissen, die er voordien nog niet in hadden gezwommen; Marja had zich blijkbaar toch over zijn dorp ontfermd en de vis gegeven, die de Etiks het leven zoveel gemakkelijker zou maken. Die vis is nóg van de stam Etik en wie ervan eet zonder vooruit verlot te vragen, heeft kans op de wraak van de voorouders van de Etiks.

Wedi haalt het kleine groene blad, dat de jagers bij het vissen helpt, uit de tas en prevelt de voorgeschreven toverformule van Wakambak. Beiden loeren langs de kant naar de donkere diepe plekken, waar de meerwallen zich doorgaans schuil houden. En ziet: de geest van het blad is hun welgezind; twee, drie enorme exemplaren schieten ineens langs de zanderige bodem van het stroompje. Snel de pijlen gericht en geschoten: „Wah . . . een grotel!” roept Sendivar en even later raakt ook Wedi een mooi exemplaar. Daarna nog een derde, iets kleiner, maar niet minder welkom.

Een vuurtje is snel gemaakt, en in hun geheel worden de vissen erin gelegd en met kop en staart opgepeuzeld.

Dan gaat het weer verder, onderwijl pratend over de goedgunstigheid van de woudgeesten, maar ook zich het doel van hun bezoek aan het bevriende Bortau herinnerend en zich steeds het gevaar voor ogen houdend, dat elke tocht in deze streken van vijandelijke stammen met zich medebrengt.

Tegen de avond ontdekken zij de nog verse sporen van een man. Aandachtig bekijken en onderzoeken ze deze. Ze wijzen in de richting van Bortau, het zal dus wel een wachtpost zijn. Even verder, in een moerassige zijtak van het stroompje, liggen twee grote vissen, met rotan-vezels door de kieuwen, op hun eigenaar te wachten. Dan, daar

in het moeras, sporen waarin nog troebel water staat, zo vers zijn ze. Dit kan niet anders dan van een Bortause wachtpost zijn en Sendivar zet de handen als een koker aan de mond en schreeuwt: „Hoi . . . Hooii . . . Hoi . . . !” Het antwoord laat niet op zich wachten: „Wie . . . ?” klinkt het in de verte.

„Wedi . . . !” roept hij en nu wachten ze verder rustig af. Even later horen zij het hijgende geluid van Tofan, een jongeman uit Bortau.

De ontmoeting is allerhartelijkst. De laatste nieuwtjes worden verteld, de schandaaltjes en familieruzies ter sprake gebracht, tabak en pinang uitgewisseld. Van verder lopen komt niets meer; de laatste zonnestralen verlichten trouwens reeds de boomtoppen, zodat het weinig zin meer zou hebben.

Dus maken ze aanstalten een bivakje te bouwen, als hun opmerkzaamheid wordt getroffen door een wild gekrijs van een witte kakatoe, ergens in een hoge boom. Zij lopen erheen en zien een verwoede strijd tussen een vrouwtjes-kakatoe en een varaan, een mooi groot beest, dat te dicht bij het nest van de kakatoe is gekomen, waardoor haar toorn dermate is opgewekt, dat ze de indringer is aangevlogen. Met de gele kopveren overeind duikt ze pikkend en schreeuwend op het dier af, dat slank en vlug langs de steile boomstam tracht haar te ontwijken.

De pijlen zijn snel gericht en de varaan valt dodelijk getroffen, onlaag. „Dat is voor het avondmaal!” zegt Sendivar, die deze jachtbuit heeft gemaakt.

Als het dakje van palmbaren klaar is en het vuurtje brandt, begint het bereiden van de maaltijd. De vissen en de varaan worden met een bamboemes opengesneden en de ingewanden verwijderd.

„Wanneer we morgen in Bortau zijn,” zegt Wedi, „zullen we die hele zaak goed bespreken. We moeten precies weten, wat we hun schuldig zijn en wat we kunnen betalen. Als het kan, wil mijn vader de schulden aflossen.

Anders moorden ze ons uit, zegt hij. Vóór alles proberen goede vrienden te worden!”

„Bespreek dat maar morgen, met Osia, die weet er alles van!” zegt Tofan, die een onbelangrijk man in de dorpspolitiek is. „Het lijkt me verstandig, dat we vrienden met Wares worden, dan hoef ik niet meer maanden in mijn eentje in het bos te zitten om de wacht te houden!”

Sendivar keert de vissen en de varaan om en port het vuur op. De huid van de varaan is al bijna zwart en het vet sist. De vissen gaan rustiger: het zachte vlees laat zich gemakkelijk roosteren.

„Heb je al gehoord dat mijn vader, Taja, boos op die van hem is?” vraagt Sendivar, en hij wijst op Wedi. Taja is Sendivar’s vader, het hoofd van de ene helft der Etiks, namelijk van de afstammelingen van de jongste der twee gebroeders-stamvaders, terwijl Wedi de zoon is van Sarjora, het hoofd van de stamhelft, die van de oudere broer afstamt, die helft dus, die het meeste in de sago te brokkelen heeft.

„Nee, maar dat verwondert me niets! Taja heeft niet genoeg te doen en is bovendien jaloers op iedereen, die meer dan één vrouw heeft. Hij heeft het land, dat zijn familie maar zo klein is en zijn macht zo gering. Toen hij de laatste keer in Bortau was, hebben we groot gedoe gehad, ook al door zijn jaloersheid. Het ging natuurlijk om Wéjan, zijn enige overgebleven vrouw, die hij geen ogenblik uit het oog verliest. Onze Sektar zat achter Wéjan aan; hij zong voor haar, dat ieder het horen kon en Wéjan hoorde het natuurlijk ook en ze geraakte geheel in zijn macht. Maar Taja liet haar geen moment alleen en ze hadden dan ook geen schijn van kans om iets te beginnen.”

„Mijn oude heer is een grote gek,” zegt Sendivar. „Hij was het, die zijn twee oude vrouwen van Wares geroofd heeft, dat is nu al weer een hele tijd geleden; vandaar dat we nu nóg oorlog hebben met Wares. En Wéjan heeft hij al bij zich genomen, voordat haar borsten te zien waren. Die twee oude wijven van hem zijn toen aan de haal gegaan.

Eén zit er bij de mensen van Keder aan de kust en de ander ging er vandoor, toen hij met haar in Boefaré aan de Tor op bezoek was. Hij vloekte alle duivels bij elkaar, maar de vrouwen kreeg hij niet terug, tenzij hij oorlog zou maken en dat dorsten zijn oude botten niet. Maar Wéjan was er het ergste aan toe. Niet één keer heeft ze de kans gehad met een ander alleen te zijn; hij bewaakt haar dag en nacht. Maar vandaag of morgen is hij haar tóch kwijt: ze wacht slechts op de eerste gelegenheid, dat hij haar even alleen laat; dan loopt ze meteen weg!"

„Toen hij de laatste maal bij ons op bezoek was," hernam Tofan, „zei hij, een vriendin voor Wéjan te willen zoeken; maar niemand deed hem een aanbod. Trouwens, het staat wel vast, dat geen van onze meisjes met hem zou willen trouwen. Toen schijnt hij later tegen Osia gezegd te hebben, dat hij terwille van de vriendschapsbanden een vrouw van Bortau wilde hebben, maar dat hij bij Sarjora al een meisje van de Marja-helft van Etik besproken had voor het geval, dat het in Bortau niet zou gelukken. Osia heeft hem toen uitgelegd, dat er bij ons veel te weinig jonge vrouwen zijn om er nog een aan hem uit te huwelijken."

Wedi en Sendivar kijken elkaar aan.

Er zijn maar enkele meisjes in de Marja-helft, die nog niet zijn uitgehuwelijkt. Dat zijn de hele kleintjes, en . . . de beide dochters van Biska, waarvan Bren er een is.

„Wie zei hij, dat hij van Sarjora toegezegd had gekregen?" informeert Sendivar langs zijn neus weg.

„Als ik me goed herinner, die van Biska, de oudste, hoe héét die toch al weer?"

„Bren!" zegt Wedi voor Sendivar. Want hij ziet hoe de trekken van Sendivar's gezicht hard worden, hoe zijn blik scherp wordt en hoe zijn gedachten dwalen om het onderwerp van het gesprek.

Het is inmiddels donker geworden. Het vuur werpt spookachtige schaduwen om zich heen. De stukken vis en vlees zijn inmiddels in de as zwart geroosterd, zo zwart als de gezichten van de mannen, als ze op oorlogspad gaan. Ein-

delijk is het zover, dat de jachtbuit verdeeld kan worden en ieder is bezig met zijn eigen ontleedkundige problemen. De hompen vel met vlees, half verkoold, worden aan flarden gescheurd; met grote happen verdwijnt het vlees, vermengd met licht geweekte brokken gedroogde sago. Met volle monden smakken ze, tot er geen vezel meer over is.

Na het maal is het even stil. Ieder pakt zijn tas en zoekt naar pinang of tabak. Ze ruilen deze als bewijs van vriendschap en kauwen dan de siriipruim tot deze als een stevige prop achter de kiezen gestopt kan worden; vervolgens steken ze enorme zelfgerolde sigaarachtige vormsels op, waarvan het eerste kwart bij het aansteken stinkend verbrandt, doch waarvan het laatste gedeelte inderdaad goede rook geeft, die diep in de longen wordt opgezogen. „Krijg jij een vrouw?“, zo richt Wedi het woord tot Tofan. „Nee,“ zegt deze gewoontjes, „we hebben er geen in het dorp en overigens, met wie zou ik moeten ruilen; ik heb immers geen zuster?“

„Dat is zuur,“ antwoordt Wedi, „maar daar zal wel niets aan te doen zijn; het is niet zo plezierig om zelf je papeda klaar te moeten maken, maar wat zal je eraan doen?“

„Ik ben de enige niet,“ zegt Tofan. „We hebben een stuk of zes vrijgezellen en we zullen het op de een of andere wijze wel klaarspelen. Maar hoe is het bij jullie gesteld?“ „Bij ons is het ook niet veel gedaan. Er zijn een paar meisjes, maar de ouden zitten daar zo mee te kwanselen, je kunt er geen touw aan vast knopen. En die ouwe bokken hebben zelf natuurlijk wél een jonge vrouw, dat voel je!“ Sendivar's stem klinkt bitter. Hij, de zoon van Taja, zou in ieder geval pas na Wedi, de zoon van het belangrijkste der beide stamhoofden, aan de beurt komen. Dat zou echter het ergste nog niet zijn; het ergste is, dat zijn eigen vader hem dwars zit, dat bleek zo even duidelijk uit Tofan's woorden. Biska's dochters zijn de enige twee volwassen meisjes; wat er verder rondloopt, hetzij bij Marja hetzij bij zijn eigen stamhelft Sendar, is nog te jong, niet

om uitgehuwelijkt te worden, maar wél om al wat aan te hebben.

Volgens de traditie zou Bren voor Wedi moeten zijn en de jongere zuster Bojok voor hem; het zou dus alleen een kwestie van ruilen tussen hem en Wedi zijn, zodat hij, Sendivar, Bren zou krijgen. Want voor Bojok voelt hij niet veel: zij is hem te schreeuwerig en soms te grof, terwijl dat Wedi niets kan schelen. Als die er maar een krijgt, die op tijd zijn papeda klaar maakt, is voor hem de zaak in orde. Maar nu blijkt zijn eigen vader er tussen te zitten, en straks zal die er nog vandoor gaan met het meisje, waar zijn zoon zijn zinnen op heeft gezet!

Een gevoel van opstandigheid bevangt hem. Hetzelfde gevoel, dat zijn moeder, de oudste van de drie vrouwen van Taja, bezield moet hebben, toen zij haar wettige echtgenoot op oudere leeftijd nog in de steek liet en er met een jonge kerel uit het kustdorp Keder vandoor ging. Verbeten staart hij in het vuur. Hij ziet het beeld van Bren waterhelder voor zich: zacht haar ogen en haar trekken, lachend haar mond, wulps haar jonge vormen en veerkrachtig haar tred. Hij ziet haar spelen met de jongere zusjes en hij ziet haar stenen gooien naar de varkens; haar in lachen uitbarsten als het jongste broertje malle fratsen uithaalt.

Dan ziet hij zijn vader, een oude vent die geen boog meer kan spannen en geen lied meer kan zingen, zo stijf zijn zijn botten en zo krakerig zijn stem. Hij ziet hoe Wéjan, zo oud als hijzelf nu, een jonge vrouw nog, verdroogt en verdort onder de last van het huwelijk met een veel-eisende en niets gevende oude man. En er komt een wrok in hem op tegen zijn eigen vader, een wrok die steeds erger vormen zal aannemen. Want Sendivar is in de handen van de duivel geraakt, van Sakwa, de duivel der begeerte tussen man en vrouw, Sakwa, die onder de mensen komt om de gewone huwelijksbanden te verstoren, die hun het lied Wambo leerde om hen in zijn duivelse ban te vangen en hun het blad Bojau heeft gegeven om bij de vrouwen „het hart te doen keren.”

Terecht zijn de oude lieden tegen het zingen van Wambo. Terecht worden de vrouwen angstvallig binnenshuis gehouden, als de jonge kerels en oude gekken gillend op een open plek in het dorp de duivelse melodieën met schelle koptonen het woud injagen. Want wee de vrouw die haar naam hoort noemen in de liederen van deze Wambo-zangers: haar hart keert om en zij is voor de eerste de beste, die haar het blad Bojau, in een sigaar gewikkeld, door bemiddeling van een harer vriendinnen doet toekomen.

Lange tijd wordt er aan het vuur niet gesproken. Ieder heeft zijn eigen zorgen, hetzij met zijn sigaar, die telkens op uitdoven staat, hetzij met zijn gedachten, die, steeds om hetzelfde punt draaiende, juist in een steeds laaiender gloed dreigen te komen.

„Morgen begint de Fatrau,” zegt Tofan eindelijk, de stilte verbrekend. „Er worden vier jongens opgenomen . . .” „Mooi zo, mooi zo . . .” Wedi's belangstelling wordt nog één maal zijn slaap de baas. „Dat treffen we, dan kunnen we jullie fatrau ook eens meemaken . . .” Zijn belangstelling is overigens als een strovuur, dat even snel opvlamt als uitdooft, en enkele ogenblikken later ligt Wedi snurkend op zijn zij, zo dicht mogelijk bij de warmte van het vuurtje. Ook Tofan valt in slaap. Maar Sendivar kan de slaap nog niet vatten. Het is hem, alsof de bladeren iets fluisteren, telkens wanneer ze zacht door het avondwindje worden beroerd. Hij hoort het nu duidelijk: „Bren-ée, Bren-é . . .” ritselt het daarboven.

Hij staat op en kruipt onder het dakje uit. Buiten is het vrij licht: de maan komt op, een grote halve cirkel verspreidt een helder, hoewel nog niet zeer sterk licht. Aandachtig luistert Sendivar naar wat het bos te vertellen heeft. In de verte hoort hij geluiden. Hij loopt er op af en komt zo op een heuvel, vanwaar hij enig uitzicht op het omringende landschap heeft. Daar, nu dichterbij, hoort hij duidelijk gekrijs: het zijn kangeroes, die in het maanlicht hun spel spelen. Sendivar wordt onweerstaanbaar aangetrokken en als in een droom loopt hij in de

richting van het geluid, de heuvel afdalend en een door bandjirs uitgeslepen bosgoot volgend.

Dáár, in de ijzerboom, hoog in de kruin, springen ze heen en weer, de Sakwa's. En iets lager, zwart tegen de lucht afstekend, ziet hij de silhouetten van de vrouwtjes, krijsend, met hun jong in de opgeheven poten, hun moederliefde al dansende uitdragend.

„Sakwa sosiwo naton, Bren!” zegt hij halffluid: „Sakwa neemt het kind en zij danst ermee, Bren!” Dit wil zeggen: „Zoals Sakwa met haar kind danst, zo zal Bren met het mijne dansen . . .” Hij staat doodstil te luisteren. Steeds hoort hij ritselen en ruisen in de boomkruinen, als begeleiding van het krijsen der kangeroes. En steeds weer hoort hij het bos fluisteren over Sakwa en Bren, over Bren en Sakwa.

Ten lange leste keert hij terug naar het bivak. Sakwa's ban is nu volkomen. Met opgetrokken knieën ligt hij naast het vuur, bewegend, draaiend, een onverstaanbare taal murmelend. Dat is de taal, die de zielen der slapenden spreken, wanneer zij, onder het dromen, het lichaam verlaten en wegen bewandelen, die niet die des mensen zijn. Regelrecht naar het huis van zijn vader gaat hij, en Sakwa gaat voorop.

„Ouwe gek,” hoort hij zichzelf zeggen. „Zeg op, geraamte, wat bemoei je je toch met mijn meisje?” Hij ziet het gezicht van zijn vader vertrekken. Er vallen plooiën in, tot het vlees verdwijnt; de jukbogen worden scherper en scherper, totdat er een geraamte met vel voor hem staat. Het geraamte grijnst; en terwijl de tanden klapperen schijnt het krijsend te zeggen: „Recht is recht, hondenjong. Waar is die teef die jou baarde en het bos in ging?” Terwijl zijn vader dit zegt, hoort hij opnieuw het gekrijs van de Sakwa's van die avond. Maar het is géén Sakwa-gekrijs. Het is de duivel, die naast hem staat, met mensenkop en kangeroe-poten, de duivel, die hem een Wambo-lied influistert.

Met een schok wordt hij wakker. „Wambo-ééé . . .” hoort

hij nog de duivelszang wegsterven. Rechtop zit hij en staart in het vuur. De afschuwelijke bedoeling van de droom dringt helder tot zijn bewustzijn door: Wéjan, Wéjan, Wéjanééé . . . Sjerimanda mada wambo-ééé . . ., de trekken van Wéjan de vrouw van je vader, zijn als die van Wambo! Hetgeen wil zeggen, dat Wéjan behekt zal worden door Wambo, dat zij er, evenals de twee vorige vrouwen, vandoor zal gaan, dat de ouwe alleen zal achterblijven en dat hij dan in ieder geval een andere vrouw zal wensen; dat Bren dus nooit Sendivar's papeda zal klaar maken, maar die van zijn vader . . .

Met een ruk gaat hij weer liggen en probeert zich deze gedachten uit het hoofd te zetten. Eindelijk slaapt hij in, in Sakwa's ban.

's Morgens gaat het drietal vroeg op pad: tegen de middag zullen ze al in Bortau zijn. Zij lopen zo snel als de casuaris en kennen geen vermocidheid. In de verte, waar wolken boven een heuvel hangen, daar ligt het dorp, op het hoogste punt, om de streek te kunnen overzien.

Even voor de nederzetting is een lagere heuvel. Als zij naderen, horen zij al van verre een enorm kabaal. „Fatrau is begonnen, ze gaan naar binnen,” zegt Tofan met een brede grijns. „Hoor Fatrau eens te keer gaan . . .!”

Nu overzien zij het terrein. Een schaar opgewonden kerels schiet al gillend pijlen in de grond: de geesten, die leken uit het jachthuis van Fatrau weren, moeten worden weggeschoten. Na enige tijd is dit gelukt en kunnen de jongens, een viertal van angst bibberende knapen, naar binnen worden geloodst. Juist op dit ogenblik komen de drie reizigers uit het bos te voorschijn.

Wanneer zij met kwade bedoelingen waren gekomen, zouden ze thans gemakkelijk spel hebben gehad. Ze hadden de hele troep feestgangers zonder moeite kunnen afmaken. Nu worden ze echter met gejuich ontvangen:

„Ho, die Wedi!” en „ho, daar heb je Sendivar!” Zij worden omhelsd, iets wat mannen en vrouwen elkaar nooit

doen, maar als vriendschapsbetuiging onder mannen normaal is.

Hortend en stotend dringt het gehele gezelschap door de nauwe opening het jachthuis binnen. Het is aan alle kanten goed afgesloten, dit huisje, en voor deze initiatieplechtigheid is het nog eens extra met bladeren gedicht. De mannen duwen de jongens naar binnen en nemen hen in de kring.

„Houdt Fatrau eruit,” schreeuwen ze, anders vreet ze de jongens op! Waar zijn de pijlen... schiet ze eruit als ze binnenkomt...! Doe de deur dicht, daar heb je haar. Straks vreet zij ze allemaal op...!”

De jongens krimpen in elkaar van de schrik, dat Fatrau, waar zij al wel van gehoord hebben, binnen zou komen om hen op te eten.

De mannen binden de deur dicht en vangen een wilde dans aan. Ze slaan op de pijlen en zingen de liederen die Wakambak heeft gegeven voor de eerste inwijding in de geheimen van het bos.

Osia, het stamhoofd, neemt de leiding en heft de Wafian aan, de liederenreeks, die gezongen wordt, wanneer de jongelingen voor de eerste keer het fatrau betreden. Elke strofe van dit lied kan dienen om een bepaald dier te betoveren, zodat het een gewillige prooi voor de jager wordt. Osia zingt:

„Wakambak boerfna firoewal!”

hetgeen wil zeggen: Wakambak, laat de jongeren binnen! En nadat dit vers, met tientallen herhalingen en improvisaties gedurende enige tijd is gezongen en gedanst, volgt het tweede vers:

„Masinanéh, geef de pot met vet eens aan.”

En daarna:

„Ga zitten met de knieën uiteen;
hef het gezicht op om gewreven te worden.”

Dan volgt:

„Allen die zwart zijn, smeert het aangezicht!”

en

„Allen die geler zijn, smeert het aangezicht!”

Zo gaat geruime tijd voorbij met dansen en zingen, totdat eindelijk Osia zich verijdert en terugkomt met de pot vet, een uitgeholde steen, waarin sinds weken beetje bij beetje het vet is bewaard van de voor dit doel gevangen slangen.

„Wakambak, smeer! Wakambak, smeer!” roepen en gillen nu de mannen en Osia wrijft nu elk der vier jongens een handvol vet in het gezicht, precies zoals Wakambak, de oudere zuster, dit de eerste keer bij Wansi, haar broeder, gedaan heeft. Nu moet een ander dan Osia het lied van Wansi aanheffen, en dus zingt Sektar:

„Wansi Wansi oemkamsa Wansi
koré fanan wi kwerofé, kwerofé!”

hetgeen betekent: „Wansi zegt het zelf: de vrouwen geven het voorbeeld!” Hierbij doelende op zijn oudere zuster Wakambak, die hem als eerste inwreef met het vet van zijn moeder.

Als alle jongens een beurt hebben gehad, staan ze op en proberen ze de liederen mee te zingen en te dansen. Want door overdag te jagen en 's nachts te zingen en te dansen moeten ze de gewoonten leren, de liederen en de formules, waardoor zij de taal van planten en dieren en dingen zullen leren verstaan. Wie deze taal niet kent is in het bos verloren. Een duidelijk bewijs hiervoor is het verhaal van de vader van de vrouw van Osia, een verhaal dus van mensen, die nog leven. Dit verhaal wordt op de eerste avond van het initiatiefeest in het fatrau aan de jongens verteld:

„Nombia was door omstandigheden niet in het jachthuis, het fatrau, opgenomen. Hij was opgevoed bij een andere, bevriende stam, die andere liederen had. Toen hij dan ook eens op een dag uit jagen ging, raakte hij de weg kwijt. Want hij kwam Fatrau tegen en deze kende hem niet en dat was niet naar haar zin. Hij dwaalde rond en kreeg honger; maar geen boskip kreeg hij te zien, en de kangeroes lachten hem uit, want zijn pijlen ketsten tegen

de takken zonder hun doel te raken. Toen werd hij ten slotte duizelig en viel flauw. Hij werd door een paar mannen gevonden. Die wisten wat er met Nombia aan de hand was: zij droegen hem naar het jachthuis en wreven hem in met slangenvet. En ziet . . .: hij kwam bij. Nu hij eenmaal met het magische vet uit het fatrau was ingewreven, kon hem niets meer gebeuren . . .

„Dan is er nog het verhaal van Emfir, die ook niet was opgenomen in het fatrau, en die toch alleen het bos in ging. Ook hij verdwaalde, omdat de bosgeesten hem niet kenden; en Fatrau deed hem zonder jachtbuit blijven. 's Avonds maakte hij een slaapbank en ging liggen. Er kwamen tientallen wilde varkens om en onder zijn rustplaats, maar hij kende hun taal niet, en dus sliep hij door. Totdat eindelijk de mannen kwamen en hem vonden. Zij brachten hem naar het jachthuis, smeerden hem in en hij was klaar.”

Want dit is het verhaal van Wakambak en van het fatrau: „Igoe, de stamvader van de Etiks, had bij zijn vrouw Arewibak drie kinderen: Wakambak, de oudste zuster, die zwart was van huidskleur; Trotronewibak, de jongere zuster, die lichter was van huidskleur, en een broeder, de jongste, Wansi weer gewoon zwart van kleur.

Terwijl Arewibak lag te slapen, stookten de dochters een vuurtje om vis te poffen, want wild konden ze toen nog niet vangen. Maar het vuur werd groter dan ze gedacht hadden en nu verbrandde haar moeder. Eerst kreeg Arewibak een grote wond, maar zij voelde het niet. Toen smolt opeens haar vet, was zij dood. De dochters wisten niet wat te doen. Zij namen het vet en smeerden zich ermee in. Maar het brandde op hun huid. Toen proefden zij ervan, maar het smaakte bitter.

Toen kwam de vogel Rersian en riep: „Wakambak, noemoepsanbir!” hetgeen betekent: „Wakambak, smeer het gezicht in!”

Nu riep Wakambak haar zuster Trotronewibak en smeerde haar gezicht in met het vet van haar moeder. En ziet . . . het was niet branderig en het smaakte niet bitter. Trotro-

newibak voelde zich sterk en krachtig worden; haar spieren spanden zich en haar huid ging strak staan. Verheugd keken de meisjes elkaar aan. Trotronewibak nam nu het vet en smeerde op haar beurt Wakambak in, en ook Wakambak werd sterk en mooi. En zij zongen de eerste twee liederen:

„Smeer de zwarten het aangezicht met vet.”

„Smeer de lichten het aangezicht met vet.”

Toen ze hier mee klaar waren, kwam er een casuaris langs. Ze riepen hem, en als eerste vogel werd Birtembak, de casuaris, ingesmeerd, en ze zongen: „Nu pas zijn Birtembak's veren mooi.” Dan komt de kroonduif, daarna komen ook de andere vogels, en de viervoeters: het eerst de soa-soa, varanensoort; dit is de zuster van de slang, de oorsprong van het leven, en ze zingen haar toe: „Waitebak, kom uit je hol, het vet staat klaar!” En dan komen het zwijn en de krokodil en de koeskoes en alle andere dieren.

Het werd een hele oploop voor de hut van Igoe, die zelf niet thuis was. Want alle dieren werden ingesmeerd en allen bleven kijken hoe mooi de volgende wel zou worden. Toen zei Wakambak: „Kom, we gaan een huis maken,” en zij ging voorop met Trotronewibak en alle dieren volgden.

Hierdoor ontstond de nodige opschudding in het bos en al spoedig kwamen er mannen, die toekeken bij het bouwen van het huis. Maar toen het klaar was, en Wakambak en Trotronewibak als eerste naar binnen gingen en alle vogels en dieren kwetterend en fluitend, knorrend en keffend volgden, werden de mannen jaloers en gingen ook naar binnen. Wansi, de broeder van de meisjes, wilde het eerst ingewreven worden. Hij zong: „Wansi zegt het zelf: de vrouwen geven het voorbeeld!”

Dan komt Jema en Jema zingt: „Jema, Jema, wat is je gezicht nu mooi.”

Wansi en Jema steken nu de koppen bijeen en zoals het steeds in de geschiedenis van het bos is gegaan: de vrouwen vinden iets uit en de mannen roven het. Wansi

schreeuwt Wakambak toe: „Geef het mij, het is het vet van mijn moeder!” Dan grist hij de nap met vet uit Wakambak's handen en verdwijnt ermee in het bos, om een eigen huis te bouwen. Van nu af is het medicijn bezit van de mannen.”

Deze en andere geschiedenissen vertellen zij die nacht en alle onderwerpen zijn gewijd aan het krachtmakende medicijn en de wonderbaarlijke vindingrijkheid van de vrouwen, die schenen te putten uit de diepste verborgenheden van de natuur. Telkens als de jongens indommelen, krijgen ze met een speerschacht een por in de ribben: „Fatrau is boos als je inslaapt!” en: „Als Fatrau dat ziet, blijven je ogen dicht!” Dan schrikken de jongens weer wakker en luisteren gespannen; ze trachten evenals de ouderen een sigaar te rollen en vragen eigenwijs om pijp en sirih. Dan roepen de ouderen: „Fatrau zit al in goed zo, goed zo! Wie alleen maar vogels kan schieten, tikt nog niet, maar wie een zwijn heeft gedood, rookt pruimt!”

ndi en Sendivar zijn hier kind in huis en delen in allen en roken en pinang met de mensen van Bortau. Het nu geen tijd om over zaken te spreken, dat zal nog wel ge dagen duren. Want er staat nog meer op het programma: er moet nog van allerlei worden afgewerkt, voor: Fatrau enigermate tevreden is met de mensen van het rp.

gen de ochtend gaan ze op jacht. Er moet veel worden choten, wil men niet reeds op de eerste dag de vernelde voorraden aanspreken. Tegen de middag komen terug en wie van de pas ingewijde jongelingen iets oft geschoten, is de held van de dag.

hierna breekt een belangrijk gedeelte van het grote st aan: men trekt gezamenlijk naar een woudreus die, enstaand, een open plek in het bos beheerst. Wargafi le beschermer van alle jagers. Zoals het slangenvet de chermer is van het menselijk lichaam, zo brengt de :lopte boombast van Wargafi het geluk aan de man op

jacht: zonder deze steun is het niet mogelijk op jacht een goede buit te behalen.

Zingend trekt men naar Wargafi toe en met doffe slagen slaat men de bijlen in de stam: „Foewe karsafnase simbi samba,” dat is: „De witte kinderen van Wakambak, die het geheim nog niet kennen” en „Daura karsafnase simbi samba,” dat is: „De zwarte kinderen van Wakambak, die het geheim nog niet kennen” en ze hakken en hakken, tot ze glimmen van het zweet.

De boom Wargafi staat op het punt om te vallen en het ogenblik, dat de geest in de schors zal kruipen, is niet ver meer. Dan ineens: „Krak . . . krak . . .” zegt de geest, en met enorm geweld valt Wargafi op de grond, alles wat hem in zijn vaart hindert verpletterend. Zorgvuldig wordt nu de bast eraf gepeld en geklopt. Deze schors heet nu Koefnajam. Koefnajam wordt aan repen gesneden en om de hoofden van de pas geïnitieerde jongelingen gelegd. Oersterke krachten schuilen hierin; vrouwen die langs komen en wier naam men zou uitspreken, zouden op slag dood kunnen blijven . . .

In optocht, zingend en dansend, gaat men nu weer terug naar het jachthuis, waar het feest wordt voortgezet, weer tot de volgende morgen; dan wordt er even geslapen en daarna begint men opnieuw, en zo maar door, maanden lang.

Na enige dagen echter vinden de ouden het welletjes en keren zij terug naar het dorp. De jongeren weten niet van ophouden en dansen en zingen door, totdat iedereen alle liederen kent.

Wedi en Sendivar gaan mee met de ouderen, om nu eindelijk de kansen van een mogelijke oorlog met Wares te bespreken. Het resultaat van dit overleg is niet bemoedigend: het staat zo vast als een ijzerboom, dat zelfs Etik en Bortau tezamen tegen de woeste horden van Wares niet zijn opgewassen; uitgedund als de beide dorpen zijn door het verlies aan mannen in de oorlog en de diefstal van vrouwen, is er nog slechts een kleine stamrest over-

gebleven. Een tegenaanval, uit te voeren met enige kans op succes? Ondenkbaar. Het enige wat overblijft, is wachten: waakzaam blijven en de krachten samenbundelen. Maar Osia, Sektar en Kofiar zullen, als de maan weer helder wordt een tegenbezoek afleggen, om alles nog eens van alle kanten te bekijken. Het idee, om eenvoudig naar de kust te verhuizen en het hele gebied prijs te geven, zoals een nieuwlichter voorstelde, kan geen der anderen bekoren: zij zijn van het bos, zoals het bos van hen is; stam en bos zijn niet te scheiden.

III. TAJA WIL TROUWEN

Enige dagen later komen Wedi en Sendivar, enigszins vermoeid van het dansen en zingen, in de eigen nederzetting aan. Wedi beklint het laddertje van de ouderlijke woning. „Ho, ben je daar weer?” begroet Sarjora hem, en: „Gelukkig, waar ben je zo lang gebleven?” lacht hem zijn moeder tegemoet. En de zusjes en het broertje zijn blij dat hun grote broer weer terug is, en Wedi zelf voelt zich eigenlijk ook wel weer op zijn gemak bij het ouderlijke vuur.

„Waar is het varken?” vraagt hij, rondspeurend — „en waar is mijn hond?” en gelukkig blijkt alles in orde, zodat er geen onvertogen woord behoeft te vallen.

„Heb je al gehoord van Sendivar?” — zegt de vader. — „Wah . . . die Sendivar zal blij zijn, hij krijgt een vrouw!” „Sendivar een vrouw??? Wat hebben jullie nu weer bekookstooft?”

„Nou, ik heb er dit keer niets mee te maken; Taja heeft me zelfs niet om raad gevraagd. Er zijn lieden van de Tor op bezoek geweest, om eens te informeren hoe het met die van Wares stond. Die lui hebben bij Taja geslapen, en toen ze weg waren, kwam hij naar me toe en zei: ik heb een vrouw voor Sendivar, een weduwe, die goed kan koken. — Dat was 's avonds laat, je moeder lag al te slapen. Maar diezelfde nacht ging Wéjan er vandoor, achter een vent van de Tor aan! De volgende morgen vroeg was Taja weer hier en brulde de hele boel bij elkaar: Dood slaan zal ik hem, zijn kop zal ik roosteren! De hond heeft haar verleid, ze is er vandoor! — Toen barstte hij in een vreselijke huilbui los en tierde dat iedereen het hoorde. We hadden allemaal medelijden, maar niemand zei iets, want we hebben het aan zien komen, dat Wéjan vandaag of morgen de benen zou nemen!”

De beide stamhelften wonen apart, gescheiden door de rivier de Nongkef, een heldere brede bergstroom, die heel boven uit het gebergte komt, en oorspronkelijk van slangenbloed is geweest. Aan de Oostzijde, daar waar de zon opkomt, woont de oudste broer met zijn familie, en aan de Westzijde de jongste, Taja, met zijn clan-helft. De verhouding tussen de beide groepen is altijd uitstekend. De enige moeilijkheid is, dat Sendar, de groep van Taja, geneigd is om evenals Marja, de groep van Sarjora, alleen maar naar Sarjora te luisteren, meer dan naar hun eigen hoofd. Zo iets zet kwaad bloed bij Taja! Trouwens, niemand neemt Taja eigenlijk nog au sérieux, en zeker niemand van de vrouwen, die Taja zonder uitzondering een krenterige bemoeial, een slecht jager, en in ieder geval

een mislukking als verleider vinden. En dit laatste geeft de doorslag! Want ofschoon de verleiding rechtstreeks van de duivel Sakwa komt, en deze het er speciaal op heeft gemunt, de goede verhoudingen in het dorp te verstoren, is er geen enkele vrouw die niet hoopt, vroeg of laat in Sakwa's klauwen te vallen. Ze zijn ondeugend, verlangend naar avontuur, en ze worden wat dat betreft door hun mannen beslist te kort gedaan, deze Papoea-vrouwen uit het Bodin-gebied. Het huwelijk is hier een stam-aangelegenheid; het avontuur dat verleiding heet, is van de duivel. Voor liefde is nog geen woord uitgevonden . . .

Sendivar stevent intussen recht toe recht aan naar zijn ouderlijk huis. Hij waadt door het heldere, koude water van de Nongkef, laat zich nat gooien door de spelende kinderen, die visjes vangen en proberen met kleine pijlen en bogen vissen te schieten, zoals de volwassenen dat doen. Aan de overkant, de zijde van Sendar, staat een wat grotere jongen, Sores, een vriend van Sendivar, al is hij veel jonger. Sores verwelkomt hem gehaast: „Sendivar, we wachten je al lang, waar ben je gebleven?”

„Wel — wat is er aan de hand?” is Sendivar's wedervraag. „Ga maar gauw naar je huis, je oude heer is ziedend en wil met niemand praten . . .!”

„Vertel op, wat is er gebeurd?” vraagt Sendivar ongeduldig. Maar Sores behoeft al geen antwoord meer te geven, want de oude Taja steekt zijn hoofd om de hoek van het huis en schreeuwt: „Sta niet te kletsen daar, ik heb je nodig!”

Sendivar haast zich naar huis, kijkt in het voorbijgaan nog snel een paar mannen aan, doch ziet slechts sombere gezichten. Vlug beklimt hij het wrakke trapje.

„Zo, ben je daar eindelijk? Wat heb je gedaan al die tijd? Heb je al gehoord, dat die honden van de Tor Wéjan hebben meegenomen?

Wambo hebben ze gezongen, die zwijnen, gespeeld hebben ze met die meid, waar ik zelf bij zat; pinang hebben ze haar te eten gegeven met Sakwa-klauwen erin, en Sores

heeft gezien dat ze een hele bundel Bojau-bladeren oprat, die loopse teef. Ik heb mijn gezicht verloren voor de hele streck; nog nooit is mij zó iets overkomen . . . Waarom moeten juist al mijn vrouwen er vandoor gaan . . . ?” Taja’s stem begint te trillen, en hij begint als een kind te huilen.

„Luister, Papa,” zegt Sendivar, die van schrik en verbazing en vage onaangename voorgevoelens niet weet wat hij zeggen moet. „Luister eens, ouwe . . . De Duivel is sterker dan wij zijn: als die het wil, dan gebeurt het. Die Wéjan kan het niet helpen, dat haar hart door die kerels omgekeerd is; je weet toch, dat alle vrouwen daaraan bloot staan!”

„Wat moet ik nu beginnen . . .” jammert Taja op huile-
rige toon voort. „Drie vrouwen heb ik gehad, en nu niet één meer. Een arm man ben ik, en wie zal er voor me koken . . . en wie zal voor de kinderen zorgen . . . en wie zal het hout zoeken, en wie . . . zal . . .” en weer barst hij in een gillende huilbui uit, blèrend als een klein kind. „Maar ouwe, maak je daarover toch geen zorgen. Er zijn toch nog wel vrouwen te krijgen; zó erg is het toch ook weer niet . . .” tracht Sendivar te troosten.

„Vrouwen . . . ? Waarvandaan . . . ? Met de grootste moeite heb ik van Dakter van de Tor nog een vrouw voor jou los gekregen, en misschien dat er hier nog een voor mij te vinden is; maar daarmee is het dan ook bekeken! En wat zijn nou twee vrouwen voor ons gezin, met al die kleine kinderen, en de sago die op een dag afstand gehaald moet worden . . . Als er één het huishouden doet, en de ander de sago haalt, wie vangt er dan vis, en wie gaat er met de honden het bos in om klein wild te vangen . . . ? Ellende, niets dan ellende, zo’n groot gezin met maar twee vrouwen . . . ellende en hongerijsden . . .”

Aan al deze problemen heeft Sendivar nog nooit gedacht. Ook nu interesseert het hem maar heel weinig. Voor hem heeft deze kwestie maar één belangrijke kant. En ineens ziet hij het gezicht van zijn vader voor zich, zoals hij dat, die nacht op weg naar Bortau in zijn droom gezien heeft.

Hij schrikt, nu hij zich dit weer voor de geest haalt. Sakwa, de meesmuilende bleke schim, die vaag uit het donker oplichtte had het gezegd: „De trekken van Wéjan zijn als die van Wambo...” En nu is ze er vandoor. Wéér begint zijn vader te klagen over het tekort aan vrouwen.

Ineens dringen zijn woorden tot Sendivar door, die eerst volkomen langs hem heen zijn gegaan: „Met de grootste moeite heb ik nog een vrouw voor jou losgekregen, en misschien dat er hier nog een voor mij te vinden is...”

Zijn stem wordt hard als steen en zijn blik koud als bergwater: „Wie is mijn vrouw en wie wordt de jouwe, vader?” vraagt hij effen, zich beheersend.

De oude Taja, zich nergens van bewust, voelt zich nu weer meester van de situatie. „Voor jou heb ik van Daktar een weduwe gekregen. Ze heeft een kind; haar man is net overleden. En wat mij betreft, ik ben al een tijdje in bespreking met Biska, en het staat vrijwel vast, dat Sarjora mij Bren geeft in ruil voor Tioe, die nog wel niet helemaal rijp is, maar die al sterk is en kan koken.”

„Ik dacht dat Bren voor Wedi was,” — zegt Sendivar scherp, zijn eigen verlangen naar haar verbergend.

„Sarjora heeft erin toegestemd, dat Wedi Bojok krijgt.” Taja's antwoord klinkt korzellig, omdat het hem hindert dat Sendivar, de zoon, zich bemoeit met de dingen van de ouderen. Wat gaat het hem tenslotte aan, wie er voor hem wordt uitgezocht? En het gaat hem nog veel minder aan, wie er door de stamhoofden voor een ander wordt uitgezocht.

„Waarom neem jijzelf die weduwe van de Tor niet?” vraagt Sendivar uitdagend, en in ieder geval, gezien de stambeleefdheid tegenover ouderen, volkomen oneerbiedig. Het is zelfs zó oneerbiedig, dat Taja het zich aanvankelijk niet eens goed realiseert. Eerst langzaam dringt het tot hem door, hoe onbeschoft zijn zoon eigenlijk wel doet.

„Sinds wanneer bepalen de zoons met wie zij zullen trouwen, en sinds wanneer kiezen de zoons de vrouwen voor

hun vaders uit?" vraagt hij, de woorden bits afbijtend. Sendivar's bloed begint te koken, maar hij blijft zich beheersen. Hij trekt zijn conclusies en zal daar te zijner tijd naar weten te handelen. „Oude kerels, die jonge vrouwen willen hebben, worden door Wambo bedrogen!" zegt hij vlijmscherp. Met halftoegeknepen ogen ziet hij zijn vader aan. Weer ziet hij hem, zoals hij hem die nacht gezien heeft: mager, het vlees over de botten getrokken; wazige, onzekere ogen, het donkerbruin van de pupillen verward, het oogwit vlekkelig; de lippen slap, vlezig en begerig, nu wat strak getrokken in een mislukte poging tot autoriteit.

Zó ziet hij hem nu, zó is hij, zijn vader, een kwijlende, begerige, oude gek. Er komt een afschuw in hem op tegen zijn vader, een afschuw, die de oorzaak zal worden van een familievete, die het voortbestaan van het geslacht zal bedreigen. Heet klopt zijn bloed. Een ogenblik komt de drang in hem op een bijl te pakken en zijn vader de schedel in te slaan. Nog weet hij zich echter te beheersen . . .

Ook Taja ziet de ernst van de toestand. Ook hij beheerst zich echter. „Morgen zal ik Tifer zeggen, bij ons te komen inwonen . . .", zegt hij, proberend een onderwerp van gesprek te vinden, dat enige toenadering mogelijk maakt. „We moeten een vrouw hebben voor het huishouden, en zijn vrouw, Jabida, kan nog veel werk verzetten; de zusjes zullen dan goed moeten helpen, zo klein als ze zijn!"

Tifer is een oude man, zo oud als Taja zelf; zij zijn dikke vrienden en men ziet ze vaak samen. Tifer kreeg door een toeval nog een aardige jonge vrouw, die echter in een paar jaar geheel aftakelde door het vele zware werk, dat zij, geheel alleen, voor het gezin moest verrichten. Sendivar's eerste gedachte is: daar schieten we niets mee op, die kan haar eigen gezin niet eens meer aan. Het tweede punt dat in zijn gedachten komt: nog zo'n ouwe vrouwengek erbij. En het derde punt: als het een beetje wil, zullen die twee oude kerels nog samen proberen om Bren te krijgen, desnoods door er nog een van Tifer's dochtertjes

extra voor te geven; en dan lukt het hun zeker! „Je moet doen wat je denkt, dat goed is, Vader!” zegt hij rustig. „Ik zou die weduwe maar gauw laten komen, dan hebben we tenminste zelf een vrouw voor ons huishouden. Wie er dan mee trouwt, kunnen we altijd nog zien.”

Taja vat dit antwoord op als een teken van instemming en neemt de gelegenheid te baat om zijn oudste zoon, die soms zo ondoorgrondelijk kan zijn, in vertrouwen te nemen. Hij biedt hem zelfs — iets dat hij uit gierigheid nooit doet — pinang en kalk aan: „We moeten zien, de zaak te redden. De eer van ons geslacht staat op het spel, en . . . het voortbestaan van onze stam. Wanneer we geen goede vrouwen krijgen, betekent dat het einde. Dan loopt verder iedereen van Sendar achter Sarjora aan. Dát moeten we voorkomen, dán gaat alles mis: dan krijgt hij ook de zeggenschap over onze tuinen en dan moeten wij voortaan aan hém toestemming vragen om te trouwen, en wat hebben we daaraan?”

Sendivar blijft koel en gereserveerd. De pinangnoten neemt hij aan, die kan hij goed gebruiken: heel binnenkort zullen er pinangnoten naar de overkant van de Nongkef gestuurd worden, voor Bren; maar ze zullen gestuurd worden n i e t door zijn vader! Hij moet nog een kangeroeklauw zien te vinden, en Bojau-bladeren. En dan moet hij nog het gehele plan de campagne met Wedi bespreken. Er is dus nog werk genoeg aan de winkel; wat zijn vader verder allemaal van de stam vertelt, gaat langs hem heen: hij is gevangen in de ban van de begeerte, hij is in de ban van Sakwa; en voor de stambelangen is hij blind en doof.

Taja vat moed, doordat Sendivar de noten aanneemt. „Begrijp me goed: Tifer haal ik ook daarom in huis, om over zijn dochters te kunnen beschikken: die heb ik nodig om te ruilen tegen vrouwen van de Tor. We moeten ons aanzien terugwinnen en meer vriendschapsbanden met de mensen van de Tor sluiten. Daarom wil ik zo gauw mogelijk met Bren trouwen, dan die weduwe van jou hierheen halen met je zusje Gagain als onderpand, en verder wil ik

er dan nog een vrouw bij nemen, en daar zal Tifer één van zijn dochters voor moeten leveren."

Dat Taja, onder het mom van behartiging van stambelangen, bezig is de dochters van zijn eigen mensen te versjacheren om zo aan eigen begeerte te voldoen, dringt nauwelijks tot Sendivar door. Ook niet, dat de Tor-mensen alle vrouwen, die Taja van hen zou krijgen, eenvoudig door verleiding weer terug zouden halen. Het enige wat tot hem doordringt, is dat Taja, vóór alles, Bren wil hebben . . . En dit moet hij zien te voorkomen . . .

„Het zal wel gaan, zoals het moet gaan! Ik ga even bij Wedi kijken; tot straks!" — Voor Taja, die nog lang niet klaar is, iets in het midden kan brengen, springt Sendivar het trapje af, steekt het dorpspleintje over en daalt af in de rivier.

Kwasie onverschillig loopt hij in de richting van het huis van Wedi, dat immers naast dat van Bren staat. Wel ziet hij Bren, maar zij ziet hem niet. „Wonderlijk," denkt hij, „zou haar hart nog niet gekeerd zijn . . .?"

Bij Wedi thuis valt niet te denken aan een gesprek over zijn moeilijkheden: er zitten vele burens om het vuur. Allen — zonder uitzondering — trekken gewichtige gezichten. Wedi heeft juist zijn relaas over de tocht beëindigd, een einde dat minder gunstig is dan men zich had voorgesteld: geen hoop op enige hulp van Bortau . . .

Daar komt nog een bericht bij: Maisonda, die op verkenning was gezonden in de richting van Wares, had met Karan samen, sporen gevonden op hun eigen terrein, sporen die niet van een der Etiks konden zijn. Zij hadden de sporen gevonden onder een overhangende rots bij een klein riviertje. Voorbij de rots was alles door de regen weggevaagd, maar eronder hadden ze nog duidelijk de voetstappen van twee mannen en een hond kunnen ontwaren: zij konden hoogstens een halve maand geleden op die plek geweest zijn. Niemand twijfelde aan de betekenis van deze sporen en aan de bedoeling waarmee die mannen zich daar hadden bevonden.

Verwezen zitten de mannen om het vuur: onvoldoende mankracht, geen hulp van hun vrienden, en als tegenpartij een sterke overmacht van mannen, die voor niets terugdeinzen. Vreselijke herinneringen komen boven bij diegenen van hen, die de vorige overvallen hebben overleefd. Slachtpartijen, waarbij groot noch klein, man noch vrouw gespaard werd; waarbij de rivier rood was van bloed van hen, die op de vlucht nog, het slachtoffer van de sneltocht werden.

Sarjora zegt: „Wanneer het zeker is, dat ze zullen komen, vluchten we naar de kust. Maar we kunnen nog informeren, wat de stammen van de Boe en die van de Tor doen. Misschien zijn zij bereid hulp te verlenen, want het is hun eigen belang: als wij weg zijn, krijgen zij Wares tot burenen. Dat is dan ook de reden, dat Sendivar met een vrouw van de Tor zal trouwen; ik heb dat al uitvoerig met zijn vader besproken. Nu Bortau te zwak blijkt te zijn, zullen we naar die zijde, bij Boe en Tor, hulp moeten zoeken en vriendschapsbanden moeten aanknopen.”

Biska, die geruime tijd heeft gezwegen, neemt nu bedachtzaam het woord:

„Ik zet mijn twee dochters in, als de Tor een behoorlijke ruil garandeert; wat Sarjora zegt, is juist: we moeten de Tor-stammen nauwer aan ons binden zodat ze ons zullen helpen. Taja gaf zijn dochter Gaigin, ik geef Bren. Het lijkt me het beste, dat Wedi en Sendivar zo spoedig mogelijk op weg gaan, om de oude Daktar te vragen, met een paar van zijn mannen hierheen te komen om de zaken goed te bespreken.”

Sendivar zwijgt. Het heeft ook niet de minste zin iets in het midden te brengen. Wie weet er iets van zijn gevoelens voor Bren? Wie zou zich daar, zelfs al wist hij het, ook maar iets aan storen? Wijselijk houdt hij zijn mond, en peinst intussen over de manier waarop hij het aan moet leggen, Bren heimelijk te ontmoeten en haar in zijn macht te krijgen.

Maar nu wordt niet meer of minder van hem gevraagd dan de vrouw, waarop hij zijn zinnen heeft gezet, zelf te

gaan uithuwelijken; en dit gaat hem te ver! Daarom zegt hij op besliste toon:

„Ik ben ziek en moe; mijn lichaam is niet sterk op het ogenblik. Bovendien vertelde mijn vader mij juist, dat hij reeds met papa Biska besprekingen over Bren heeft aangeknoopt; wat is daar van waar?”

„Dat is zo,” — zegt Biska — „Ik heb hem inderdaad Bren al zo half en half beloofd. Maar het stambelang moet voorgaan; hij zal, met het oog hierop, zeker afzien van Bren.”

„Dat weet ik nog niet,” zegt Sendivar, „daar ben ik niet zeker van; ik heb hem ook al gezegd Bren te laten schieten, maar daar wilde hij niet van horen. Hij is een rare op het gebied van de vrouwen!”

Het wordt een eindeloos wikken en wegen, een gesprek waar Sendivar nauwelijks meer naar luistert. Wat hem alleen interesseert is, dat zijn kansen door al die huwelijkstransacties, die de ouden uitdachten, steeds ongunstiger worden.

Moe en terneergeslagen gaat hij die avond naar huis. Taja snurkt al rustig, evenals de zusjes en zijn broertje. Sendivar strekt zich uit op zijn slaappleaats. Hij kan echter de slaap niet vatten; hij denkt zich suf, hoe hij het morgen zal aanleggen. Eerst tegen de ochtend slaapt hij in.

Kort nadat Sendivar is ingeslapen, wordt Taja wakker; om dezelfde reden waarom de een de slaap niet kan vatten, ontwaakt de ander zo vroeg: het onaangename gesprek met Sendivar, gisterenavond, zit de oude man dwars, en de gedachte aan de bezwaren van zijn zoon tegen een huwelijk van hem, Taja, met Bren maken hem argwanend. Hij schopt de honden wakker en daarna zijn dochters: „Eiooh . . . haal water en maak papeda!” Daarna krijgt het zoontje een por en een snauw: „Maak het vuur aan!”

Sian veegt de slaap uit zijn ogen en port in het vuur. De stenen, die straks in de boomschors-kuip het water voor de papeda moeten verhitten, legt hij goed in het midden

van het vuur, wat drooghout er om heen, en nog half slapende blaast hij in de as, tot de vlammen er weer uit-slaan.

Daar komen ook de meisjes weer terug van de rivier, elk met een kuip vol water.

Terwijl zijn zusters de sago los maken uit de compacte massa, waarin het in de tuinen geperst wordt, en het grove meel in het water kluimelen, pakt Sian met een houten tang de stenen uit het vuur, schraapt de as er wat af en plonst ze in het water. Nu is het nog een kwestie van een poosje roeren en de papeda is gaar.

Taja overweegt intussen wat hem te doen staat. Spijkers met koppen slaan, dat lijkt hem het beste. Daarom stapt hij, direct na het sagoslurpen, op, steekt de rivier over en stevent regelrecht op het huis van Biska af. Bren en Bojok liggen nog te slapen, de vrouw zit bij het vuur de papeda te roeren, en Biska doet pogingen rechtop te blijven zitten, als hij ineens zijn oude vriend Taja ziet aankomen. „Welkom, wat ben je vroeg! Is er wat aan de hand?”

„Och nee . . .” zegt Taja en draait een grote sigaar van een paar droge bladeren, die hij bij zich heeft gestoken. „Nee . . ., er is niets; ik kom nog maar eens praten over datgene, waarover we het onlangs hadden . . .”

„Ja, dat is goed!” Biska is met zijn gedachten nog bij de alarmstemming van de vorige avond. — „We hebben het er gisterenavond ook nog over gehad, en we zullen het er nog wel meer over hebben; we moeten de koppen bij elkaar steken, anders gaat het mis . . .”

„Wat bedoel je? Gaat onze afspraak niet door?” gist Taja met een angstig voor gevoel.

„Nou, dat is te zeggen . . . er zijn andere dingen bij gekomen. We wilden ze eigenlijk maar aan Daktar geven in ruil voor Tor-vrouwen, en vooral ook om de vriendschapsbanden aan te halen!”

Taja voelt zich, alsof hij een klap in het gezicht krijgt en hij is zo week, dat de anderen het ook merken. „Biska, ik ben een verlaten man, wat moet ik beginnen zonder

vrouw? Waarom geef je me niet een van je dochters, zoals afgesproken was . . .”

Biska is een goed mens en denkt als zodanig, dat andere mensen even goed zijn. Hij krijgt medelijden met zijn vriend: „Er is nog niets vast afgesproken, we kunnen alles nog overleggen, straks met Sarjora . . .”

Maar Néhé, Biska's vrouw, weet zo'n beetje wat er in het leven te koop is, en bijt Taja toe: „Jij ouwe gek, wat doe jij met een jonge meid, zoek een weduwe, die is goed genoeg voor jou!” Ze windt zich op over die zeur van een Taja; ze maakt zich boos over de besluiteloosheid van haar man; en ze heeft medelijden met haar dochter. In de ene hand houdt ze de kuip met papeda, in de andere de roerstaaf. Een hond die toevallig al snuffelend in haar buurt komt, krijgt een haal met de staaf over zijn rug, zodat hij er jammerend vandoor gaat.

Bren, die ongegeneerd ligt te slapen, krijgt een por in de ribben, en Bojok wordt van de schrik wakker. „Ga toch naar de Tor,” vaart ze uit, „en haal er daar een vandaan; je hebt toch dochters om te ruilen! De papeda smaakt daar net zo lekker als hier, en de vrouwen gaan er minder vlug vandoor . . .!”

Biska is een bezadigd, maar tevens een wijs mens. En hij weet, dat als de vrouwen zich eenmaal met mannezaken gaan bemoeien, de ellende dan niet meer te overzien is; want alles wat van de vrouw is, is van de duivel: daarover waren ook alle mannengeneraties vóór hem het aan de hand van bittere ervaringen al lang eens.

„Jou wordt niets gevraagd, oudje,” zegt hij nadrukkelijk. „Bemoei jij je nou maar met je papeda-pot en houd je buiten onze zaken.”

Néhé bromt nog wat na, geeft een andere hond een klap met de roerstaaf, en snauwt tegen Bren en Bojok: „Hier, luie meiden, gaan jullie hout zoeken; zie je dan niet dat het bijna op is? In mijn tijd waren wij het eerste op! Wie niet op was voor het licht was, kreeg een pak slaag! Maar jullie staan het laatste op; het wordt hoog tijd dat jullie trouwen en dat je een man krijgt, die je

wat harder aanpakt dan je vader, die is veel te slap!" Bren en Bojok verdwijnen haastig het laddertje af. De sfeer is intussen totaal verknoeid voor huwelijksbesprekingen door deze vrouwelijke interrupties. De mannen besluiten dan ook maar, het gesprek daarover uit te stellen. Taja rookt nog zijn sigaar op en gaat dan weg: „We praten er nog wel over, op een geschikter ogenblik . . .” zegt hij tegen Biska, en verdwijnt zonder een woord van afscheid tegen Néhé.

IV. BREN BETOVERD

Als Sendivar wakker wordt, zijn zijn eerste gedachten bij Bren, evenals die van zijn vader. Hij staat op, slurpt zijn papeda en gaat het laddertje af. Bij het huis van Biska gekomen, hoort hij nog juist een gedeelte van de woorden, die Néhé gebruikt om haar gal tegen „die ouwe gek” uit te spuwen. Dat bevalt hem wel, en welgemoed stapt hij verder naar het huis van Wedi. En ziet: het geluk is met hem; Bren en Bojok staan bij het trapje van Wedi's huis en voeren een opgewekt morgenkeuveltje met Sarjora, Wedi en de vrouw des huizes. Sarjora zegt: „Bren, we hebben het over je gehad, gisteravond, je zult wel gauw gaan trouwen . . .”

„Met wie?” vragen Bren en Bojok tegelijk, vrouwelijk nieuwsgierig en ter zake geïnteresseerd.

„Dat weten we nog niet, maar we zijn het erover eens, dat je oud genoeg bent om andermans papeda te koken!”

Op dit moment komt Sendivar aangelopen en vangt nog juist de laatste woorden op. Hij leunt tegen het trapje, naast Bren, en vraagt ondeugend: „Wat hoor ik, ga je trouwen? Toch niet met die ouwe van mij . . .?”

„Wah . . . die ouwe van jou, ikke niet! Nee, geen ouwe kerels . . .!”

Sarjora wordt boos en zegt: „Nu is het voldoende, houden jullie nu je praatjes maar voor je. Wij zullen jullie geven aan die mannen, die ons kunnen helpen in de strijd tegen

Wares; dat is ons aller belang. Die lichtzinnige praatjes moeten jullie maar liever voor je houden; die zijn van de duivel, dat weet jullie ook wel. Is me dat een manier . . . Zijn er tegenwoordig nog wel fatsoenlijke vrouwen? Kijk naar die van Taja, wat is ervan terechtgekomen? Met jonge kerels het bos in, een schande voor de stam . . .!” Sendivar kijkt Bren aan en Bren Sendivar. Het zijn van beide zijden nog schuchtere blikken, nog zonder enige zekerheid, zonder enige verstandhouding. Maar dit ogenspel is een der meest voorkomende oorzaken van twisten. Eerst nadat een man zich door ogenspel zekerheid verschaft heeft, zal hij het wagen een vrouw enig voorstel te doen. En wie kijkt er naar de vrouw van een ander, wanneer hij daarmee niet iets voor heeft? Daarom is Sendivar nog steeds voorzichtig. Daarom weet Bren nog steeds niet, dat hij iets voorheeft.

„We gaan hout halen!” zeggen de meisjes; „De oudjes wachten op ons.” En ze huppelen weg als jonge Sakwa's in een bos met ijzerhoutbomen.

Sendivar kijkt Wedi aan, die zich met geen woord in het gesprek gemengd heeft. Met een begrijpende blik zegt Wedi: „Je komt zeker om me te halen; laten we het bos in gaan: er moet weer eens wat boven het vuur te roosteren gehangen worden!”

„Prachtig,” zegt Sendivar; „we gaan wat jagen; het weer is goed, de wind is gunstig.”

In het voorbijgaan plukken ze de bladeren van een wingerdachtige struik, die even verder langs de rivier groeit. „Birtembak saufana benikja . . .!” zingen ze luid en vrolijk: „De casuaris die al ingesmeerd is, zal door Wakambak tot ons gezonden worden!”

Bij de bocht van de rivier staan ze even stil. Terwijl ze zo staan te luisteren naar alles wat er in dit vroege morgen- uur door vogels en andere bosbewoners verteld wordt, buigen verderop een paar takken naar voren, en plechtig en statig, geen ogenblik zijn waardigheid verliezend, stapt een grote casuaris de rivier in. Behoedzaam zet hij zijn massale poten, waarmee hij, al stampend, de bosgrond

kan laten trillen, als hij zijn wijfje wil roepen, in het water, en stap voor stap doorwaadt hij de niet zeer brede stroom. Sendivar ziet hem het eerst en stoot Wedi aan. „Wat een geluk . . .” zegt deze zachtjes. Sendivar kijkt nog even naar de imponerende pracht van de koning dezer wildernis, legt dan een pijl op zijn boog en spant. Terwijl de casuaris voortschrijdt, trekt Sendivar het booghout krommer en krommer, tot de maximale spanning is bereikt: zijn spierballen zijn nu hard als klompen steen en trillen van de enorme kracht, die hij uitoefent. Flits . . . hij laat los . . . en voor het dier iets hoort of ziet, priemt hem de pijlspits, geslepen uit de schenkel van een kangeroe, in de borst. Er trekt een schok door het lichaam, de korte vleugelpennen slaan uit, de stoere poten willen lopen. Maar zo snel als de even afgeschoten pijl schieten Wedi en Sendivar toe en grijpen het dier om de nek. Een welgemikte bijslag tegen de oorellen beëindigt het leven van deze fiere woudebewoner.

Handig en vlug wordt de buit in stukken gehakt en in de nokkings, de uit palmvezels geknoopte draagnetten, gewikkeld; en verder gaan ze weer, luisterend, spiedend, over heuvels en door diep uitgesneden bandjir-beddingen.

„Mijn vader is daarnet al bij Biska geweest,” zegt Sendivar. „Hij heeft over het huwelijk gesproken.”

„En wat ga je doen?” vraagt Wedi, iets meer geïnteresseerd dan gewoonlijk.

„Ik ga Bren pinang sturen; wil jij het haar geven?”

„Natuurlijk, dat zal ik doen.” Nooit zullen twee vrienden elkaar in zulke aangelegenheden in de steek laten.

„Ik zal haar krijgen, voor die ouwe gek haar heeft. Haar hart zal keren, ze zal van mij zijn.” Sendivar spreekt een weinig verbeterd. Zijn gedachten gaan terug, naar zijn hut en zijn vader. Hij herinnert zich de afschuw, die hij daar voelde voor dat magere lichaam, uitgeteerd, hoestend en kuchend; zijn afschuw van de sluwe oogjes, die dwalend heen en weer gaan. Hij weet het heel zeker: het is geen kwestie, dat iemand het huishouden moet doen en voor

het eten en drinken moet zorgen. O neen: het is voor zijn vader een kwestie van begeren; niet meer, en niet minder. En dat ergert hem het meest.

Zij lopen voort. Wedi bootst de roep van de kroonduif na; even staan zij stil, dan krijgen ze antwoord. Ze lopen op het geluid af en kort daarna kan Wedi de boog spannen; trillend vliegt de pijl naar de boomtop en met een plof valt de prachtig pastelblauw gekleurde vogel naar beneden: goed geraakt!

Afgeleid door dit succes komt Sendivar zijn bitterheid weer snel te boven. „Wambo . . . Wambo . . . Wambo . . .” druist het door zijn hoofd. En allengs zet hij een Wambolied in en het duurt niet lang of Wedi zingt mee:

„Er zitten twee jaarvogels op een tak,
eentje voor jou, en eentje voor mij . . .”

„Zullen wij doen zoals de bosduif,
samen in een gat in de boom . . .?”

En het lied van de mannetjes-paradijsvogel, die op een tak huppelend zijn wijfje toeroept: „Zie toch, hoe mooi ik ben! Wokin, wokin, wokin wike, kimbi nimtjam nimitjam-ni . . .!”

„Kijk eens!” roept Sendivar ineens, en hij wijst op een jaarvogel, die, wegvliegend, een paar van zijn mooie witte staartveren verliest. De jongens rennen naar de plaats, waar de veren neerdwarrelen en steken elk een stel in de kroezige haren; dit is de dracht van de jongeling, die naar een meisje verlangt: de veren van de jaarvogel in het haar en een grote rode bloem achter het oor.

Dan slaan ze de weg naar huis weer in. Langs het bergstroompje, dat even stroomopwaarts boven de nederzetting in de Nongkef uitmondt. Daar staan een paar hoge pinangbomen, bezit van Taja's clan. Erin te klimmen is het werk van een ogenblik, een tros met rijpe noten valt naar beneden. Ieder bergt de helft ervan in de nokking, en dan naar huis.

Zingend komen ze bij het dorp. De jachtbuit is wel niet groot voor deze streken, waar de bossen zo rijk zijn aan wild, maar het is genoeg. Bij Wedi thuis wordt de buit

verdeeld; Sendivar neemt zijn portie op de rug en steekt de rivier over naar huis.

Hier hebben zich inmiddels enkele veranderingen afgespeeld: Taja heeft er geen gras over laten groeien en heeft Tifer met vrouw en beide dochters in huis gehaald. Volgens gewoonte hebben zij de Westhoek van het huis gekregen. Er zijn wat boomschorslatten uit de vloer gehakt, erboven is een rek aangebracht, en de derde grote vuurplaats is gereed.

Sendivar beklimt zonder een woord te zeggen het trapje en deponiert de buit bij het vuur van Jabida, de vrouw van Tifer. Deze neemt het aan en zegt: „Voor wie?”

Sendivar kijkt haar aan. Haar lichaam is slap en mager; haar borsten hangen leeg. Maar haar gezicht is vriendelijk en haar ogen zijn zacht van uitdrukking. Hij voelt sympathie voor haar. „Voor jou . . . zie maar hoe je het verdeelt. We hebben niet veel gevangen vanmorgen, maar net genoeg voor ons allemaal. Waar zijn de twee ouden?” „Die hebben eerst een tijd hier zitten kletsen en zijn toen naar Biska gegaan. Ze zijn aan het uithuwelijken.”

„Die twee oude gekken doen maar, wat ze niet laten kunnen,” antwoordt Sendivar, „maar ik ga mijn eigen gang, wat jij?” en hij kijkt haar vertrouwelijk aan.

„Wie heb je op het oog?” vraagt Jabida.

„Eentje, die zij ook willen hebben, maar dat zullen we nog wel eens zien,” zegt Sendivar. Jabida treuzelt even en kijkt naar de grond; dan opeens kijkt ze Sendivar vol aan: „Ik wil jou wel,” zegt ze nu. — Wil jij mij niet?” „Nee,” zegt Sendivar met de laconieke nuchterheid, waarmee dergelijke delicate aangelegenheden in Papoea-land behandeld worden. „Wambo heeft mij voor Bren bestemd; ik wil haar, en haar alleen.”

„Dat is goed dan . . .” antwoordt Jabida, iets teleurgesteld. Maar ze herstelt zich snel en zegt hartelijk: „Op mij kun je rekenen; je weet het nu, als je wilt!”

Sendivar tast in zijn nokking en haalt er de pas geplukte pinang uit. „Hier, we zijn het eens; laten we elkaar nooit in de steek laten . . .”

Samen eten ze de pinang, en dit betekent de bezegeling van een eeuwige vriendschap.

Sendivar gaat naar buiten en haalt van onder een afdakje, waar de sago wordt bewaard, een kangeroeklauw en komt weer binnen. Hij neemt zijn dolkje van casuarisbot en schraapt van de nagels de hoornen bovenlaag af. Dan kerft hij een reepje uit een pinangnoot, doet het schraapsel erin en dekt het geheel weer toe. Hij zit bij zijn eigen vuurtje, met de rug naar Jabida. Hij prevelt achtereen de woorden „Wambo en Bren, Wambo en Bren”, en zegt dan de formule „Brenna sakwa tanamaat farwa”, „dat Sakwa Bren's hart kerel!” Ook deze formule herhaalt hij enige malen, terwijl hij zich volkomen concentreert op Bren . . . Jabida ziet hem bezig. Het is niet haar zaak. Vrouwen bemoeien zich niet met deze dingen. Zij weten niet van de toverformules; zij weten alleen, dat de mannen hiermee de vrouwen gek kunnen maken. Meer weet ze niet, en daarom laat ze hem stil begaan en vraagt niets. Maar dat hij in Wambo's ban is, begrijpt ze heel goed . . .

Dan komen de twee ouden thuis. Ze gebaren druk; blijkbaar is alles naar wens verlopen, gezien hun tevreden gezichten. Sendivar ziet hen komen en stopt zijn pinangnoten weg. Hij hoort van verre Taja tegen Tifer zeggen: „Goed dat het nu geregeld is. We sturen dus Sendivar en Wedi vooruit om de vrouwen hier te halen . . .” Dan lopen ze het trapje op.

„Wie moeten we halen?” vraagt Sendivar meteen. Enigszins verbluft over deze snelle reactie, en over het feit, dat de jongeman zich durft te bemoeien met de zaken van ouderen, zonder dat hem iets gevraagd wordt, zegt Taja knorrig: „Jullie gaan naar de Tor, om Iribiei te halen, en Daktar te verzoeken met zijn mannen hier te komen om zaken te bespreken met mij en Sarjora; zij weten dat Sarjora niet goed meer ter been is.”

„Vanmorgen ben ik gevallen en heb ik mijn spier verrekt; ik kan voorlopig niet lopen,” zegt Sendivar. „En Wedi was vanmorgen ziek, koorts!” voegt hij er aan toe.

Taja kijkt Tifer aan; hun blikken ontmoeten elkaar:

sabotage van de jeugd; maar daar zullen zij zich niets van aantrekken. „Goed, dan stuur ik anderen, dan gaan Maisonda en Karan, daar hebben we het laatst al over gehad. Maar je bent onhebbelijk, Sendivar, je gedrag beviel me gisterenavond al niet. Je hebt je neer te leggen bij de beslissingen die wij, ouderen, in het belang van de stam nemen, en je eigen mening heb je voor je te houden. Vroeger, toen ik jong was, was dat alles anders. Mijn vader had mij doodgeslagen, als ik zo onhebbelijk zou zijn geweest. Waar gaat dat naar toe, met onze jeugd?” „Ik ben niet goed,” zegt Sendivar kalm. „Ik ga niet, vraag het anderen.” Met deze woorden stapt hij op en loopt, hinkend naar de overkant, regelrecht naar het huis van Wedi. Als hij langs het huis van Bren komt, zit de gehele familie juist te eten. Bren en Bojok zitten in de hoek naast elkaar, de benen gekruist, Bren ziet hem aankomen. Hij kijkt haar recht aan; en zij beantwoordt zijn blik. Het eerste ogenspel is er, weifelend nog, schuchter, maar twee ogenparen hebben elkaar getroffen met die uitdrukking, die onmiskenbaar is voor het ontluikend begeren.

„Eet smakelijk . . .” zegt hij verlegen tegen Biska, en loopt door naar het trapje van Wedi's huis. Ook hier zit de hele familie te eten. Een gezellig gesturp, veroorzaakt door de slierten glazige papeda, die naar binnen verdwijnen, en het gekraak van vlees, dat van de botten wordt gescheurd, kenmerken deze maaltijden.

„Eet smakelijk, Oom!” zegt hij, binnentredend.

„Zo, wat is de bedoeling?” informeert Sarjora.

„Niets . . .” antwoordt Sendivar, terwijl hij gaat zitten.

„Mijn vader wil dat ik naar de Tor loop, maar ik heb mijn spier vanmorgen verrekt en kan niet zo ver lopen. Nu is hij boos.”

„Is dat alles? — vraagt Sarjora. „Dan sturen we toch Maisonda, die weet de weg ook.”

„Dat zou heel mooi zijn, want heus, ik kan het traject pas over een paar dagen afleggen; nu beslist nog niet!”

„Goed, dan gaat Maisonda; die moet dan maar jouw vrouw ophalen, dat is niet zo erg!”

Bomia, de oudste, en Boëé, de jongste van Sarjora's vrouwen, luisteren rustig toe. Er is iets niet pluis in het dorp; er worden steeds meer gesprekken gevoerd tussen de ouderen en de jongeren apart en er is iets van opstandigheid bij de jongeren merkbaar. Het is duidelijk, waar het om gaat: Sendivar wil niet die Tor-vrouw, maar wél een ander; maar wie...?

Sendivar komt tegemoet aan de nieuwsgierigheid van de beide vrouwen en vraagt aan Sarjora: „Hoe heet die vrouw van mij eigenlijk?”

„Oh... die heet Iribiei...,” antwoordt Sarjora stug.

„Hoe oud zou ze zijn?” houdt Sendivar vol.

„Weet ik niet, ze is de weduwe van de broer van Daktar; die broer is onlangs gestorven. Ze heeft een kind, maar dat blijft bij Daktar...!” antwoordt Sarjora, nog stugger. Nu steekt Bomia haar vork nog eens extra diep in de papeda. „Heeft die oude van jou daar nou niet eens wat over verteld?” vraagt ze intrigerend.

„Mijn oude heer heeft het te druk met zijn eigen huwelijk,” zegt Sendivar, „die heeft alleen maar oog voor jonge vrouwen voor zichzelf; weduwen zijn goed voor de zoon...” — De stemming wordt gespannen.

„Luister eens, Sendivar,” zegt Sarjora; „je moet nu ophouden met dit soort praatjes, dat past jou niet. Je bent te jong en te onverstandig om in te zien wat goed is voor de stam en wat niet. Toen wij jong waren, hadden we ook zulke domme denkbelden, maar later zul je leren, dat er maar één ding in staat is het leven van de stam te waarborgen: dat is het naleven van de goede gewoonten, ook wat het uithuwelijken van de vrouwen betreft. Dat zelf willen zoeken, is van de duivel. Die is er op uit de mensen te verleiden en de vrouwen van hun mannen weg te lokken. Je bent nu langzamerhand oud genoeg om dit te weten. Dat gehang achter de schortjes van jonge meiden is uit den boze, daar gaan we mee naar de duivel!”

Sarjora heeft wijze woorden gesproken, dat is zeker. Toch heeft Sendivar argumenten genoeg om hem aan te vallen.

Bren

„Koresian, laat je veren vallen!”

Rivier de Nongkef

Maar hij doet het niet, hij houdt zijn mond. Hij krijgt Bren tóch wel, denkt hij, wat er ook gebeurt, en hoe of de ouden ook praten! Daarom lacht hij alleen maar en zegt: „Oom heeft gelijk: de stambelangen gaan voor.

Sakwa is er op uit ons in zijn macht te krijgen. We moesten alle sakwa's dood slaan en een groot feest vieren; en de vrouwen die hun mannen verlaten, moesten we aan stukken snijden en opeten, dan leren ze het wel af!”

Gelukkig lacht iedereen luid en is de goede stemming weer hersteld. Bomia zegt: „Als er gesneden moet worden, zullen wij anders ook een woordje meespreken: een stukje mannenbil is lekker, als het goed geroosterd is!”

En Boécé, de jongste, met een zuigeling aan de borst, giert van het lachen, zo overdadig, dat ze haar papeda op de grond laat vallen: „Een jonge vent, gesneden en gehakt, geroosterd en gegeten met struif van casuaris-ei, ajjécécé, ajjécécé, ajjécécé . . .!” Haar lachlust werkt aanstekelijk en in minder dan geen tijd zijn alle moeilijkheden vergeten en heerst er weer de gezellige sfeer, die het huis van Sarjora tot algemeen middelpunt van het dorpsleven heeft gemaakt.

Sendivar maakt van de algemene vrolijkheid gebruik om Wedi een seintje te geven, en zegt: „Dan ga ik maar, het eten zal bij ons nu misschien ook klaar zijn. Jabida kookt bij ons. Wedi, ik heb jouw vogelpijlen nog; ga je mee om ze even te halen?”

Zo staan zij beiden op en vertrekken, een vrolijk gezelschap achterlatend.

Buiten gekomen zegt Sendivar echter: „Straks, om de hoek, geef ik je mijn pinang voor Bren; geef het haar zo gauw mogelijk, het is dringend!”

„Ik weet het,” zegt Wedi, „het spant er om; ik ga trouwens ook beginnen met Bojok, voor ze die ook weggeven aan die Tor-kerels en mij er een oud wijf voor in de plaats geven. We zijn bondgenoten, het spant. Ik ga er meteen naar toe!”

Bij Biska's huis gekomen talmen ze even. Biska zelf is

even uitgegaan; de kleintjes liggen te slapen. Néhé staat buiten met een achttal hongerig jankende honden om haar heen. Uit de kom met papeda neemt ze happen, kauwt er op en spuwt om de beurt elke hond een mondvol toe. Huilend vangen de honden de stukken op en slokken de brei in één hap naar binnen. Dit is de methode om de honden aan het huis te binden: nooit zal een zo opgevoede hond zijn vrouw of baas in de steek laten.

Bren en Bojok zitten in hun hoek te praten. Sendivar kijkt vlug naar Bren, dan naar Néhé — die verdiept is in haar bezigheid en niets merkt — en weer naar Bren. Bren kijkt gedurfd terug dan de vorige keer: ze kijkt hem nu recht in de ogen en haar blik wordt even vager en haar pupillen worden iets groter. Sendivar laat zijn blikken strelen langs haar jonge strakke vormen en hij ziet hoe haar boezem sneller op en neer gaat; de spanning die zijn blikken verwekken, is duidelijk. Want bij het weer opkijken ontmoet hij diezelfde vragende blik; en dat betekent overal ter wereld hetzelfde, en zeker hier, in Papoealand, waar slechts in blikken, en nooit in woorden over dergelijke aangelegenheden wordt gesproken: het betekent, dat hij toestemming krijgt naar haar te kijken, naar alles van haar, waar een ander niet naar zal en mag kijken.

Wedi kijkt intussen naar Bojok en schuins naar Néhé, en dan weer terug naar Bojok. Maar Bojok heeft nog niets in de gaten en begint een gesprek over vissen, die ze gevangen heeft . . . Zij beantwoordt Wedi's blikken nog niet, zoals de gewoonte is onder jongelui, die iets meer van elkaar willen.

„Wat kletsen jullie toch,” bitst Néhé er tussendoor. „Ruk toch in! Als Biska er niet is, géén jonge kerels over de vloer.” Dit laatste is bestemd voor de dochters, die deze stelregel heel goed kennen, want het is Néhé's lijfspreuk. En had zij niet reeds lang deze stelregel doorgevoerd, dan waren de dochters allang door Sakwa bezeten geweest . . .

Sendivar en Wedi lopen nu door; midden in de rivier geeft Sendivar de pinang aan Wedi. „Het lukt,” zegt hij; „ik voel, dat het zal lukken!”

„Bij mij nog niet,” zegt Wedi; „maar dat kan ook nog niet; ik heb er nog niets aan gedaan. Maar nu zal ik haar ook pinang brengen!”

„Doe het direct, we moeten ze hebben, voordat ze verkocht worden. Hebben we ze dan nog niet, dan is het te laat.”

Sendivar gaat door naar huis en Wedi keert terug. Bij de eerste thuis zit de familie te eten. De nieuwe huisvrouw heeft haar plicht naar behoren gedaan; mensen, kinderen, honden, varkens, alles eet mee; Taja is in een uitstekend humeur, en Sendivar ook, zij het om een andere reden, en het gesprek neemt een vrolijke wending, zodat het er naar buiten uitziet of allen het met elkaar eens zijn.

„Morgen gaan Maisonda en Derke al op weg,” vertelt Sendivar. „Sarjora heeft hun gezegd met spoed te vertrekken en mijn weduwe mee te brengen!”

„Heeee, dat is een goed idee!” Taja doet verbaasd, net alsof hij dit niet al helemaal van tevoren met Sarjora zo besproken heeft. „Een goed idee, we hebben vrouwen nodig, het wordt te druk voor Jabida en Iribiei zal haar goed kunnen helpen!”

„Wat gebeurt er met Gaigin?” vraagt Sendivar, doelend op zijn zusje, dat in ruil voor Iribiei zal worden gegeven.

„Die gaat mee, wanneer Iribiei hier aankomt.”

Gaigin kijkt haar vader aan. „Wat? Waar ga ik heen?”

„Jij gaat naar Daktar,” zegt de oude met een grijns.

„Iribiei komt hier en jij gaat daarheen.”

Een ontzettende angst maakt zich van het meisje meester. Ze gooit haar zwijnenbout en haar papedavork, waaromheen juist een volle haal papeda gedraaid is, met een smak ver voor zich uit en begint angstig te huilen. Allen zijn onthutst. Dat de jonge meisjes in het begin van hun huwelijk niet gelukkig zijn, is algemeen bekend. Dat er vaak maanden over heen gaan voor ze aan de nieuwe om-

geving gewend zijn, zelfs al eist de nieuwe echtgenoot zijn rechten niet direct op, dat spreekt vanzelf. Maar wanneer die angst zich zo schreeuwend duidelijk openbaart, wordt zelfs de hardste vader geroerd. Zo ook hier: Taja tracht haar tot rust te brengen; Sendivar legt haar uit, dat elk meisje naar een ander huis gaat om papeda te koken voor een andere man dan haar vader. Maar niets helpt: de angst van het kind is niet te stuiten, en huilend nog valt het tenslotte van vermoeidheid in slaap.

Toch is dit geen zaak, waardoor de rust van het gezin ernstig gestoord wordt. Na de eerste en ergste huilbuien wordt er door de mannen verder overheen gepraat. Het zusje moet er maar aan wennen. En op de duur zal dit ook wel het geval zijn...

Na het eten gaan de mannen allemaal een dutje doen. Jabida en de andere meisjes gaan naar de rivier om de vuile kommen en de vorken te wassen.

Intussen is Wedi op de loer gaan liggen om een der dochters van Biska te spreken te krijgen. Vaak gaan de meisjes 's middags vissen; dan blijft er altijd één thuis om op het huis te passen, terwijl Biska ligt te snurken, tot de anderen terugkomen. Het geluk is hem gunstig: na enige tijd gaat Néhé met Bojok op stap; de netten op de rug, de hakbijlen in de hand en de honden jankend en keffend van opwinding om hen heen. Bren blijft dus alleen achter, weliswaar met de slapende papa, maar die zal de opzet van het plannetje niet verstoren!

Moeder en jongste dochter zijn nog niet uit het gezicht verdwenen of Wedi trekt de stoute schoenen aan en sluipt naar de hut van Biska. Bren ziet hem al aankomen en wenkt hem naar de andere kant van het huis te gaan, omdat Biska anders misschien wakker zou worden. Daar wacht zij hem op.

„Hier heb je wat van Sendivar,” zegt hij schuchter; „dat moest ik jou geven...”

„Oh...” zegt Bren en kijkt voor zich, verlegen nog, deze eerste keer.

„Wil je dit aan Bojok geven?” Wedi smeedt het ijzer als het heet is.

„Oh . . .” zegt Bren weer. Dit is wel een beetje veel op één keer voor een meisje dat strak aan het lijntje wordt gehouden en practisch nooit alleen met jongens is geweest. Vandaar dat zij niets kan uitbrengen dan nog eens: „Oh . . ., ja, ik zal het doen . . .”

Wedi zegt nog eens: „Wil je het doen . . .?” en weet dan ook niets meer te zeggen. Onhandig maakt hij rechtsomkeer en vlucht zo snel hij kan zijn eigen huis in.

Voorzichtig kruipt Bren weer naar haar hoekje terug en wikkelt het pakje, dat voor haar bestemd is uit het blad, waarin het stevig ingerold is. Er valt een pinangnoot uit en een sigaar. Aandachtig bekijkt ze de noot, dan de sigaar, en dan weer de noot. Maar er is niets ongewoons aan te zien, en dus steekt ze hem in de mond en begint erop te kauwen. Onder het kauwen denkt ze na: dat Sendarivar haar wil, heeft ze al bemerkt. En zij wil hem wel, liever dan die oude Taja. Waarom willen ze toch, dat ze met die oude kerel trouwt? Ze vindt hem een droge vis, zonder iets aantrekkelijks en hoe langer ze erover nadenkt, hoe afschuwelijker ze het vindt met hem te moeten leven; maar daar zal wel niets aan te doen zijn, als haar vader dat zo wil . . . Traag kauwt ze op de pinang; na enige tijd steekt ze de sigaar aan en trekt haar longen vol met de nauwelijks te verdragen scherpe rook. Gek . . . filosofeert ze verder: ineens die pakjes van die jongens; nooit hebben ze naar haar of naar Bojok gekeken. Toen zijn die ouwe mannen gaan praten, over trouwen en zo, en nu komen ineens die jongens met pinangnoten en sigaren. De samenhang is niet duidelijk, maar ze begrijpt dat er iets aan het gebeuren is. En met deze, voor elke vrouw opwindende bespiegelingen, gaat ze liggen en valt ze in slaap.

Na enige tijd geslapen te hebben, wordt ze aan de arm getrokken. Ze ontwaakt en kijkt in het gezicht van Wedi. Ze draait zich naar hem toe, met een schuine blik naar

haar rustig doorslapende vader en fluistert: „Wat is er . . . ?”

„Heb je een pakje terug, voor Sendivar?”

„Wat betekent dat pakje toch . . . ?” vraagt ze in kinderlijke argeloosheid.

Wedi trekt een ernstig gezicht. „Heb je niets gemerkt?” vraagt hij voorzichtig.

„Nee . . .,” zegt Bren. „Wat zóú ik bemerkt moeten hebben?”

„Sendivar heeft de noot en de sigaar betoverd, je hart zal keren en je zult hem achterna lopen, zoals een tam varken de vrouw achternaloopt, die hem te eten geeft. En je zult nooit met een ander kunnen trouwen; daar zal je een afkeer van hebben!”

„Oh . . .,” zegt Bren; — oh . . . !” Maar ze begrijpt het maar half; eerst later zal het geheel tot haar doordringen, want als de toverformules erbij te pas komen, gaat het om leven en dood.

„Vader heeft gezegd, dat ik met Taja moet trouwen . . .,” brengt ze nog in het midden. Maar Wedi wordt nu heftig en bijt haar toe:

„Sufferd, dat kan al niet meer: je hebt toch Sendivar’s pinang gegeten en Sendivar’s bojau-blad gerookt; je kunt nooit meer met een ander trouwen, je zult hem altijd blijven volgen . . .,” — en hij voegt eraan toe: „Zeg tegen Bojok, dat ze mijn pinang ook eet, anders moet ze ook met een oude man trouwen; als ze mijn pinang eet, keert haar hart naar mij.”

„Oh . . .,” zegt Bren weer . . .

„How . . .,” kreunt de oude Biska, en draait zich om. De twee samenzweerdere schrikken en in een wip is Wedi verdwenen.

Bren blijft alleen met haar gedachten. Langzaam dringt het tot haar door: behekst is ze door Sendivar, altijd zal ze voor hem blijven, nooit zal ze met Taja of met wie ook kunnen trouwen. Heeft ze het dan daarnet al niet bemerkt, die sterke smaak van de pinang? Had ze al niet het

gevoel, dat er iets bijzonders was? Bij het roken van de sigaar had ze aan Sendivar gedacht, heel sterk; en had haar hart niet sneller geklopt? Ja... nu weet ze het... duidelijk heeft ze het gevoeld: ze is al in zijn ban, zij verlangt al naar hem. En zij herinnert zich de stilletjes afge-luisterde verhalen van de oude mensen, over vrouwen, die door Wambo waren behekst en hun schortje hadden uit-getrokken en naakt door het dorp hadden gelopen, en regelrecht de man in de armen waren gesprongen, die hen betoverd had... Haar hart klopt sneller en haar boezem hijgt: een beklemmend gevoel stijgt haar naar de keel; duidelijk voelt ze de duivel in zich; zij merkt een knagend gevoel aan haar borstbeen en ze voelt krampen in de buik. Het is haar ineens, alsof ze opnieuw de woorden hoort van Biska, eens, toen de volwassenen om het vuur zaten en zij deed alsof ze sliep:

„Toen schoot Nobiéda de pijl naar de vogel, en raakte; maar de vogel vloog weg met de pijl en hoe hij ook zocht, hij vond de pijl niet meer. Tot hij de volgende dag al zoekend langs Oek kwam, de ijzerboom. En aan de voet van Oek zat een soa-soa, wien hij vroeg: heb jij een vogel gezien met mijn pijl? — Jazeker — zei de soa-soa — die kant uit!

En lopend in die richting zag hij een jonge vrouw, die zich baadde in een stroom met helder water. Hij kroop in de boom tot hij boven haar was. Nu zag zij zijn spiegel-beeld in het water en greep naar hem. Maar zij greep slechts zand en stenen en ook de tweede keer greep zij zand en stenen en ze ging mismoedig naar huis. Maar thuis werd zij door Wambo bevangen en Wambo knaagde aan haar borstbeen en zei tot haar: zoek hem, jij bent van hem!

En zij ging weer terug en zij baadde op dezelfde plaats en ze zag hem weer in het water. Nu had hij rode bloemen achter het oor en jaarvogelveren in het haar. Maar zij greep zand en stenen. Totdat de jongeman naar beneden kwam, en haar bloemen in het haar stak, en haar tot zijn vrouw maakte...”

Zie je, denkt Bren; dat is Wambo, de duivel komt in je, en je bent van hem, die je betovert . . .

Een luid gejack stoort haar in haar overpeinzingen. Daar komen Néhé en Bojok met de honden thuis. Juichend! De honden hebben een zwijn gevangen, zó groot, dat de hele nederzetting ervan zal kunnen eten. Néhé en Bojok zweten en hijgen onder de zware last: op ieders rug hangen twee poten en een halve ribbenkast; het bloed druipt langs de donkere lichamen op de grond. Met een plof gooien zij de bouten op de vloer en spoeden zich terug naar de rivier om zich af te spoelen.

Er worden dagelijks varkens gevangen door de dorpelingen, maar steeds door de mannen. Wanneer twee vrouwen met de honden zo'n beest te pakken krijgen, is dat een prestatie, die door iedereen druk besproken wordt. Als een lopend vuurtje gaat het grote nieuws door beide dorps helften en het duurt niet lang of allen komen de bouten bekijken, en ieder spreekt zijn bewondering uit. En de oude Biska roept: „Jij, Taja, en jij, Sarjora, kom vanavond bij mij eten. Dan vieren we het vast . . .” en hij glimlacht geheimzinnig naar zijn beide vrienden, doelend op de huwelijken, die er tussen de drie families gesloten zullen worden. Want Taja zal Bren huwen, en Wedi Bojok, dat is juist die morgen uitgemaakt.

Thuis steken de huisvaders grote sigaren op en sturen hun vrouwen en kinderen vooruit: „Vlug . . . ga helpen bij Biska, daar is vanavond feest!”

Daar gaan de vrouwen, gevolgd door de kinderen, en weldra is het huis van Biska stampvol. De vuurplaatsen worden naar buiten verlegd en er wordt een bladeren afdakje bijgebouwd: met dit werkje van niets is het feestterrein gereed. Van alle kanten komen nu de buurvrouwen met kuipen sago aandragen, en massa's rolstenen worden voorverwarmd in de hoog oplaaierende vuren; de stukken vlees hangen te roosteren en menigeen kan zijn begeerte maar nauwelijks bedwingen. Een enkele

grapjas doet een greep naar een lekker ribstukje en krijgt dan ogenblikkelijk van de dichtstbijzijnde huisvrouw een tik op zijn vingers, die hem nog dagen zal heugen. Maar dit hoort bij het feest, en wie dit het grappigst doet, is een zeer geziene gast!

V. BOWER EN HET WATER NONGKEF

Het wordt langzamerhand donker en het feestmaal, dat geen feestmaal is, doch alleen maar varkensvlees-eterij, gaat verder. In een grote kring zitten de jonge mannen de zogenaamde Tro-liederen te zingen: bij een varkensfeest worden de stamliederden gezongen, liederen die niets te maken hebben met de duivel en alleen dienen om de verbondenheid van groot en klein met de stam te verstevigen. Omdat het geen echt feest is, worden de tifa's niet geslagen; men neuriet of zingt en praat er tusschen door.

Meer naar achteren zitten de ouderen en vertellen de verhalen, die bij elk stamfeest worden verteld, opdat de jongeren ze zo vaak horen, dat zij ze later aan hun kinderen op precies dezelfde wijze kunnen verder vertellen. Ieder heeft zijn eigen verhaal en Sarjora vertelt dat van het ontstaan van de Nongkef, zijn rivier, waaromheen zijn gronden liggen.

„Er was eens een vader Baman met zijn vrouw Mauwria en hun dochttertje Sjofsai. Zij woonden onder aan de voet van de berg, die vanuit het dorp als een vaal blauwe, in nevelen gehulde top, te zien is. Baman gaat elke dag op jacht en komt geregeld met een flink zwijn thuis, waaraan de familie ruim voldoende heeft. Op een dag overvalt hem een regenbui; daarom dekt hij het zwijn, dat hij op zijn rug draagt, met een pisangblad af. Langs het pisangblad en langs zijn benen vallen druppeltjes bloed uit de wonde van het varken naar beneden. Plotseling bemerkt hij, dat een klein slangetje het bloed van het varken drinkt. Dit slangetje luistert naar de naam Bower; Bower

vraagt om meer bloed. Door de regen ontstaan er in Baman's voetsporen kleine plasjes water. In een dier plasjes kruipt Bower en Baman laat er vele druppels bloed in lopen. Bower drinkt gretig. Dan gaat Baman naar huis.

De volgende dag loopt Baman langs dezelfde plek. En ziet: Bower is er nog. Het voetspoor is veel groter geworden en het slangetje is gegroeid. Baman geeft het weer bloed, meer nog dan gisteren en Bower drinkt het weer gretig. Zo geeft Baman het elke dag meer varkensbloed, totdat Bower aan bloed alleen niet meer genoeg heeft, want Bower groeit snel. Dan snijdt Baman een stuk vlees van het zwijn, dat hij net geschoten heeft en legt dit in de plas, die intussen een klein meertje is geworden. En weer enige dagen later is Bower een armdikke slang geworden, ze vraagt het hele varken, omdat zij honger heeft. En Baman geeft het; en thuis zegt hij: „Het is slecht tegenwoordig, er zijn maar weinig varkens meer, je loopt je gewoon dood!” Maar zijn vrouw is in het bos geweest en heeft vele sporen gezien en zegt: „Hier vlak bij is het vol met sporen, hoe zit dat?”

De volgende dag gaat Baman 's morgens vroeg weer op pad en brengt het varken dat hij pijlde wederom bij Bower. Nu komt er een zwerm wespen, die hem in zijn teelballen bijten; het bloed, dat eruit loopt, vangt Baman op en laat het zijn vrouw zien, zeggende: „Ik schoot een varken, hier heb je het bloed; maar ik gaf het beest aan je familie, die ik tegenkwam.” Mauwria en Sjofsai echter hebben honger en mengen het bloed met sago en eten het op. Maar zij voelen zich er niet lekker op en worden mager die nacht.

Dit gebeurt nog twee keer; dan zegt Mauwria: „Hoe moet dat nu, wij worden mager als een lat!” Maar Baman is in de handen van de duivel geraakt en liegt er op los: „Ze hadden weer zo'n honger, die broers en zusters van jou! Maar morgen geef ik hun niets meer en breng ik een varken mee.”

Doch Mauwria vertrouwt het niet meer en als Baman

die morgen op pad gaat, sluipt zij hem achterna tot het meer en wacht daar tot hij terugkomt met het varken. Nu ziet ze een grote slang uit het meer opduiken, die haar kop boven water steekt en om het varken vraagt. En Baman geeft haar het hele varken. De wespen komen weer en bijten Baman en met dat bloed wil hij de weg naar huis inslaan. Maar Mauwria rent gauw naar huis en maakt een plank uit de vloer los. Zodat Baman, wanneer hij binnenkomt, met de kom met bloed voor zich uit, struikelt en het bloed over zijn eigen hoofd uitgooit.

„Wee . . . wee . . .” jammert hij, „nu heb ik varkensbloed over mij heen gekregen en kan ik nooit meer zwijnen vangen; haal toch goeraka!”

Mauwria stuurt Sjofsai het bos in en Sjofsai komt terug met gember; en Baman eet deze op en laat zich door Mauwria ermee beblazen. „Gelukkig,” zucht hij, nadat de behandeling is afgelopen, „nu kan ik tenminste weer varkens vangen . . .”

De volgende morgen gaat Baman weer op weg, maar Mauwria en Sjofsai volgen hem. Bij het meer gekomen laten zij hem eerst vertrekken en beginnen dan met sagoblaren het meer leeg te scheppen. Maar als het bijna leeg is, urineert Bower . . . en het meer loopt weer even vol als het was, voordat ze begonnen te scheppen. Nu scheppen zij het een tweede maal bijna leeg, doch met hetzelfde resultaat; de derde keer urineert Bower bloed en ook nu loopt het meer weer vol. Maar de vierde maal blijft het leeg; de kracht van Bower is blijkbaar uitgeput. Mauwria is er moe van en zegt tegen Sjofsai: „Daar is ze, ga haar vangen!” Sjofsai gaat naar het overgebleven plasje, grijpt in het water en haalt een aal te voorschijn. „Is zij dit?” vraagt zij. „Nee,” zegt Mauwria, gooi maar weg, en vang nog eens!”

„Dit?” en Sjofsai houdt een krokodil boven water. „Nee, gooi maar weg en vang nog eens!”

„Dit?” vraagt ze voor de derde keer, en houdt een grote vis boven water. „Nee, ook niet, gooi maar weg en vang nog eens!”

De vierde keer, dat Sjofsai grijpt, is de plas leeg. „Niets!” roept ze, „ze is verdwenen!”

Maar Mauwria weet wel beter en gaat nu naar de boom, die dwars in de plas ligt en grijpt pardoes onder die boom in het lichaam van Bower, die nu groot en vet is en niet veel meer kan terugdoen. „Haal de speer!” roept Mauwria tegen Sjofsai en met zijn tweeën stoten ze Bower de speer in het lijf. Maar de speer breekt en Bower leeft nog. En ook de tweede speer breekt af; maar de derde dringt het slangenlijf binnen en Bower moet nu sterven. Vlak voor haar dood baart ze nog een groot aantal kleine slangetjes; dan blaast ze de laatste adem uit. De beide vrouwen trekken nu Bower op het droge, hakken haar in stukken en dragen haar naar huis. Intussen vullen de kleine slangetjes het meer opnieuw en daaruit ontstaat de rivier de Nongkef.

Mauwria en Sjofsai gaan nu naar huis; hun voetsporen wissen ze zorgvuldig uit, opdat Baman geen argwaan zal krijgen. Thuis gekomen wordt de slang geroosterd.

Als Baman van de jacht terugkomt, legt hij bij het meer het varken van zijn rug en roept Bower. Maar Bower komt niet: wel een aantal kleine slangetjes; zij steken hun koppen boven water en zeggen: „Mama is dood, ze hebben haar gevangen en in stukken gesneden!” Dit bericht bedroeft Baman bovenmate; er komt een groot gevoel van weemoed over hem en hij huilt zachtjes. Dan neemt hij het varken en snijdt het in tweeën; de ene helft geeft hij aan de kleintjes, de andere helft brengt hij naar huis.

Thuisgekomen ziet hij de kuip met geroosterd slangenvlees en hij vraagt: „Waar komt die vis vandaan?”

„Die hebben de kleine slangetjes ons gegeven, omdat jij hun al zoveel vlees gegeven hebt!” zegt Mauwria.

„Oh . . .” zegt Baman. „Geef dan maar hier,” en hij eet de gehele slang in eenmaal op, zonder een stukje voor vrouw en kind over te laten. Na het eten doet hij al eigenaardig en zegt tegen Sjofsai: „Ik heb slaap, ga mijn vuur aanmaken.” Na enige tijd gaat hij naar zijn eigen man-

nenhuisje en legt zich boven het vuur, dat Sjofsai onder de vloer heeft aangelegd en slaapt meteen in.

Niet lang daarna hoort Mauwria lawaai in het mannenhuis en zegt tegen Sjofsai: „Wat hoor ik? Ga eens kijken!” Sjofsai gaat nu op onderzoek uit en roept, onmiddellijk nadat ze het mannenhuis is binnengegaan: „Mama, kom eens kijken, papa is dood!”

Mauwria snelt er heen en ziet Baman liggen, uit zijn mond komt de kop van Bower en uit zijn onderlichaam de staart. Mauwria geeft een gil: „Bower is in zijn buik weer levend geworden! Hij is behekst, kom mee!” Ze pakken als de wind hun nokkings en verdwijnen het bos in. Maar het is al donker en het lopen in een donker bos is heel moeilijk. Daarom besluiten ze onder een ijzerhoutboom halt te houden. Ze hakken wat bladeren en leggen zich ter ruste.

Maar Baman, wiens geest hen tot hier gevolgd is, maakt geluiden als van een wind en met schrik worden de vrouwen wakker. „Ruik jij zo?” zegt Mauwria tot Sjofsai. „Nee,” zegt het kind, „misschien de hond?” Beiden ruiken ze nu aan de hond, maar ze ruiken niets. „Misschien hebben we ons vergist . . .” zeggen ze en gaan weer slapen. Maar Baman maakt zijn geluiden weer en nu worden ze angstig en Mauwria zegt: „Het is de duivel, ik ben bang . . .” Ze kruipen dicht tegen elkaar aan en besluiten wakker te blijven.

Zo waken zij de gehele nacht, totdat Boerkié zijn wekroep het woud in zendt: „Boerkié weeee, Boerkié waaaa, Boerkié weeee . . .”

„Het wordt dag,” zeggen ze, pakken hun nokkings en stappen op. Ze lopen regelrecht door naar het dorp Ejer, het oorsprongsdorp van de Etiks. Hier woont Igoe, de stamvader van de Etiks met zijn dochter Wakambak en zijn zoon Wansi. De oude Igoe leeft een rustig leven en zorgt slechts voor de tabaksvoorziening. Wansi echter leidt het familieleven en blaast de gehele dag de awit, de heilige fluit, in het mannenhuis, dat even buiten het dorp ligt . . .”

Van het begin af aan is het muisstil geweest onder het dak, waar Sarjora zijn verhaal vertelt. Enkelen liggen, de meesten zitten; mannen en vrouwen trekken zware rookpluimen door hun longen en allen luisteren met ingehouden adem. Ook Taja, ook Biska en ook Néhé. Maar niet Sendivar en Bren en Wedi en Bojok. Zij luisteren maar met een half oor, want hun gedachten zijn niet bij de verhalen van vroeger; hun gevoelens worden volkomen gebonden door een heftig verlangen in het heden. Bren's hart is gekeerd. Zij heeft het duidelijk gevoeld: Sakwa, de duivel van het lichamenlijk begeren, knaagt aan haar borstbeen. Ze is verloren en overgeleverd aan Sendivar, die haar behekst heeft. Ze verlangt naar hem als naar een dronk uit de rivier na een lange wandeling: een onweerstaanbare kracht trekt alles in haar in zijn richting; wanneer zij niet aan hem denkt, voelt zij zich leeg van binnen. En van de weermomstuit is ook in Bojok het verlangen ontwaakt; toen Bren haar het nieuws van haar zelf en het gesprek met Wedi vertelde, heeft zij het in zich voelen komen, zoals Bren dit gevoeld heeft: een heftig gevoel van verlangen, uiting van tot dusver onbewust gebleven driftbegeren. De twee zusters zitten nu naast elkaar, elk met haar eigen gedachten, elk met haar eigen verlangen. Die gedachten gaan hun eigen weg: het verhaal van Sarjora, hoe spannend ook verteld, boeit hen maar half.

Het interesseert hun verder niet hoe Wansi zowel Mauwria als Sjofsai tot vrouw neemt, en hoe Baman bij het overschrijden van de warme zoutwaterbron in de put valt en levend verbrandt in het ziedend zilte nat; en hoe hij drie dagen later weer opstaat en bij de tabakstuin van Igoe komt, die van angst op de loop gaat en bescherming zoekt bij Oek, die hem die bescherming geeft, door Baman onder zich te verpletteren.

Hun gedachten zwerven rond, onbestemd. Dan weer vangt Bren een glanzende blik uit Sendivar's ogen op, die haar tracht te fixeren; dan weer voelt zij haar hart sneller kloppen en haar keel zich dichtknijpen bij de gedachte, dat zij hem morgen zal ontmoeten, bij de ijzerboom aan

de kleine stroom. Wat zal hij doen? Wat zal zij doen? Zij gist en tast, maar het blijft haar duister. Alleen stuwt haar bloed kloppend door haar aderen, dat voelt ze. En ze zegt tegen Bojok: „Morgen zullen wij het weten; onder Oek zullen ze komen om ons te halen . . .”

De volgende morgen vertrekken Maisonda en Derke naar de Boe, de grote zijrivier van de Tor, waar overnacht wordt in een geïmproviseerd bivak. De daarop volgende dag komen ze aan bij Daktar en brengen hem het verzoek van Sarjora en Taja over. Daktar, blij met de sympathiebetuigingen, stelt voor met een iets groter gezelschap, waaronder enkele jonge dochters, naar Sarjora te gaan en te kijken, wat er in het belang van de stam Etik gedaan kan worden; want Etik is de laatste voorpost voor de Tor en het is dus voor zijn mensen van het grootste belang, dat die voorpost tegen Wares blijft gehandhaafd. En zo vertrekt enkele weken later een grote groep mannen, vrouwen en kinderen van de Tor naar de Nongkef om daar de vriendschapsbanden nauwer aan te halen.

VI. ONTMOETING ONDER OEK

Aan de Nongkef zelf gebeuren er intussen twee belangrijke dingen. In de eerste plaats worden er wéér sporen ontdekt in de richting van Wares. Karan, een wonderlijke jongen, altijd alleen, uitstekend jager, doorkneed kenner van alle bosgeheimen, komt op een morgen terug van een zijner eenzame zwerftochten en meldt de verse sporen. Niet eens zo heel weinig: verscheidene mannen en een vrouw en enkele kinderen hebben zich op Etikterrein bewogen; restanten van grote vuren duiden op hun uitermate driest optreden; uit de beenderen, die er rondom lagen, is op te maken, dat zij vele varkens uit de Etikse bossen hebben gepijld en opgegeten, zonder een berichtje of wat ook aan de bezitters te geven. Dit is lijnrecht tegen alle voorschriften en goede gewoonten; dit is niet meer of minder dan een oorlogs-uitdaging. In

de tweede plaats zijn Biska en Taja het eens geworden over Bren: zij zal een der komende weken, zo gauw als Sendivar's vrouw zal zijn gearriveerd, aan Taja worden overgedragen. Maar hiervan weten Sendivar noch Bren en dus deert hun dit niet. Zij hebben genoeg aan hun eigen zorgen en moeilijkheden: hoe de spiedende blikken der ouderen te ontlopen en elkaar zo vaak mogelijk te ontmoeten.

Op een morgen krijgt Bren een drietal pinangnoten gestuurd, door Wedi's bemiddeling, met de boodschap: vanmiddag onder Oek, aan de beek.

Dus gaat zij op de grond liggen, heftig kreunend. „Wat heb jij nu weer?” vraagt Néhé, die, met het oog op het komende huwelijk, haar beide dochters geen ogenblik uit het oog wil verliezen; vooral niet, nu zij de belangstelling, die Wedi tegenwoordig voor hun huis aan de dag legt, heeft opgemerkt.

„Niets . . .” zegt Bren: „ik ben moe; ik heb hoofdpijn en mijn rug trekt.”

„Dat komt ervan,” ketst Néhé terug; „je ligt de ganse dag te luieren, daar krijg je rugpijn van. In mijn tijd gingen we erop uit en klopten sago tot onze ruggen krom stonden; dan heb je geen tijd om pijntjes te voelen en ben je blij, als je kunt gaan slapen!”

„In jullie tijd was alles anders,” zegt Bren. „Was er in jullie tijd ook Wambo . . .?”

Néhé is zichzelf haast niet meer meester. „Wambo?” krijt ze, „waar haal je die onzin vandaan! Houd je mond met je duivelse praatjes!”

Bren schrikt. Het is voor haar vanzelfsprekend, dat zij onder Wambo's invloed staat. En Wedi zegt het haar toch elke dag: „Wij zingen Wambo voor jullie.” Zij voelt dit als zo natuurlijk aan, dat ze schrikt van de geveinsde onkunde van haar moeder, terwijl Néhé schrikt van het gemak, waarmee haar dochter over dingen van de duivel spreekt.

„Wat is er dan met Wambo,” vraagt Bren, „heb je daar iets tegen?”

„Wambo is van de duivel, het brengt ellende over de stam!” praat Néhé de mannen na en vergeet met opzet, dat ook zij zelf eens onder Wambo's invloed gestaan heeft, zij het dan, dat het niet door is gegaan door de ontijdige dood van haar uitverkorene.

„Wat is Wambo?” houdt Bren aan.

„Wambo is van de duivel, van de kangeroes, die vrouwen stelen; van de geest die ons gek maakt, het is iets verschrikkelijks, Wambo. Zorg dat je er nooit iets mee te maken krijgt.”

„Oh . . .” zegt Bren liefjes; „is dat zo erg, dat Wambo; dat wist ik niet. Is er in ons dorp Wambo?”

„Schei uit met je Wambo, ik wil er niet meer van horen. Weet je dan niet, dat Wejan door Wambo is weggehaald? Het bos in gesleept hebben ze haar, opgevreten en verteerd is ze door de duivel!”

„Waar is Wejan nu?” vraagt Bren onverstoorbaar door, de vrouwelijke overdrijving van haar moeder als volkomen normale versiering aanvaardend.

„Ze is aan de kust, een jonge vent heeft haar meege-nomen, toen ze bijna dood was. Nu is ze weer goed, maar Taja zal haar spiesen, als hij haar terugvindt, heeft hij gezegd.”

„Zijn alle vier vrouwen van Taja door Wambo weggehaald?”

„Ja, dat weet je toch wel; ze hebben zich alle vier laten betoveren en zijn het bos in gesleept. Ze hadden alle vier het land aan Taja,” vervolgt Néhé nu fluisterend. „Wanneer vrouwen het land aan hun mannen hebben, laten ze zich betoveren en wegslepen. Soms gaan ze dood, soms halen ze het . . .”

„Met wie zal ik trouwen?” vraagt Bren nu, zich half oprichtend.

„Dat weet ik toch niet; dat zijn zaken waarmee wij ons niet bemoeien.”

„Oh . . . Ze zeiden, dat ik met Taja moest trouwen; is dat zo?”

„Ik geloof van wel,” valt Néhé nu door de mand; „je

vader zei al zo iets. Maar wat wil je daarmee zeggen?"
„Dat lijkt me niets leuk, zo'n oude man. Hij is te oud voor mij, vind je niet?"

„Kind, houd toch op; wanneer je daarover begint, krijg je de grootste narigheid. Ze doen toch wat ze willen, de mannen. En wij doen het verstandigste, daar maar aan toe te geven . . .”

„Ja,” zegt Bren, dat geloof ik ook wel. Maar trouwen met Taja is niet leuk; dat vind jij toch ook?"

„Leuk of niet, er is niets aan te doen; als ze het willen, gebeurt het toch; en houd nu verder je mond.”

Bren wil rechtop gaan zitten, maar bedenkt zich bijtijds, dat ze ziek is. Ze kreunt en gaat weer liggen. Ze kijkt naar boven en schat de stand van de zon. „Tegen de middag,” denkt ze; „hij kan er misschien al zijn . . .” Ze probeert Bojok's aandacht te trekken, die onder het huis bezig is vezels voor een tas te verzamelen, en als ze de blik van haar zuster opvangt, wenkt ze met haar ogen in de richting van de beek.

„Ga je mee vissen in de beek, Bren?" roept Bojok, het signaal begrijpend, door de vloer omhoog.

„„Ben jullie mal, eerst wordt er hout gehaald! Vissen doe je voor je plezier, dat is geen werken; en dan je oude moeder zeker laten zeulen met het hout?" Néhé's ogen flikkeren vervaarlijk.

„Ik ben ziek,” kermt Bren; „ik kan geen hout slepen. Ga jij maar alleen, Bojok, jij bent gezond vandaag . . .” „Dat dacht je; ziek of niet ziek, jij gaat ook!” zegt Néhé beslist. Tot zover is het spelletje gelukt; en dus staat Bren met een zucht op om kreunend het laddertje af te dalen en zich bij de iets ijveriger doende Bojok te voegen; een Papoea-vrouw is niet minder geraffineerd dan welke andere vrouw ter wereld!

Nog nooit zijn ze zo vlug met volle draaglasten hout terug geweest. En na dit onder het huis te hebben neergelegd, vertrekken ze spoorlags om te gaan vissen, de netten volgens de gewoonte van de streek over de hoofden gehangen.

Als de wind zo vlug lopen ze; als de hals van de casuaris zo lenig buigen hun ranke lichamen zich om overhangende takken te ontwijken. Het duurt niet lang of het beekje is in zicht. Nu buigen ze af en volgen de oever tot bij de ijzerboom. Bren is volkomen onder Sakwa's invloed: haar borst beweegt zich snel op en neer, haar adem maakt een hijgend geluid, haar zinnen schijnen beneveld. Voor het gesnap van Bojok, voor wie dit alles een avontuur is, of schoon een interessant avontuur, heeft zij geen oren; voor de vogels en de planten in het bos heeft zij geen oog; ze ziet ze niet eens.

Naarmate ze dichterbij de ijzerboom komt, wordt haar tred lichter. Zij voelt zich als loopt ze op veren, veren van de witte reiger, de langgesnavelde rivierbewoner, wiens donzig wit de meisjes en jongens in de haren steken wanneer zij tevreden zijn en zich gelukkig voelen. En wanneer Bojok de stilte verbreekt met de kreet: „Daar zijn ze!” weet Bren niet wie het gezegd heeft: Sakwa of haar zuster. Als van verre hoort ze het zeggen: „Daar zijn ze!” en haastig spoedt ze zich naar Oek, de goede vriend, onder wier kruin men zich altijd gevrijwaard weet tegen slechte krachten en invloeden.

Wedi en Sendivar wachten daar al sinds uren, maar ze weten dat ze te vroeg zijn en ze hebben geduld, hetwelk onder Oek ook altijd wordt beloond. Zij hebben het terrein in de naaste omgeving van Oek reeds lang verdeeld en wanneer ze de meisjes zien aankomen, komen ze hun vriendinnen tegemoet en ieder geleidt zijn uitverkorene naar het plekje, dat hij daartoe van tevoren reeds heeft bestemd.

Wanneer Bren en Sendivar eindelijk alleen zijn, zijn ze schuchter als kinderen. Hand in hand lopen ze en gaan naast elkaar zitten, zonder een woord te zeggen. Want beider gevoelens zijn onbestemd, als iets, dat naar een uitweg zoekt, maar die uitweg niet kan vinden. Hun armen raken elkaar en de warmte van de een gaat op de ander over. Zij kijken elkaar aan en hun ogen verwijden zich en hun blikken laten elkaar niet meer los. Dan raken

hun lichamen elkaar en worden zij ontroerd door het warme van elkaars genegenheid. Zo liggen ze geruime tijd in elkaars armen, tot Sendivar een liefkozing stamelt. Maar Bren hoort het niet; zij verkeert in een droomtoestand. Zij voelt niet meer, hoe haar lichaam begeert en zich opdringt. Straks zal ze zich vaag het kloppen van haar warme bloed herinneren en met verwondering zal ze bemerken, dat Sakwa niet langer knaagt aan haar borstbeen en dat haar adem niet meer hijgt.

Tot Wedi fluit liggen zij daar zo, in Sakwa's ban, één verlangen, onlesbaar. Dan staat Bren op en Sendivar volgt. Hij haalt Bojau uit zijn nokking en volgt haar voetsporen. Stap voor stap zet hij de zijne in de hare; dan plant hij een blad Bojau in een der sporen en dekt het toe met zand.

Bren kijkt om. „Wat doe je?”

„Niets . . .” zegt hij, en loopt door.

De wegen van de jongens en de meisjes scheiden nu snel: zij moeten immers van geheel verschillende kanten op verschillende tijden het dorp binnenkomen!

Als Bren en Bojok thuis komen, zijn de netten nog droog. „Wat hebben jullie uitgevoerd?” vraagt Néhé scherp.

„Wat bedoel je?” vragen de meisjes, maar ze verschieten van kleur.

„Ik vraag wat jullie uitgevoerd hebben!” bitst Néhé weer. „Vis heb je niet en de netten zijn droog.”

„Wij kwamen Sendivar en Wedi tegen en zijn gaan wandelen!” zegt Bojok rond en duidelijk.

„Als je vader dat hoort, slaat hij jullie de benen kapot, en daar heeft hij groot gelijk in. Als teven zul je je nog verslingeren! Het wordt de hoogste tijd dat jullie trouwen!”

Niemand zegt meer wat; maar er dreigen ongelukken, dat is duidelijk.

Er verlopen echter vele dagen van schijnbaar ongestoorde dorpsrust. Taja is zeker van zijn afspraak met de oude Biska: als de vrouw van Sendivar is gearriveerd, zal Bren

haar intrede in zijn huis doen en zal hij haar als vrouw nemen.

Sendivar van zijn kant stuurt pinang op pinang naar Bren en krijgt pinang op pinang terug. Zo volledig zijn ze in Sakwa's betovering, dat zelfs de gedachte aan het dreigende huwelijk van Bren met Taja geen ogenblik hun vreugde kan storen. Elke tweede of derde dag gelukt het de meisjes het ouderlijk huis te ontsnappen. Geheel en al zijn zij nu van elkaar, Sendivar en Bren, en hun jonge vurige lichamen begeren niet anders dan samen te zijn. Wedi en Bojok hebben elkaar onder Oek ook gevonden, speels nog, zoals de jeugd dat doet, bij wie het verlangen nog niet is geboren. Ongemerkt brengen zij uren aan het beekje door, zonder dat het door de spiedende ogen van het dorp en hun eigen ouders wordt opgemerkt.

Voor Sarjora echter verlopen deze dagen minder rustig. Kofiar en Sektar zijn onmiddellijk na Karan's onheilspellende berichten naar de door hem gemelde plaats gestuurd. Zij komen na een week met nog ongunstigere berichten terug: wéér nieuwe sporen, nóg verder op het terrein van Etik. Dit bezorgt Sarjora zware zorgen. Het is duidelijk, dat de bandjir los zal breken, en dan: wee, Etik! Telkens weer roept hij Biska en Taja en beraadslaagt met deze beide oude getrouwen over de toestand. Maar Biska is geen groot krijgsman en Taja teemt over niets anders dan zijn huwelijk, dat hij, zodra Iribiei zal zijn gekomen en aan Sendivar uitgehuwelijkt, met een groot feest wil inwijden.

Tegen dit feest heeft Sarjora geen enkel bezwaar, maar dat gezeur over die vrouwen verveelt hem deerlijk, nu er zo veel belangrijker zaken in het geding zijn. Maar hij zegt niets: de tijd is nu niet rijp voor onenigheid. Het wachten is op de mannen van Daktar. Daarin ligt de enige redding.

Twee dagen later vertrekken ditmaal Karan en Waren naar de Waresrivier, de grens van het vijandelijk gebied.

Sterk en lenig als zij zijn, bereiken ze de scheidingsrivier na twee dagen ononderbroken lopen. Dicht bij de plaats, waar de laatste keer voetsporen aangetroffen zijn, worden ze voorzichtig en luisteren en spieden terdege alvorens verder te gaan. Maar zij horen geen onrustbarende geluiden of tekenen en niets wijst op de aanwezigheid van andere mensen, dus maken zij bivak en jagen en leven, alsof er geen vijand bestaat. Want zij kunnen niet weten, dat de voorposten van Wares slechts terug getrokken zijn om de laatste voorbereidingen voor een grootscheepse aanval met de oorlogshoofden te bespreken en dat Wares na enige tijd zal terugkomen met een aantal mannen, precies twee maal zo groot als dat van de Etiks . . . Intussen werkt het uitblijven van bericht van Karan of Waren geruststellend op de mensen thuis: geen bericht, goed bericht . . .

Zo worden dan ook de mannen van Daktar met feestvreugde begroet, wanneer zij eindelijk, met Maisonda en Derke aan de spits, aan de Nongkef aankomen. Mannen brengen zij, bereid om de strijd tegen de vijand aan te binden, en vrouwen voor de jongelingen, en voor de jolijt, want het zijn vrolijke knapen, deze stammen van de Tor, en de vrouwen doen hierin voor de mannen niet onder, op geen enkel gebied!

Dabasi, zoon van Daktar, is de leider van de groep. Het is een grote, stoere vent met brede, grijnzende mond en wilde ondeugende ogen in zijn hoofd. Hij heeft bakkebaardjes en draagt de haren lang, zoals dat heel vroeger de mode was voor de mannen uit het bos. Hij heeft enige vrienden bij zich van hetzelfde kaliber: mooie, sterke lichamen, goedlachse naturen, en voor niemand bang. Dabasi stevent onmiddellijk op Sarjora af, brengt de groeten van zijn vader over, en de boodschap, dat Iribiei is meegekomen voor Taja's zoon. Sarjora is verheugd over hun komst en over de goede berichten en hij begint weer hoop voor de toekomst te krijgen.

Inmiddels zijn Maisonda en Derke, met Iribiei en een

aantal jongemannen met en zonder echtgenoten, naar de hut van Taja gegaan om Iribiei naar behoren af te leveren. Lachend en gekscherend beklimmen ze het wankel laddertje en stevenen op Taja af. „De groeten van Daktar, Oom Taja,” zegt Tjapoi, een ver familielid van Taja's clan „en hier is Iribiei voor je zoon Sendivar!”

„Mooi, Tjapei, dat heb je goed gedaan; ik ben blij dat dit alles nu goed geregeld is. Komt je vader zelf niet?”

„Nee, hij is te oud. Zijn botten kraken. De laatste maal dat hij naar de kust is gelopen, heeft hij het onderweg afgelegd: meer dood dan levend, en dagen te laat, kwam hij aan. Hij kan werkelijk geen grote tochten meer ondernemen.”

„Nu, dat is ook niet erg, wij zullen het samen wel kunnen vinden. En de belangrijke zaken zullen we toch met Sarjora moeten bespreken!”

Na deze uitwisseling van beleefdheden wendt Tjapoi zich lachend tot Sendivar: „Ik heb haar voor je meegebracht; ze is een vlijtige vrouw en ze kookt de lekkerste papeda van ons dorp. Je vader heeft een goede keus voor je gedaan!”

Iribiei is inmiddels achter de mannen aan het trapje opgeklimmen en schuift nu direct door, naar het vuurtje van Tifer, waar Jabida met de kinderen voortdurend in de weer zijn de varkens en honden steeds van de beste plekjes weg te jagen. Iribiei wordt gevolgd door haar twee vriendinnen, Deba en Trokwe, beiden eerst wat verlegen, maar goedlachs. Deba is getrouwd met Tjapoi en Trokwe met Taïdi, Tjapoi's boezemvriend, allebei nog maar sinds kort en beiden nog kinderloos.

Het gesprek, aanvankelijk wat gereserveerd, neemt al spoedig een vrolijke wending. Het gaat over de tocht, over de vissen die ze gevangen hebben, waarbij een der jongens in het water is gevallen en over het zwijn dat ze geschoten hebben, en dat, vlak voor het de laatste adem uitblies nog net zijn slagtang in de bil van Tew had geboord. Waarbij Tjapoi, die bijgeschoven is, Tew's vreselijk geschreeuw imiteert, waarover iedereen verschrikke-

lijk hard moet lachen. En zo begint de feeststemming er al aardig in te komen.

Nu de jongeren allen zo gezellig om het vuur zitten, ziet Taja zijn tijd gekomen. Hij schuift naar de uitgang en gaat recht op het huis van Biska af. Biska is thuis, nog alleen, want de gasten zijn allen nog bij de stamhoofden en hebben zich nog niet over de andere huizen verspreid. Taja stapt naar boven: „Zij is er, de vrouw van Sendivar...!”

„Wah...,” zegt Biska; „heb je weer geluk gehad. Wat zullen we doen? Nu maar?”

„Ja,” zegt Taja, „zeg het haar nu en breng haar straks, dan kunnen we vanavond een varken eten...”

Néhé, Bren en Bojok volgen verbaasd het geheimzinnige gesprek. Biska wordt verlegen, kucht, en zegt: „Nou moeten jullie eens luisteren: Sarjora en ik zijn overeengekomen, dat het in het belang van de stam is, dat Bren met Taja trouwt. Taja gaat nu naar huis. Wij zullen Bren's nokking klaar maken en haar straks naar Taja brengen, dan kunnen we vanavond het feest al beginnen. Taja wil een groot feest geven, omdat er nu tegelijk twee jonge vrouwen in zijn familie zijn gekomen.”

„Ja,” voegt Taja er, met een domme grijns aan toe, „we gaan een groot feest maken en we zullen vanavond beginnen te dansen en ik zal zoveel varkens slachten, dat we misselijk worden van het eten ervan!”

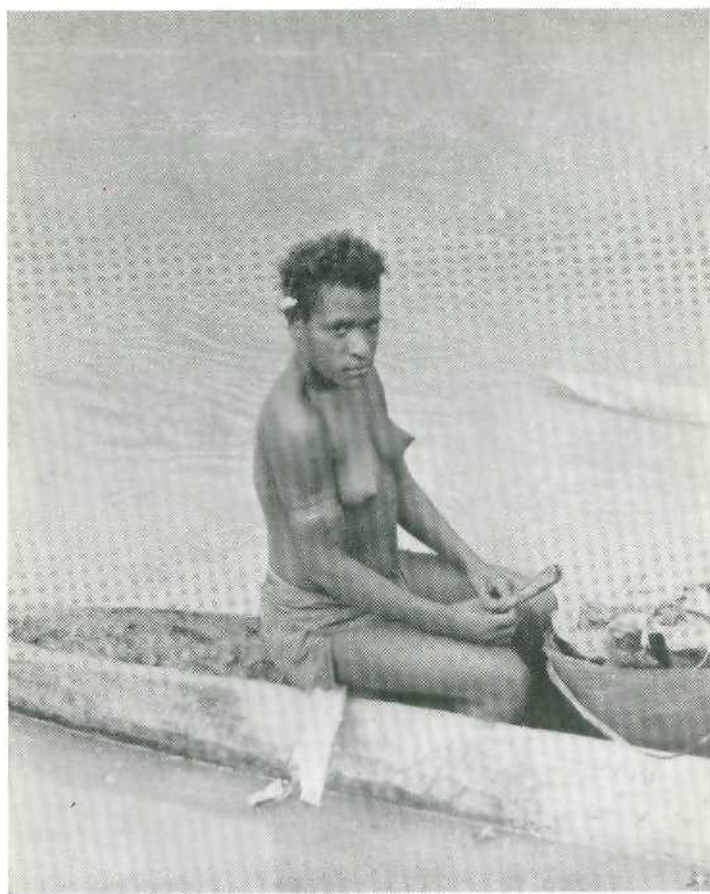
Het is stil na deze toespraken. Het is dan ook een pijnlijke zaak. Néhé, volkomen vrouwelijk van intuïtie en intrigebest, zegt: „Nou, je hoort het toch; wat zeg je nu?”

Ze richt het woord rechtstreeks tot Bren. Maar Bren zegt niets en kijkt voor zich. Bojok kijkt naar buiten en ziet Wedi lopen. „Daar loopt Wedi,” zegt ze, „waar gaat die naar toe?” Ze behoeft niet lang te raden, want Wedi komt regelrecht op hun huis af en zegt tegen Biska: „Vader vraagt, of je bij hem komt en Taja ook. Dabasi is er en wil praten.”

„We komen,” antwoordt Biska; „we komen zo, wacht

Mamma voert de honden

Wésan

maar even. En weer tot Bren: „Nou, zeg eens wat? In plaats dat je blij bent eindelijk een man te krijgen, zit je stom voor je uit te staren!”

Bren weet niet goed wat te zeggen. Zij walgt van die oude vent, maar wat kan ze doen? Tegenstribbelen zou de grootste ellende geven. En in hetzelfde huis te wonen met Sendivar heeft toch ook zijn voordelen . . . Waarom zou ze het niet van die kant bezien? Daarom zegt ze: „Ik zal wel meegaan.” Dan keert ze zich om en steekt ostentatief een sigaar op, de rook in zware pluimen de lucht inblazend.

Beleefd is ze niet, maar het antwoord is ook weer niet geheel onbevredigend. Er komen wel eens gevallen van veel meer weerstand voor. Een huwelijk met zo'n oude man is nooit een eenvoudige zaak. Daarom neemt Biska maar genoegen met dit antwoord: „Goed, dan kom ik je straks halen om te verhuizen. Zeg ze allemaal maar vast goeden-dag!” Met deze woorden verdwijnt hij met Taja langs het trapje.

Sendivar is met de jongeren bij het vuur blijven zitten. Zo nu en dan kijkt hij eens naar zijn vrouw en Iribiei waagt zo nu en dan een blik in zijn richting. Eenmaal treffen die twee blikken elkaar. Het valt niet ongunstig uit. Iribiei is een iets oudere maar nog aardige vrouw. Ze draagt een mooie hondentanden-halsketting, bewijs van nog bestaande ijdelheid en ze heeft een brede, immer lachende mond. Dat is het enige wat Sendivar ziet en wat hem interesseert. Zij zal zijn papeda koken en hij zal met haar aan het vuur moeten zitten, dus wat aardigheid en wat leuk praten is hoofdzaak. Voor de rest denkt hij er geen moment aan haar ook maar met een vinger aan te raken; dat staat volkomen los van het huwelijk.

Maar Iribiei voelt dit anders. Zij is reeds geruime tijd weduwe, maar nog jong van lijf en zinnen. Zij verlangt naar een man, zoals alle jonge vrouwen in die streken dat doen. Zij verlangt niet alleen, zij eist een warm huwelijksleven en daarom valt het haar al dadelijk op, dat haar man slechts terloops en weinig belangstellend naar haar

kijkt; dat is ze anders gewend van jonge kerels! Maar aangezien ze nog geen idee heeft van de verhoudingen in haar nieuwe dorp, maakt ze zich er nog maar geen zorgen over; dat zal heus wel in orde komen.

Niet lang daarna komt Taja thuis. „Luister, straks brengt Biska zijn dochter, die hij mij tot vrouw zal geven. Vanavond beginnen we met een feest, dat we enige dagen zullen laten duren. Kook de papeda en rooster de schenkels!”

Dit zijn feiten als woudreuzen; aan protest, in welke vorm ook valt niet te denken. Sendivar, die deze ontwikkeling al voorzien heeft, beheerst zich volkomen. Wat kan het hem tenslotte schelen, met wie hij getrouwd is? Hoofdzaak is, dat Bren in zijn betovering blijft: en dat ze nu onder hetzelfde dak komt te wonen, is eigenlijk erg gunstig. Dus kijkt hij rustig voor zich en doet of het hem niet aangaat. Dit ziet Taja wel, maar hij begrijpt niet wat de oorzaak is van deze ommekeer. En dit kan hij ook niet begrijpen, want hij is er onkundig van, dat zijn aanstaande vrouw en zijn zoon allang bezit van elkaar hebben genomen, in Sakwa's ban, en dat geen macht ter wereld hen zal kunnen scheiden . . .

VII. HET HUWELIJSFEEST

Dan horen ze water spetteren en plassen in de rivier, en daar komt het hele gezelschap van de overkant al aan: Sarjora, krakend en steunend voorop, dan Biska met Dabasi, dan Néhé met Bren en een reeks mannen, vrouwen en kinderen, de laatsten huppelend en spelend en gooiend naar de varkens, die ook van de partij willen zijn, en naar de keffende honden, die een lekker hapje in het vooruitzicht menen te hebben.

Hun komst verhoogt de stemming nog; er zijn gasten, er zijn twee huwelijken, en er is te eten: kunnen de omstandigheden voor een feest beter zijn? De grappen en grollen vliegen over en weer. Maar het is een zo geïmproviseerd

geheel, dat men nog niet eens goed begonnen is om het maal te bereiden. Taja, die zich in het middelpunt van de belangstelling voelt, verheft daarom zijn stem: „Vrouwen, schiet op! De magen jeuken al. Roer de papeda en rooster de bouten!”

De nieuw aangekomenen beklimmen het trapje en schuiven naar de voor hen bestemde plaatsen: de mannen rond de hoofdvuren, de vrouwen meer achteraf. Sendivar ziet Bren komen en zij kijkt naar hem. Hun blikken ontmoeten elkaar en zij weten: zij verlangen maar naar één ding: een te zijn. Voor hen bestaat geen ander feest dan dat ene.

Er wordt genoegelijk gepraat en gelachen en gejoeld; nergens ter wereld is het zo genoegelijk als om het vuur van deze stammen, wanneer geen geesten of andere lastposten de stemming bederven. Het is een open en ongecompliceerd plezier, door geen verstandelijke overwegingen geremd. De ceremoniën zijn van de allerprimitiefste aard en de gebruiken zijn afgestemd op de primaire wensen en verlangens, zonder dat er een ogenblik aan principes van andere soort dan die van het onmiddellijke genoegen en nut wordt gedacht.

Er is intussen een zeker verschil van mening: de ouden willen er een stamfeest van maken. Dat wil zeggen, dat er door mannen en vrouwen volgens enkele vaste regels gezongen en gedanst en op de tifa's, de kleine keteltrommen, geslagen zal worden. Maar de jongeren, die in lange tijd geen extra'tje hebben gehad, willen Wambo dansen, dat is dus het specifiek mannelijke genoegen. En deze groep vindt versterking in de gehele delegatie van de Tor, die uitsluitend uit jonge kerels bestaat, die nu eenmaal thuis niet anders doen dan Wambo dansen. Dit is geen verschil van mening, waarover gedebatteerd wordt, o neen: er wordt geneuried door de ouderen en er wordt geneuried door de jongeren. De ouderen zetten een stamlied in, van het leven en de dood, de geboorte en het huwelijk. Zij zingen nog wat gedempt, rustig, zoals oudere mensen be-

taamt. Doch de jonge kerels hokken samen in de andere hoek en zetten Wambo in, het hoge, schelle gezang, dat het geluid van de kangeroe imiteert, een gezang dat op de duur op alle mannen overslaat en dat de gehele mannelijke helft van de stam in één trance brengt, onverschillig wat de persoonlijke gevoelens in gewone omstandigheden mogen zijn.

De vrouwen zijn nog druk in de weer met koken. De vuren laaien hoog op en de kookstenen worden gloeiend. Grote kuipen water worden aangesleept door de jonge meisjes en als het water met de hete stenen aan de kook is gebracht, wordt het sagomeel er zorgvuldig doorheen geroerd. De schenkels en ribstukken eisen minder zorg; die liggen tussen de brandende stukken hout en hoe zwarter ze worden, hoe lekkerder ze zijn.

Als het eten gereed is, komen de vrouwen binnen met de wasemende kommen papeda; de opgeschoten jeugd komt met de gevierendeelde varkens aan. Met ferme kletsen zetten de vrouwen de kommen in de kring en allen grijpen meteen naar de bamboe-vorken; en daar draaien ze al dikke slierten van de glazige, stijfselachtige substantie en slurpen dit naar binnen. Dan nemen ze een stuk vlees uit een andere pot en trekken als verscheurende dieren grote hompen met tanden en handen van de botten en smakken van genoeg. Ja, het zal een groot feest worden! Sarjora, Taja en Dabasi zitten bij elkaar en bespreken onderwijl de hogere politiek. Maar de anderen trekken zich daar niets van aan en doen alsof ze nooit van Wares gehoord hebben. Nauwelijks is het eerste brok vlees verorberd, of daar hoort men alweer het gekrijs van Sakwa uit de achterste hoek, waar Sendivar, Wedi, Tjapoi en Taïdi bijeen zitten. Gnuivend kijken ze elkaar aan, en dan weer naar het vuur waar de hoofden zitten, en ze lachen elkaar toe: „Laat ze maar kletsen, straks doen ze toch meel”

Zoals de mannen bijeen zijn geschoven, zo hebben ook de vrouwen elkaar gevonden. Al van het eerste begin hebben de dochters van Biska en de gasten Iribiei, Deba en

Trokwe zich tot elkaar aangetrokken gevoeld. Ze roeren nu samen de papeda en lachen en schertsen, alsof zij elkaar al jaren kennen. Zij vormen een eigen klasse, een eigen generatie; zij worden, zoals ze straks door de jongens zullen horen zingen, „een van hart”.

Taja heeft het druk, met zichzelf in ijdele opwindning, en met zijn gasten, die hem, beurtelings in ernst en in luim, tot het middelpunt van hun conversatie maken. Zo komt het, dat hij een ogenblik zijn aandacht niet bij zijn jonge vrouw heeft, en voor hij weet wat er precies gebeurd is, zit de kring van Bren en haar vriendinnen naast die van de jongens, waaronder Sendivar en Wedi. Argwanend priemt zijn blik het donker in; hij ziet, hoe goed Bren en Iribiei het samen kunnen vinden en hoe ze zo zijn gaan zitten, dat Sendivar hen goed kan zien.

Taja is jaloers; maar er is op dit moment geen mogelijkheid om iets aan de situatie te veranderen. Hij voelt, dat het niet in orde is, dat er gelachen en gepraat wordt over dingen, waarover ze tegen hem, de nieuwe echtgenoot, met geen woord zal reppen. Doch dan neemt het gesprek met zijn kringgenoten hem weer volledig in beslag, want er wordt gesproken over de wenselijkheid van een nauwere band tussen Etik en de stammen van de Tor. De maaltijd is al een tijd lang aan de gang en de meesten zitten amechtig aan een grote sigaar te trekken. In de achterste hoek wordt Wambo gezongen, niet meer zachtjes, zoals in het begin, maar luid op, alsof er geen tegenkanting van de ouderen te duchten valt. Ineens ziet Taja hoe zijn zoon een stuk koud en vast geworden papeda tussen de hoofden van de jongelui door, Bren precies op het voorhoofd mikt. Papeda eten, door man en vrouw tezamen, is een symbool: het betekent zoveel als de huwelijksbelofte. Sendivar's openlijk zinspelen op overspel maakt hem ziedend, maar Taja beheerst zich nog. Dan heffen de jongelui een Wambolied aan en hoewel de woorden niet hardop gezongen worden, omdat de vrouwen erbij tegenwoordig zijn, herkent hij uit de melodie het „fateré-ise” en ziet hij hoe de jongens hun papeda-

vorken uit hun kroeshaar trekken en die naar de meisjes uitsteken; want fateré-ise betekent papedavork en aan wie men zijn papedavork laat zien, aan diegene heeft men voor dat ogenblik zijn hart verpand . . .

Nu kan Taja zich niet langer beheersen. Trillend van woede schiet hij overeind en stevent, struikelend over vele tussenzittenden, op de kring van de meisjes af. Voor iemand begrijpt wat er aan de hand is, grijpt hij Bren bij de haren en sleurt haar mee, terug naar zijn eigen vuur, waar ze blijft liggen, huilend en gilend van woede en verlegenheid.

„Wat doe je, wat is er aan de hand?” vraagt Bren's vader. „Die jonge kerels zingen fateré-ise,” brengt Taja met moeite uit. „Dat moet maar eens uit zijn, dat Wambo-gedoe; straks gebeuren er weer ongelukken!”

„Stomme meid,” snauwt Biska nu ook; „scheid uit met dat gedonderjaag! Je weet dat het van de duivel is, straks slaan ze elkaar weer halfdood om de een of andere vrouw!”

Bren zit beschaamd achter Taja. Taja schuift op, grijpt haar bij de arm en rukt haar naast zich. „Hier is je plaats, begrepen!” snauwt hij, zo luid briesend, dat iedereen even stil is. Bren kijkt niet rechts of links. Ze laat het hoofd hangen. In haar binnenste vonkt een sprankje verzet, doch ze ziet het volkomen hopeloze daarvan in en berust met een diepe zucht: „Wat doet het er alles toe — ik blijf toch van hem, die mij al heeft . . .”

De jongelui zijn weer spoedig over de schrik heen. Hieruit blijkt, hoe gering de macht der ouden geworden is: ze zijn hun overwicht kwijt. Ze gaan nog wel hevig te keer, als het niet anders kan, doch de oorspronkelijke toestand, het klakkeloos aanvaarden van wat de ouden zeggen en voorschrijven, daarvan is in deze stam geen sprake meer, daarvoor zijn er teveel oudere mensen gevallen in de strijd tegen Wares en daarvoor is hun invloed te gering geworden. Zo galmt het Wambo-gezag enige tijd later weer door de ruimte, onvervaard en onverbloemd. En nog even later staan de jongens op en zeggen: „Wij gaan

naar buiten, wij gaan Wambo zingen; wie gaat er mee!" Velen staan op en volgen hen. Alleen de ouden blijven achter en zetten de gesprekken aan het vuur voort. Zij waken over de vrouwen en meisjes: want wanneer de vrouwen het gezang verstaan, kunnen zij op slag betoverd worden en dan zullen ze de man volgen, die hun naam heeft gezongen. Hoe meer jongeren er naar buiten gaan, hoe scherper de blikken der oude mensen langs de rijen der vrouwen speuren. Bren ligt naast Taja en doet alsof ze slaapt; er is toch geen ontkomen aan die oude vent naast haar. Maar ook de andere vrouwen zijn schaakmat gezet: ze lachen en gichelen nog wat onder elkaar, doch ook hun rest niet anders dan maar te gaan liggen slapen. Buiten staan de jongens aan de rand van de rivier: als de sakwa in de maneschijn, met de armen opgeheven naar het oerwoud uitgestrekt, dat daar als een ondoordringbare wand schijnt op te tornen, springen ze, in de knieën buigend of hurkend, gillend en schreeuwend, precies als de kangeroe in vreugde of nood.

Zo sterk is de massa-suggestieve werking van deze zang en dans, dat de groep als een gesloten eenheid in een trance-toestand komt te verkeren, waarin zij zich als bezeten voelt door de geest van Sakwa. Dan noemt ieder voor zich de naam van het door hem uitverkoren meisje of de vrouw en ieder hoort, in zijn extase, slechts de naam die hijzelf uitbrengt. Zo gillen ze:

„Laat je hiel glijden tot je me vindt,
Jij eerst, dan kom ik je na, het bos in;
Aan de overkant zal ik je wachten,
Je sporen zijn als de mijne,
Wij behoren elkaar . . .”

Ter afwisseling treedt één der Tor-jongens als voorzanger op en zingt tot algemene hilariteit:

„Hij heeft zijn hoed al op,
Hij wil er achteraan;
Meisje, pas op je spiegeltje,
Meisje, waarom knoop je je nokking toch dicht . . .”

En nog veel meer dubbelzinnigheden, die alle van stam

tot stam verschillen en toch alle in Wambo-verband door iedereen, in de sexueel symbolische betekenis, onmiddellijk begrepen en met gejuich begroet worden.

Buiten dansen de mannen, binnen slapen of luisteren de meisjes en vrouwen. Zelfs de oude kerels, die de vrouwen moeten bewaken, verkeren in een hevige tweestrijd: ook zij stonden in hun jeugd aan de rivieroever en lieten Sakwa in zich varen om, als beneveld, nachten lang Wambo te dansen en daartussendoor te dromen van de vrouwen, waarvoor zij gezongen hadden. De meesten herinneren zich dat en willen ook nu weer mee doen, willen wéér beneveld worden door de roes van de gedachte aan de verleiding, door de suggestie van de bezetenheid. En telkens sluipt er weer iemand, die het niet langer kan uithouden met een uitvluchtje naar buiten. En als hij na een poosje niet terug is, weten de achtergeblevenen, dat ook hij voor de verleiding gezwicht is. En zo zit er tegen de ochtend nog slechts een enkele oude man te waken over de jonge vrouwen; de rest staat buiten aan de rivier te zingen veelal om andermans vrouwen en hun eigen vrouwen vergetend.

Wanneer de morgenstond komt, keren allen naar hun hutten terug, met glinsterende oogjes geheimzinnig elkaar toelachend, zich gelukkig voelend in gephantaseerd overspel. En in deze gemoedstoestand slapen ze in, om tegen de avond opnieuw Wambo te gaan zingen . . .

VIII. RECHTEN EN PLICHTEN IN HET HUWELIJK

Wanneer Sendivar thuis komt, is alles als de avond tevoren. Bren zit aan het vuur bij Taja en Iribiei ligt aan het vuur achterin de hut, bij de andere vrouwen van de Tor.

Sendivar slurpt zijn papeda op en kromt dan de rug om te gaan slapen. Pas wanneer hij goed in slaap is, zegt Taja tegen zijn jonge vrouw: „Sta op, we gaan het bos in

om hout te halen en groenten te zoeken. Neem je grootste tas: er moet voor vanavond extra gezocht worden!"

Daarna daalt hij het trapje af en wacht op Bren, die treuzelt en nog eens en nog eens naar de grootste tas zoekt. Want Bren heeft een angstig voorgevoel: de oude zal beslist iets anders voor hebben dan alleen maar groente en hout zoeken.

Ze lopen langs de rivier, een heuvel op en door het dal van een uitgedroogd stroompje. Hier ligt een omgevallen woudreus en Taja zegt: „Hak hier je hout en zorg dat je klaar bent, wanneer ik terug kom; ik ga even op jacht." Met een zucht van verlichting ziet Bren hem gaan, tersluiks minachtende blikken op zijn magere oude botten werpend. Nog nooit heeft ze hem goed op durven nemen, want elke blik van haar naar zijn lichaam zou als een uitnodiging worden opgevat. Maar nu hij wegloopt, kan ze hem bekijken en een diepe afschuw maakt zich van haar meester. „Zo'n smerige ouwe vent . . ." zegt ze zacht voor zich uit.

Ze pakt de bijl en begint te hakken en verzamelt droge takken. Dit alles bundelt ze tot een groot pakket, dat ze straks op de rug zal binden. Maar nog voor ze hiermee klaar is, gaan de takken aan de rand van het open plekje uiteen en daar komt Taja alweer terug: onverrichterzake natuurlijk, met niets in de tas. Bren staat met de rug naar hem toe, wanneer hij naderbij komt. Hatelijk en scherp klinkt haar stem: „Vang jij nooit wat. Hoe wil jij dan een huishouden van vlees voorzien?"

Taja voelt de prik terdege, temeer, daar hij zich iets heel anders heeft voorgesteld. Tijdens zijn wandeling door het bos heeft hij nagedacht en is tot de conclusie gekomen, dat hij gek is als hij Bren niet zo snel mogelijk tot de zijne maakt: anders zou ze hem zeker ontglippen, het aantal jonge mannen is veel te groot . . .

Hij gaat zitten en neemt haar op; de zonnestralen glanzen op het fluwelig bruin van haar huid en haar jonge vormen dansen op de maat van de bijlslagen als in één groot feest van lijn en kleur.

Zij voelt zijn blikken haar lichaam aftasten en keert hem steeds ostentatiever de rug toe. Maar Taja wordt hierdoor steeds meer verlangend; zijn ademhaling wordt sneller, zijn oogjes verwazen en krijgen die waterige uitdrukking, die het kenmerk is van het niet meer vitale.

Dan staat hij op en loopt naar haar toe. Bren hoort hem komen en verstart in haar houding; ze voelt zijn lijjende adem over haar schouderhuid strijken.

„Je bent nu mijn vrouw,” zegt hij hees; „wil je?”

„Nee!” zegt ze beslist en met onverdroten aandacht slaat zij met de stenen bijl op de dorre takken, zodat de splinters Taja om de oren vliegen.

Dan gebeurt er, waarvoor ze bang is geweest: hij scheurt haar schortje in stukken en slaat haar tegen de grond. Ze kreunt van pijn en verzet, doch ze weet dat alles vergeefs is; het is het lot van elke vrouw en het is beter zich erbij neer te leggen. Daarom berust ze, maar in haar hart is afschuw en haat tegen haar echtgenoot.

Beladen met hout en groente keren zij huiswaarts. Haar eerste blik geldt de stookplaats van Sendivar. Doch Sendivar en zijn vrouw zijn uit.

Wanneer Sendivar tegen de middag wakker wordt, ongeveer op het ogenblik dat Taja bij de zamelplaats zijn rechten als echtgenoot opeiste, heeft Iribiei haar man al geruime tijd gade geslagen. Zij is nu al een tijdje in het huis van haar nieuwe echtgenoot, doch nooit heeft deze ook maar de minste aandacht aan haar geschonken. Dit verontrust haar; ze besluit daarom de zaak eens degelijk met hem op te nemen en uit te vissen, wat voor spel hier nu precies gespeeld wordt.

Sendivar kijkt slaperig om zich heen. Iribiei sleept een kom papeda aan en zet die bij hem neer, zodat hij slechts behoefte te grijpen om zijn honger te stillen. Zij kijkt hem onderzoekend aan en tracht een blik van hem op te vangen; doch hij ontwijkt haar ogen systematisch.

Als hij zijn papeda op heeft en zijn vork weer in het haar heeft gestoken, geeft ze hem een blad tabak en zegt: „We

zijn nu getrouwd; waarom gaan wij nooit, zoals de anderen, samen het bos in om hout te halen en groente te zoeken?"

Sendivar schrikt, hoewel hij een dergelijke aanval allang heeft verwacht. Maar hij is, uit angst, over het antwoord nog nooit met zichzelf te rade gegaan. Iets dergelijks moet natuurlijk vroeger of later komen. Hij herstelt zich snel en zegt: „Straks gaan we het bos in, tot nu toe was ik lui.” „Goed,” zegt zij weer; „straks gaan wij hout zoeken!”

Maar Sendivar heeft weinig lust. Zijn gedachten zijn bij een ander en het bos ingaan met zijn eigen vrouw zou consequenties hebben, waarvoor hij voorlopig nog geheel niet in de stemming is. Daarom rolt hij zich uit het tabaksblad een sigaar, steekt deze langzaam en zorgvuldig aan en rookt op zijn dooie gemak.

„Ik ben klaar, we gaan . . .,” zegt Iribiei en kijkt hem aan. Eindelijk kijkt Sendivar terug; hij ziet een warme gloed in haar ogen. Zij tracht echter tevergeefs zijn blik vast te houden, want hij trekt zich weer onmiddellijk terug in zijn beslotenheid en kijkt voor zich uit, peinzend, denkend over de moeilijkheden, die zullen komen.

Nu staat Iribiei op en trekt hem aan de arm: „Waaróm wil jij niet . . .?”

Maar hij staat al op en loopt met pijlen en boog voorop het laddertje af en het bos in. Zij volgt. Ze tracht een gesprek te voeren en vraagt hem naar de weg in dit voor haar vreemde gebied en naar de vogels en hoe het met de wildstand is. Op alles geeft Sendivar antwoord, maar een antwoord, zo vlak, en beperkt tot het allernoodzakelijkste . . .

Totdat ze bij de plaats komen, waar heel kort tevoren Taja zich met zijn vrouw bevond.

Sendivar houdt halt. „Dit is onze zamelplaats; hak zoveel mogelijk hout, ik ga intussen het bos in, jagen . . .” Iribiei neemt de bijl en slaat erop los, met een zekere hartstocht, maar een hartstocht uit ergernis. Haar gedachten zijn bij haar man, die zij wel mag en die zij wil bezitten. Telkens als ze de bijl opheft om hem dreunend op

de stam te laten neerkomen, kijkt ze over haar schouder of ze haar echtgenoot nog niet terug ziet komen. Steeds sneller klopt het bloed in haar aderen, warm, gejaagd bloed. Steeds onrustiger voelt ze zich. Zal hij terugkeren? Zou hij haar niet willen? Wat bezielt deze Etik-man? Waarom is hij zo heel anders dan de jongemannen van haar eigen stam, die nooit aarzelen om een hand te nemen, als er een pink wordt uitgestoken.

Eindelijk hoort ze werkelijk het geluid van opzij buigende takken en treedt haar man uit het oerwoud op de open plek te voorschijn. Op zijn rug hangen drie waaierduiven en een koeskoes.

„Wah...” roept ze lachend, „wah... wat heb jij een geluk gehad!” Ze lacht hem toe en gaat voor hem op de boomstam zitten, terwijl hij de bloederige dieren van zijn rug legt. Zij plukt bladeren en veegt het bloed van zijn rug, en zij veegt overal, ook daar waar het niet strikt nodig is; maar Sendivar doet alsof hij moe is en gaat kreunend en geeuwend languit op de grond liggen.

Iribiei staat nu naast hem; zo kijkt ze op hem neer. Ze wacht tot ze zijn blik ontmoet; dan buigt ze voorover en zegt, hem strak aankijkend: „Als jij mij niet wilt, ga ik morgen met de anderen terug naar huis. Je bent met me getrouwd, dat was toch de afspraak?”

„Ja,” zegt hij, „dat was de afspraak. Maar mijn hart is gekeerd voor Bren...”

Hiermee is zijn grote geheim in enkele simpele woorden aan haar geopenbaard. Het is een grote klap voor Iribiei. Is zij niet hierheen gekomen om te trouwen? Hadden ze haar dan niet geroepen? Heeft ze dan niet al haar vertrouwde dingen opgegeven om een nieuwe man te volgen, van een vreemde stam, en zal het nu blijken dat die man haar niet wil hebben...? Haar gezichtje wordt ernstig, haar ogen krijgen een droeve uitdrukking. Haar lichaam verliest zijn pose en slap laat ze zich naast Sendivar op de grond zakken. Zo heft ze zich, steunend op de ellebogen, naar hem op en zegt: „Doe met die ander, waar je zin in hebt; maar als je mij niet tot je vrouw

maakt, ga ik naar huis; je trouwt me of je trouwt me niet . . .”

Sendivar richt zich nu ook op. Lang denkt hij na, peinzend droomt hij in de verte. Dan schuift ze dichterbij en raakt hem aan. Nu draait hij zijn hoofd naar haar toe en ontmoet voor het eerst bewust haar blik; er ligt een warme gloed in die ogen, een uitdrukking die hij begrijpt. „Je hebt gelijk,” zegt hij hardop; „het is je goed recht . . .” Als de zon achter de heuveltoppen verdwijnt en de vogels hun liederen staken, zijn zij getrouwd.

Langzaam staan ze op. Iribiei pakt een grote bos hout op de rug en Sendivar hijst de jachtbuit aan een stok op de schouder. Zo gaan ze terug naar het dorp en spreken geen woord meer.

Thuis zwiepen ze de vrachten op de vloer.

Taja en Bren zitten bij hun vuur. Sendivar kijkt Bren vluchtig aan en Bren hem. Beiden weten bij intuïtie wat met de ander gebeurd is; en beiden weten, dat zij van elkaar blijven, ondanks alles, en ondanks de oude mensen en hun wetten.

IX. IRIBIEI MOET WAT DOEN . . .

Intussen komt het dorp in beroering. De feeststemming zet weer zachtjes in: er wordt geroepen, gegild, hier en daar neuriet men al Wambo, hier en daar hoort men zeggen: „Wambo zullen wij zingen als het hout, dat langzaam verbrandt, tot de morgenstond!” — Dit wordt door iedereen overgenomen.

Ook door Taja, terwijl hij vrolijk in het vuur pookt. Hij is blij, omdat hij Bren bemachtigd heeft, omdat hij zich nu zeker acht van zijn bezit.

Ook voor Sendivar is er geen enkele reden om niet verheugd te zijn. Dus zingt ook hij mee. Zo schijnt de stemming in Taja's huis goed en de spanning van de laatste dagen wat verminderd.

Na enige tijd komen er gasten opdagen om het bruilofts-

maal van de vorige avonden voort te zetten. In zo'n geval vraagt men niets, maar men komt eenvoudig, zodat de hut al spoedig tjokvol is. De jongens laten er geen gras over groeien en heffen Wambo aan; de ouderen volgen. Wanneer allen hun eten hebben gehad en de grote sigaren weer tussen de lippen hangen, staan de jongeren op en schuiven naar buiten. En weer even later snerpen Wambo's kreten door de duistere stilte van het woud, dat schijnt te luisteren naar een der primitiefste uitingen van de menselijke geest: het Wambo-zingen van de stammen in het binnenland achter de kuststrook van Kaptiau tot Sarmi.

Tegen middernacht is de stam één in Wambo. Snerpend gillend, en steeds weer nieuwe teksten verzinnend, staan de mannen aan de rand van het riviertje, welks water, in het opkomende maanlicht hun silhouetten helder weer spiegelt. De ouderen zitten apart; de jongeren hebben namelijk hun geheimpjes, die de oude mannen beter niet horen. Ook de groep der gasten van de Tor houdt zich iets apart: ze mengen zich gemakkelijk, maar soms moeten ze even pret kunnen maken onder elkaar. Ook zij hebben hun ogen op de Etik-schonen laten vallen.

„Morgen zal ik op Mobia wachten,” zegt Dabasi. „Vanavond nog keek ik haar aan en ze knikte van Ja! Ze is nog jong, en Sarjora heeft niets door!”

„Prachtig,” zegt zijn vriend Taïdi; „als ik kan, loop ik met je mee, bij de ijzerboom, bij dat beekje gaan ze hier vaak vissen; daar moeten we wachten, jij op Mobia en ik op Jabida, het vrouwtje van die ouwe Tifer. Ik keek vanmiddag naar haar, en waarachtig, ze knikte me toe alsof we oude vrienden waren . . .!”

Nu is het de beurt aan deze groep om een tekst in te zetten. De teksten van de Tor zijn wat moderner en geraffineerder dan die van de Nongkef, en daarom gewild; allen luisteren aandachtig:

„Mammie, wie is toch mijn pappie . . .?”
en met een daverend gelach wordt het lied bekrond.

Het wordt zo luidruchtig buiten, dat er schier geen enkele hut meer is, waar de vrouwen werkelijk slapen. Overal luisteren ze met gespitste oren. Elk wil haar naam horen noemen, iedere vrouw heeft hoop door Sakwa bezeten te zullen worden.

In Taja's en Sendivar's hut is Tifer de enige man, die de wacht houdt. Suffend zit hij bij het vuurtje. Bren is naar het andere vuur gekropen, blij verlost te zijn van de nabijheid van de oude kerels. Zij hurkt nu naast Iribiei en Jabida en de kleine meisjes. Als het lawaai nog sterker wordt buiten, gaan ze allen zitten.

De oude Tifer wordt bang: „Wat willen jullie daar!”

„Wij willen niets,” zegt Bren.

„Wij willen wel wat, maar dat gaat je niets aan!” zegt Iribiei, die voor niets en niemand bang is.

Alleen Jabida durft geen onbetamelijke opmerking tegen haar man te maken. Aanstonds zou ze het misschien met een pak slaag met een eind hout moeten bezuren.

Tifer wordt onrustig. „Gaat liggen,” zegt hij, „het is tijd om te slapen.”

„Dat hoor je buiten wel!” zegt Bren weer. „Die slapen dáár ook, geloof je niet, oude?” Het wordt op een aardige toon gezegd, helemaal niet bits of brutaal, maar het is voldoende om de angst van Tifer aanmerkelijk te doen stijgen. Waarom is Taja ook gaan dansen daarbuiten? Waarom laat hij Tifer er alleen voor opdraaien om over de vrouwen te waken; hij heeft er toch het minste mee te maken?

„Ik moet wat doen!” verbreekt Iribiei kordaat de stilte. „Je zult gek worden en je aanstellen als een hondenteef!” kan Tifer er nog hakkelend uitstoten. Maar zijn stem stukt al in zijn keel en slaat bijna over van zenuwen.

„Ik moet wat doen!” zegt Iribiei weer en maakt aanstalten om op te staan.

Bren, Jabida, Deba en Trokwe stikken bijna van het lachen, maar allen houden zich goed.

„Als je wat moet doen, doe je het maar door de vloer!” zegt Tifer, opgelucht door deze vindingrijke zet.

„Smeerpijp,” schettert Iribiei terug, „bij ons doen 1
iets niet!”

Nu vatten Deba en Trokwe ook vlam. „En jij
kijken, ouwe viezerik, als wij wat moeten doen, da
je wel leuk vinden hé!”

Het wordt Tifer nu te machtig en angstig kijkt hij
de deuropening, klaar om bij het minste geringste
buiten te snellen en Taja te halen.

De vrouwen gaan dichter opeen zitten en giechelen en
praten onderdrukt; ze hebben het kennelijk over de
jongens en ze beramen een plannetje om een grap uit te
halen.

Dan zegt Bren: „Ik moet óók wat doen en ik gá het doen
ook!” En ze staat op om naar de deur te lopen.

Tifer springt op, geeft een schreeuw en duwt haar weer
naar haar hoek.

„Gek, gek zijn jullie, behekst door Sakwa! Ik haal
Taja . . .!” en met één sprong is hij buiten en rent weg, in
de richting van de rivier, naar de dansers.

Hij treft het niet: ze zijn juist bij een der meest aan-
grijpende liederen:

„Je wilt me niet,

Als een hond zal ik op de grond gaan slapen . . .”

Allen zijn diep onder de indruk van de weemoed en de
eenzaamheid van de man, die door de vrouw verstoten
wordt. Enkelen lopen op handen en voeten door het zand
te janken als een hond; anderen hurken en schudden mee-
warig het hoofd; weer anderen springen vertwijfeld heen
en weer en huilen alsof ze halfdood geslagen worden.
Taja behoort bij de groep van het stille meeleven. Hij
laat in een melancholieke stemming de gebeurtenissen
van de laatste dagen de revue passeren: de ruzie met zijn
zoon, het binnenkomen van Bren en haar overmeeste-
ring. Bedroefd is hij, en toch verheugd: het einde is goed
en Bren ligt thuis rustig te slapen.

Ruw wordt hij dan ook gestoord, als Tifer hem uit zijn
dromen haalt en hem, aan zijn schouders rukkend, toe-
roept: „Taja, Taja, kom, ze worden gek, onze vrouwen!”

Kom toch, ze zijn bezeten . . .!"

Taja zit in één schok overeind, springt in dezelfde beweging overeind en rent naar huis, struikelend, vallend en weer opstaand.

Sendivar ziet het tafreel aan en denkt er het zijne van. Hij schrikt dan ook helemaal niet, als hij uit het donkere dorp een ogenblik later een vreselijk tumult hoort: een struikelende, gillende Bren, met daarachter een in het wilde weg met een stok zwaaiende Taja, en daarachter weer de andere vrouwen en een paar kinderen.

Bren hoeft niet te zoeken: als door instinct gedreven vlucht ze naar Sendivar, de als dronken zwaaiende en ranselende Taja achter haar aan. Vlak voor Sendivar struikelt ze en valt met een plof tegen hem aan. Taja rent door en laat het hout striemend op haar neerkomen. Dit wordt Sendivar toch te machtig. Wel is de Papoea heel wat gewend op het punt van familieruzies, maar dat Taja nu Bren als een hond afranselt, dat gaat te ver. Hij springt tussen Bren en zijn vader en vangt de slagen van de dolle Taja op, op zijn hoofd en schouders. Taja bemerkt het niet eens meer en rost in zijn jaloerse woede door, totdat hij zijn zoon een harde slag op het hoofd geeft. De hoofdhuid slijt en uit de wonde spuit bloed, rood bloed. Ieder, zelfs een klein kind, begrijpt, dat dit een gevaarlijke zaak moet worden. Velen roepen Taja toe op te houden; Sendivar beheerst zich tot het uiterste en doet niets. Hij incasseert de slagenregen alsof hij een pantser van boombast om zich heeft. Eindelijk pakken de anderen Taja vast. Ze slepen hem een eindje van het vuur weg en nemen hem het hout af en brengen hem met behulp van koud rivierwater weer tot rust.

„Behekst is ze door Sendivar,” brengt hij er hijgend uit. „Behekst heeft hij haar, gestolen van mij, maar ik zal hem leren!”

„Stil toch,” zeggen de omstanders. „Maak je niet belachelijk; het is niet waar: zij wilde alleen maar naar buiten en toen heb jij haar zelf bang gemaakt. Het is je eigen schuld!”

Totaal overstuur zit de oude Taja in het zand. Geen woord kan hij meer uitbrengen. De woorden van de omstanders maken geen indruk op hem. Hij zelf weet het nu en iedereen weet het. Bren is behekst! Nooit meer zal hij haar uit die betovering vrij kunnen maken. Elk ogenblik, dag en nacht, zal zij zijn zoon behoren. Steeds zal zij zich tegen haar man blijven verzetten . . .

Het duurt enige tijd voor allen weer wat van de consternatie bekomen zijn. Het gebeurde is interessant genoeg om even over door te praten! Maar . . . is het de eerste keer, dat Taja zo iets overkomt? Hebben velen het al niet zien aan komen?

Sarjora kijkt ernstig. Moeilijkheden over vrouwen komen voor de stam thans wel heel erg ongelegen. Eendracht moet er zijn, nu het gevaar als het ware ieder ogenblik dreigt. Daarom spreekt hij tot de groep, die zich lachend of medelijdend om Taja heeft geschaard: „Laten we ophouden met vrouwenkwesties. Taja is haar niet kwijt. Morgen kan hij haar leren zich fatsoenlijk te gedragen. Vanavond heeft het geen nut. We gaan verder alsof er niets gebeurd is.”

En zo gebeurt het: er worden opnieuw klompen hars op de smeulende vuren gegooid en na enige tijd is het feest weer als voorheen in volle gang, alsof er geen wanklank is geweest.

„Zij wil me niet,

Als een hond zal ik in het bos gaan slapen . . .”

zingen ze, juichend van pret en leedvermaak; gebogen in de knieën hippen ze in het rond, huilend, jankend en gillend de kangeroe en de hond imiterend.

Voor Taja is de vernedering groot. Als een gebroken man zit hij in het zand tot hij het koud krijgt; dan schuift hij dicht naar het vuur en pas dan durft hij op te kijken. Hij zoekt zijn vrouw en zijn zoon. Maar zij zijn er niet. En opnieuw laait de haat tegen zijn zoon in hem op. Waggelend staat hij op, neemt zijn stuk hout en loopt in de richting van de hut.

Sendivar heeft intussen Bren en de andere vrouwen en

meisjes naar de hut teruggebracht en hun gezegd te gaan slapen. Juist wanneer hij het trapje afdaald verschijnt Taja om de hoek. Deze, het ergste vermoedend, heft zijn knuppel op en doet deze met volle kracht op het hoofd van de niets vermoedende Sendivar neerkomen. Sendivar voelt het warme bloed in straaltjes langs zijn slapen lopen. Maar nu wordt het hem te bar. Hij grijpt de oude bij de keel en dreigt hem te wurgen, zo stevig is zijn greep. Taja geeft een gesmoorde kreet... Dan voelt hij een doffe slag in zijn gezicht en verliest het bewustzijn. Sendivar pakt hem op en draagt hem de hut binnen. Als een uitgeknepen citroen gooit hij Taja bij zijn vuurplaats neer. Dan keert hij zich om en voegt zich bij de dansers, die van dit laatste incident niets hebben gemerkt. Tot de morgenstond zingt hij Wambo; en tot de morgenstond liggen de vrouwen in Taja's hut wakker en luisteren.

X. WARES

Dan gebeurt er iets waarop niemand heeft gerekend. Juist wanneer de dansers naar hun huizen willen terugkeren, zien ze in de verte twee gestalten door het water komen aanlopen. Ze lopen hard. Het zijn Karan en Waren. Hoe dichterbij de nederzetting komen, hoe harder ze lopen. Van verre schreeuwen ze: „Ze komen, Wares, Wares!!”

Een ontzettende paniek bevangt de mannen, die nog buiten zijn. Dan zijn Waren en zijn makker vlakbij gekomen; zonder ophouden rennen ze door naar het huis van Sarjora, die net in diepe slaap ligt en met moeite wakker is te krijgen.

„Wares is er, ze zitten ons op de hielen, ze komen straks, we moeten vluchten!” is alles wat Karan kan uitbrengen. Hijgend zitten hij en Waren in Sarjora's hut en proberen te antwoorden op de vele verwarde vragen, die door jong en oud op hen worden afgevuurd.

„Veel . . . veel zijn het er . . . , ze komen straks, vlak achter ons . . . we moeten vluchten . . . !”

„Wares! Wares!” klinkt het nu van hut tot hut. In alle huizen worden ijlings de slapenden wakker gepord. Ook Taja komt kreunend tengevolge van zijn gekneusde ledematen overeind: „Wat . . . ? Wares . . . ? Wie zegt dat?”

Ineens zijn allen op de been. De vrouwen pakken haar tassen met sago en vlees en de mannen trekken hun pijlen en bogen van de hanebalken en springen naar buiten. Maar het is al te laat.

Juist schreeuwt Sarjora nog: „Naar de Tor!!!” of daar barst een geweldig kriegsgehuil uit het bos los en de eerste pijlen vliegen al door het dorp. Zo'n eerste salvo is bedoeld om de sterkte van het dorp te peilen: wordt er terug geschoten, dan is het oppassen voor de aanvallers; gaan daarentegen ineens op de vlucht, dan is het: doorstoten tot midden in het dorp en roven en doden wat er maar te roven en te doden valt.

Het dorp heeft maar een uitgang, die naar de Tor leidt; deze moet worden vrijgehouden, het koste wat het kost. Deze uitgang ligt in Taja's dorpsheft. Sarjora en zijn mensen moeten hier dus langs om zich in veiligheid te brengen. Maar juist uit deze richting valt de vijand aan en juist hier suizen de eerste pijlen. De jongemannen vormen daar het centrum van de verdediging en stellen zich op achter bomen en hutten om de aanvallers te kunnen beschieten, terwijl de vrouwen de tassen op de rug gooien en met kinderen en honden langs een omweg de vlucht nemen, in de richting van de Tor. Uit Sarjora's dorpsheft komt een hele troep vluchtenden, huilende vrouwen, schreeuwende kinderen en keffende honden.

Ook Néhé en de kinderen komen al door het water aanzetten, evenals Bomia en de rest van het gezin. Wedi blijft achter om de aftocht te dekken. En Bojok zal geen stap van zijn zijde wijken: in zulke omstandigheden is de trouw van deze vrouwen ongeëvenaard.

Pas als allen weg zijn, volgen Wedi en Bojok. Maar juist

dan breekt de vijand door, de bocht van de rivier afsnijpend. Met vier man verschijnen ze brullend uit het bos. Wedi duwt Bojok vooruit en wil zijn bijl zwaaien om de dichtstbijzijnde aanvaller te vellen. Maar zij zijn vlugger. Voordat Wedi nog iets kan doen, heeft hij een pijl in de rug en valt rochelend voorover op de grond, terwijl het bloed uit zijn mond vloeit. De andere kerels bespringen Bojok, slaan haar met hun knuppels beurs en slepen haar, terwijl zij zich gillend en bijtend verweert, het bos in.

Duwend en schreeuwend bereiken Sarjora's mensen het midden van de rivier. Gesis... gefluit... een tweede regen pijlen daalt op hen neer. Velen worden getroffen en velen vallen om niet weer op te staan. Niemand let erop, wie er valt: ieder haast zich struikelend en gillend naar de overkant.

De krijgslieden van Wares zijn alweer verder doorgedrongen; het regent pijlen op het strategisch belangrijkste punt: de uitgang naar de Tor. De verdedigers van dit punt staan voor een schier onmogelijke taak: de vijand is overmachtig en hun krijgslid, de omsingelingstactiek, is dit keer maar al te goed gelukt.

Wanneer de gillende menigte vluchtelingen voorbij is, kijkt Sendivar nog even achterom. De rivier ziet rood van het bloed. Minstens een tiental lijken haken achter stenen en boomwortels; de hoofden hangen naar beneden; ze zijn onherkenbaar.

Dan duikt Sendivar omlaag, overtuigt zich dat er niemand meer in zijn huis is achter gebleven en vlucht het pad naar de Tor op. Hier stuit hij op de lijken van Tifer en Jabida en een kind, doch welk kan hij niet zo vlug onderscheiden. Ze liggen dwars over het pad en velen zijn reeds over hen gestruikeld; ze zijn vertrappt.

Bren is ontkomen, weet hij. Er is geen spoor van angst in hem, hoewel er, bovenstrooms, nog steeds gierende angstkreten opstijgen van geroofde vrouwen en kinderen.

Zij, die kans gezien hebben aan de klauwen van de vijand te ontsnappen, lopen in panische angst door. In zulke omstandigheden bestaat er geen vermoeidheid; voort, voort... dat is de enige geldende wet. Zij lopen ook in het donker door, met harsfakkels voorop, waarvoor zij de copal van de bomen slaan. Want de streek hier is rijk aan agathis-soorten.

Sendivar blijft achteraan lopen, tot de tanden gewapend, steeds waakzaam. Pas de volgende morgen kan men zich in veiligheid rekenen: de vijand kent de weg hier niet meer; bovendien zijn er in de Boe, de grote zijrivier van de Tor, slechts twee doorwaadbare plekken; vreemdelingen, die deze plekken niet kennen, moeten vlotten bouwen om aan de overkant te komen; en dat kost tijd.

Op de Zuidelijke oever van de Boe wordt de volgende ochtend halt gemaakt. De overgeblevenen van de stam verzamelen zich.

Taja is er nog, huilend van angst en ellende. Maar Bren is er niet. Nadat dit is vastgesteld, huilt Taja nog harder en klaagt hij nog meer: „Waar is ze? Is ze weer met de honden het bos in, zoals mijn andere vrouwen?”

Het is een erbarmelijk gezicht, dit stukje oerwoudmens. Sarjora is gevallen, met vele anderen; dit is al vanaf het eerste moment, dat de strijd ontbrandde, bekend. Zijn vrouwen zijn weg, dood of geroofd. En over Wedi en Bojok geeft Sendivar bescheid.

Het ziet er treurig uit met de stam. Het hoofd weg, zijn zoon weg; en zijn broer en wettige opvolger een laffe huilebalk, die zelfs bij de kinderen geen spoortje ontzag meer kan opwekken.

Nu fluisteren allen over Sendivar als stamhoofd, maar Sendivar heeft geen zin: hij heeft genoeg van de ruzies met zijn vader en hij wil naar Bren, want dat Bren ontsnapt is, staat voor hem als een paal boven water.

Daarom zegt hij: „Onze stam is te klein geworden. Taja zal met de hoofden van de Tor bespreken of er nog stukken grond voor ons afgestaan kunnen worden. Wij zullen

moeten opgaan in andere stammen; daarna kunnen we misschien met deze andere stammen onze gronden aan de Nongkef op die van Wares terugwinnen. Wij alleen kunnen het niet meer."

En terwijl hij opstapt, zegt hij: „Er zijn jonge mannen genoeg om de vrouwen en kinderen zolang te beschermen. Ik ga vast vooruit, volgt zo snel mogelijk!"

Twee dagen loopt hij alleen door het sombere woud. Dan bereikt hij de eerste Tor-nederzetting. Een dag later is hij bij Daktar, waar Bren en Iribiei hem wachten. Reeds van verre zien ze hem aankomen, want zij zitten samen op de uitkijk. Zij zijn verheugd, als zij hem terugzien en ook Sendivar is verheugd, als hij met de beide meisjes bij Daktar aan het vuur zit.

Ondanks de katastrofe, die hun stam getroffen heeft, zijn zij zo vrij en zonder zorgen als maar mogelijk is. Beurtelings kijken ze elkaar aan; dat Bren en Iribiei tezamen gevlucht zijn betekent, dat ze nu met zijn drieën getrouwd zijn en dat geen ander daar ooit meer tussen zal kunnen komen; want trouw zijn kunnen de vrouwen uit het Bodinse land, maar trouw alleen aan die man, die ze zelf hebben uitgezocht. Maar voor de stamhoofden, die hun macht gebruiken om jonge vrouwen te dwingen de hunne te zijn, is er geen ondeugender en overspeliger vrouw te vinden.

XI. OEK GRIJPT IN

Nog één keer zal Bren een ontmoeting met de oude Taja hebben. Dat is precies een jaar later.

Met medeweten van Daktar zijn Sendivar en zijn beide vrouwen naar de kust verhuisd, naar Araré, waar Iribiei een oom heeft, die hun grond geeft. In één dag tijd heeft Sendivar er een huisje gebouwd, waarin zij hun intrek nemen.

Om de beurt gaan de vrouwen met Sendivar mee op

jacht het bos in, terwijl de andere dan met de dorpsvrouwen gaat vissen. Het leed van het verleden is vergeten, de harmonie van het heden volmaakt, de toekomst baart in geen enkel opzicht zorgen.

Na negen maanden baart Bren haar eerste kind, terwijl Iribiei in blijde verwachting is.

De tijding van de geboorte van Bren's kind wordt door Taja, die onder Daktar's hoede is gebleven, echter met gemengde gevoelens vernomen . . .

Nog één maal brandt de oude haat tegen zijn zoon en diens vrouwen weer op: in zijn, door ouderdom verengd bewustzijn zet zich de gedachte vast, dat dit eerste kind een kind van hem moet zijn. Dagenlang suft hij op deze gedachte door. De gedachte aan de vrouw, die hem ontglipt is en het kind dat het zijne moet zijn, laat hem niet meer los.

Op een goede dag neemt hij zijn pijlen en gaat naar de kust. „Ik ga even naar de kinderen . . .” zegt hij en is verdwenen.

Hij loopt steunend en zijn gewrichten kraken. In elke nederzetting, hoe klein ook, blijft hij overnachten. Overal waar men hem vraagt, wat het doel van zijn tocht is, geeft hij ten antwoord: „Even naar de kust, daar valt nog iets te regelen . . .” Verder geeft hij geen enkele inlichting.

Als hij in Araré aankomt, is Sendivar met Iribiei het bos in. Bren zit met haar kind op de grond onder een hoge ijzerboom. Daar zit ze graag; Oek heeft bij de Etiks altijd een goede roep gehad: wat hem gevraagd wordt, doet hij voor je. Daarom zit zij graag onder Oek te mijmeren met het kind aan de borst. Dagenlang kan zij zo zitten in volmaakt geluk.

Tegen de middag komt Taja, moe, dorstig en hongerig. Maar dat voelt hij niet. In de eerste hut de beste vraagt hij, zelfs zonder goedendag te zeggen, naar het huis van Sendivar.

„Wie ben jij?” vragen de vrouwen, die zich daar bevinden.

„Sendivar's vader,” zegt hij: „waar is zijn huis?”

„Vanwaar kom jij nu?” vragen de vrouwen onverschrokken door.

„Van Dokter, van de Tor!” antwoordt Taja en hij gaat er even bij zitten. Als een der vrouwen hem wat klappermelk geeft, voelt hij zich weer iets opgefrist. Nog halfduizelig staat hij weer op en vervolgt zijn weg, regelrecht naar het huis van zijn zoon.

De deuropening is afgesloten met klapperbladeren. Doodmoe en teleurgesteld kijkt hij rond. Op enige afstand ontwaart hij een vrouw met een kind, onder een hoge ijzerboom. Na wat beter gekeken te hebben, ziet hij dat het zijn eigen vrouw is, met zijn eigen kind . . .

Gejaagd gaat hij er heen. Zijn ogen worden vochtig, zijn lippen beven. Een heel verleden van vrouwenbedrog trekt door zijn verdwaasde brein. Zijn haat tegen zijn zoon, zijn jaloezie ten opzichte van al zijn jonge vrouwen, dat alles vervormt zich nu tot één verblindende wraakwoede.

Dan staat hij voor Bren, die met schrik uit haar gemijmer ontwaakt. Op manslengte-afstand staat hij daar. „Ah . . . wat kom jij doen?” schreeuwt ze dodelijk verschrikt, als het goed tot haar doordringt wat er aan de hand is. Angstig drukt ze haar kind tegen zich aan en schuift achteruit, als zoekt zij in de rug bij Oek bescherming.

„Hondenteef,” bijt Taja haar toe; „hondenteef, ik kom mijn kind halen, dat is van mij, weet jij dat!”

Hij hijgt opgewonden, zijn ogen staan wild, er lopen tranen uit zijn ooghoeken. Dan waait er een briesje door Oek's kruin en valt er een dode tak naar beneden, vlak voor Taja's voeten. Deze grijpt de tak; Bren wijkt meer en meer achteruit en Taja is zichzelf niet meer meester.

„Nou zal je me niet meer ontglippen, hondenmeid! . . .” sist hij met moeite en met opgeheven stok komt hij op haar af.

Bren geeft een gil: „Mijn kind!” In doodsangst pakt ze een handvol zand en smijt Taja dit in het gezicht.

Scherp snijdt het zand Taja in de ogen. Zijn slachtoffer is voor een moment onzichtbaar door de opgewekte tranenvloed. In het wilde weg smijt hij het stuk hout in de richting, waar hij Bren vermoedt. Als een kat in het nauw wijkt zij uit en het hout slaat tegen de stam.

.....Oek helpt zijn mensen.....

Het stuk hout kaatst terug en slaat met grote kracht Taja precies tegen de lsaap. Hij wankelt en valt neer. Nog eenmaal kreunt hij, dan is hij dood . . .

Totaal van streek ziet Bren dit alles gebeuren. Pas wanneer Taja op de grond ligt, durft ze overeind te krabbelen, terwijl zij de kleine angstig tegen zich aan drukt. Maar Taja beweegt niet meer en zal nooit meer bewegen. In Oek's kruin bewegen de takken en bladeren.

Dankbaar kijkt Bren omhoog. „Vanavond zullen we je pinang brengen,” zegt ze fluisterend; „en kalk, en je zult nooit meer iets te kort komen . . .”

Dan gaat ze de hut in en wacht daar tot Sendivar en Iribiei thuiskomen. Wanneer zij binnenkomen, Sendivar met een vogel en Iribiei met een vracht hout op de rug, zegt Bren, laconiek zoals slechts Papoea's in dergelijke omstandigheden kunnen zijn: „Taja is gekomen om ons kind te halen. Oek heeft hem gedood. Hij ligt er nog, bij de boom. Stop hem maar gauw onder de grond . . .”

En met hun drieën brengen zij 's avonds kalk en pinang naar Oek, de vriend der Etiks.

UIT LANG VERVLOGEN TIJDEN
MYTHEN UIT HET SARMISCHE

HET magisch animistisch denken van de stammen, die in het Sarmische land wonen, wordt — zoals ook elders — beheerst door de geesten van planten, bomen, dieren en overledenen. Enkele van hen nemen een belangrijker plaats in; dat zijn de geesten, die passen in het raam der algemene natuursymboliek. Het is tot beter begrip van het volgende wellicht wenselijk hierover in het kort iets te zeggen.

De gevaarlijkste geest is Tjowirarin. Zij leeft in de bamboebossen en wordt door de manneneetster Djamé gebruikt om haar vraatlust te bevredigen. Djamé beheerst het geestelijk leven van de bosmens, vanaf de Mamberamo tot aan de Tor, zoals dit wordt bezongen in de liederenreeks „Djamé” en zoals dit ook in de novelle „Soeangi” tot uiting komt.

Vanaf de rivier de Tor tot aan de grens van het Hollandiase treedt een andere figuur op de voorgrond. Het manneneten door een vrouw is er onbekend. Hier vinden wij het verleiden van de vrouw door Sakwa, de geest van de boomkangeroe Satoeksian. Zoals naar de Mamberamo toe gezongen wordt: „Djamé, Djámé, Moeroekokoja gone” (Djamé at haar vriendje Moeroe op) zo zingt men bij de grens van het Hollandiase: „Geseda gaibam efora kwa” (Wij zullen van Wambo — dat is van de liefde — zingen zoals van de vlam, die het hout verteert). Neergelegd vinden wij dit in de liederenreeks „Wambo” en in de novelle „De laatste der Etiks”.

Tegenover deze beide profane principes staat als tegenstuk het sacrale principe. Dit principe wordt in het gehele gebied belichaamd door de heilige fluit, terwijl de geest, die het vertolkt Awit, de geest van de heilige ijzerboom is. Awit zelf is nimmer door een vrouw aanschouwd, zijn nabijheid is voor haar onmiddellijk dodelijk. De

geest Awit werd door de Sarmiër Koker Wanawar in de ijzerboom ontdekt en naar het sacrale mannenhuis overgebracht, waar hij woont in de middenstijl, die steeds van ijzerhout wordt gemaakt.

Op de eilanden voor de kust ontwikkelde zich een „philosophisch” denken, waarin de geestenkampons en Iboersauw, de hoofdgeest, een belangrijke rol spelen. Culmineren doet dit in het feest, waarin Kowemensjamenjsa de mensen mededeelt, dat hun de onsterfelijkheid nimmer gegeven zal worden. In het huis Fambar leert Sherriman de mensen de taal der vissen en vogels, in het huis Waroef leert Gitoman de jongeren met de geesten omgaan. De scabiek — een instrument met behulp waarvan men met de voorouders kan spreken — en soeangi — de kwaadaardige geest, die bij de mensen ziekte en dood veroorzaakt — spelen hier zowel als elders een grote rol. Zeer belangrijk is tenslotte de in het gehele gebied vereerde geest Fatrau, geboren uit de vrouw Arewibak, echtgenote van Igoe, die door haar dochters Wakambak en Troetroneibak per ongeluk geroosterd werd. Haar gesmolten lichaamsvet bleek een magische invloed op mensen en dieren te hebben, wanneer hun gezicht ermee werd gesmeerd. Slechts door dit middel kan men de taal der dieren leren verstaan en dus een goed jager worden. Toen Wakambak deze magische kracht van het vet had erkend, bouwde zij zelf het eerste jachthuisje. Maar de mannen joegen de vrouwen eruit en eigenden zich het gebruiksrecht van dit vet toe. Dit mythologische vrouwenvet nu is in de praktijk vervangen door slangenvet. Deze mythen zijn alle bezit van een bepaalde familie. Alleen de mannen van deze familie mogen ze vertellen. Want: „wanneer anderen dit zouden doen, worden ze ziek!” De mythen zijn hier dus geen volksbezit in die zin, dat het volk in zijn geheel ze kent.

Wanneer wij thans overgaan tot het vertellen van een aantal mythen, zullen wij beginnen met die, welke handelen over het ontstaan van het land van Nieuw-Guinea en van de mens. Dan volgen de verhalen uit de tijd, dat

de mens nog geen echt mens was, toen de scheiding tussen mens en dier dus nog niet geheel en al volledig was. Daarna komen de mythen van de strijd tussen Djamé en Merne, waaruit Merne als overwinnaar te voorschijn komt en Djamé, de manneneetster, laat pijlen, om vervolgens zijn beschavingsreis langs de kust te beginnen. Onder zijn arm draagt hij een stuk ijzerhout, bestemd voor het bouwen van het eerste sacrale mannenhuis, dat sinds die tijd nimmer meer door een vrouw is betreden. Vanaf de overwinning van Merne tot op heden is alles bij het oude gebleven.

De hier gevolgde rangschikking is gekozen om het geheel voor de lezer overzichtelijk te maken.

HET ONTSTAAN VAN HET EILAND NIEUW-GUINEA

In den beginne was er slechts zee op de plaats, waar nu het „Grote Eiland” ligt.

Korano Marrarena vertelt:

„Wij waren een eiland, er was water tussen ons en de andere landen. Dit water bedekte eerst ons eiland. Maar op een dag begon het te onweren. Er verzamelde zich een zwerm vogels op een plek boven de zee, waar veel drijfhout was samengedreven. Tijdens het onweer ontstond er een kleine branding en uit de golven kwam strand te voorschijn. De vogels streken hierop neer en begonnen te kwetteren van plezier; toen was ons eiland geboren. Het werd groter en groter, doordat er steeds meer zand bloot kwam. Er spoelde nog meer hout aan, en schelpdieren, en ook de vissen kwamen kijken.

ANISEKWA, OERNATUUR

De eerste berg, die ontstond was de Pamenoe, een heuvel een dag afstand landinwaarts van Marrarena.

Hier ontstond de eerste mens. Het was een klein mensje, niet groter dan een onderarm, maar het wonderlijkste was, dat aan deze mens, Anisekwa, alles meteen goed was; het was wel een klein maar een echt mens! De eerste menssen van andere stammen waren allen eerst half mens, half dier. Anisekwa echter had nog meer wonderlijks, hij kon al naar believen groter of kleiner worden. Stak men met een speer in zijn richting of gooide men met steentjes naar hem, dan werd hij uit ergernis of speelsheid groter en ook weer kleiner.

De geest van Anisekwa is er nog; op de heuvel Pamenoe onderging het lichaam echter grote veranderingen: Uit de haren en nagels ontstond alle onkruid; wat er uit het hoofd ontstond, weet men niet meer, maar uit de neus ontstond de groente keho en uit de romp en de armen en benen ontstonden de bomen. Zo werd deze mens de oorsprong van alle bomen en planten.

DE OERMENS VAN SATIDJO

Over het ontstaan der mensen vertelt ons ook de mythe van Korano Marrarena.

Zoals er een oernatuur is, zo is er een oermens. Dit is een houten pop, die in het bezit is van een der leden van de familie Satidjo. Deze pop baarde in één dag twintig mensen, mannen en vrouwen door elkaar. Ook deze pop kan groot worden, speciaal als zij wil baren; is het baren geschied, dan wordt zij weer klein als voorheen. Hoewel Anisekwa nog steeds op de heuvel woont en nooit gezien kan worden, omdat men er niet bij mag en durft komen — niet tengevolge van de afstand of de ontoegankelijkheid, maar omdat de geesten dit niet dulden — leeft de oermens rustig in de kist der Satidjo's.

Nog een bijzonderheid van de oermens van Marrarena is, dat de door haar gebaarden gedeeltelijk wit en gedeeltelijk zwart zijn. Daarom hebben de Marrarenaërs in theorie ook geen bezwaar tegen de blanken. Immers zij kunnen afstammelingen zijn van de witte broeders, die de oermens baarde en het zou wel zeer tegen de gewoonten indruisen om deze jongere broeders, die naar het Westen zijn getrokken, niet te ontvangen.

DE REGENBOOG

Een man en een vrouw woonden met de moeder van de man in een hut in de oude kampong, maar er haperde iets aan de goede verstandhouding tussen de beide vrouwen. Op een dag, toen de man was uitgegaan om te jagen, nam de schoonmoeder haar kans waar en sloeg de jonge vrouw met een bijl dood.

Terugkomend van de jacht vraagt de man naar zijn vrouw. „Die heb ik het hoofd afgehakt,” zegt de jaloeerse schoonmoeder. „Je weet, dat dat niet mag,” stottert de

diep geschokte echtgenoot en hij valt ten prooi aan een zo hevige woede, dat ook hij de bijl pakt en op zijn beurt zijn moeder het hoofd afslaat. Daarop neemt hij zijn tas op, haalt er wat tabak uit — van de inheemse soort van vroeger — en klimt de hemelladder op. Tegen de mensen van de kampong zegt hij: „Ik ga naar boven, wanneer je me daar ziet, is er iemand dood.” En de mensen zien hem langs het firmament lopen, waar hij een gekleurd spoor achterlaat: de regenboog. Zo komt het dat de Marrarnaërs nog altijd bang zijn, wanneer zij de regenboog zien; want dat betekent, dat er iemand overleden is.

* * *

Wanneer wij ervan horen, dat iemand de hemelladder opklimt, denken wij aan een lange tocht naar boven. Maar dit is niet juist. De hemel, dat wil zeggen het firmament, was vroeger veel dichter bij de aarde dan thans. De zon en de maan waren er toen ook nog niet.

Daniel Sauweri, de oudste en enige bewoner van Sarmi bij wiens inwijding in het sacrale huis nog een man werd gedood, schat dat het firmament vroeger ongeveer vijf klapperbomen hoog heeft gehangen. Ideaal was deze toestand bij lange na niet. Het was koud en donker op aarde, immers zon noch maan waren er. De mensen leefden in hollen en gaten in de grond. Vuur kenden zij nog niet, tenminste niet voor huiselijk gebruik. Wel kenden zij het tovervuur, dat gebruikt werd om er magische handelingen mee te verrichten. Zo bezat Rotti een echt tovervuur, dat de oudste Rotti gebruikte om er voorspellingen mee te doen of om er mensen mee te doden.

HET MAGISCHE VUUR VAN DE ROTTI'S

Rotti is een der voorouders van de stam Sawar. Er waren een oudere en een jongere broeder. De oudste Rotti zat onder in een rotsspleet en keek landinwaarts. Nooit mocht hij naar de zee kijken; hij moest het land, bezit van de familie, bewaken. Zijn jongere broer liep vrij rond en bewaakte de weg naar het strand, vanwaar de vreemdelingen komen. Kwam er een vreemdeling bij Rotti, de oude, op bezoek, dan werd hij door de jongere aangediend.

Rotti was gedeeltelijk mens, gedeeltelijk muis. Andere mannen, die tot de oudsten van Sawar behoorden, waren onder andere Senies, die zijn eten ging zoeken als varaan, en Biri en Waijaso, die er des nachts als vis op uit trokken.

Op een dag nu krijgt Rotti bezoek van Merne. Deze wil een sigaar aansteken en buigt over naar het vuur van Rotti. Rotti schrikt en roept: „Blijf er af, het is geheim vuur, als je eraan komt, val je dood.” „Hahal” lacht Merne, „dat bestaat niet,” en steekt eigenwijs zijn sigaar aan. Maar Merne heeft buiten de waard gerekend, want nauwelijks brandt zijn sigaar of hij valt flauw. Rotti, de geheime formules uitsprekend, brengt hem spoedig bij en Merne geeft toe eigenwijs gehandeld te hebben. Dan haalt Merne zijn eigen vuur uit zijn tas en steekt zijn sigaar aan. Maar nu vraagt Rotti hém om vuur en dan is de beurt aan Merne gekomen om nee te zeggen. Rotti dringt echter aan en als Merne het hem eindelijk geeft, valt Rotti flauw, doch wordt spoedig door Merne weer bijgebracht. Zij hebben nu geweldig plezier om het gebeurde en sturen alle mieren en slangen, muizen en vissen erop uit om het nodige te zoeken om een kleine feestmaaltijd te houden.

WAAROM DE HEREMIETKREEFT ONSTERFELIJK IS

Een der oudsten van Sawar, een nakomeling der familie Merne, vertelt het volgende verhaal.

* * *

„Een oude grootvader zit in zijn hut en vraagt zijn beide kleinzootjes water voor hem te gaan halen om de groente te koken. Maar hoe hij ook aandringt en beveelt, zij weigeren. „Haal het zelf,” zegt de oudste; „wij zijn al moe,” verzint de jongste. Op het geroep van de grootvader nu komen een paar garnalen te voorschijn en vragen hem wat er aan de hand is. Als de grootvader zijn zorgen heeft verteld, gaan zij haastig naar de zee om water te halen. Na een paar maal heen en weer lopen is de baai vol.

De oude man is hen zeer dankbaar en roept allen, ook de kleinzootjes en de andere garnalen bij elkaar en zegt tot hen: „Tot nu toe hadden wij mensen het eeuwige leven, wij gingen niet dood. Maar nu is er iets ernstigs gebeurd; mijn kleinzoons zijn ongehoorzaam geweest. En daarom zullen zij aan het eind van hun leven dood gaan. De garnalen hebben mij geholpen, zij moeten voor altijd blijven leven. Wanneer hun lichaam oud is, zullen zij in een ander huis kruipen en verder leven.”

Dit nu zijn de heremiet-kreeftjes, die bij duizenden en duizenden het strand bevolken. En omdat zij nooit dood gaan, zijn er zo véél.

MENSEN EN SLANGEN OPLIKI

Over de oorsprong van de twee oudste families van het eiland Liki, het grootste eiland van de Komamba-groep, die voor de kust ten Westen van Sarmi ligt, en over de scheiding van mensen en dieren, die tot op dat ogenblik nog ongescheiden, met en door elkaar leefden, vertelt ons het volgende verhaal.

* * *

Op het eiland Komamba leefde een weduwe met twee kinderen; de oudste heette Sjerímamoen en de jongste

Megiem. Het waren vlijtige meisjes en zij hielpen hun moeder goed.

Op zekere dag zijn zij met zijn drieën op het strand aan het vissen. Druk bezig als zij zijn de garnaaltjes uit de branding der brekende golven te scheppen, merken zij niet, dat Setan is komen aansluipen, haar moeder heeft weggesleept en haar gedaante heeft aangenomen. Een tijdje speelt Setan de rol van de moeder en vist met de kinderen. Als deze dan ook zegt: „Het is genoeg, wij gaan naar huis,” koesteren de meisjes in het geheel geen argwaan en wandelen welgemoed met zijn drieën naar de kampong terug. Thuis gekomen krijgt Setan honger en zegt: „Kinderen, ik heb honger, maak papeda,” en de kinderen sprokkelen hout, koken het water en roeren de papeda, waarvan Setan zoveel eet, dat hij niet meer kan. Wakker geworden na zijn middagslaapje klaagt hij: „Ik voel me ziek, wrijf mijn been maar eens goed, misschien wordt het dan beter!” Sjerimamoen wrijft het been en tijdens het wrijven merkt zij, dat dit groter en anders is, maar toch begrijpt zij nog niet wat er aan de hand is. Ook Megiem merkt als zij het wrijven van haar zuster overneemt iets raars, maar ook zij begrijpt niet wat er aan de hand is. Het been van Setan wordt echter niet beter, integendeel, de gehele dag door ligt hij te kreunen. Daarom besluit hij naar een ander huis om te zien. „Dit huis is niet goed,” zegt hij, „ik sterf van de pijn, wij gaan verhuizen.” Ook hiervan begrijpen de kinderen niets, maar zij pakken de nokkings, nemen de visnetten, het huisraad en wat hout op haar rug en trekken naar de hut, die Setan hun aanwijst. Als zij het vuur aangemaakt hebben, gaat Setan liggen en slaapt in met het zieke been dicht bij het vuur.

Bij de meisjes neemt de twijfel steeds meer toe tot Sjerimamoen op een dag zegt: „Is dit onze moeder?” En Megiem antwoordt: „Ik weet het niet, maar ik ben bang.” Zij besluiten het huis te verlaten en op de vlucht te gaan. Voetje voor voetje sluipen zij naar de uitgang van de hut om de slapende Setan niet te wekken, dalen het trapje af

om dan zo snel mogelijk in het bos te verdwijnen.

Na enige tijd lopen komen zij aan de hoge boom, die Gaboes heet, en waarvan allen weten dat zij de mensen goed gezind is. De geest Gaboes komt uit het gat van de boom en zegt: „Wat is er?”

„Wij zoeken onze moeder, Setan heeft haar gestolen en wij zijn bang,” antwoordt Sjerímamoen. „Kom dan maar binnen,” zei Gaboes en gaat hen voor, het gat van de boom in. Eenmaal in de boom hebben zij niets meer te vrezen. Gaboes geeft hun papeda en vruchten.

Dan gebeurt er iets, dat hun hart doet verstijven van schrik. Er wordt geklopt! Gaboes gaat naar voren, doet voorzichtig open en zij horen hem zeggen: „Nee Setan, die zijn hier niet.” Dan wordt de opening in de boom weer dichtgestopt en Gaboes keert terug. „Setan kwam jullie zoeken, maar hij is voorbij gegaan.” De beide meisjes slaken een zucht van verlichting en allen kunnen nu gerust gaan slapen.

De volgende morgen gaan de zusjes vroeg op weg, want zij willen haar moeder zoeken. Maar voor zij uit de gastvrije boom vertrekken, nemen zij hartelijk afscheid van Gaboes. Na enige tijd gelopen te hebben, komen zij bij een man, die met een stenen bijl hout aan het hakken is. „Wat is er?” vraagt hij en zij vertellen hun verhaal: „Wij zoeken onze moeder, Setan verslond haar en wij zijn bang.” „Setan is net voorbij gekomen,” fluistert de man en haastig voegt hij er aan toe: „Vlug! Klim gauw in die klapper, dan ziet hij jullie niet, als hij terugkomt!” In een ommezien klauteren de meisjes naar boven en trachten zich tussen de bladeren te verschuilen. Maar zij zijn nog niet klaar of Setan komt al weer aangelopen.

„Ha. . .” roept hij, „daar zijn jullie! Wacht maar! Ik kom al!” En als een slang kruipt hij tegen de stam op. Weer is het een boomgeest, nu die van de klapper, die hen te hulp komt. Snel geeft hij de kinderen klappervruchten in de handen, die zij met kracht naar beneden gooien. „Klets, klets,” spatten ze kapot op het hoofd van Setan; en niet alleen de vruchten zijn kapot maar ook

het hoofd van Setan. Schreeuwend en jammerend valt hij naar beneden en als hij bijna beneden is, raken hem nog een paar pas geplukte vruchten en dan is hij dood. Eerst als de houthakker het lichaam in een put gestopt heeft, durven de zusjes naar beneden te komen; zij bedanken de klapper en de houthakker voor hun hulp en zetten welgemoed het zoeken naar hun moeder voort.

Maar al is Setan nu dood, veel bereikt hebben zij nog niet. Immers de natuur is vol van Setans, goede en kwade. Vandaar dat zij haar moeder niet vinden; zij blijven in de macht van Setan, ook al rot diens lichaam in de kuil.

Na een tijdje te hebben gelopen ontmoeten zij een man, die juist een varken heeft gepijld. „Wat doen jullie hier?” vraagt hij verbaasd. „Wij zoeken onze moeder, wij zijn bang alleen,” zeggen de meisjes. „Kom dan maar binnen, dan kun je mij helpen het varken te slachten.” Zij gaan zijn jachthutje binnen en gezamenlijk gaan zij ijverig aan de slacht. Als het varken bijna aan stukken is gesneden, geeft Sjerimamoen haar jongere zusje opdracht de darmen in zee uit te wassen. Daar Megiem moe en warm is, treuzelt zij een beetje en loopt tot haar hals toe in het koele water, waarna zij langzaam naar de hut teruggaat. Doch daar gekomen wacht haar een grote teleurstelling, want Sjerimamoen en de man zijn beiden verdwenen. Geheel alleen staat Megiem in het grote bos, het huilen staat haar nader dan het lachen. „Sjerimamoen, Sjerimamoen!” roept zij angstig, naar alle kanten speurend, maar Sjerimamoen loopt achter haar man door het bos en komt niet terug.

De gehele dag loopt de arme Megiem zoekend en roepend door het bos. Tegen de avond komt zij bij een grote oude broodboom. Daar rust zij een tijdje en dan besluit zij erin te klimmen, want zij heeft honger en het is heel onwaarschijnlijk, dat zij op een andere manier aan eten zal kunnen komen. Nauwelijks zit zij boven in de boom de vruchten te plukken of de eigenaar Motomia, die dichtbij

aan het werk is en vreemde geluiden hoort, komt toelopen.

„Wie zit er in mijn gomo?” roept hij boos naar boven, als hij Megiem in zijn boom ziet. „Ik, ik heb honger,” roept Megiem angstig en komt zo snel mogelijk naar beneden. Motomia hoort haar verhaal en krijgt medelijden en besluit haar te helpen. „Wacht maar,” zegt hij, „ik zal wel voor je plukken,” en als een slang zo lenig en vlug kruipt hij tegen de steile stam op, plukt de rijpe vruchten, gooit die naar beneden en glijdt zelf weer langs de stam naar de grond. Nauwelijks staat hij daar en even kijkt zij niet, of hij is verdwenen. Overal zoekt zij, doch vinden doet zij hem niet. Wel kronkelt er een slang aan de voet van de boom, een slang waarvan zij griezelt. „Motomial Motomial!” roept zij angstig en luid, en ziet: de slang wordt een man en Motomia staat voor haar. „Waar ben jij geweest,” vraagt ze, nog beduusd. „Trek je daar niets van aan,” is het antwoord, „zo ben ik, maar wees maar niet bang. Ga maar mee met mij, dan zal ik je te eten geven en kun je mijn vrouw worden.”

Na een korte wandeling komen zij in zijn kampong. Hoewel Motomia haar gezegd heeft niet bang te zijn, moet zij zich dwingen om niet te vluchten; overal in het rond op de grond en in de huizen kruipen slangen, grote en kleine, dikke en dunne. „Dat is mijn soort,” zegt Motomia, als hij haar angstig ziet rondkijken, „wees niet bang, zij doen niets.” Een beetje gerustgesteld nu volgt zij hem naar zijn huis. Binnengekomen rolt hij zich op als slang en gaat even liggen slapen. Als zij hem na een tijdje bij zijn naam wakker roept, verandert het slangedier weer in de mens Motomia.

Zo leeft Megiem geruime tijd tevreden. Na enige tijd baart zij een zontje.

Groot geworden gaat hij eens op jacht; hij bouwt volgens de gewoonte der streek een hutje boven in een boom en gaat posten tot de vogels dicht genoeg bij zijn om ze te pijlen. De eerste vogel, die bij hem neerstrijkt, krijgt een juist gemikte pijl in het lichaam, zodat de veren in het

rond stuiven, doch het dier vliegt met pijl en al weg. Dit kost hem de sosoroka en met spoed gaat hij de mooi gesneden pijl zoeken. Hierbij komt hij bij een sagotuín, waar de man van Sjerímamoén met zijn kinderen aan het sago kloppen is.

De man neemt het gezicht van de vreemde jongen goed op en staat versteld over diens gelijkenis met zijn vrouw Sjerímamoén. „Wie ben jij en waar kom jij vandaan?” vraagt hij de jongen. En deze vertelt van zijn huis, van zijn moeder en hoe deze door haar zuster verlaten is, nadat zij een vreemde man in het bos waren tegengekomen.

Op dit moment voelt de jongen plotseling slaap opkomen. „Ik moet even slapen,” zegt hij en meteen verandert hij in een slang. De vader geeft zijn kinderen opdracht de jongen te zoeken, maar noch hijzelf noch de kinderen kunnen hem vinden. Wel kruipt er een grote slang rond en de kinderen gillen angstig: „grote slang, grote slang!” Verschrikt komt de vader aangerend en slaat de slang met een paar forse bijlslagen in stukken, waarop hij het dode beest begraaft. Maar de jongen is nog altijd weg en onzeker kijken zij elkaar aan. „Waar is de jongen toch? Misschien is het wel de slang, die wij dood sloegen?” Op deze vraag komt echter geen antwoord en met angst in het hart gaan zij huiswaarts.

Megiém en Motomia zitten al geruime tijd te wachten op de terugkomst van hun zoontje, maar de jongen komt niet thuis. Motomia wordt boos en gaat in slangengedaante op zoek. Het duurt niet lang of hij komt bij de sagotuín van Sjerímamoén; hij vindt het gat in de grond en daarin zijn kind, dood en in stukken geslagen. Snel graaft hij de aarde weg, zoekt de stukken bijeen en maakt de slang weer levend. Samen kruipen zij naar huis, waar zij beiden weer mens worden en aan Megiém vertellen, wat er gebeurd is. Het zoontje vertelt van de man, die hem zei, dat zijn gezicht sprekend op dat van zijn vrouw geleek. Nu Megiém weet wat er gebeurd is, wordt zij eerst recht boos en Motomia zegt: „Morgen zal ik er heen gaan om die zaak te regelen.”

De volgende morgen begeeft Motomia zich op weg; onderweg vindt hij zich al meer en meer op en in het huis van Sjerimamoen aangekomen is hij zo doldriftig, dat hij meteen haar kind dood slaat. Als het bloed van het kind op de grond druppelt, begint het hard te regenen.

Opgelucht keert Motomia onmiddellijk naar huis terug en vertelt: „Ik sloeg het kind dood; geef gauw papeda, ik heb honger.” En Megiem is verheugd, zij haast zich papeda voor hem klaar te maken, maar dat wordt haar ongeluk. Want door de haast gooit zij de pot met warm water om en het kokende water stroomt over de vloer, waar een paar slangen liggen te slapen. Megiem geeft een gil, maar de slangen verschrompelen en zijn dood.

Als een lopend vuurtje gaat de tijding door de kampong: „Megiem heeft een paar van ons gedood!” Motomia is radeloos, de hoofdslangen weten niet, wat zij doen moeten en de gewone slangen zijn boos en roepen om wraak; zij schreeuwen alsof ook zij vermoord zullen worden; het is een geweldig lawaai in de kampong. Motomia overlegt, ten einde raad, met de hoofdslangen, terwijl de massa joelt en wraak eist. Er is niets aan te doen. Na lang aarzelen en heen en weer praten besluiten de slangen gezamenlijk een andere kampong te kiezen en de mensen aan hun lot over te laten. Motomia gaat voorop en de uittocht begint. Duizenden slangen kruipen langs de trappen en kronkelen naar de uitgang van de kampong. Megiem ziet vol droefheid toe en blijft alleen achter met haar kind. En sindsdien leven mensen en slangen gescheiden.

* * *

Sjerimamoen en Megiem nu zijn de stammoeders van de beide families, die nu nog het eiland Liki bezitten.

SIRJATABOS EN BIKOS

Verhalen met als thema „de eerste mens van de kampong” zijn er evenveel als er kampongs zijn. De volgende verhalen, die een beeld uit die tijd geven, werden verteld

door de oudste inwoner van deze streek, Lambertus Marja. Vader Sirjatábos en moeder Bikos leefden in de streek, die later bekend zou worden als „Tenah”, dat „steeds-verhuizen” betekent en nog later zijn huidige naam „Betaf” van de Sultan van Ternate zou ontvangen. Zij leefden gelukkig en tevreden, aten sago en gedroogde vis en dronken bamboe-water. Zij kregen drie kinderen, twee jongens en een meisje; de jongens kregen de namen Saboer en Rabin.

Op een dag is vader Sirjatábos alleen op jacht; moeder is met de beide zoons achtergebleven. „Haal eens gauw water voor ons, oude,” zeggen zij brutaal, maar moeder voldoet niet direct aan het verzoek en dat is blijkbaar voor de jongens reden genoeg om boos te worden en de oude vrouw het hoofd af te slaan. Als vader 's avonds thuiskomt en de moord ontdekt, ontsteekt hij in een hevige woede en jaagt zijn beide zoons het huis uit.

Het tweetal trekt zich hiervan echter niets aan en gaat welgemoed op weg in de richting van Wakdé. Na enige tijd komen zij een hen onbekende man uit een vreemde kampong tegen. Zij bedenken zich niet lang, maar slaan hem het hoofd af, roosteren hem en peuzelen hem op. Na nog een eind gelopen te hebben, komen zij in Wakdé, waar zij naar het sacrale huis gaan. De jongste, Rabin, gaat naar binnen, maar Saboer geneert zich omdat zij naakt zijn; zij spreken daarom af, dat de oudste naar de kampong terug zal gaan om hun borsafan te halen.

Thuis gekomen vindt Saboer zijn vader nog in dezelfde ongenaakbare stemming. Als hij zegt, dat hij de borsafans komt halen om het sacrale huis van Wakdé te kunnen binnen treden, wordt de oude Sirjatábos zo boos, dat hij in een slang verandert. Saboer pakt snel de borsafans en maakt zich uit de voeten.

Van de beide zoons horen wij daarna niets meer. Maar Sirjatábos woont nog steeds in het moeras achter de kampong; hij treurt om het verlies van zijn vrouw en voelt zich eenzaam. Daarom loert hij op alleen lopende meisjes

en tracht hen te vangen als herinnering aan zijn vrouw. „Dus, meisjes van Betaf,” zeggen de ouderen nog heden ten dage, „waag je niet alleen achter de kampong, Sirjatábos ligt op de loer!”

HOE DE MAAN AAN DE HEMEL VAN BETAF KWAM

Siwom, een ijverige kampongvrouw, is aan het vissen. Manden vol heeft zij reeds opgehaald en zij wil juist met een goede vangst naar huis terugkeren, als zij in het laatste net een wonderlijk lichtende bal ophaalt. Verschrikt en verheugd kijkt zij naar het merkwaardige ding, neemt het in haar handen en legt het boven op de vis in haar mand. Dan spoedt zij zich naar huis om het ding aan haar huisgenoten te tonen. Als allen het gezien en bewonderd hebben, wikkelt zij het in boomschors en hangt het aan de balk boven in de hut.

Een week later is het Nieuwjaar, welk feest zij afgesproken hebben met zijn allen in Bagai Serwar te vieren. De ouders trekken er dus met hun vrienden op uit en de kinderen, een meisje en een jongen, blijven alleen met grootmoeder achter.

Wanneer Grootje aan het waterhalen is, kunnen de kinderen hun nieuwsgierigheid niet meer bedwingen. De oudste, het meisje, haalt een boomstam en klimt, gesteund door de jongen, tegen de muur op en brengt het pakket naar beneden. Voorovergebogen, brandend van nieuwsgierigheid, maken zij het pak open . . .

Doch nauwelijks is de boomschors losgewikkeld, of — floep — vliegt de glanzende bal er uit, vlak langs hen beiden heen, sist door de deuropening en gaat de lucht in. De kinderen er achter aan . . . Fluks grijpt de jongen zijn pijl en boog. „Schiët! schiët!” roept zijn zusje. Snel richt de jongen, want hoe klein hij ook is, toch schiët hij al voortreffelijk. „Raak!” De pijl ketst op de bal, die even in een klapperboom is blijven hangen en de bal valt in twee helften uiteen. Een der helften valt op de grond,

maar de andere helft vliegt naar boven en blijft hoog aan het firmament staan.

Dit zijn de afnemende en de wassende maan. Eens in de maand komen de helften bij elkaar, dan is de maan vol.

HOE DE VARKENS IN BETAF ONTSTONDEN

Er waren eens een grootmoeder en een kleinzoon. Zij leefden samen in de buurt van Betaf, achter de plaats waar nu de kampong is. Hier bouwden zij een huis, de jongen sliep in het huis en de grootmoeder eronder, wat een bewijs is van haar bijzondere geaardheid.

Overdag sprokkelt het oudje hout en gaat haar kleinzoon op jacht. Maar de jacht is nog niet zo als die tegenwoordig is, want er zijn nog geen varkens en geen casuarissen, alleen maar wat kleinere dieren zoals ratten en hagedissen, en hier moet men veel van vangen om in leven te kunnen blijven.

Eens op een avond kan de kleinzoon niet slapen. „Kwoeasni! kwoeasni!” ijlt hij, wat „varkensvlees” betekent. Door het gegil wordt grootmoeder wakker. „Stil toch, kind, je weet toch wel dat er geen varkensvlees is!” roept zij naar boven. Doodvermoeid slaapt de jongen eindelijk in, maar als hij de volgende morgen met grootmoeder door het bos loopt, kijkt hij steeds maar naar de vochtige grond. „Zie je wel, daar heb je de sporen, ze zijn er wel — de varkens!” „Klets,” zegt grootmoeder, „dat zijn heel andere dingen.” Maar de jongen antwoordt stug: „Dat kan wel zijn, maar morgen ga ik posten!”

De volgende morgen staat de jongen vroeg op om in het bos te posten en varkens te schieten. Grootmoeder volgt stilletjes iets later. Tijdens het lopen worden haar benen al varkenspoten en dicht bij de plaats gekomen, waar zij de vorige dag waren, knort zij reeds als een varken. De jongen hoort dit en schiet; de pijl treft zijn grootmoeder. Als hij op de plaats van het onheil komt en ziet wat hij gedaan heeft, begint hij te wenen en roept uit: „Wat heb ik gedaan? Wat heb ik gedaan?”

Maar de oude vrouw stelt hem gerust; stervend zegt zij, „Het is goed zo; snijd me aan stukken, breng me naar huis en rooster mij, eet mij op en verzamel de as van mijn botten.” En zo doet de kleinzoon, hij draagt haar naar huis, peuzelt haar op en verzamelt haar as in een mandje.

Dan steekt de wind op, het mandje valt op de grond en de as verspreidt zich in alle windrichtingen. En alle deeltjes as worden varkenssporen en uit deze sporen groeien varkens, totdat het bos er vol mee is en de jongen iedere dag varkensvlees kan eten.

KWAWENI, HALF MENS – HALF CASUARIS

Kwaweni is een verstandige casuaris met echt menselijke trekjes, maar toch door en door dier. Eens loopt zij in het bos voedsel te zoeken; zij vindt de grote gele zwam Auwran, waarop even te voren een man geürineerd heeft. Niet beseffend wat dit voor gevolgen voor haar zal hebben, eet Kwaweni achteloos de heerlijke zwam op. Nog diezelfde nacht baart zij het mensenkind Borborai en bovendien nog een casuaris-jong. Beiden groeien voorspoedig op en spelen de hele dag onder het wakend oog van Kwaweni.

Het kan echter niet anders of zij laten sporen na en deze worden opgemerkt door de mensen van de kampong Betaf wier nieuwsgierigheid door het samengaan van de sporen van mens en casuaris geprikkeld wordt. Zij besluiten om de volgende morgen vroeg het moeras, waar zij de sporen opmerkten, met honden te omsingelen en af te zoeken.

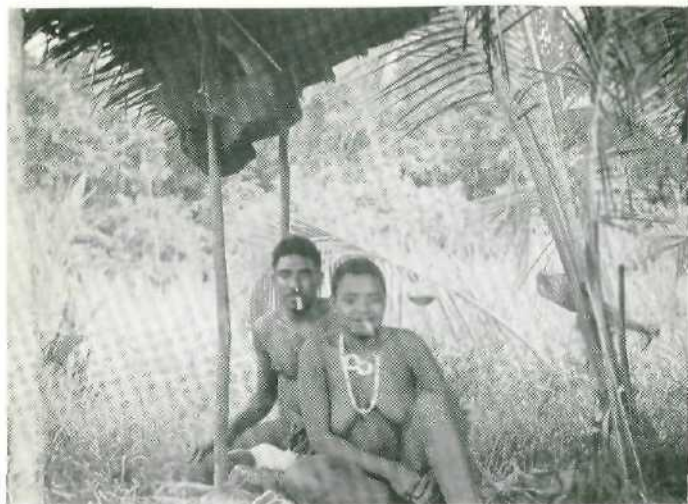
En inderdaad, na enige tijd zien zij een zonderlinge familie wandelen: een casuaris-moeder met haar jong en een mensenkind. Een verwoede strijd ontbrandt tussen de honden en de casuarissen. Hierbij wordt het casuaris-jong door de honden in stukken gescheurd, maar moeder casuaris doodt met haar ijzersterke poten verscheidene honden. Na enige tijd gelukt het echter aan de lieden

van de kampong tussenbeide te komen en vrede te stichten. Kwaweni en Borborai geven het verzet op en gaan mee naar Betaf.

Zo gebeurt het dat er in de kampong een huis voor hen beiden wordt gebouwd; Borborai woont erin en Kwaweni slaapt eronder en zij leven gelukkig, totdat Borborai groot is en de huwbare leeftijd bereikt. Twee vrouwen zijn er, die hem wel willen volgen; dus trouwt hij hen beiden en gaat met hen naar de tuinen en bossen om sago te zoeken en hout te sprokkelen. Wat zij vinden, brengen zij 's avonds trouw naar huis en Moeder Kwaweni krijgt steeds haar deel.

Maar het geluk van Kwaweni is niet meer volkomen sinds de beide vrouwen in het gezin zijn opgenomen. De verhouding tussen schoonmoeder en schoondochters laat veel te wensen over. Maar dan gebeurt er iets, dat voor Kwaweni aanleiding wordt openlijk van haar misnoegen blijk te geven: de twee vrouwen brengen de goede naam van Borborai in opspraak. Op een dag gaan zij weer naar het bos om sago te zoeken, maar kunnen niet snel genoeg naar haar zin een goede boom vinden. Daarom sporen zij Borborai aan een boom te kappen uit de tuin van een der andere kampongbewoners. Borborai doet dit, doch de bezitter van de tuin komt er achter en vraagt: „Wie kapt er in mijn tuin?” „Wij hebben honger,” antwoorden de vrouwen, „geef ons een goede boom om sago te kunnen eten!” Maar de man is hierover in het geheel niet te spreken en vertelt het in de kampong; en zo komt het ook moeder Kwaweni ter ore.

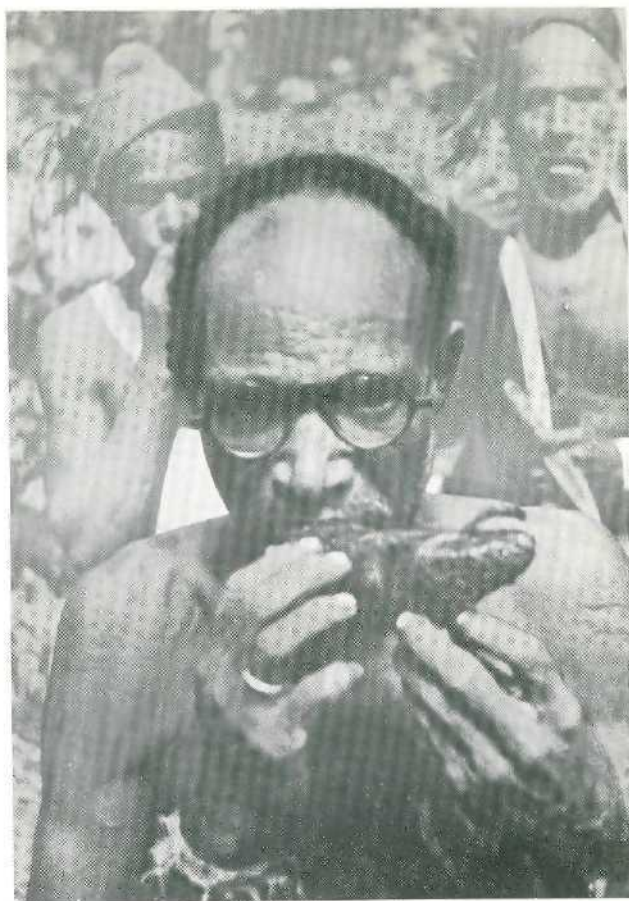
Kwaweni schaamt zich diep over haar zoon en roept Borborai bij zich. „Ik schaam mij over je vrouwen, zij brengen je naam in opspraak,” zegt zij tot hem; „ik ga terug naar de bergen.” „Ga moeder,” zegt Borborai, „ik blijf bij mijn huis en mijn vrouwen.” En zo scheiden zij. Kwaweni trekt naar de bergen en leeft daar haar oude leven, maar steeds moet zij aan haar zoon denken. En Borborai leeft in de kampong en trekt met zijn vrouwen naar het bos, maar kan zijn moeder niet vergeten. Ge-

Wedi en Bojok

Philip Kantoeng (links) en Sawan (rechts)

Lambertus Marja peuzelt een leguaan op

lukkig zijn zij geen van beiden. Borborai spreekt er met zijn vrouwen niet over, maar het knaagt aan zijn hart, zólang, totdat hij het niet meer kan uithouden en besluit zijn moeder op te zoeken. „Morgen gaan wij eten zoeken in het bos,” spreekt hij tot zijn vrouwen. „Neem voor vele dagen vlees mee, wij gaan ver.”

Na enkele dagen lopen horen zij in de verte het getrappel van een casuaris. „Kwaweni!” roept Borborai. Het getrappel houdt terstond op. „Borborai!” roept Kwaweni terug. Zij treffen elkaar op een kleine heuvel en het weerzien tussen moeder en zoon is aangrijpend. „Nu moet je hier blijven, voor altijd,” zegt Kwaweni. „Nu mag je nooit meer weg gaan!”

„Waar moeten wij slapen?” vraagt Borborai, als het weerzien gevierd is en de avond gaat vallen. „Ga daar maar liggen, dat is een goede plaats,” zegt Kwaweni en Borborai en zijn beide vrouwen leggen zich onder de blote hemel ter ruste. 's Nachts bouwt Moeder casuaris een dak van palmbladeren boven hun hoofd, maar 's morgens begint het te regenen en de regen waait onder het afdak door naar binnen, zodat zij wakker worden.

„Wat nu?” roepen de vrouwen, „We worden nat.” „Kom mee, het huis is al klaar,” zegt Kwaweni. Ze brengt hen naar de berg en leidt hen het huis binnen, dat zij in de nacht gemaakt heeft. Wanneer zij het trapje beklommen hebben en naar binnen zijn gestapt en op de vloer van het nieuwe huis zitten, kijken zij verbaasd om zich heen. Moeder Kwaweni zegt: „Gooi eens een steen!” Borborai pakt een steen en gooit. „Pats,” horen allen. „Wat is dat?” vraagt Borborai. „Dat zijn de wanden van het huis,” antwoordt Kwaweni, „het is een huis om vast in te blijven,” voegt zij er nog aan toe. „Gooi nog maar eens een steen.” „Pats,” horen ze weer, „wat is dat?” „Dat is de klapper, die uit de boom valt om te eten; gooi nog maar eens!” „Pats,” klinkt het weer, „wat is dat?” „Dat is de sago-boom, waarvan wij onze sago zullen kloppen, gooi nog maar eens.” En weer gebeurt hetzelfde. „Wat is dat?” „Dat is de pisang, ook om te eten. Alles is er, je moet nu

voor altijd hier blijven." Moeder zegt het nog eens nadrukkelijk, voor ze verdwijnt en onder het huis gaat lopen waken.

's Avonds, als Borborai met zijn vrouwen bij het vuur zitten, beginnen de laatsten te klagen. „Wij hebben geen vlees, we hebben honger. Sago alleen is niet voldoende om van te leven." En even later zegt de tweede vrouw: „Ze is vet, slacht haar toch, dan hebben wij geen honger!" Nu wordt Borborai boos en brult: „Houd je mond, jullie beiden, slachten doe ik haar nooit!"

Maar moeder Kwaweni heeft alles gehoord, daar onder het huis, en zij zegt: „Ga maar op jacht morgenochtend vroeg; daar in dié richting zijn vele sporen, daar kun je schieten."

De volgende morgen sluipt zij, even voor Borborai het huis verlaat, het bos in en juist daar, waar zij hem gezegd heeft te gaan jagen, verbergt zij zich achter de struiken. Als hij aan komt lopen, loopt zij juist weg; en Borborai schiet. Met een pijl door het lichaam valt zij neer, doch pas wanneer hij vlak bij de stervende casuaris is gekomen, herkent hij zijn moeder en begint hij te wenen. Maar Kwaweni zegt: „Het is niets, jongen, snijd mij in stukken en eet mij op en rooster mijn botten tot as."

Thuisgekomen wordt Kwaweni door de gulzige vrouwen opgepeuzeld en de as van de tot kool geroosterde botten in een mandje opgehangen. Enige dagen later, wanneer zij de laatste restjes vlees aan het verorberen zijn, valt ineens het mandje met een plof op de grond, de wind verspreidt de as naar buiten en overal, waar de asdeeltjes op de grond vallen, ontstaan mensen. Deze nu worden de bewoners van de kampong Wares.

DE VIS VAN MARJA

Eens, wanneer Igoe's kleinzoon Marja in een van de bossen achter Betaf bezig is met rotansplijten, hoort hij in de verte stemmen en ziet hij even later mensen. Het is Skaimor van Takar met zijn vrouw. Skaimor heeft thuis on-

enigheid gekregen met zijn jongere broer Tilis, die de gewoonte heeft sigaren, gemaakt van hondenontlasting, te roken en hierover is Skaimor zo in wanhoop geraakt, dat hij heeft besloten het huis te verlaten.

„We gaan, Wréké,” zegt hij tegen zijn vrouw. Een stek sago, twee uitgelopen vruchten van een klapper, een trommel en een tritonschelp (beide geschenken van Anoes), een paar bloemen en de heilige fluit „Sensan” nemen zij mee. Zij begeven zich op weg en krijgen van de hoofden van Betaf een stuk grond aangewezen.

Op dit stuk grond komen zij juist aan op het ogenblik, dat Marja aan het rotansplijten is. Marja is bang en roept: „Bai,” wat zeggen wil „is het een vriend?” Skaimor antwoordt: „Een vriend! We zijn echte mensen zoals jij!” Nu wordt er vriendschap gesloten en gerookt en wanneer Marja des avonds huiswaarts keert zijn zij reeds goede vrienden geworden.

En zo komt het, dat Marja enige dagen later weer eens bij Skaimor komt en uit vriendschap diens jongste dochter, Roeroe, ten huwelijk aangeboden krijgt. Roeroe en Marja willen graag met elkaar trouwen en gaan die avond samen naar huis. Later krijgt Roeroe nog een zoon en worden de vriendschapsbanden nog nauwer aangehaald. Dit alles is oorzaak, dat er tussen Takar en Etik een goede verstandhouding bestaat.

Eens op een dag, dat Marja op jacht is, schiet hij een zwijn. Van het harde lopen heeft hij erg getranspireerd en een grote dorst gekregen. Daarom klimt hij in een lage klapperboom om het water van de vrucht te drinken. Hierbij valt hij uit de boom en bezeert zijn rug zodanig, dat hij het varken niet meer kan dragen. Hij begraaft het daarom onder het zand en strompelt naar huis. Thuis gekomen geeft hij zijn zoon opdracht het varken te gaan halen. „Breng het naar het huis Awit (het geheime mannenhuis) en eet het op, behalve het vet, want dat moet je voor mij bewaren.” De zoon gaat op weg en sleept het varken naar het huis Awit, maar als hij en zijn vrienden eenmaal aan het eten zijn, vergeten zij het verzoek van

Marja en eten alles, ook het vet, tot de laatste kruimel op. Na enige dagen, als Marja weer beter is, vraagt hij naar het vet. Nu krijgt hij te horen, dat zijn zoon alles opgegeten heeft. Hierover raakt Marja hevig ontstemd; hij uit een zware vloek en opeens wordt alle sago tot sago-doerie, een soort, dat niet goed eetbaar is. Hij roept zijn vrouw Roeroe en zegt haar zijn nokking klaar te maken; dan gaat hij naar het huis Awit en roept alle mannen bij elkaar.

„Ik voel me beschaamd gemaakt door de onbehoorlijkheid van mijn zoon,” zegt hij. „Ik ga naar boven en neem de casuaris en de soa-soa (een varaan) mee. Die mogen jullie niet meer gebruiken in het jachthuis om medicijn van te maken.”

Nu gaat hij nog eenmaal naar huis, haalt zijn nokking en klimt in de lage klapper. Tegen Roeroe zijn vrouw zegt hij nog: „Als ik boven ben, zal het onweren.” De klapperboom nu wordt hoger en hoger en plotseling horen allen het onweren. Zij zijn bedroefd, want Marja was een goed mens.

Marja nu ziet dit alles van boven en krijgt spijt over zijn boosheid. Daarom besluit hij het die nacht te laten regenen; en het regent zo erg, dat hele delen van het bos onderstromen. De volgende morgen zien de bewoners tot hun grote verbazing, dat alle plassen vol vis en garnalen zitten.

* * *

Deze heeft Marja gegeven in ruil voor de casuaris en de soa-soa, die zij niet meer in het jachthuis mogen gebruiken. En daarom is alle vis van Marja. Wie in de bossen, achter Betaf, in de riviertjes, die door het oorspronkelijk gebied van Marja stromen, vis vangt, moet dit nog heden ten dage aan Lambertus mededelen.

SAUWERI, STAMVADER VAN ANOES

In Sarmi staat voor het huis van de controleur, een grote

ijzerboom. Dit is de versteende geest van de eerste nakomeling van de stamvader van Anoes.

De huidige Daniël Sauweri, die ons hierover vertelt, is de laatste nakomeling van deze.

In zijn verhaal is sprake van de scabiek.

De scabiek is een stuk hout, dat aan een touw in het rond gedraaid wordt en een bromgeluid geeft. De geest van de scabiek is uiterst gevaarlijk; men kan ermee doden, als men de formules kent, zonder dat iemand er achter komt. Ook kan men ermee met de voorouders spreken, daarom wordt de scabiek in een gat in de grond of in een holle boomstam bewaard. Wanneer de jongeren geïnitieerd worden, worden ze op de laatste dag van het initiatiefeest, dat zes maanden duurt, mee naar het bos genomen. Hier staan de ouderen verdekt opgesteld en maken met de scabiek een hels kabaal. De jongens worden dan zo bang, dat ze zelfs wel moeten braken. Dit braaksel wordt door de oudere broers weer opgegeten. Wie een ander kwaad wil doen, gaat naar Sauweri of naar diegenen, die de formules van de scabiek van hem leerden — en dat zijn er maar enkelen —, betaalt hem en vraagt hem de bedoelde persoon te doden, hetgeen dan ook zal geschieden. Maar in die dagen had de scabiek nog niet zijn volle kracht.

* * *

In de streek Sauw (het huidige Anoes) woonde nog onder zeer primitieve omstandigheden het echtpaar Jafda en Bigew. Jafda is de stamvader van alle Anoesers. Bigew baarde hem twee jongens, de oudste Sauweri en de jongste Mansi geheten. Maar er waren in de streek geen meisjes en daarom kneedde Bigew uit haar rib een kind om het geslacht voort te zetten: een jongen genaamd Sauwnai. In het sacrale huis kreeg hij de naam Sawefkir. Wanneer de vrouwen die naam horen noemen, gaan ze dood. De moeder gaf Sauwnai aan haar oudste zoon Sauweri. Deze was hier in hoge mate mee in zijn schik, maar Mansi, de jongste kon het niet verkroppen, dat hij geen nakomeling had.

Eens op een dag, als de twee broers en het kind in zee aan het baden zijn, houdt Sauweri het kind spelenderwijze onder water. Opeens pakt Mansi het kind beet, maar Sauweri blijft het ook vasthouden en zo trekken zij beiden aan het wicht, dat schreeuwend tussen hen in hangt. „Ik heb niets, wij moeten delen,” zegt Mansi. „Goed,” zegt Sauweri, „je hebt gelijk we zullen delen.” Mansi gaat naar de hut en neemt de scabiek, die hij meestal als mes gebruikt. Met de scabiek keert hij naar het strand terug en snijdt het kind het hoofd af. Daarop gaan de twee broers met de ruggen tegen elkaar staan en kneden geruime tijd zwijgend de delen van het kind met klei, totdat Sauweri tenslotte „klaar” zegt en ook Mansi „klaar” laat horen. Nu keren beiden zich naar elkaar toe en ziet: elk van hen heeft een compleet kind. Het kind van Sauweri, dat uit het lichaam gekneet is, is zwart en het kind van Mansi, dat uit het hoofd is gevormd, is blank. Hoewel er tussen Sauweri en Mansi geen eigenlijke vete bestaat, vindt Sauweri, de oudste, het toch maar beter, dat Mansi de kampong verlaat. Behalve de bezitters van de scabiek zijn de stamvaders van Sauw ook nog de eerste bezitters van de prauw. Dit komt Mansi nu goed te pas. De volgende dag vertrekt hij met zijn kind; achter zijn prauw is de scabiek gebonden, zodat hij niet behoeft te pagaaien. Immers, de scabiek draait als een schroef in het water rond en beweegt het prauwtje aldus voort. Zo vertrekt Mansi met het blanke kind naar het Westen. Onderweg legt hij in alle kampongs aan, waar de bewoners nog allen in gaten in de grond leven. Hij vaart daarom verder tot aan het eind van het land. Hier raakt hij zijn kind kwijt.

Mansi vaart daarop terug naar Anoes om nog eenmaal met Sauweri te praten. Moeilijkheden doen zich niet voor. Bij het afscheid zegt Mansi: „Wij zullen elkaar niet meer zien, behalve dan, wanneer we dood zijn. Wanneer je kind sterft, gooi het dan niet weg, maar begraaft het lijk in de grond. En daarom worden in deze streek de lijken niet zoals overal elders op stellages in het bos gelegd om

te vergaan, doch begraven. Daarop vaart Mansi weer naar het Westen terug.

Als Mansi nu voor de tweede maal vertrokken is, gaat Sauweri naar hem verlangen. Uit zijn eigen ribben maakt hij een twintigtal mensen en zegt hun naar Mansi op zoek te gaan, maar Mansi is voor goed verdwenen.

De lust om Mansi te zoeken zit bij hen echter niet diep, want in alle kampongs, waar ze met hun eigen gemaakte prauwtjes langs komen, blijven er een paar hangen. Zo komt het, dat zich thans in al deze kampongs nakomelingen van Sauweri bevinden. Het zijn de kampongs: Sawar, Sarmi, Aroeswar, Massip en Komamba. Wat er verder met het kind van Mansi is gebeurd, weet Daniël Sauweri niet.

* * *

En volgens zeggen waren het deze Sauweri's, die aan de mensen aan de kust, waar zij langs kwamen of zich vestigden, de Anoese beschaving brachten. Dat waren dus de scabiek, de prauw, de tritonschelp en de trommel.

Met de scabiek kon alleen de oude Sauweri omgaan, zodat men eerst met die familie een overeenkomst moet sluiten om zich hiervan te kunnen bedienen, zoals Rotti van Sawar bijvoorbeeld ook deed.

Ook de prauw was voordien nog niet bekend, want toen Merne zijn grote beschavingstocht vanuit het Westen langs de kust begon en hij naar het eiland Komamba wilde, maakte hij volgens de ene lezing gebruik van een drijvende boomstam, terwijl hij — volgens een andere lezing — gewoon over de golven liep.

Verder was Sauweri de enige, die het geheim van het geluid van de tritonschelp kende. De roep hiervan had zich reeds lang langs de kust verbreid, want toen Merne in Sawar het sacrale huis wilde openen, vertrok hij eerst naar Anoes om daar de tritonschelp te halen, want zonder deze kon het huis niet geopend worden.

Hieraan is nog een kleine geschiedenis verbonden. Zij vertelt hoe Merne zich op weg begaf naar Sauweri en met deze een afspraak maakte hem de tritonschelp voor het

sacrale huis te Sawar af te slaan. In ruil hiervoor had Merne een aarden pot meegebracht van een maaksel, dat alleen aan Merne bekend was, die het weer van de lieden van Sabors had gekregen. Die aarden pot wordt nog op het eiland Anoes, dat bij de kampong behoort, bewaard. Eerst was het een zeer grote pot, maar langzamerhand is deze kleiner geworden, zodat hij nu de grootte heeft van de potten, die nu nog in het binnenland achter Sarmi gebakken worden. Sauweri was zeer ingenomen met deze pot en bood Merne drie tritonschelpen in ruil hiervoor. Deze schelpen gaf hij Merne echter niet mee, maar stuurde hij hem onder de grond achterna. Hoe dit afliep, zullen we zien in het verhaal van Merne.

SIEBOEMDA

Er is oorlog; de kampongs Ansoedoe en Betaf trekken op naar het Westen om de strijd aan te binden met Kweritor, een inmiddels verdwenen kampong. Waar het riviertje bij Jamna in zee stroomt, worden de lieden van Kweritor op de vlucht gedreven; in de wilde paniek die ontstaat, wordt door de vluchtenden zo veel mogelijk meegenomen, in der haast afgebroken huizen, manden met klappers en wat al niet meer. Wanneer zij bij de plaats Doerné de rivier oversteken, vallen er twee klappers in het water en Teganwedan duikt om de beide vruchten te bemachtigen. Onder water ontwaart hij echter een zeer merkwaardig schouwspel; op de bodem van het riviertje ligt rustig en vreedzaam de kampong Sieboemda. Wanneer hij weer boven komt, vertelt hij dit nieuwtje aan allen, die het maar horen willen en het gerucht van deze wonderlijke ontdekking verspreidt zich langs heel de kust tot aan Takar toe.

Van verschillende kanten komen nu de bewoners van Kweritor om dit te onderzoeken. Enkele mannen duiken in het water, en inderdaad: het gerucht is waar; er ligt een complete kampong, bewoond door echte mensen. Daar Kweritor, tengevolge van de nederlaag, in een zeer

hachelijke positie is komen te verkeren en het vrijwel zeker schijnt, dat allen door de lieden van de zoveel sterkere kampongs Betaf en Ansoedoe zullen worden afge- maakt, besluiten de hoofdmannen van Kweritor met de gehele kampong naar de bodem van het riviertje te ver- huizen. Allen, ook de vrouwen en kinderen met al het huisraad, worden opgeroepen, en één voor één duiken zij naar beneden.

De lieden van Betaf zijn inmiddels ook bij het riviertje aangekomen en zien daar hoe hun vijanden een voor een in het water verdwijnen. Zij nemen pijl en boog om hen onder water te beschieten. Maar dit is niet zo eenvoudig als het lijkt. Spoedig wordt het duidelijk, dat de pijlen van Kweritor, van onderen naar boven geschoten wél, maar die van Betaf, die van bovenaf in het water geschoten worden, niét treffen, zodat vele aanvallers worden gedood, maar geen van de lieden van Kweritor sneuvelt. Betaf en Ansoedoe staken dus de strijd, vragen vergiffenis en de oorlog is ten einde.

Maar de lieden van Kweritor vinden het leven onder water veel aangenamer dan boven de grond en besluiten voorgoed onder water te blijven.

En wie goed kijkt, kan soms de resten van deze kampong nog op de bodem van het riviertje zien liggen.

HET VUUR VAN DOEWANKAI

Wij maakten reeds kennis met het geheime vuur van Rotti, waarmede hij kon toveren, maar dat noch rookte noch warmte gaf. Ook Merne had een vuur bij zich; dit duidelijk. Voor beide geldt echter, dat men de formules moet kennen om er mee om te kunnen gaan.

Ook in de geslachtssymboliek speelt het vuur een grote rol. Hiervan getuigt onder andere dit verhaal, dat van de familie Sawan is, één der drie families, die de oorspron- kelijke bezitters van het eiland Jamna zijn.

* * *

Doewankai was een zeer geziene vrouw op het eiland Jamna. Zij bezat een vuur, zoals Rotti er een bezat. Wilde men iets tegen de een of ander, die men niet vertrouwde, ondernemen, dan ging men naar Doewankai. Zij bewaarde het vuur in haar geslachtsorgaan en wie het gebruiken wilde, moest eerst met haar cohabiteren. Zo ook Wendiri, die toen reeds uit Sawar naar Jamna was getrokken.

Wendiri nu gaat naar de hut van Doewankai, die juist bezig is met het stampen van schelpen om er kalk van te maken. „Wat kom je doen?” is haar eerste vraag. „Ik moet je vuur lenen,” spreekt Wendiri, „ik heb een zaak met iemand van het eiland.” „Ik ken je niet en je krijgt mijn vuur niet,” zegt Doewankai bits.

Wendiri laat het hoofd hangen en gaat zitten; hij haalt tabak uit zijn tasje en geeft er Doewankai van mee. Terwijl zij beiden zwijgend aan een grote sigaar trekken, wordt Doewankai milder gestemd en denkt na over haar brute weigering.

„Wat wil je er mee doen?” vraagt zij nu, iets belangstellers. „Toen ik gisteravond aan het vissen was, zag ik een donkere gestalte achter mij. Daarom ben ik bang, dat het een dief is geweest, die de taal van mijn vissen wil

leren spreken om ze dan voor mijn neus weg te vangen, want toen de gestalte verscheen, was ik juist met mijn vissen aan het praten en dadelijk daarop verdween de gestalte weer. Nu wil ik je vuur gebruiken om hem te doden."

Doewankai's hart is nu geheel vertederd, want tegen dergelijke gemene streken komt ook zij in opstand. „Kom hier," zegt ze, „en gebruik mijn vuur." Maar op het moment, dat Wendiri wil cohabiteren, ontstaat er — met een hevige knal — een enorme vuurgloed. Het vuur grijpt om zich heen en tast alles aan, wat in het hutje aanwezig is, zodat de hele hut in een ommezien in lichte laaie staat. Hevig verschrikt rent Wendiri naar de zee en komt terug met een baai water, die hij over Doewankai uitstort, wier lichaam eveneens in lichte laaie staat. Onmiddellijk is het vuur geblust.

Doewankai zit lachend op de grond. „Zo zie je," zegt zij, „hoe gevaarlijk dergelijke dingen zijn; je moet er mee weten om te springen. Maar ik zal zorgen, dat de dief gedood wordt."

En opgelucht gaat Wendiri na dit avontuur zijns weegs.

DES MENSEN VERMAAK

Met de voortplantingsorganen was het in de oudste tijden niet geheel in orde. Dat van de man was slangachtig lang en die van de vrouw waren er helemaal nog niet. De slang van de man kroop toen naar de vrouw en beet haar in haar dij of kuit. Later zwollen deze lichaamsdelen op en werden er kinderen uit geboren. Deze manier van bevallen was uiterst pijnlijk, want allen, die er een verhaal over weten, verschieten van kleur, wanneer zij over de verschrikkelijke pijnen spreken, die de vrouwen in die tijd te verdragen hadden.

Daarom besluit Merne ook in dit opzicht een vernieuwing in te voeren; nadat het sacrale huis van Sawar afgebouwd is, geeft hij aan Waisia opdracht zich met deze aangelegenheid bezig te houden. Waisia trekt zich enige dagen

terug om zijn plan te maken en vraagt dan toestemming om zijn eerste proeven van bekwaamheid bij Mofin te mogen afleggen, hetgeen Merne hem gaarne toestaat.

En eens als Mofin in de schaduw van het sacrale huis ligt te slapen, tekent Waisian met houtskool een boonvormige figuur op haar buik. Volgens dit model prikt hij nu de figuur met sagodoorns in haar huid en wrijft hij de gaatjes vol met as. Daarna maakt hij haar wakker en wijst haar op het nieuwe orgaan. Mofin vindt het prachtig, maar als zij het wil aannemen, gebeurt er iets, waarop niemand verdacht is: Mado – zo heet het orgaan – maakt zich los van de huid en vliegt naar het dak van het sacrale huis. Vol verbazing kijken allen toe, want Mado, gezeten op de nok van het dak, klapt open en dicht en straalt een helder licht uit: Mado is tot maan geworden. Mofin staat op en wil Mado grijpen, maar deze roept: „Grijp mij niet, laat mij zoals ik ben, ik ga naar boven; elke keer als ik opkom, zullen jullie bloeden.”

Dan keert Waisia zich tot Mofin en zegt: „Ga weer slapen, ik zal je een nieuw maken!” Wanneer Mofin nu wakker wordt, is zij voorzichtiger en grijpt niet naar het orgaan en is verheugd, dat het nu bij haar blijft.

Zij roept haar broer Jesroen om het te proberen. Maar Merne hoort dat en wordt boos en zegt: „Met je broer mag dat niet, roep je vrienden en probeer het met hen!” Om dit echter mogelijk te maken moet Merne eerst aan Sigowéen Ferron nog opdracht geven om voor de mannen een nieuw orgaan te vervaardigen. Ook Sigowéen heeft enige dagen nodig, alvorens hij met zijn plan klaar is. Dan neemt hij twee jongeren en snijdt met de schelp, bia garo, het veel te lange stuk van de organen af en gooit deze in zee. Dit worden de tripans of zeekomkommers, welke nog steeds een goed tovermiddel vormen; wanneer as van tripans op de geslachtsdelen waait, verschrompelen deze terstond.

De aldus behandelde jongens begeven zich verheugd naar Mofin, zoals Merne heeft gezegd. Hier wacht hen echter een grote teleurstelling. Molin heeft niet kunnen wachten

en heeft toch haar broer gevraagd haar orgaan te proberen.

Merne is hierdoor hevig ontsteld en spreekt: „Jullie hebt mij beschaamd gemaakt; ik kan niet langer blijven, ik ga naar boven.”

Daarop klimt Merne in een bamboestam en zijn beide honden volgen hem. Als hij boven in de stam gekomen is, verlengt deze zich nog ongeveer vijf maal, zodat Merne en de honden op het firmament — dat destijds dus nog zeer laag boven de aarde hing — en waar Mado hem wacht, kunnen overstappen. Nog eenmaal kijkt Merne naar beneden en roept: „Wanneer jullie kwaad doen, zullen mijn honden blaffen.” En zijn stem is zo luid, dat hij mijlenver hoorbaar is.

— Zo komt het dat, als het onweert, de mensen nog steeds naar boven wijzen en zeggen: „Wie doet er kwaad? De honden van Merne blaffen!” —

Na deze woorden trekt Merne het firmament op tot de huidige hoogte en loopt verder door de luchten. En hierdoor wordt het licht in de kampong, die voordien in duisternis was gehuld.

Mofin, Jesroen en de vrienden blijven verslagen achter. Maar het verlangen naar het nieuwe spel is zo groot, dat het leed over het verdwijnen van Merne spoedig vergeten is. Zij proberen de nieuwe organen en als één roep gaat het langs de kust: „Merne heeft des mensen vermaak geschapen!”

BOOMGEESTEN

In het magische leven spelen ook vele boomgeesten een belangrijke rol. Slechts op de betekenis van enkelen hiervan en wel op die, welke in dit boek een rol spelen, zal wat nader worden ingegaan.

* * *

De Geest van de Pinangboom

De pinangnoot is de vrucht van de pinangpalm, een palm welke minstens zo hoog is als de klapper, maar met een

dunnere stam. De vruchten hiervan hangen in trossen aan heel kleine boompjes in een kring rondom de stam, ongeveer een meter onder de kruin.

De magische werking van de pinangnoot is bijzonder groot. De geest van de pinang is een vrouwelijke geest en hoort thuis in de groep van de geesten, die de geheime middelen verschaffen. Zij is de mensen welgezind en door het afstaan van de vruchten oefent zij een grote invloed uit op het welzijn der mensen.

In Sawar bijvoorbeeld roept men haar invloed te hulp, wanneer de pokken uitbreken. De vruchten worden, nadat ze belezen zijn, door de doekoen gekauwd; vervolgens spuwt hij het gehele lichaam van de patiënt met kleine sputumdruppeltjes vol, waardoor de kracht van de goede geest op het lichaam wordt overgebracht.

Veel algemener dan deze werking is die van de vrucht in het dagelijks leven; zij is krachtgevend voor het lichaam, wanneer het vermoeid is en werkt prikkelend op de geest. Daarom is er geen enkel feest, ja zelfs geen gezellig samen-zijn denkbaar zonder het kauwen van de pinangnoot.

Ook speelt de pinang een belangrijke rol in het vriendschapsleven. Wanneer twee mannen, die tot voor kort elkaar nog niet zo vriendschappelijk gezind waren, besluiten samen pinangnoten te eten en zij dit eenmaal gedaan hebben ook, is de vriendschap voor het leven bezegeld.

Tenslotte speelt de pinang een grote rol in het liefdesleven van de streek, waar Wambo gezongen wordt. Het uitspreken van de naam van het meisje en het prevelen of zingen van de juiste formules zijn er een waarborg voor, dat het meisje, wanneer zij die noot eet, volkomen in de ban van de jongeman geraakt: „haar hart keert” en daar komt zij nooit meer van los.

De Geest van de Sagopalm

Ook de sagopalm neemt een belangrijke plaats in het geestenleven in; zij toch herbergt de geest, die wel tot een

der meest belangrijke van het dagelijks leven gerekend mag worden.

In de eerste plaats waakt zij over het lichamelijk welzijn, doordat zij voedsel aan het lichaam verschaft, waardoor het sterk wordt.

Er waren tijden, dat er geen sago was; toen waren de mannen niet sterk en konden zij niet jagen. Zij aten in de zon gedroogde vis en bladeren en anders niets. Ook de streek om Sarmi heeft deze tijden gekend. Ziet echter hoe de sago hierheen gebracht werd en hoe thans de bevolking in kracht toegenomen is.

VANWAAR KOMT DE SAGO VAN SARMI?

In de moerassen aan de oevers van de Tor-rivier groeide goed eetbare sago, welke aan Daufera behoorde.

Doch eens op een dag begint het te bandjiren en komt het kind van Daufera in het water om. Daufera is zeer bedroefd en vraagt zijn vrienden het dansfeest, dat plaats zou vinden, uit te stellen. De vrienden trekken zich er echter niets van aan en gaan die avond toch naar het danshuis. Hierop ontsteekt Daufera in hevige woede en vervloekt alle sagotuinen in de buurt. Onmiddellijk daarop barst een zwaar onweer los, dat de gehele streek onder water zet. De bewoners kruipen boven op de huizen, maar velen komen om. In het water drijven twee stekken sago; Daufera vist deze op, snijdt met een schelp nu een kleine prauw en laat zich daarin de Tor afdrijven. In open zee gekomen volgt het prauwtje de stroom, zodat hij voor Serwar terecht komt.

Hier zet hij voet aan wal. Eerst haalt hij Semon, de grondbezitter van Serwar, uit zijn hol en dan nog een andere Serwar-man, Tafai. Deze twee wijzen hem verder de weg. Zo komt hij bij Daber, de oudste van Bagai Serwar.

Daber is reeds aan het mens-woorden; zijn eerste stadium van geheel schelpdier zijn, is voorbij, hij verkeert nu in het tweede stadium: half schelpdier, half mens. Eerst in de derde generatie zal hij geheel mens worden. Aan

Daber in zijn tweede stadium heeft Daufera dus niets. Vervolgens gaat hij naar Rotti; deze is gelukkig al helemaal mens. Dan houden Daufera, Semon, Tafai en Rotti een samenspraak en Daufera vraagt hun wat hun dagelijks eten is. „Vis, garnalen en vruchten, gedroogd in de zon en zo gegeten,” antwoorden zij.

Daufera vertelt dan van de heerlijke werking van de sago en hierdoor aangelokt geeft Semon hem een stuk land om een sagotuin aan te leggen. „Maar,” zegt Daufera, „wie sago bij mij komt halen, moet zijn vrouw meebrengen, ik ben ongetrouwd, je begrijpt me wel.” En zo geschiedt. Wanneer de eerste bomen geoogst kunnen worden, komen alle mannen met hun vrouwen en Daufera heeft een goede tijd. Maar geheel in orde is de zaak met de sago-geesten nog niet; de sago smaakt niet! Ze is bitter en sommige mensen vallen flauw, als ze ervan eten.

Dan verongelukt er een man en zijn bloed komt bij toeval op de sago terecht met het gevolg, dat de volgende oogst uitstekend is.

Zo is de sago in deze streek gekomen, maar let wel: ook de geesten van de sago eisen zo nu en dan een offer.

Behalve dat de sago een geneeskrachtige werking op het lichaam heeft, is de geest van de sago tevens de beschermster van het huwelijk. Samen sago eten betekent samen getrouwd zijn; pas wanneer de man van de, speciaal voor die gelegenheid door de vrouw zelf gekookte sago gegeten heeft, wordt hun huwelijk als gesloten beschouwd. En wanneer in de bossen achter Betaf de vrouwen van een bevriende kampong voorbij trekken, halen de jongemannen hun papeda-vork uit hun tas, steken die naar boven en neurien: „fatereise”. De papeda-vork is namelijk het symbool voor samen slapen.

DE MENSENETER VAN SEWAN

Tot slot van de mythen uit de tijd, toen de mensen nog geen echte mensen waren, volgt thans de mythe van de menseneter van Sewan. Deze mythe is namelijk in verband

met hetgeen volgt, van veel belang, daar hierin twee figuren optreden, die de voorlopers van Djamé en Merne zijn.

In de boskampong Sewan woonde een echtpaar.

Enige tijd na haar huwelijk wordt de vrouw zwanger. Maar tot grote verbazing van alle lieden van de kampong wordt zij zwanger op twee plaatsen; namelijk in haar buik én in haar dij. Na korte tijd bevalt zij van twee kinderen, waarvan de oudste uit de buik en de jongste uit de dij wordt geboren. De jongste is van het begin af aan een lastige knaap. Hij bijt en schreeuwt, wanneer hij zijn zin niet krijgt, hij slaat alles kapot, schopt, kortom zo gezeggelijk en gemakkelijk als de oudste is, zo lastig is de jongste.

* * *

In deze twee kinderen nu, de buik- en de dij-geborene, belichamen zich de twee mogelijkheden van mensen van die tijd. De vooruitstrevende, fatsoenlijke mens komt uit de buik en de vraatzuchtige menseneter, de bosmens, komt uit de dij. Het verschil tussen de beide broertjes is vanaf de eerste dag opvallend en komt steeds meer tot uitdrukking.

* * *

De beide broers groeien op in het bos, jagen en vissen en leren de taal der dieren, zoals alle kinderen uit die tijd. Vuur is er niet, zodat het vlees in de zon wordt gedroogd; de trommel is er evenmin, zodat de avonden saai zijn en ze vroeg gaan slapen om de tijd te doden. Meestal eten zij bladeren als groente en sago als hoofdvoedsel; soms ook rupsen en wormen en andere insecten. Eens zijn de beide broers aan het vissen in de kreek nabij de kampong. Zij hebben een grote hoeveelheid garnalen gevangen. De oudste zoekt bladeren om een baai van te knopen, om de garnalen mee naar huis te kunnen nemen. Maar als hij terugkomt met de bladeren, ziet hij tot zijn grote verbazing, hoe zijn jongere broer bezig is de garnalen levend op te eten. „Wat doe je daar broer?” vraagt

hij. „Levend is lekkerder dan dood,” is het niets aan duidelijkheid te wenssen overlatende antwoord. En ze zijn maar een jaar of zes oud. En steeds meer worden de verschillen tusschen de beide broers duidelijk.

Eens, ongeveer twaalf jaar oud, zijn ze samen op jacht; ze jagen op vogels. Wanneer er twee jagen en hun positie even gunstig is, moet de oudste het eerste schot lossen. Zo ook nu; de vogel zit in de boom en de broers staan naast elkaar in gelijke positie. Groot is daarom de verbazing van de oudste als de jongste zomaar zijn boog neemt, schiet en de vogel voor de voeten van de oudste opneemt en begint te plukken, met het doel hem op te eten. „Hoe nu? Waarom schiet jij eerst?” vraagt de oudste verbaasd. „Waarom zou ik niet het eerst schieten, oudere broer? Ik schiet toch net zo goed als jij?”

En nog een ander voorval wordt vermeld als zij al bijna volwassen zijn. In een hol bij de rivier leeft een groot dier, een mens-slang-krokodilachtig wezen. Het is een verschrikkelijk monster en zijn vraatzucht is onstilbaar, zodat mens noch dier in de streek zich tenslotte meer veilig voelen. Dan besluiten de twee broers het dier te doden. De tweede keer hebben zij meer geluk; languit ligt het monster te geeuwen, slaperig is zijn stem en dik zijn buik. Voorzichtig sluipen zij nader. Weer legt de oudste aan, doch opnieuw dringt de jongste zich naar voren; met twee pijlen op zijn boog sluipt hij toe en schiet deze in het logge lijf. „Waarom schiet jij eerst?” vraagt de oudste. „Omdat ik durf genoeg heb,” zegt de jongste, rent naar voren en vliegt met de pijl op het dier aan.

Wanneer zij vlakbij gekomen zijn, richt het monster zijn kop op en zegt: „Dood mij nog niet; voor je mij doodt zal ik je bevelen geven, het is van belang!”

Schoorvoetend komen beiden naderbij, bang nog voor het logge lijf en de bek met de afschuwelijke tanden. En het monster spreekt:

„Als je wilt vissen, dam dan een gedeelte van de rivier af, schep dit leeg, dan vang je alle vis.”

„Verder moeten jullie een mannenhuis bouwen, je ooms

uitnodigen en allen veel te eten geven: het moet een groot feest zijn."

„Ten derde moet je oorlog maken met de stammen, die je kwaad willen doen. Wanneer je aangevallen wordt in de kampong, moet je blijven als je sterker bent en op de loop gaan, wanneer de vijand sterker is dan jij."

Dan gutst er een stroom bloed uit de wonden, door de pijlen veroorzaakt en het dier blaast de laatste adem uit. De broers gaan het hol binnen en onderzoeken dit; overal liggen botten verspreid, restanten van maaltijden, en helemaal achterin horen zij stemmen. Het blijken de stemmen te zijn van twee meisjes, dochters van het monster. Wanneer deze de mannen zien, worden ze bang. Maar de broers zijn vlugger dan zij en vangen ze in een ommezien. „Dat is mooi," zegt de oudste, „nu kunnen we trouwen; het oudste meisje is voor mij en het jongste voor jou." „Trouwen is niet nodig," zegt de jongste broer, „die van mij neem ik om op te eten." De jongste broer neemt nu zijn meisje, slaat haar het hoofd af en slacht haar en legt het vlees in de zon te roosteren. Dan snijdt hij het monster aan stukken en legt ook dit in de zon.

De oudste neemt zijn vrouw mee en bouwt terstond een mannenhuis en nodigt allen uit om te komen en er wordt gedanst en gezongen.

Lange tijd leven de beide broers, de oudste met zijn vrouw, samen in de kampong. De oudste broer en zijn vrouw hebben een kind, een meisje. Eens op een dag zegt de jongste tegen de oudste: „De sago is op, wil jij morgen de sago gaan kloppen met je vrouw?" Deze stemt toe en de volgende morgen gaat hij met zijn vrouw en kind op pad. Doch onderweg denkt hij ineens aan de onbetrouwbare natuur van zijn broer en keert ijlings naar huis terug. De jongste heeft in die tussentijd de moeder geslacht en opgegeten.

De oudste is diep bedroefd; hij neemt zijn boog en schiet al zijn pijlen op zijn broer af. Maar deze schiet terug. Zo schieten zij een dag en een nacht, tot alle pijlen op zijn.

Dan besluiten ze te praten en de oudste zegt: „Altijd, wanneer ik de stookplaats van mijn moeder zie, zal ik mij jouw gedrag herinneren. Dat kan nooit meer veranderen. Wij moeten scheiden.” „Ja,” zegt de jongere, „wij moeten scheiden.”

„Als je oorlog hebt, kun je op mij rekenen,” zegt de oudste nog. „Ik heb niemand nodig, ik ben zelf sterk genoeg,” is het weerwoord. Dan gaan ze uit elkaar, de oudste naar de Tor, de jongste naar Ajamati.

* * *

Het is waarschijnlijk, dat uit de nakomelingen van de jongste broer de vrouw Djamé, de bosgeest van de stammen tussen Tor en Mamberamo is voortgekomen, terwijl uit de nakomelingen van de oudste broer Merne is geboren, de bringer van licht, vuur en orde in het mannenhuis.

DE GESCHIEDENIS VAN DJAME

Diep in de bossen leeft Djamé;
er gaat geen dag voorbij of haar naam wordt genoemd.
In de stammen van de oeroude woudreuzen huist zij,
in de bladeren ruist haar lied van 's morgens vroeg tot
's avonds laat.

Wanneer de mannen op jacht gaan om te doden,
wanneer zij thuis komen om het gedode te eten,
wanneer zij dansen, omdat een der oudsten is overleden
of omdat een pasgeborene uit moeders warme schoot,
huilend op de schamele latten van het tochtige vloertje
is gevallen,
zingen zij Djamé's lied,
het lied van de bosmens tussen Tor en Mamberamo.

Van de dijgeborene stamt zij.
Van de soort van toen het nog niet licht was op aarde
en toen er geen water en geen vuur was
en de mensen en dieren nog één taal spraken
en allen nog in de grond leefden.

Haar gestalte is van bijzondere aard:
tweemaal langer dan de gewone mens meet zij
en wanneer zij lachend op haar dijen slaat,
klinkt het mijlenver in de omtrek.
De jacht is haar hartstocht;
dagenlang zoekt zij, dwalend in de bossen,
loerend en spiedend naar het vlees van een man.
Van mannenbloed is zij sterk en groot geworden;
papeda heeft zij nimmer willen eten.

In haar eigen kampong voert zij een vrolijk bestaan.
De dieren die de hare zijn, de wespen, mieren en muizen

scharrelen dag en nacht om het eten voor de gasten te verzamelen.

Er gaat geen nacht voorbij of de trommels slaan.

En wanneer zij een mannenkop roostert
en een arm of romp met haar vingergrote tanden in
stukken scheurt,

griezelen de feestgangers en roepen:

„Vandaag één van de Waim en morgen één van de
Mamberamo;

wanneer wordt Moeroe's vlees van zijn botten gekloven?”

Moeroe is haar grote vriend.

Hij woont in de kampong Taboré.

Eén dagreis van Otará, waar Djamé verblijft.

Wanneer zij honger heeft en zelf niets heeft gevangen,
stuurt zij hem de opdracht een vriend te brengen:

„Eén is genoeg, maar een stevige knaap,” heet het dan.

Moeroe trekt er dan op uit en spiest een man,
die hij op zijn schouders neemt en voor haar voeten legt.
„Een mager scharminkel,” placht zij dan te zeggen,
„maar het is goed, bedankt en tot een volgend maal.”

Daar het leven van de mannen ook uit jagen bestaat,
op dieren én op mensen,
is er geen sterveling, die zich waagt te verzetten.
Doch het grieft Merne, wel haar oudere broer genoemd,
en wanneer hij eens op bezoek komt, zegt hij:
„Hoe nu, jij leeft een leven van plezier,
weet niet van plichten noch van werken.

Je vraatzucht is onstilbaar

en je baart niet eens een muis?

In de kampong is alles nog half-dier

en in het mannenhuis sla je de trommel.

Je haalt vrouwen en zwijnen binnen, wat streng ver-
boden is.

Wanneer jij zo doorgaat, verslindend en niet-barend,
zullen onze stammen uitsterven!

Wie zal er dan ons geslacht voortzetten?”

Maar Djamé trekt zich daar niets van aan.
Zij danst met trommels in het mannenhuis,
zij jaagt en verslindt mensen, als nooit tevoren.
Zij vloekt in haar kampong verder,
waardoor niet de dieren tot mensen, zoals dat overal het
streven is,
maar de reeds half-mensen weer tot dieren worden.
Zij treitert Moeroe, en wanneer hij eens géén man brengt,
scheldt ze hem uit en roept:
„Uit mijn ogen, jij varkensvanger!
Ga naar je moeder en zuig haar al tanige borsten,
totdat je stikt in de vrouwenmelk.”

Hierdoor groeit er verzet tegen Djamé's zwelgpertijen;
tot Merne weer komt en het bevel over haar vijanden
opdraagt aan Moeroe, haar vriend, met het doel een
aanslag te beramen.

Moeroe wordt week en verraadt haar het plan,
waardoor de aanval voorlopig uitgesteld moet worden.
De volgende dag gaat Djamé met haar grote speer naar
Taboré,

om Moeroe wegens zijn trouweloosheid te doden.

Maar Moeroe is juist op weg om vruchten te zoeken;
met zijn schildpad Sianié begeeft hij zich naar Djamé's
tuin

om in de broodboom te klimmen

en er de grootste vruchten uit weg te plukken.

Sianié knoopt hij aan de stam

om over hem te waken, terwijl hij in de boom zit.

Als Djamé van haar omzwervingen terugkomt,
gaat zij zitten onder haar broodboom om uit te rusten.
Sianié kan niet helpen; Moeroe heeft hem te vast ge-
bonden.

Dan valt er een blad naar beneden op Djamé's arm.

Zij kijkt naar boven en ontwaart Moeroe.

Heftig verontwaardigd roept zij:

„Wie zit er in mijn Gomo?”

Wie eet er van mijn vruchten?"

Moeroe, dodelijk verschrikt,

laat zich gedwee naar beneden glijden.

Iets te zeggen loont de moeite niet meer,

want als hij halverwege de stam is,

neemt zij een bijl en houdt hem de kop van de romp.

Met een slag vallen de lichaamsdelen op de grond.

Wanneer het bloed de aarde doordrenkt, begint het te regenen.

Zij hakt nu zijn lichaam in kleine stukken

en stopt alles in haar reuze-nokking,

om het naar Otará te brengen,

waar haar dieren haar wachten.

Moeroe wordt geroosterd en opgegeten.

Nu is Merne's geduld ten einde.

Persoonlijk leidt hij de aanval en omringt Otará.

Om 6 uur 's morgens beginnen de mannen hun pijlen op haar af te schieten.

Om 12 uur precies, wordt het lichaam slap.

Djamé laat haar pijlen vallen en zegt:

„Het is gedaan, ik ben er geweest.”

Met een plof valt het logge lichaam op de grond.

De trillingen van de slag

planten zich door de aarde voort:

Dit is de eerste aardbeving die er plaats vindt.

Wanneer de mannen komen om haar kop eraf te slaan, richt ze zich op en zegt:

„Sla af, de kop, bangerds,

en vergeet niet hem te roosteren

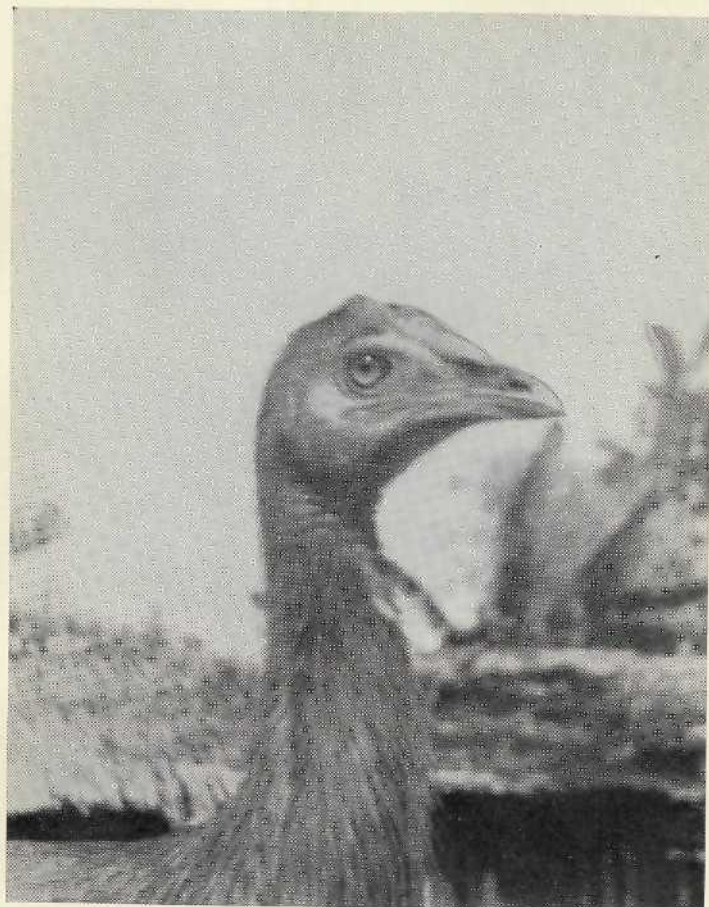
in de aarden pot.

Want ik heb mijn lied nog te geven.

Bradend zal ik het jullie zeggen:

„Luistert naar de vrouw;

doodt en eet het gedode.

Kwaweni

Vissende vrouwen van Sawar

Dat is de wet van het bos,
van de Tor tot aan de Mamberamo."

De mannen halen de grote aarden pot
en zetten haar kop rechtop erin.
Allen worden bang en verscheidenen worden dier, en
vluchten het bos in.
Wanneer de mannen de pot op het vuur zetten
en het vet zachtken begint te sudderen,
zingt Djamé haar liederen en haar stem is zó machtig,
dat de zang een week later nog in de lucht zweeft,
als Merne al op weg naar de kust is.

DE LIEDEREN VAN DJAME

Moeroe, Moeroe, wat doe je in mijn boom?
Moeroe, Moeroe, wie steelt er van mijn vruchten?
Daar zit hij in mijn boom, die man,
Kom naar beneden, dan zal ik je pijlen.

Zijn kop eraf, een goed begin,
zijn armen en benen gesneden
met een bamboehout, dat is scherp voorwaar;
de bijl hebben we vergeten!

Waar is mijn nokking, mijn reuze-nokking,
vul op met zijn vlees en vergeet niet zijn kop;
Wat ben je licht, Moeroe,
je hebt niet genoeg mensenvlees gegeten!

Als je bloed op de aarde valt, zal het gaan regenen.
Zij zullen het weten de mensen uit de bossen.
Van jouw bloed, mijn vriend,
zullen de broodbomen groeien en de mensen eten ver-
schaffen.

Als het regent, lieden,
en als het volle maan is,
zullen jullie dansen en zingen,
omdat het bloed van Moeroe de aarde vruchtbaar maakt.

Goné, goné, eet Moeroe's vlees, goné.
Beter is het dan papeda;
beter dan het vlees, dat de varkensjagers thuis brengen.
Moeroe kokaja, goné goné!

Goné, goné, eet Moeroe's vlees, goné,
tot je handpalm warm is van het roosteren
van het vlees van de gedode;
tot je nagels pijn doen van de hitte.

In zijn haren waren bloemen gestoken,
toen hij op weg was mij te doden;
maar hij at van mijn gomo, toen sloeg ik zijn kop eraf;
onthoudt het goed: klimt nooit in een andermans gomo!

Eten kan ik niet meer, maar wel nog zingen,
van de man bij de Mamberamo, die ik spieste
en op mijn rug naar Otará droeg,
waar hij gegeten werd, tot er nog slechts botten waren!

En van de Boeaja, die in de Waim lag
en een man besloop, wat ik verhinderde.
Want ben ik niet sterker dan de Boeaja
en heb ik niet meer recht op zijn vlees?

Slaat toch de trommels! Zingt toch goné!
Is het niet mijn feest en dat van Moeroe?
Doodt mij nog niet:
ik heb nog veel te zingen!

De regenboog zie ik al, de dodentrap;
herinner je je nog de regen, toen Moeroe viel
en de donder, die losbarstte
en het schudden van de grond, toen zij mij spiesten?

Toen zij kwamen om mij te doden,
waren er ook vrouwen bij, die ik toeriep:
houdt op vrouwen, luistert eerst;
ik heb nog veel te vertellen!

Van Brainé, toen aan de Waim,
die ik een pijl in de linker oksel schoot,
die er rechts weer uitkwam.
Toen ik hem de slag gaf, vlogen er vogels op af.

Toen ik hem op mijn rug nam,
vluchtte er een kangeroe het bos in.
Onderweg kwam Moeroe eraan, hij spuwde rode sirih.
We droegen Brainé naar de kampong en sloegen de
trommels.

Steekt nog geen stok door mijn kop,
ik ben nog niet klaar!
Ziet hoe mijn handen krom trekken
van de hitte van het vuur onder mijn braadpot!

Herinnert je toch Tseri, die taaie van de Apauer.
Toen ik hem open sneed,
kwam de witte reiger Beba
en vrat zijn ingewanden op!

Als jullie danst: slaat dan de trommel
en blaast de korte bamboefluit.
Maar blaast hem nooit,
wanneer niet de tekens van mijn dieren erin staan!

Haalt de tanden van mijn muizen
en krast er de korte bamboe mee.
Roept mijn wespen uit het bos
en vraagt hun het geluid van de fluit.

Ik zal verblijven in Tjowirarin,
het korte-bamboe bos bij de rivier.
Mijn dieren zullen mij te eten geven
en ik zal waken over het doden van mannen!

Blaast dus de korte bamboe, eet pinang en spuwt rood.
Steekt straks een stok door mijn kop
en hangt mij bij het vuur te drogen;
Ik wil er zijn, wanneer jullie dansen en de trommels slaan!

Mijn haren verschroeien,
het vlees van mijn mond trekt zich samen;
zie je mijn tanden naar voren steken,
het is warm om mij en het duurt lang!

Er spatten vetblazen in mijn pan;
ik voel blazen tot aan mijn oren.
Mijn mond loopt voll
Als mijn schedel oud wordt, zullen de tanden eruit vallen!

AWIT MADÓE, HET SACRALE, GEHEIME MANNENHUIS

Awit Madóe is het sacrale huis. Wanneer er jongeren in de stam zijn, die nog niet zijn ingewijd, steken enige ouderen de hoofden bij elkaar en besluiten een inwijdingsfeest te vieren. Dit feest duurt zes maanden en wordt ingezet als de natte moesson begint, dit laatste met het oog op de varkensvangst.

Niet iedereen voelt voor een dergelijk feest, vooral de luie en arme lieden niet, die een zoon hebben, die ingewijd moet worden; immers hij zal zes maanden lang gastheer zijn en al die tijd moet er gezorgd worden voor een ruime hoeveelheid varkensvlees; zijn gehele vrouwelijke familie zal voor de vuren staan om de sagopap voor alle feestvierende, dansende mannen te koken.

De jongens, die ingewijd moeten worden, worden door de leiders van het feest ontvangen en onder vreselijk gekrijs het sacrale huis binnengebracht. Zij krijgen elk een Oom toegewezen, die voor hun wel en wee moet zorgen. Bij deze feesten is er steeds een of ander dier of een geest in het spel, die dienst doet als een soort beschermgeest en ervoor waakt, dat geen onbevoegden in de nabijheid komen. Dikwijls wordt Awit als zodanig gebruikt.

Worden er jongeren geïnitieerd, dan is het Awit, die hen bij hun binnenkomst zodanig bewerkt, dat zij met enorme wonden op de schouders uit de strijd komen. In werkelijkheid echter staan de reeds ingewijden met speren en bijlen klaar om de jongeren de wonden toe te brengen. Overkomt de jongen iets, dan ontstaat er een vete tussen de Oom en de moeder van de initiandus; wanneer de zoon er het leven bij inschiet, moet de Oom meestal een zware boete betalen, doch ook voor kleinere verwondingen worden wel vergoedingen gegeven.

Komt er een vrouw te dicht in de buurt van het sacrale huis, dan wordt zij onherroepelijk gespiest. „Awit is boos en heeft haar gedood”, heet het dan.

In het begin van het inwijdingsfeest wordt vooral overdag, maar ook des nachts, vrijwel uitsluitend op de Awit geblazen, de beschermgeest van de mannenhuizen, die belichaamd is in een enorme soms manslange fluit.

Het blazen op de heilige fluiten is zeer vermoeiend en inspannend, zodat alleen volwassen mannen dit goed kunnen.

Eerst later wordt er meer en meer gedanst. Dit dansen wordt begeleid door het geluid, dat ontstaat, doordat elke danser met de pijl op zijn pijlenbos tikt. Tijdens de dans zingt elke danser de liederen, die slechts uit één strofpe bestaan, welke tientallen malen wordt herhaald. Dan wordt er even — op de plaats staande — gerust om onmiddellijk daarop het volgende lied in te zetten. Zo'n liederenreeks bestaat meestal uit ongeveer vijftig strophen en is juist toereikend voor één nacht. De volgende avond begint men opnieuw.

Wanneer het awit madoe niet meer voor sacrale, doch voor profane feesten wordt gebruikt, waaraan ook de vrouwen meedoen, worden de heilige fluiten naar een speciaal daartoe ingewijd huisje in het bos gebracht, opdat de vrouwen deze niet zullen zien.

Bij de feesten, waarvoor het huis nu gebruikt wordt, worden de trommels geslagen.

MERNE, BRENGER VAN LICHT, VUUR EN ORDE IN HET MANNENHUIS

Toen Merne zijn reis langs de kust begon, droeg hij onder zijn arm een stuk ijzerhout. Dit stuk ijzerhout was bestemd om te worden gebruikt als middenpaal van het sacrale huis, dat hij te Sawar zou gaan bouwen.

Er bestaat vermoedelijk een zeer nauwe relatie tussen de geest van de middenpaal en die van de heilige fluit Awit. Volgens overlevering wordt de geest Awit namelijk uit

de ijzerboom ontvangen, zoals uit het volgende verhaal blijkt.

Kokèr wandelt langs het strand in de buurt van Sarmi. Plotseling hoort hij fluiten in een ijzerboom; hij begeeft zich daarheen en ziet een gat in de boom, hieromheen fladderen vele vogels, van alle soorten die er zijn een paartje. Deze vogels bewaken het gat en in het gat ontwaart hij, wanneer hij in de boom klimt, twee staven bamboe. Hij neemt de staven bamboe eruit, de vogels zeggen hem, hoe erop te fluiten en zo hoort Kokèr voor het eerst het geluid dat eeuwen lang de gewichtigste momenten uit het leven der mannen van deze streek heeft begeleid. Dankbaar neemt hij de staven en toont ze de ouderen in de kampong. Deze begrijpen de betekenis ervan en zeggen hem deze onmiddellijk aan Merne te brengen, die juist te Sawar verblijft.

DE GESCHIEDENIS VAN MERNE

Hij komt uit het bos, Merne,
maar vanaf het eerste moment
is zijn streven kustwaarts geweest.
Hoe haat hij de geest van het bos,
de trommelslaande en mensenetende vrouwen,
de wilde wanordelijke feesten in de mannenhuizen,
waar vrouw en kind en zwijn toegang hebben;
de smerige grappen en het mateloze cohabiteren
van de mannen, die pinangnoten met vaginaalslijm
kauwen!
Van kind af aan zeurt hij bij zijn moeder Mawi
om verlost te worden uit die sfeer van wellust en dom-
heid,
van gebrek aan inzicht en tekort aan mogelijkheden
om van het sombere, donkere bosbestaan wat te maken!

Sobisa heet de kampong, waar hij is geboren
en opgegroeid; waar hij vogels en later zwijnen leerde
jagen,
waar hij potten leerde bakken en dansen met mannen en
vrouwen,
opgesierd met de attributen, die van het mannenhuis zijn.
Al spoedig werd hij groter en verstandiger dan de anderen.
Hij verzet zich tegen de massale mannenmoorden
en leert de mensen om te gaan met vuur en water.
Hij kauwt de pinang, zoals nu, met sirih en kalk
en slaapt niet bij zijn bruid, zolang zij niet volwassen is.

Door omgang met de geesten van bomen en vogels
leert hij de diepere drijfveren van het bestaan op aarde
kennen.

Dagen en nachten is hij buiten en praat met de ijzerhoutboom,
de machtigste der boomgeesten, eerbied afdwingend door
de kracht en gratie van zijn gestalte,
bejaard leermeester en vraagbaak voor alle bosproblemen.
En met de Gomo, de broodboom, een vrouwelijke geest,
smakelijk, verlokkelijk en toch fier en krachtig.
Grote vriendschap ook sluit hij met de pinang,
vrouwelijk van wezen, verkwikking en verzachting brengend,
geneesmiddel, sterker dan de klapper, tegen kwalen en
soeangi's
van de meest uiteenlopende aard.

Van de vogels leert hij, dat de kleur van het goede rood is.
Rood is de kleur van het hart en de gevoelens,
van het sterk makende bloed en van de bloemen
in de haren van de verliefde jongeren.
En zwart is de kleur van het mannenhuis,
van het met roet gemengde lijkengif
op de gezichten der op rooftocht zijnde mannen;
en van de versieringen, die worden aangebracht,
ter ere van het feest „Waré”: ik heb een man gedood.

Als hij eenmaal volwassen is, staat zijn besluit vast.
„Het is onze tijd, Mamma, de lieden uit hun holen en
rotsspleten te wekken
om het nieuwe leven te beginnen.
Geef Jesroen mee en Mofin en de honden;
wij zien elkaar niet weer.
Zusje en broertje zoeken zijn bezittingen bij elkaar;
Merne zelf gaat naar de ijzerboom en hakt een balk,
de middenstijl van het nieuwe mannenhuis aan de kust.
„Zo is het goed,” ruist het van boven, door de bladeren,
„gaat, ik zal jullie helpen.”

Thuis maakt de kleine stoet zich reisvaardig.
Jesroen draagt de grote nokking

met een bonte mengeling van allerlei voorwerpen,
die hem lief zijn.

Hoofdband, boven- en onderarm- en kuit- en borstband,
zwijsantanden voor achter de oren.

Singidoek, de neusstaaf, een casuaris-rib als mes
en paradijsvogelveren als versiering voor het hoofdhaar;
attributen dus voor het geheime mannenhuis.

Verder een aarden pot,
steen, bamboe en lont voor het maken van echt vuur,
een krans Sebonja, dagelijkse versiering als hoofdketting,
een ketting hondentanden, ook voor dagelijks gebruik
een een kleine rotanfluit van de soort,
die men in het bos gebruikt als op de liederen van Djamé
gedanst wordt en de trommels roffelen.

Mofin heeft de nokking met zwijnenbout en groente.
Merne zelf draagt een balk ijzerhout, geschenk van IJzer-
boom,
zijn geheime middel Mwodida, de stekel van de rog,
een pluim casuarisveren voor de eerste prauw, die zee zal
kiezen,
en de bamboe, waarmee hij zoet water uit de grond kan
slaan.

De oude moeder huilt; er zal geen weerzien zijn.
Ook de kinderen en Merne zelf zijn geroerd.
„Mamma, nu gaan wij je verlaten,”
zegt hij later, wanneer hij naar de kust gaat.

De weg naar de kust is zwaar en het duurt geruime tijd
voor ze de kust bereiken.

Bij Arbeis zien zij de zee.

Een kreet van verrukking ontsnapt Merne's mond.

Maar eerst dient de zaak van Djamé geregeld.
Man voor man verslindt zij; hele kampongs zijn ontvolkt.
„Houd op met eten van mannen,
jij verslindt slechts en geeft niets weer.

Wanneer dat zo doorgaat,
wie zal dan ons geslacht voortzetten?"
Maar Djamé trekt zich nergens iets van aan,
zelfs haar vriend Moeroe delft het onderspit,
zodat Merne zelf ingrijpt en haar het hoofd laat afslaan.
Dan kan hij eindelijk zijn tocht voortzetten
en zingend wandelt hij langs de kust,
zich verwonderend over de schoonheid van het zand en
de schelpen
en de eindeloosheid van het water van de zee.
De eerste dag reeds vindt hij Sawena, een grote schelp,
die hem toezegt hem haar stem te zullen lenen,
wanneer hij de mannen in het mannenhuis wil verzamelen.

In Sarmi is het nog donker;
het firmament hangt laag over de kampong,
de oudsten der streek, Matoar, Sauweri en Wesi
wonen nog in hun gaten in de grond.
Huizen zijn er niet, vuur kent men niet.
Merne onderwijst hen in het bouwen van huizen,
het roosteren van groente op het vuur,
het kauwen van pinang met sirih en kalk
en het roken van goede tabak.

Voor een mannenhuis is er echter geen goede plaats;
daarom trekt hij door naar Sawar,
waar de grond minder drassig is.
Rotti, de oudste, komt uit zijn rotsspleet
en stuurt muizen en vissen op weg
om een welkomstmaal aan te richten.
Samen met Rotti en de oudsten van Sarmi
ontvouwt Merne nu zijn grote plan.

Hij zegt hun de meisjes niet te trouwen, voor zij volwassen zijn,
en de heerschappij der vrouwen te beknotten
en haar het betreden van mannenhuizen te verbieden.
Voor de mannen zal een mannenhuis, huis Awit, komen,

mooier en groter dan andere huizen,
met een middenstijl van ijzerhout.
Sawena zal de mannen roepen voor het feest
en Awit, de geest van de ijzerboom,
zal geblazen worden op bamboepijpen,
zó lang als de mannen, die ze hanteren.
Er zullen verschillende feesten komen,
te beginnen met Sèmetaf, een twee jaar durend feest,
van Merne persoonlijk, waarvoor hij het lied „Waré”
reeds gaf;
dan een jaarlijks weerkerend feest
voor de inwijding der jongeren in het mannenhuis;
dan twee profane feesten, waaraan de vrouwen mee mogen
doen,
de trommels worden geslagen, waarvoor hij de liederen:
„Wéterap” van de wandeling naar Sarmi
en „Seberiatóea” van de wandeling naar Anoes, gaf.
Wanneer allen zich aan zijn voorschriften houden,
zullen de geesten tevreden en hen altijd ter wille zijn.

Nog diezelfde dag trekken allen aan het werk.
Het nieuwe huis wordt gebouwd op de heuvel van Sawar,
waar de resten nog te zien zijn.
Er wordt hard gewerkt
en nog diezelfde avond plant Merne de middenstijl.

Behalve deze dingen is er nog een zaak,
die hij te regelen heeft; die der
voortplanting van de geslachten.
De geslachtsorganen moeten worden vernieuwd
en de bevallingen verbeterd.
Hij spreekt met Waisia, die dadelijk
aan het werk gaat en een nieuw orgaan op Mofin's buik
tekent.
Doch het ding vliegt weg, zo naar het firmament,
waar het tot maan wordt en 's nachts licht geeft.

Terwijl de jongeren aan het huis Awit werken
en de ouderen Waisia bijstaan in het bedenken

van nieuwe middelen tot verbetering der geslachtsorganen,
begeeft Merne zich op weg naar Anoes,
waar hij met Sauweri, de echte Sawena
ruilt voor zijn aarden pot
en de casuarispluim, die thans nog wordt gedragen
in de masten van de prauwen van Anoes;
De Sawena zal Sauweri nasturen.

Welgemoed keert Merne terug;
een tweede maal inspireert een lange strandwandeling
hem tot het maken van een lied; de „Seberiatóea” ont-
staat.

Eenmaal terug in Sawar is hij verheugd over
de pracht van het nieuwe mannenhuis.
Als hij met de mannen in het nieuwe mannenhuis zit,
hoort hij onder de grond het brommend geluid
van de scabiek van Sauweri,
een houten toverinstrument, dat de schelpen brengt.
Allen begeven zich naar Serwar, vanwaar het geluid komt
en met de schelpen komt Saäwi, een schildpad, naar boven
en een stroom water, Seroraïni, dat het riviertje van
Serwar wordt.

Tērug van Serwar, met de echte Sawena,
staat een nieuwe verrassing te wachten:
Kokè Wánawar van Sarmi brengt de Awit,
de echte bamboe met IJzerhout's stem,
gekregen van de vogels, die de boom bewaken.
Ontembaar is de vreugde der mannen.
Sawena wordt geblazen, de vrouwen worden weggejaagd,
het mannenhuis bestormd door allen, die nog kunnen
lopen,
en Merne zelf blaast de eerste Awit,
heilig symbool van mannelijk streven.

Dit geluid, door de vogels tot ver buiten
Sawar's grenzen gebracht, is zo enorm
dat allen verbluft tegen de wand staan gedrukt,

verscheidenen struikelen en enkelen bezwijmd neervallen.
Maar na enige tijd hebben ook de anderen Awit Ieren
bespelen
en er is een lawaai en gedans, waaraan geen eind schijnt
te kunnen komen.

De volgende morgen komt de kentering van de feest-
vreugde.

Waisia neemt Mofin weer onderhanden,
die met een nieuw geslachtsorgaan te voorschijn komt.
„Probeer het snel,” zegt Merne, „maar niet met Jesroen,
dat is niet goed, en kom het vertellen.”
Maar als zij niet komt, krijgt hij argwaan.
In het mannenhuis hoort hij gelach en
binnentredend treft hij Mofin opgewonden aan,
en Jesroen, schaterend van de lach.
„Het is goed!” roepen beiden,
„Des mensen vermaak is er en het is uitstekend.”

Maar Merne verschiet van kleur.
„Ik heb het jullie toch verboden?”
„Nu heb je mij beschaamd gemaakt;
een huwelijk van broeder en zuster,
en een vrouw in het mannenhuis!”
„Ik moet nu gaan; ik kan niet langer blijven.”

Het is doodstil in Sawar,
als Merne in het bamboebos klimt, achter het huis van
de huidige koráno.
„De honden neem ik mee,” zegt hij, „Tafès en Sirorées;
Nepónef moet jongen, die blijft bij jullie.”
De kinderen huilen zachtjes,
de vrouwen wenen luid
en de mannen staan bedremmeld op een afstand.
Heel langzaam en statig klimt Merne in de bamboestam,
gevolgd door Tafès en Sirorées.
Als hij boven is, verlengt zich de bamboe
vijf maal, naar schatting; dan stapt hij
over op het firmament.

Tot ieders grote verbazing komt Merne nog eenmaal terug.

„Als het onweert zijn het de honden, die blaffen,” zegt hij.

„Het firmament neem ik mee,
dan wordt het licht in de kampong.”

Ineens zien de mensen het firmament langzaam omhoog gaan;

tot het zo hoog staat als het uitspansel nu is.

Dat is het werk van Merne,

die de mensen van Sarmi licht en een aangenaam leven schonk.

DE LIEDEREN VAN MERNE

WÉTERAP

Eerste wandellied.

Banaal lied, gezongen en gedanst met begeleiding van trommels.

Vlug! Vlug! We gaan op weg,
Haal de nokkings en vul ze.
Vlug! Vlug! Doe er wat goeds in.
Laten wij wandelen gaan.

Roep de vrienden, alleen ben ik bang;
bang ben ik weg te gaan van de kampong,
roep ze opdat wij samen gaan!
Wij gaan al, wij gaan al.

Zie je die vogel? Daar in die boom?
Mamma, Mamma, nu gaan wij je verlaten!
Alleen als de vogel,
daar in die boom zullen we zijn!

Moan é iwáswobi nébro wameróne:
De aarde is goed,
mooi is het strand,
kijk die verten, hoe mooi is het strand! —

Hoe mooi is ons lied,
hoe goed is de sago,
hoe zout is het water,
hoe schitteren de schelpen in het zand!

Is het een prauw daar in de verte?
Vraag het de kaketoe daar hoog in de boom!
Het zijn lieden van Komamba,
Wainoemawa wariama: — de berg daar in zee —

Wané wané: — het strand is mooi! —
Mofin, ga zitten, is er tabak?
Kook niet met zout water, jij kind van de bossen,
het water is hier zout!

Hoe ver is het nog!
Ziet, daar zijn die van kampong Amsira!
Zullen zij ons doden?
Maar zijn wij niet als krokodillen zo sterk?

Roep dan, opdat onze stem zal keren
en ons zal zeggen of het vrienden zijn.
Opdat wij zwarte strepen kunnen trekken onder onze
ogen
voor het komende feest!

Zie je die koeskoes daar hoog in die boom?
Waar zijn de pijlen?
Wij hebben honger en zijn moel
Is er nog een boskippenei?

Wij zijn maar alleen!
Wie zal er voor ons koken?
Wie zal ons een vrouw geven?
De vloed komt opl! Laten wij verder gaan.

Daar zien wij de kampong!
Laten wij een zwijn vangen voor het feest!
Laten wij een varaan doden en villen voor de trommels!
Omoré osiré: — doe vast de sierbandjes om de armen! —

Daar waar de honden lopen,
zal de kampong zijn.
Wij zullen praten met Neriees Matadoar
en hem vragen waar het mannenhuis te bouwen!

Wij hebben zover gelopen!
Hebben jullie hier tabak?
Mofin, wat loop jij naakt!
Die van hier hebben mooie kain!

Zoekt in de nokkings!
Zoekt sirih en pinang!
Moeten wij dan pruimen zonder kalk?
Wij willen toch vriendschap sluiten?

De nacht gaat voorbij, het wordt al dag!
Zie de vrouwen daar buiten met hun kain,
zij roosteren groente tussen twee stenen.
De varaan eet van hun sagopap!

WARÉ — WIJ HEBBEN EEN MENS GEDOOD!

Sacraal lied.

Gezongen en gedanst in het mannenhuis ter ere van Merne.

Haalt de trommels . . . Haalt de trommels . . .
Er zal een man worden gedood.
Goed zo . . . Goed zo . . . Wij zullen hem doden,
Haalt de trommels . . .

Nènèh, maak ons eten klaar,
we gaan op weg om hem te doden,
waar zijn de bogen, waar de pijlen,
geef ons eten, de tocht is nog lang . . .

Steekt veren in het haar en blad als versiering,
Gringré natifó: — de trommels voorop; —
wanneer wij met lege handen thuiskomen,
wat zullen wij ons dan schamen!

Loopt door, kijk uit,
en past op je pijlen,
Maniërom: ... weest stil ... —
Daar komt hij uit het bos.

Hij ziet ons en wil vluchten,
maar onze pijlen zullen hem treffen,
hij huilt al, hij schreeuwt ...
hij weet, dat hij een dode zal zijn.

Hij is gedood ... wij vieren feest,
wij allen scharen ons rondom de gedode;
doorsteekt hem als een gedroogd klapperblad
en brengt hem naar de kampong ...

Voorzichtig ... er zijn vijanden!
Wacht elkaar bij de volgende rivier.
Slaat luide de trommels,
opdat de kampong het zal weten ...

Tambómfio feitambómfio: — steek veren in het haar —
en het blad womwené sió,
zingt éééh hh ... jawé fané borisó:
— wij hebben hem zelf gedood. —

Daar is al de kampong,
hoort daar de trommels al slaan.
Hooft ... de kinderen huilen ...
Nénéh Esóro soróso: — draag de kinderen in een doek!
— Nénéh ...

Loopt niet naakt meer,
trekt de tjawat aan, de kampong is dichtbij.
Daar vliegt een jaarvogel,
steekt de veren in het haar ...

Awejáris wariso: — verzamelt toch het hout —,
haalt pinang, bewaar het niet,
want het is het feest „Waré”: — wij zijn een dode rijk —.
Zijn naam geven wij aan onze kinderen.

Ziet, ziet . . . wij zijn er allemaal,
versier je met veren en blaren,
smeer je in met rode steen,
wij dansen tot de morgenstond.

Ebròmo sié . . . ebromo sié:
— haal de liefdespijlen! —
Nénéh, ga naar huis om te koken,
wij hebben honger Nénéh, vlug . . . vlug . . .

Waar is oudere broer?
Waar is jongere broer?
Wij allen dansen Waré;
Eehh neneh . . . kjàiso nenò: — breng toch de papeda . . . —

Ga niet slapen, ga niet slapen,
wij dansen al lang, maar worden niet moe.
Nénéh huilt: ik ben al oud mijn jongen,
maar jij danst nog mooi . . .

Het wordt al licht.
Buiten lopen de vrouwen en kinderen.
Daar komt een prauw uit de richting Anoes;
het is de prauw van Mitrew, die mensen eet.

SEBERIATÓEA

Tweede wandellied.

Profaan lied, gezongen en gedanst met begeleiding van trommels.

Pak de tang, pak de tang,
het vuurtje brandt goed!
pak de tang, pak de tang,
en keer de gomo tot hij gaar is.

Wij eten wel gomo,
maar waar is de klapper?
Wij zijn klaar met eten,
maar wij hebben geen klapper gehad!

We staan op en willen weg,
we roepen onze vrouw.
Zij antwoordt: ik doe mijn behoefte,
wacht even, ik ben bezig!

Waarom roep je me, vraagt ze,
waar wil je dan heen?
Wil je vis zoeken, dan ga ik mee,
wacht even, ik zal de nokking inpakken.

Maar het is ver,
ga maar vast vooruit.
Vergeet je pijl en boog niet,
het is eb: ga maar vast!

Halt, hier zullen we blijven,
Zet de speren eerst in de grond.
Kapt bladeren voor het dak.
Schiet op, de avond valt!

Zoekt brandhout voor het donker is,
het is een goede plek voor een hut hier.
Ziet, hier zijn de klappers,
het zijn jonge vruchten met stekken!

We willen roken, geef toch tabak,
we hebben honger, geef toch eten.
Heb je geen bruinvis bij je?
Bracht je geen sagowormen mee?

Ziet die mooie vogel in die boom.
Zullen we terug gaan naar Sarmi?
We lopen naakt, we moeten een tjawat maken.
Laten we gaan, de zon staat al hoog.

Weer op weg zijn we, weer op weg!
Als een casuaris zo vlug lopen we.
Daar komt de landtong van Sarmi al!
Hoe mooi is het strand!

Voor we Sarmi binnengaan,
wil ik met een vrouw slapen.
Waarom nog langer wachten?
Toesoe rakpar: — doe uit de tjawat! —

Geef pinang en sirih,
dan zullen we haar betoveren.
Loop jij vast naar Wakdé,
dan blijf ik hier slapen!

Maar in Sarmi zijn ook vrouwen,
wij steken vast rode bloemen in het haar.
We gaan naar Sarmi om te trouwen,
maar als er te weinig zijn, wat dan?

Hoort: het geluid van de schelp van Sawar.
Hoort ze blazen in het mannenhuis!
Wij moeten nu doorlopen,
zij zullen wachten tot wij er zijn!

Hoe mooi is het huis geworden!
Geschilderde bloemen versieren het!
Voorwaar, de mannen van Sawar
hebben een mooi mannenhuis gemaakt.

Alleen ben ik.
Mijn bruid wacht in de kampong,
maar ik zal haar niet trouwen,
voor haar borsten staan!

Wanneer mijn bruid sterft,
zal ik ook sterven!
Alleen zal ik blijven.
Wie zal er voor mij koken?

Je noemt je Sabéri, jij,
maar je bent niet van het bos.
Kom toch met ons mee,
het is beter leven aan de kust!

Broer, heb je al tabak gehaald?
denk er toch aan, wij wandelen ver.
Na het eten moet men roken,
pinang kauwen en rood spuwen.

Stopt met het doden van mensen,
laat pijl en boog thuis.
Wanneer wij naar een andere kampong gaan,
zullen we er naast schieten!

Wij zijn geroerd. Waarom zijn wij geroerd?
Ja, wij herinneren ons de mensen, die dood zijn.
Wanneer ze zo mooi zingen in het mannenhuis,
moeten we huilen.

Ziet naar buiten!
de morgenstond komt,
Er waait een windje door de bomen.
Ziet . . . de bladeren vallen.

INWIJDING VAN INITIANDI IN HET HUIS AWIT

Sacraal lied.

Begeleiding: uitsluitend getik van speren en blazen op heilige fluiten.

Gaat binnen, gaat binnen
vanavond is het feest.
Allen moeten binnengaan om het
feest van Awit te dansen.

Er zijn er al, er zijn er al;
velen gingen al naar binnen.
Waar blijven de anderen
om het feest van Awit te dansen?

Ziet hoe de kookvuren roken!
in alle huizen roken ze,
in alle huizen zitten de vrouwen bij de vuren
en koken papeda en roosteren bout.

Snel Nènèh, snel maak eten klaar,
vanavond is het feest Awit.
Dansen zullen wij en eten moeten wij
tot de morgenstond!!

Hoort toch, hoort toch, zij dansen al,
zij dansen Awit's feest.
Vlug jullie allen, naar binnen,
het feest is al begonnen!

Weest op je hoede ooms, weest op je hoede,
straks gaan we slaan.
Houdt je zoons tussen de benen,
want de slagen zullen op hen neer komen.

Woïdoesé, woidoesé: — maakt vast de stokken klaar —
Waisanawijé, waisanawijé: — wij willen slaan —
beschermt je zoons met je eigen lichaam,
want de slagen zullen hard op hen neer komen.

Antame moemoerwó: — ziet ze springen —
ziet ze vechten en slaan,
de stokken vallen op koppen en ruggen,
we vechten als om ons leven.

De ruggen doen pijn. Wat vallen de slagen!
Wij vechten voor Awit, het is Awit's feest.
Niemand beveelt het ons, ook onze ouders niet,
wij slaan voor ons plezier, straks weer!

Die weg liepen, roept hen!
Waarom liepen zij weg, het slaan is nu voorbij.
Allen moeten weer komen,
het is Awit's feest!

Hoe mooi is het strand! Hoe mooi
Hoe schoon schittert het zand!
De ruggen doen nog pijn van het gevecht,
maar wij dansen weer!

Zingt niet vals, zingt niet vals,
wij moeten naar elkaar luisteren.
Bij het dansen moeten we naar elkaar luisteren
en niet vals zingen!

Jewowije, jewowije, — wij willen slaan —
wacht toch, de avond is nog lang.
Wij zijn nog moe van zo even,
wij willen eerst even naar buiten.

Wij vragen het vechten weer,
wij willen slaan jewowijé! jewowijé!
Jójojo, ónja, jójojo ónja:
Houdt de stokken goed vast —

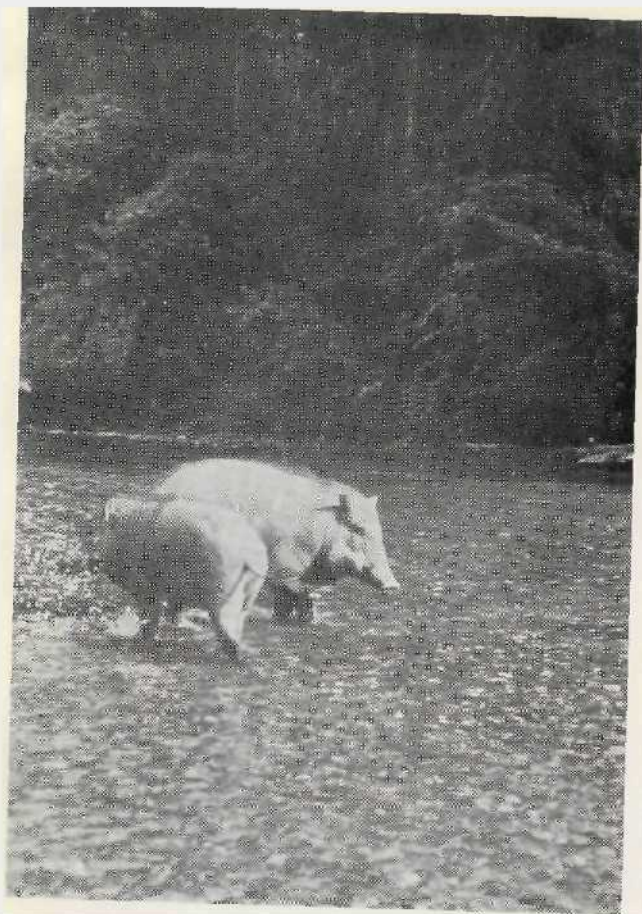
Iririamé matariamé: — houdt op nu, houdt op —
er zijn er geslagen
en er zijn er weggelopen.
Maar we hebben nog een hele nacht voor ons!

Iririamé, iririamé: — houdt op —
Nènèh waar is de tabak,
wij willen ophouden om tabak te halen,
brengt het toch Nénèh... wij willen tabak!

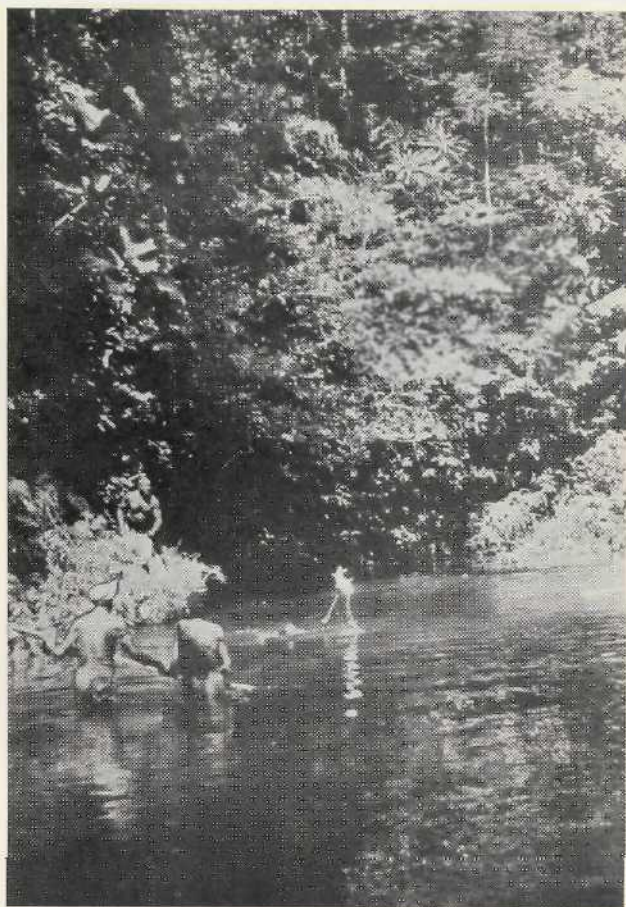
Jewowije... jewowije...
Iririamé Iririamé...
draait krullen in het haar,
Krin krin samò: — hoort het getik van de pijlen -

Fánfan samé: — span de bogen — voor morgen,
wij zullen jagen en vangen.
Heb je het al gezien wat wij geschoten hebben?
Morgen is het weer feest!

Draait krullen in het haar;
wij hebben ons mooiste tjawat aan,
voor het feest Awit,
wanneer de jongeren worden opgenomen!

Het volgende feesteten

De vis van Marja

Ziet toch hoe mooi is ons huis Awit!
Het is van ons allemaal dit huis.
Wij allen wijzen op onze navel,
wij allen zijn één!

De morgen komt, maar wij dansen nog door,
vanavond is het weer feest.
Wijzelf zullen ze schieten in de bossen;
Ziet de vrouwen daarbuiten: het is al dag!

SAUWNE VAN MAWES

Zoals Merne in het Westen in en om Sarmi de beschaving bracht, zo bracht Sauwne deze in de streek van Mawesday (Oost) en Maweswares (West). Sauwne droeg de kentekenen van het bijzondere: hij was lang en — dit wordt er zeer nadrukkelijk bij gezegd — blank van huidskleur. Het is in de tijd, dat de mens- en diergemeenschappen nog niet gescheiden zijn; Sauwne is nu eens man, dan weer slang.

De inwoners van de kampongs Mawesday en Maweswares stammen uit de buurt van Sarmi. Zij zijn dus naar het Oosten getrokken, vermoedelijk omdat in het land van Sarmi voortdurend roofovervallen plaats vonden. Zij ontwikkelden een eigen taal en een eigen mythologie. Maar het is geenszins verwonderlijk, dat verschillende trekken hiervan aan de verhalen uit hun oude streek herinneren. In het algemeen kan men zeggen, dat volgens de mythen de lieden van Mawesday en Maweswares tot de meest „beschaafden” uit het Sarmische land gerekend moeten worden. Hun hoogste deugd is eerbied voor de ouderdom; het meest respecteerde woord is „nander”; dit is: „vriend”. In de buurt van ouderen lopen zij altijd rustig, om de ouderen niet in hun gesprekken te storen; onbeleefdheid komt practisch niet voor. Het is de enige stam, waarbij de idee leeft, dat vrouwen niet uitsluitend als lastdier gebruikt moeten worden; het kloppen van sago en het zeulen van brandhout wordt door de mannen gedaan, de vrouwen vissen en zoeken groente.

De mensen in die dagen waren heel anders dan nu. De mannen waren groter, tot twee meter toe en de vrouwen eveneens. Ook had men minder „gedachten” dan nu. Dit is volgens de hedendaagse Máwes-mensen het beslissende

punt geweest in hun geschiedenis: op een gegeven moment, door welke oorzaken weet men niet, werden de mensen kleiner en gingen zij denken en hierdoor werden zij slecht. De eerbied voor de ouderen verdween, het vredelievende, dat de stam kenmerkte, ging verloren, zodat zij nu minder gelukkig en gezond zijn dan vroeger. Destijds ook gebeurde het, dat de lieden uit het binnenland in grote groepen naar de kust trokken en moordden en roofden. Zo komt het, dat de stam Warap, die aan de mond van de rivier, Sarmoeai, die tussen Kapptiau en Dempta in zee uitmondt, woont, is uitgestorven op één vrouw na, die wij — omdat haar ware naam vergeten is — Warap zullen noemen.

* * *

Warap werd opgevoed in de kampong van haar oom. Toen zij groot was, wilde zij pinang eten en vroeg haar oom daarom. Maar pinang was hier zeldzaam en oom zei: „Als je pinang wilt eten, ga dan naar Sauwne in Takar, die heeft grote tuinen.” Warap nu voelt zich hierdoor gekrenkt en besluit zo spoedig mogelijk de kampong te verlaten en op zoek te gaan naar Sauwne, van wie de roep uitging, dat hij een rijk man was.

Daar het niet mogelijk is als meisje een dergelijke tocht te ondernemen, moet zij een list gebruiken. Zij trekt een mannentjawat aan, versiert zich met hoofd- en borstbanden, die de jongens dragen en begeeft zich zo — als jongen verkleed — gewapend met pijl en boog op weg. Na enige tijd komt ze aan de rivier Waisron, op een plaats, waar vroeger een kampong lag, die evenals de hare, door lieden uit het binnenland is uitgemoord. Wanneer ze even zit om uit te rusten, komt uit het bos een meisje van de stam Mawesday om brak water uit de riviermonding te halen om daarin de groente te koken.

Wanneer het meisje de vreemde jongen ziet, wil zij vluchten, maar Warap roept: „Kom hier, wees niet bang en vertel me, waar Sauwne woont. Ik zoek hem en wil hem om pinang vragen.” Nu is het meisje Mawes gerustgesteld en komt naderbij. Warap heeft inmiddels een vuurtje

gemaakt en pofit bladeren om haar honger te stillen, het meisje Mawes komt erbij zitten en er ontspint zich een genoegelijk gesprek. Tot Mawes zich met schrik herinnert, dat haar moeder op het brakke water zit te wachten en zij neemt haastig afscheid van de vreemde jongen, die naar Sauwne zoekt.

Maar thuisgekomen kan ze de jongen niet vergeten en verzint een voorwendfel om weer water te halen; ze loopt terug naar de rivier Waisron, waar Warap nog bij het vuurtje zit. Zodra Mawes naast haar zit, vertelt Warap haar, dat ze een verkleed meisje is! Mawes wordt nu bang en deinst achteruit. Maar Warap houdt haar tegen en zegt: „Verkleed je evenals ik en ga mee naar Sauwne pinang eten. Even aarzelt het meisje nog, maar niet lang, want door het denken aan Sauwne is zij reeds betoverd. Zo komt het, dat zij nog eenmaal naar haar ouderlijk huis gaat om mannenattributen te halen en dan heimelijk als jongen verkleed de kampong te verlaten en haar vriendin op haar avontuurlijke tocht naar het Westen te volgen. Die nacht wandelen ze langs het strand; de volgende dag komen zij in Anoes aan, waar zij aan een vrouw, die in de ingang van haar huis een strootje zit te roken, om eten vragen. Ze mogen binnen komen, krijgen eten en drinken, ja, zelfs pinangnoten aangeboden. Wanneer Warap wat kalk wil eten om de heerlijke pinangpruim te kauwen, laat zij de kalebas, waarin de kalk wordt bewaard, per ongeluk vallen, die — door de vloer heen — op de grond eronder terecht komt. De gastvrije moeder ziet dit en geeft haar zoontje opdracht de kalebas voor Warap te halen. Het zoontje kruipt onder het huis en Warap roept hem toe: „Geef hem maar door de vloer heen naar boven.“ Maar als het zoontje naar boven kijkt om de kalebas aan te reiken, ziet hij, dat het geen jongens zijn, maar meisjes die daar zitten. Hij zegt niets, komt weer binnen en gaat in een hoek zachtjes zitten huilen. Waaróm wil hij niet zeggen, maar er is iets niet in orde en de beide meisjes vinden het beter maar spoedig afscheid te nemen en haar weg te vervolgen.

Wanneer zij al geruime tijd weg zijn, vertelt het zoontje na herhaald aandringen zijn moeder tenslotte wat er aan de hand is. „Je hebt me beschaamd gemaakt,” zegt hij tegen haar, „je hebt me bevolen iets voor meisjes te doen; want het waren geen jongens, het waren meisjes, die twee.” De moeder ontsteekt in heftige woede over dit bedrog, maar de meisjes zijn al weg en er is niets meer aan te doen.

Warap en haar vriendin lopen steeds in westelijke richting verder. De volgende dag komen zij in Takar en na even zoeken vinden ze hier inderdaad een grote tuin met vele volbeladen pinangbomen; grote trossen zijn van verre zichtbaar.” Kijk hoe heerlijk, Sauwne's pinang!” roept Warap en Mawes' ogen glinsteren en zij roept: „Hier blijven we, zie eens hoeveel pinang!”

Snel klimmen Warap en Mawes in de bomen en plukken uit louter begeerte veel te veel vruchten, zodat er een grote hoop trossen op de grond ligt als zij, eindelijk het plukken moe, weer op de grond staan.

Als echte jongens maken zij nu een nest in een klapperboom, om zelf in te kunnen verblijven en haar noten in te bewaren. Zij eten zoveel van de begeerde vruchten, dat zij beneveld in slaap vallen. Maar als de eerste zonnestralen het nest in de klapperboom nog maar juist beschijnen, zien zij een grote, witte man onder de boom staan. Verschrikt kijken de meisjes, die nog maar amper wakker zijn, elkaar aan en fluisteren: „Sauwne” en houden zich doodstil.

Intussen loopt Sauwne naarstig te zoeken; hij heeft vreemde sporen ontdekt en tracht deze te volgen. De meisjes boven in de boom durven zich niet te verroeren; zij houden zich stil, zodat Sauwne hen niet ziet. Vermoeid van het zoeken, gaat Sauwne 's avonds weer terug naar de zee, een paar angstige meisjes achterlatend. Als hij de volgende morgen weer uit zijn prauwtje komt, ziet hij rood speeksel van een pinangpruim op de grond. Weer zoekt hij de hele dag, maar vindt de meisjes niet.

Eerst de derde dag ontdekt hij haar schuilplaats boven

in de klapperboom. Woedend over de diefstal van zijn noten roept hij naar boven: „Wie at er van mijn pinang?” „Wij,” antwoorden de meisjes angstig, omdat zij ontdekt zijn; „wij zoeken Sauwne, wij willen hem vragen van zijn pinang te mogen eten.” Komt naar beneden,” beveelt Sauwne; „wie zijn jullie?” De meisjes vertellen nu het verhaal van de oom die geen pinang wilde geven en van het idee om verkleed op stap te gaan.

Door al deze verhalen is Sauwne's woede bedaard en vraagt hij de meisjes met hem mee te gaan en zijn vrouwen te worden. Er zit niet veel anders op en dus besluiten zij toe te stemmen. Sauwne is zeer verheugd en zegt: „Plukt zoveel pinang, als je wilt en brengt het in mijn prauw om mee te nemen.” Als er genoeg is ingeladen, stappen ze in het prauwtje, eerst de meisjes, daarna Sauwne. Op het moment echter, dat Sauwne instapt, wordt hij tot slang en kronkelt zich op de bodem van het bootje. De meisjes zijn verschrikkelijk bang, Warap begint te gillen en Mawes verliest haar beheersing en wil in het water springen; maar het prauwtje glijdt vanzelf al weg en Sauwne zegt in de taal der mensen: „Weest niet bang; zo ben ik, 's nachts slang en overdag mens.” Als zij zijn stem horen, worden zij weer rustig; al pratend naderen zij het huis van Sauwne's moeder, Neneh, een gewone vrouw. Zij lopen het trapje op en Sauwne kruipt voor hen uit naar binnen. Tegen de oude vrouw zegt hij: „Hier zijn mijn vrouwen, zorg voor hen.” Dan kronkelt hij zich in een spiraal op in het midden van de vloer en valt in slaap. En zo nemen de meisjes hun intrek in de nieuwe woning. 's Nachts slapen zij met de slang opgerold tussen hen in en 's morgens gaan ze met de man Sauwne naar de tuinen.

Na een jaar hebben beiden een kind, Warap een jongen en Mawes een meisje. De kinderen groeien voorspoedig op en er zou geen enkele moeilijkheid zijn geweest, ware het niet, dat Neneh het de beide vrouwen diep in haar hart niet kan vergeven, dat zij eigenlijk niet gekomen zijn om haar zoon te trouwen, maar om zijn pinang te eten

en het kan wel niet anders, of deze wrok moet vandaag of morgen tot uiting komen.

Dit gebeurt op een middag, als de beide vrouwen in de tuinen zijn en de kinderen thuis onder Neneh's hoede spelen. Het is warm en de kinderen hebben dorst. Het jongetje besluit om in een klapperboom te klimmen, die vlak naast het huis staat en een paar klappers te plukken. Maar als hij naar boven klimt, valt er door het schudden van de boom een rijpe vrucht naar beneden, dwars door het dak van het huis die vlak naast Neneh door de vloer heen slaat. Neneh ontsteekt in hevige woede en schreeuwt: „Blijf uit die boom, die is niet van jullie; jullie lijken je moeders wel, die kwamen ook om pinang te stelen.” De kinderen zijn nog jong en begrijpen de betekenis van deze woorden niet. Wanneer hun moeders thuis komen, vertellen zij argeloos wat de boze Neneh heeft gezegd. Neneh's woorden doen de vrouwen erg pijn en zij voelen zich beschaamd; een dergelijke beschuldiging maakt het hun onmogelijk om langer in dit huis te wonen.

Er is maar een oplossing: het huis te verlaten, en zo besluiten zij onmiddellijk te vluchten. Als Neneh even weg is, gaan zij naar binnen en maken hun nokkings gereed. Als zij de sago in palmladeren pakken, vallen er tranen in de sago. „Waarom huilen jullie?” vragen de kinderen. „Dat is niets,” zeggen zij, „onze ogen tranen van de rook.” Zo vlug mogelijk begeven zij zich met de kinderen, nog vóór Neneh terug is, op weg. Het is een kleine droeve stoet, die zich naar het Oosten toe beweegt. Zij hebben besloten terug te gaan naar Mawesday, in de hoop daar door hun familie toch nog ontvangen te zullen worden. 's Avonds komt Sauwne thuis en vindt het huis op grootmoeder na, verlaten. „Waar zijn ze?” is zijn eerste vraag. „Zij hebben niets gezegd, ze hebben hun papeda gekookt en zijn weggegaan,” zegt Neneh. Maar Sauwne vertrouwt het niet. „Wat heb je tegen hen gezegd?” vraagt hij weer. Maar Neneh ontkent iets gezegd te hebben en dus blijft Sauwne niet anders over dan hun sporen te zoeken en hen achterna te gaan.

De vrouwen zijn intussen halverwege Mawesday gevorderd, ongeveer ter hoogte van Anoes, als zij in de verte een donkere stip achter zich ontwaren. De stip wordt groter en het blijkt Sauwne te zijn. „Wat te doen?” vraagt Mawes. „We gaan naar boven,” antwoordt Warap. Daarop klimmen zij met het dochttertje in een casuarineboom; tegen het jongetje zeggen zij: „Wacht hier op je vader, daar komt hij al aan.”

Als Sauwne onder de boom is aangekomen en zijn vrouwen daar boven ziet zitten, wordt het hem droef te moede. „Waarom zijn jullie gevluht? Wat is er gebeurd?” „Neneh was grof tegen ons,” roepen ze naar beneden, „wij voelen ons beschaamd en gaan naar boven; het zoontje gaat met jou mee.” Dit zijn haar laatste woorden. Want plotseling wordt de boom langer en langer, totdat hij tot aan de hemel reikt en de vrouwen op het firmament overstappen, dat hen op dat moment in een helder licht plaatst.

En dit nu is de zevenster, die er nog steeds is en die de mannen elkaar aanwijzen, wanneer zij 's avonds in de bossen in de open lucht hun bivak opslaan of wanneer zij op hun tochten langs het strand 's nachts door moeten lopen.

Sauwne staart nog enige tijd somber voor zich uit; dan neemt hij het zoontje bij de hand en zegt: „We gaan terug naar Takar.” „Wat heeft Neneh gezegd?” vraagt hij het zoontje en deze vertelt hem nu wat er gebeurd is. Sauwne's bloed klopt wild door zijn aderen en als hij thuis komt en tegenover zijn moeder staat, vraagt hij hees van drift: „Wat heb je gezegd?” Zij moet nu wel toegeven: „Ik heb gezegd, dat de kinderen al net als je vrouwen waren; dat zij gekomen zijn om je pinang te stelen.” „Dat is grof,” zegt Sauwne, „dat had je niet mogen zeggen.” Dan is hij zichzelf niet langer meer meester; hij neemt een bijl en slaat zijn moeder dood.

Dan gaat hij met zijn zoontje op weg naar de kampongs van zijn beide vrouwen. De volgende avond reeds komt hij hier aan en roept de beide stamvaders van de kam-

pong Mawesday en Maweswares, Pere en Wafnai, waarvan de nakomelingen nog steeds de grootste grondbezitters zijn, bij zich. Pere en Wafnai vertellen hem hoe somber het leven nog is, hoe het licht over deze kampongs nog niet is opgegaan. Zij vertellen hoe de bewoners nog gedeeltelijk onder de grond leven, hoe er geen vuur, geen zout en geen sago is, hoe zij gedroogde vis en rauwe bladeren eten.

Sauwne ontfermt zich nu over hen en zegt hun hoe zij huizen moeten bouwen en bovendien schenkt hij hun het vuur. Die nacht laat hij het donderen en regenen, zodat er 's morgens een grote sagotuin is ontstaan en de mensen papeda kunnen koken en geroosterd vlees eten. Ook hebben zij het 's nachts nu warm.

De hele volgende dag geeft hij hun verder onderricht; hij vertelt hen over het mannenhuis, over de verhouding der sexen, over goed en slecht en over alles, wat mag en niet mag.

Het zoontje is die morgen reeds vroeg in de boom Gohi geklommen, welke zich tot de hemel verlengt, zodat de jongen op het firmament kan overstappen, waar hij tot morgenster, de ster die in het Oosten staat, wordt. Die avond nog volgt Sauwne zijn zoon en wordt, als hij op de hemel is overgestapt, tot de avondster, die in het Westen staat. Van bovenaf roept hij nog zijn laatste woorden:

„Daar in het Oosten, die ster, dat is mijn zoon; in het midden staat de zevenster, dat zijn mijn vrouwen en het kind; in het Westen, die ster, dat ben ik.”

* * *

Dit alles vond plaats in de eerste maand van het jaar. Daarom vieren de bewoners thans nog in deze maand het vuurfeest en 's nachts wijzen ze op de sterren en vertellen hun kinderen hoe deze daar aan de hemel gekomen zijn.

THANS VOLGEN ENKELE VERHALEN UIT DE WAMBO-REEKS

Wambo is de geest van de verleiding en buitenechtelijke liefde, welke in sommige verhalen Sakwa wordt genoemd en op Wakde Nauwerman is geheten. Wambo is de geest van de boomkangeroe, Satoeksian, waarvan de mythe beschreven is in „De laatste der Etiks”.

NOBIEDA EN SAMINGIRON

Op zekere dag wil Nobieda gaan jagen, maar hij is lui geweest en heeft geen pijlen gesneden; dus gaat hij wat schoorvoetend naar zijn broer om van hem een sosoroka, een vogelpijl, te lenen. Na enig wikken en wegen besluit Sanger hem de pijl te geven maar onder voorwaarde, dat de helft van de jachtbuit voor hem is.

Tevreden gaat Nobieda op weg en loopt in een ruk door naar de berg Moeartéren, daar hij weet, dat daar de vogels in grote getale hun voedsel komen zoeken. Nauwelijks heeft hij de top van de heuvel beklommen of een bijzonder mooie vogel daalt met brede vlucht in de kruin van een grote woudreus, om zich behaaglijk in het zonnetje te koesteren. Maar Nobieda is op zijn hoede; slechts enkele ogenblikken kijkt hij geboeid naar het wulpse spel van kleur, lijn en gratie in de kruin tegenover hem. Dan neemt hij de boog, legt de pijl op en schiet deze in de richting van de niets vermoedende vogel. De pijl treft, met een klap dringt de sosoroka in het vogellijf. Even wankelt de vogel, dan valt hij naar beneden, klapwiekend, stuurloos, beurtelings naar rechts en naar links overhellend. „Oeh . . .” krijst Nobieda al van vreugde, „oeh . . . een goed begin . . .”. Maar op hetzelfde moment houdt hij

de adem in, de vogel heeft haar evenwicht teruggevonden, de vleugels pakken weer lucht, zodat het lichaam weer drijven kan en de richting van loodrecht naar beneden in schuin naar boven verandert. En even later scheert het dier met een sierlijke vlucht langs Nobieda's plekje, met de pijl tussen de veren, om dan over de toppen der bomen heen te verdwijnen.

Nobieda denkt met angst aan het moment van zijn thuiskomst; hij ziet de boze Sanger al op uitkijk staan naar de buit. Géén buit en de sosoroka verdwenen! Nee . . . met niets thuishkomen kan hij niet; dus moet hij zoeken en hij zoekt tot de avond valt, zoekt in alle richtingen, maar geen spoor van de vogel, noch van de pijl. Thuisgekomen gaat het zoals hij verwacht heeft, een heftige woordenwisseling met Sanger volgt en hem ongelijk geven kan Nobieda niet. Daarom besluit hij de volgende morgen vóór het kriecken van de dag weer op pad te gaan en te zoeken, tot hij sosoroka heeft gevonden.

De zon klimt al boven het heuvelachtige landschap en de dagvogels kwetteren hun lied ver boven de kruinen der eeuwenoude woudreuzen. Nobieda heeft nu alle voorzorgsmaatregelen voor een goede jacht genomen; tegen de slangenbeet heeft hij zich ingesmeerd en voor een gunstige varkens- en vogelvangst heeft hij de formules opgezegd. Hier en daar hoort hij geritsel in de bomen; dat zijn de boomgeesten, die hem komen helpen.

Aan de voet van een oude verweerde ijzerhoutboom ligt rustig soa-soa, een leguaan op leeftijd en koestert zich in een op deze tijd van de dag schaarse bundel zonlicht, die, schuin tussen het bladerendak doorvallend, de nog vochtige grond bereikt. Het ranke lichaam glanst en de gele vlekken op de zwarte huid steken Nobieda in de ogen. „Zeg mij, soa-soa, heb jij een vogel gezien met een pijl in het lichaam? Gisteren raakte ik hem, maar hij vloog weg en kwam niet naar de grond.” „Toevallig kwam zij gisteren langs, ja, zij vloog in die richting,” antwoordt soa-soa, die de taal der mensen spreekt. — Want het was nog in de tijd, dat mens en dier niet definitief gescheiden

leefden — „Dat is prachtig, soa-soa, wel bedankt; Sanger is erg boos, omdat ik zijn sosoroka heb weggemaakt; ik ga er dadelijk achteraan.”

„Dat is gunstig,” denkt Nobieda, „vandaag krijg ik steun van allen.” Zijn gang wordt licht en hij heeft een gevoel alsof hij als de wind zo snel gaat. Zo dwaalt hij uren spelend en zoekend rond; maar als het al namiddag is en de zon al schuiner en schuiner gaat staan, komt de gedachte in hem op, dat hij toch weer met lege handen naar huis zal moeten terugkeren. Uit het veld geslagen rust hij even uit op een vermolmde boomstronk, als zijn oor plotseling wordt getroffen door het geluid van spetterend water. Daar, even verder in het bos, kronkelt diep ingesneden in de bemoste grond, het kristalheldere beekje Sismetaäbe. Het water is zo helder, dat hij al vanuit de verte het zand van de bodem kan zien. Aan de linker oever schiet een jonge forse loofboom recht naar boven, het licht tegemoet. Stam, takken en blaren weerspiegelen zich in het even rimpelend water; zó volmaakt is het spiegelbeeld, dat het lijkt alsof de boom ook naar beneden groeit.

Onder de boom staat een jonge vrouw. Dofglanzend, donkerbruin, gelijk de huid van het jong van de lauwlauw, de grond-kangeroe, steekt haar ranke gestalte af tegen het jonge groen van het weelderig vegeterend mos op de steile oever. Aan een overhangende tak van de broodboom Gomo hangt haar tjawat, dartel wiegend op het zachte briesje, dat zo nu en dan het spiegelend wateroppervlak even doet rimpelen en de grote bladeren van Gomo in hun voorname rust stoort.

In de hand houdt zij een kunstig gevouwen reuzenblad en telkens buigt zij zich voorover om daar water mee te scheppen en wanneer het blad langzaam en speels volgestroomd is, richt zij zich op, rekt de handen boven het hoofd en laat het koele water langs haar jonge ranke lijf vloeien, tot de druppels tikkend in het beekje terugvallen. Dan buigt zij zich weer voorover en het spel begint opnieuw.

Vernast kijkt Nobieda toe; sneller stroomt zijn bloed. Vrouwen heeft hij genoeg in zijn eigen kampong gezien, maar deze . . .! Vanwaar kan zij komen? Het gebied is ver van zijn jachtterrein, slechts een heel enkele keer komen de mannen van zijn kampong in deze buurt. Hoe langer hij peinst, hoe sneller klopt zijn hart en voetje voor voetje sluipt hij naderbij. Wanneer hij langs de heester met de grote rode bloemen sluipt, plukt hij er een en steekt die in zijn haar, waardoor hij zich sterker voelt en zeker weet, dat aan zijn verlangen voldaan zal worden. Aan de achterzijde van Gomo klimt hij naar boven, muisstil, zodat zij niets kan horen of zien. Als een slang zo lenig glijdt hij over de tak die boven het beekje hangt, totdat hij recht boven haar komt te zitten.

Zich alleen wanend geeft de jonge vrouw zich argeloos over aan de verkwikkingen, die het koele water het warme lichaam op dit drukkend hete namiddaguur verschaft; speels slaat ze nu en dan met de vlakke hand op het water en frivool spatten en spetteren de druppels op het even rimpelend wateroppervlak.

Als zij zich weer buigt om een bladvol water te scheppen, houdt zij even in; een wonderlijk beeld verschijnt tussen de rimpels aan het oppervlak. Vlak naast haar, in het water, ontwaart zij de beeltenis van een onbekende gestalte, zwart met een rode bloem in het haar en lichaamsvormen, die zij nog niet kent. Immers, zij komt uit een kampong, waar uitsluitend vrouwen zijn en geen van hen is ooit met een man in aanraking geweest.

Verheugd met het nieuwe wezen, zo vlak naast zich, grijpt zij in het water, maar op dat moment breekt het beeld en is het verdwenen. Als Nobieda haar handen terugtrekt, komt het weer. Dan grijpt zij als bij verrassing ernaar en tast door tot op de bodem van het beekje, maar wanneer haar dichtgeknepen handen weer boven water komen, heeft zij er slechts zand en bladeren in. Weer grijpt zij en weer, maar steeds met als resultaat een hand vol zand en bladeren. Ontmoedigd kijkt zij om zich

heen, pakt haar tjawat en keert langzaam terug naar de kampong.

Maar haar gedachten zijn vol van hetgeen zij gezien heeft; thuis zegt zij er niets van, maar 's nachts ligt zij te woelen tot haar heupknokkels pijn doen van de ruwe latten. De volgende morgen spoedt zij zich weer naar het woud, naar Sisometaäbe, en baadt weer op de plaats, waar gisteren de aantrekkelijke gestalte verscheen.

Nobieda zit nog steeds op zijn tak; geen macht ter wereld zou hem hebben kunnen bewegen deze plaats te verlaten, zo zeker is hij van de terugkeer van het meisje. Zij zal zeker nog eens zijn spiegelbeeld willen aanschouwen.

Precies op dezelfde plaats als gisteren stapt zij dan ook werkelijk, voetje voor voetje om het beeld niet te verjagen, in het zacht kabbelende water. In het midden gekomen buigt zij zich haastig voorover, en ziet, daar is het weer; donker het lichaam, speels het groen, dat nu armen en kuiten siert en vurig de bloemen. Lange tijd staart zij aandachtig in het water, bang voor de minste beweging, die het schouwspel zou kunnen verstoren. Dan kan zij zich niet langer beheersen, zij grijpt met beide handen, en . . . , weg is het, gebroken in de waterrimpelingen.

Haar teleurstelling is groot, mismoedig stapt zij het water uit en zet zij zich op het jonge, groene mos.

Nu wordt het echter ook Nobieda te machtig en als een slang laat hij zich op de grond glijden; dan staat hij hijgend voor haar. Haar donkere ogen worden groot en haar mond gaat open, als wil er een kreet aan ontsnappen. Maar Nobieda begint te lachen en zegt: „Wees niet bang, ik ben een mens als jij; wie ben jij?” „Samingiron,” antwoordt zij schuchter en na enige aarzeling durft zij op haar beurt te vragen: „Wie ben jij? Van jouw soort heb ik nog nooit een gezien.” „Nobieda ben ik, en ik zoek mijn sosoroka, die ik gisteren op een vogel afschoot, die er mee van door ging.” „Oh, was jij dat, die mij aanschoot?” „Het doet mij nog pijn,” zegt Samingiron nu vrijer, „hier heb je de wond nog,” en zij laat een grote, zo goed als genezen wonde in haar zij zien. Samingiron

lacht ondeugend... en zo verleidt zij Nobieda in het groene mos.

Want Samingiron behoort tot een Wambo-kampong, waar uitsluitend vrouwen leven, die er op uit zijn mannen te verleiden en deze aan zich te binden. Zij zijn bezeten door de geest van Sakwa, die het symbool is van de vrije — niet door de stamoudsten gesanctioneerde — liefde.

„Ga meel!” zegt zij aanhalig en trekt hem op uit het mos, „bij ons is het goed leven, ga meel!” En Nobieda, al in de ban van Sakwa, volgt haar gedwee en samen gaan zij naar de vrouwen-kampong. Maar voor zij daar aankomen, trekt Samingiron hem een zijpad in en even daarna komen zij aan een alleen staande hut. Samingiron maakt de opening vrij en noodt hem binnen te gaan. „Dit is je huis,” zegt zij, „hier moet je blijven; ga niet naar de kampong, want als mijn zuster je ziet, zal zij heel boos zijn.”

Dan haalt zij hout en sago en kookt heerlijke papeda, zij roostert een zwijnebout, die zij tussen de daklatten vandaan trekt, geeft hem tabak en sirih en pinang en Nobieda vindt, dat hij het zeer naar zijn zin heeft. Tegen dat het donker wordt, maakt Samingiron aanstalten om weg te gaan. „Jij moet hier blijven, als er mensen komen, moet je je verstoppen in die aarden pot; zorg dat zij je niet zien, zij zullen je zeker kwaad doen!”

Zorgvuldig sluit zij de ingang van buiten af en verdwijnt naar de kampong. Zij belooft hem elke morgen terug te komen, hem hout en sago en vis te brengen en alles wat nog meer nodig is om het hem naar de zin te maken en om hem te binden.

Zo leven zij lange tijd gelukkig, totdat Samingiron's buik begint te zwellen. „Wat is dat?” vraagt haar zuster en zij antwoordt: „Niets, dat komt vanzelf.” Maar haar zuster blijft argwanend en volgt op een goede morgen haar voetstappen, en zo komt zij bij het hutje. Zij stapt binnen en overvalt het paar.

„Hoe nu?” roept ze verwonderd, „wat is dat voor een mens?” Samingiron is nu wel gedwongen het hele verhaal te vertellen; hoe zij Nobieda's spiegelbeeld in het water

zag tot aan het zwellen van haar buik toe. Haar zuster, bekomen van de verrassing, vindt alles al even mooi als zij zelf; daarom belooft zij Nobieda niets aan de andere vrouwen te vertellen, op voorwaarde dat hij zijn liefde ook aan haar zal schenken.

Ook dit gaat geruime tijd goed; de meisjes zorgen voor het eten en Nobieda amuseert zich uitstekend. Hij denkt allang niet meer aan zijn boze broer en aan de anderen uit zijn kampong. Totdat ook de buik van de zuster begint te zwellen. Van verbergen is geen sprake en al spoedig steken de kampongvrouwen de hoofden bij elkaar en besluiten de meisjes te volgen om achter de oorzaak te komen. Zo wordt het drietal ontdekt.

De vrouwen worden even begerig als de meisjes zelf en allen brengen spijzen en tabak voor Nobieda en eisen zijn liefde in ruil, zodat Nobieda tenslotte geheel uitgeput is. Dan zegt hij: „Ziet vrouwen, ik word moe; laat mij vrij en ik zal vrienden halen, net zoveel als er vrouwen in de kampong zijn.”

Dit voorstel wordt met gejuich begroet en Nobieda begeeft zich de volgende morgen op weg naar zijn oude kampong. Thuis gekomen vertelt hij zijn avontuur; met open monden luisteren zijn vrienden naar dit wonderlijke verhaal. Van zoveel eten en tabak hadden zij nooit durven dromen. Maar met hun ouders spreken zij nergens over, want dezen zullen hun zeker verbieden te vertrekken.

Daarom doen zij allen of zij rustig gaan slapen; doch 's nachts, staan zij heimelijk op en verlaten de kampong op zoek naar de vrouwen, waarvan Nobieda hen vertelde en naar wie zij hevig verlangen. De hele nacht lopen zij door en zingen „Wambo” tot de morgenstond. Dan komen zij bij de kampong en de vrouwen, die de „Wambo”-zingende troep reeds van verre hebben gehoord; zij snellen hen tegemoet en storten zich op de mannen. Er worden vuren aangelegd en grote potten met papeda gekookt en uit alle hutten komen grote hompen vlees, zo groot als halve mensen, en het wordt één groot vreugdefeest.

Geruime tijd leven de mannen en vrouwen gelukkig in de kampong.

Waardoor zij uitstierven is niet bekend, maar de resten van de kampong zijn nog te zien op een kleine afstand van de berg Moeartéren, vlak bij Bagai-Serwar.

NAUWERMAN

Bibirken, zijn vrouw en zijn twee dochters, Abonanda, de oudste en Saboranda, de jongste, behoren tot de eerste bewoners van het eiland Wakdé. Door een toeval komt de moeder te sterven en Bibirken heeft daardoor de volle zorg voor de opvoeding van zijn beide dochters.

Op een avond maakt hij een wandeling; boven hem fladderen geheimzinnig met suizende wickslagen de zwarte vleermuizen, die gedurende de dag aan hun poten aan lange takken hangen om tegen de avond in grote getale, voedselzoekend, over het eiland te zweven. Terwijl de oude Bibirken, gezeten op een boomstronk, rustig voor zich uitstaart, suist een van de vleermuizen rakelinks langs hem heen, om, na weer de hoogte ingegaan te zijn, nog eens, maar nu nog lager, langs hem heen te vliegen. De oude grijpt een steen en treft het dier in de vlucht, zodat

het dood neervalt. Thuis verwijdert hij de darmen, roostert het vlees en maakt een der dijbenen zeer zorgvuldig schoon en bergt dit op in een aan de muur hangende nokking, waarin hij het familiebezit bewaart. „Boedoen heet je,” zegt hij tegen het bot en hangt de tas weer aan de wand.

Zoals zijn gewoonte is, gaat hij de volgende dag weer naar het strand en zoekt een rustplaats onder het brede blarendak van een oude loofboom. Voor hem schittert het strand in de felle zon en schuimkoppen rollen als de veren van een witte reiger over het spiegelgladde, azuurblauwe oppervlak van het water. Heel in de verte verschijnt een donkere plek aan de hemel; pas wanneer deze dichterbij komt, ziet hij dat het een massa drijfhout is, die recht op het eiland afkomt. Nieuwsgierig loopt hij erop af en als het drijfhout aanspoelt ziet hij, dat er een pinangstam met een krans van rijpe vruchten onder is, die nog helemaal goed is. Gretig plukt hij er de vruchten af en doet ze in zijn nokking, want pinang is zeldzaam op het eiland.

Hij spoedt zich naar huis, zoekt sirih en kalk en kauwt gretig de pas gevonden noten. Na enige tijd worden zijn mond en lippen vuurrood. Abonanda en Saboranda schrikken er hevig van, want zij kennen dit verschijnsel nog niet. Wanneer zij echter zien hoe goed hun vader zich voelt en hoe graag hij de noten kauwt, zijn zij niet bang meer. Tegen de middag gaat Bibirken weer het huis uit; nu kunnen de meisjes hun nieuwsgierigheid niet langer bedwingen, zij zoeken in alle hoeken en gaten, totdat zij de noten in huns vaders nokking vinden. Precies zoals zij het hem hebben zien doen, zo kauwen zij ook. Zij vermengen de noten met kalk en sirih en kijken elkaar, na even geproefd te hebben, stralend aan; wat een lekkernij! Maar de vlekken, die zij spuwen, zijn rood gekleurd... „Hij zal alles zien, laten we het gauw schoonmaken!” zegt de oudste. Ze halen zand en klapperbast en schuren tot hun handen ruw zijn, maar de rode vlekken blijven. Dan komt de oude thuis, die met een oogopslag de vlek-

ken ziet; bars vraagt hij: „Wie heeft er van mijn pinang gegeten?”

„Wij vonden je pinang in de sagopot en konden het niet laten ervan te eten,” zegt de oudste. Boos antwoordt hun vader: „Als je pinang eten wilt, ga dan maar naar Kapp-tiau bij de Porwai, daar zijn grote tuinen.” Hiermede is voor het ogenblik alles gezegd.

Maar 's avonds gaat Bibirken zijn tuin in en maakt een groot pak met groente en vruchten, daar hij de meisjes de volgende morgen op reis naar de Porwai wil sturen. Daar hij vreest, dat zij niet zullen willen gaan, neemt hij het lange, groene blad, wrijft er hun slaapplaatsen mee in, zodat zij, zodra zij zijn gaan liggen, in diepe slaap vallen. Dan trekt hij ze mannen-tjawats aan en versiert ze op de wijze van jongens, want het is beter haar als jongens verkleed op weg te sturen.

's Morgens maakt hij haar prauwtje reisvaardig, legt het pak met groente, het bot „Boedoen” en een aantal grote stenen voor in het bootje, draagt de slapende meisjes erin en stoot het ranke vaartuigje van wal. „Zorg dat zij goed overkomen,” zegt hij tegen Boedoen en deze schudt als teken van instemming heen en weer.

Geruime tijd vaart het prauwtje zonder stuurman voort, maar als de meisjes wakker worden, grijpen zij de roei-spanen en helpen een handje mee. Een wonderlijk gevoel heeft zich van haar meester gemaakt; het verlangen naar de pinangnoten van de Porwai is in haar gevaren.

Tegen de middag komen zij al langs het eiland waar Boembitamboe, de menseneter, en zijn blinde moeder wonen. Boembitamboe is juist bezig met een schelp een boomstam uit te hollen om er een prauwtje van te maken, maar als hij in de verte een prauwtje met twee mensen erin ziet aan komen, verstoppt hij zich haastig. „Een buitenkansje,” mompelt de wreedaard in zichzelf. Onderwijl werken zijn schelpen, de lola's, die hij als bijl gebruikt, uit zichzelf door aan het prauwtje.

De meisjes willen even aan land gaan om de oude vrouw te begroeten, maar als zij binnenkomen en zeggen wie zij

zijn, fluistert het oudje hen verschrikt toe: „Kinderen, wat komen jullie doen; je weet toch, dat Boembitamboe een wreed en gevaarlijk mens is en jullie zal vangen en opeten, als je niet maakt dat je weg komt!” De meisjes worden bang, als zij dit horen en spoeden zich weg, het prauwtje in en gaan er, zo hard als ze maar roeien kunnen, vandoor.

Boembitamboe, die zich geruime tijd verscholen gehouden heeft, vindt het nu tijd het hutje binnen te gaan om de sappige boutjes te verschalken. „Waar zijn ze?” bijt hij zijn oude moeder toe, als hij binnen stapt en alleen de oude vrouw aantreft. „Al weg,” zegt zij. „Jammer, net weg, zij wilden niet blijven.” Boembitamboe kookt van boosheid; als een razende vliegt hij naar buiten, klimt in de eerste de beste klapper om te zien in welke richting het prauwtje vaart. Aan de horizon, al heel ver, ziet hij een vlekje, dat het zeil moet zijn. Pardoes springt hij het water in en zwemt in één ruk onder water door naar de plek, waar hij het zeil heeft gezien. Wanneer hij dicht bij de prauw is, schrikken de meisjes van de plotseling opkomende hoge golven en nog erger schrikken zij, als zij het wilde hoofd van Boembitamboe naast hun bootje zien opduiken.

„Wah . . . , wat dachten jullie wel? waarom ook mij niet even goedendag gezegd?” spot de wreedaard, zeker van zijn buit, en kijkt hen aan alsof hij hen allebei tegelijk in één hap wil verslinden. Goede raad is duur. Maar Boedoen is op zijn hoede en geeft Saboranda een van de stenen, die haar vader voor in de boot gelegd heeft. Zij neemt de steen en gooit die, staande in de prauw om meer kracht te kunnen zetten, recht op het monster af. Boembitamboe denkt, dat het een der meisjes is, grijpt er gretig naar en zwemt weer onder water met zijn last naar het eiland terug. Op het strand ziet hij, dat hij bedrogen is. Nog bozer, springt hij meteen weer in zee en zwemt terug naar de prauw. Nauwelijks zijn de meisjes van de eerste schrik bekomen, of weer zien zij de wilde kop boven

water verschijnen. Maar weer weet Boedoen raad. „Bia garo zal helpen,” zegt Boedoen.

Op de bodem van het prauwtje ligt de grote gekartelde schelp; als Abonanda hiernaar kijkt, spert de schelp zijn helften van elkaar ten teken dat hij bereid is te helpen. Abonanda neemt hem op en werpt hem in de richting van Boembitamboe, wiens mond geopend is, klaar om al wat binnen zijn bereik komt te grijpen en te vermorzelen. Bia garo vliegt recht op het monster af, grijpt hem, klapt dicht en verbrijzelt met een klap van zijn grote schelpenbek de gevreesde mannenkop. Boembitamboe is dood en zinkt naar de bodem van de zee.

Met gerust en dankbaar hart roeien de meisjes nu aan een stuk door tot vóór de monding van de Porwai. Nieuwsgierig roeien zij de rivier op en al spoedig ontwaren zij de prachtige pinangtuin, waar haar vader van sprak. Haastig trekken zij de prauw op het droge en brengen de vrienden Boedoen en Bia garo en de stenen op een veilig plaatsje. Zij kunnen hun blikken niet van de pinangbomen afhouden, klimmen zo snel mogelijk een boom in en eten zich vol. Dan trekken zij de kruinen van een aantal dicht bij elkaar staande bomen naar elkaar toe, zodat zij een soort dak vormen. Met de latten van de prauw en met lianen maken zij een vloertje in de kruin en zo hebben zij een goede schuilplaats tegen de regen en ook tegen monsters, die haar van de grond af zouden kunnen belagen. Pinang kauwend slapen zij, vermoeid van de lange tocht in.

De volgende morgen ziet Sinenais, de bezitter van de tuin, sporen in het zand en zoekt om zich heen naar de oorzaak. Het is geen moeilijk zoeken, van verre kan men het huisje in de bomen al zien. Hij gaat erop af en roept naar boven: „Wie zit er in mijn pinang?” „Wij, wij komen van Wakdé,” roepen de meisjes terug. „Kom dan naar beneden,” roept hij weer. Zij doen dit en spoedig staan zij voor de goede Sinenais. Hij neemt hen eens op en zegt: „Jullie zijn een paar flinke jongens,” want nog altijd dragen zij de mannen-tjawat en de brede borstbanden

bedekken haar vrouwelijke vormen. „Neemt een paar noten en volgt mij naar mijn huis, als jullie weer terug gaat, kunnen jullie de rest wel plukken,” vervolgt hij. Zo trekken zij met zijn drieën naar het huis van de goede man, roken en eten van zijn bouten en lachen honderduit. Intussen vlechten de meisjes manden om straks de pinangnoten in mee te kunnen nemen; zij vlechten drie dagen aan een stuk door.

Juist voor zij weg zullen gaan, valt Boedoen, die Abonanda in het haar gestoken heeft om hem veilig te bewaren, op de grond onder de vloer de goede gastheer zegt zijn zoontje het voorwerp te halen. „Geef maar naar boven,” zegt Abonanda; de jongen kijkt nu naar boven en ziet dat hij geen jongen maar een meisje voor zich heeft, maar hij zegt niets.

Dan begeven de meisjes zich op weg, plukken de nieuwe manden vol pinang, ordenen alles netjes in het prauwtje en nemen dankbaar afscheid van haar gastheer, die zo goed voor hen was; dan vertrekken zij. Als zij aan de gezichtseinder verdwenen zijn, zegt het zoontje: „Het zijn meisjes.” En hij vertelt hoe hij dit ontdekte. Sinenais kan zichzelf wel vervloeken: hij, die geen vrouw heeft en dan twee jonge meisjes naar huis stuurt! Onmiddellijk klimt hij in de hoogste klapper om te zien of hij het zeil nog ontwaren kan. Heel in de verte ziet hij een stip; dat moet het prauwtje zijn; ijlings zwemt hij het bootje achterna en snel nadert hij.

Vanuit de verte hoort hij al het gezang van de beide meisjes. Op deze terugreis zingen zij voor het eerst het lied, dat vele generaties na haar zullen zingen, het lied, dat door de mensen van nu steeds tweemaal gezongen wordt, eenmaal voor de oudste en eenmaal voor de jongste dochter. Sinenais is nu vlak bij de prauw gekomen, maar de meisjes herkennen hem niet. „Pijl hem!” zegt Abonanda, maar Saboranda wil niet. „Doe jij het maar,” zegt zij, en in die tussentijd kan Sinenais nog tijdig weg komen. Terug op het strand verandert hij zich in een zwijn en in deze gedaante loopt hij een tijdlang met de prauw mee.

„Schiet!” zegt Abonanda weer, maar de jongste antwoordt: „Ik niet, doe jij het maar,” en zo gebeurt het weer niet. De goede man verandert zich dan in een tros heerlijke rijpe pisangs en hangt uitdagend aan een stam. „Pluk hem toch!” zegt de oudste als zij langs varen, maar de jongste zegt: „Ik wil naar huis, doe jij het maar.” En zo roeien zij weer verder.

Nog geeft Sinenais zich niet gewonnen, hij verandert zich in de boelau, de vrucht van de boom dahoen tikar. De meisjes zijn nu al dicht bij huis en hebben honger, want zij hebben niets gegeten of gedronken. Nog eenmaal probeert Abonanda haar zusje over te halen: „Klim in de boom, wij hebben dorst en zijn toch dicht bij huis.” Saboranda heeft er weinig zin in maar geeft toe, klimt in de boom en slaat met een schelp de vruchten van de stam en ziet: één rolt er van tak op tak naar beneden en valt met een plof naast Abonanda. Eenmaal in de prauw verandert de vrucht in de goede man, Abonanda wil in het water springen maar Saboranda roept vanuit de boom: „Jij hebt het gewild, jij moet met hem trouwen.” Dit is een sterk argument en Abonanda besluit dan ook zich hierbij neer te leggen, de goede man te huwen en met hem naar Kapptiau te gaan. Sinenais en Abonanda stappen uit de prauw, nemen afscheid van Saboranda en beginnen de toch terug langs het strand.

Op weg naar Kapptiau komen zij in Bonggo, waar zij enige dagen verblijven, maar alles loopt anders dan zij gedacht hebben. Door het eten van Sinenais'pinang is Abonanda een mooie vrouw geworden, en, zodra zij in de kampong komen, is er al een man, die aangelokt door haar schone gestalte en geelachtige huidskleur, haar hebben wil. Maar Sinenais bewaakt haar goed, zodat de nieuwe minnaar een list moet bedenken. Hij neemt een klapper en kerft daar met een bot heel mooie figuren in; dan gaat hij naar het bos, plukt bessen en bladeren en maakt kleuren, die nog nooit eerder gezien zijn. Hij schildert de bast nu met het rood van aarde en het zwart van roet en het geel en groen van vruchten en bessen.

Dan gaat hij naar de rivier en gooit zijn klapper in het water; deze drijft met de stroom mee; en juist als de vrouwen van het sagokloppen thuishkomen en zich willen baden, komt de vrucht voorbij. Het water is glashelder en stil, slechts een enkel windzuchtje veroorzaakt kleine rimpeltjes. De vrouwen staan als gefascineerd naar de vrucht te kijken; dan springen zij allen in het water en het wordt een wilde grijppartij om de klapper te bemachtigen, die nu als een prauwtje op een wilde zee op en neer geslagen en geduwd wordt. Geen der vrouwen weet hem te bemachtigen, maar Abonanda, die beneden aan zwemt, grijpt de klapper met gemak en drijft met hem af. Teleurgesteld kijken de anderen toe, langzaam verdwijnt zij met de vrucht uit het gezicht. Dan vangt de man Bonggo haar op en neemt haar mee naar zijn kampong, waar hij haar trouwt. Maar ook dit geluk zal niet lang duren. Want Abonanda stamt uit Wambo, de plaats van de verleiding zelve en haar verschijning is van dien aard, dat meer mannen haar tot vrouw wensen.

Zo vergaat het ook de man uit Etik, die toevallig op bezoek komt. Vanaf het moment, dat hij Abonanda ziet, is hij in haar ban; maar zij wordt goed bewaakt en ook de man Etik neemt zijn toevlucht tot een list.

Op een dag als het echtpaar in de Gomo zit om vruchten voor het dagelijks maal te plukken, verschijnt de man Etik als zwijn en snuffelt onder aan de boom. „Gauw, naar beneden!” fluisterd Bonggo tot Abonanda, „volg het zwijn, ik kom onmiddellijk na en zal hem doden.” Zij klimt naar beneden en doet wat haar gezegd is, maar zodra zij in het bos is, neemt het zwijn zijn ware gedaante aan en verandert in de man Etik, die haar opneemt en naar zijn kampong draagt, diep het binnenland in, verweg uit het gezicht van Bonggo.

* * *

Het is waarschijnlijk, dat Abonanda in de mythen van de stam Etik verder leeft als Wakambak.

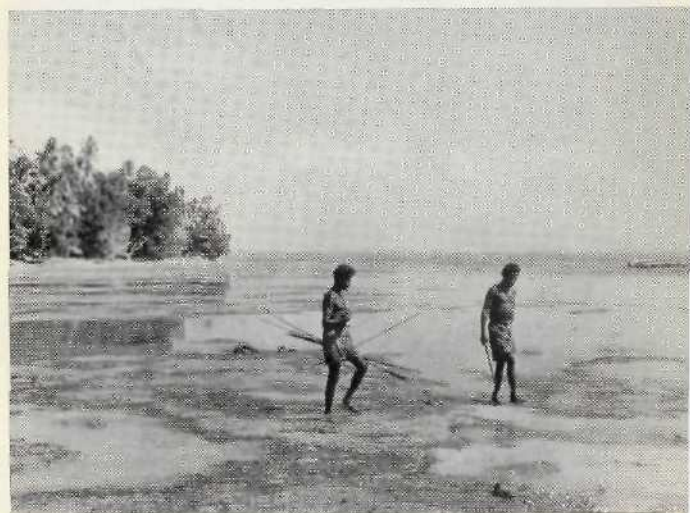
* * *

De witte kaketoë

Koeskoes

Vissers op Jann

Saboranda is intussen weer in het prauwtje gestapt en vaart huiswaarts. De zee is zo glad als nooit tevoren en als een vallende veer door de lucht zo licht, glijdt zij met het prauwtje over de oppervlakte. Met een grote boog vaart zij om het eiland van de boze Boembitamboe, die allang weer levend is en vermoedelijk op de loer ligt. Maar het deert haar niet en vol verlangen naar huis scheert ze over het water en landt op de landpunt Sam-siwar.

Van nu af aan wordt zij bijzonder krachtig en mooi van lichaam; rank en slank is haar gestalte, strak staan haar vormen en soepel is haar gang. Zij wordt de duivelin van de verleiding, tevens de leermeesters van de beheersing der hartstochten van het mannelijk geslacht; haar school is gevreesd, want wie van de mannen zich vergeet, valt dood neer.

Zij stapt aan wal en gaat naar de tuin van haar vader en plukt de bladeren, wier macht zij kent. Een hele bundel plukt zij en neemt die mee naar haar plekje. Dan zoekt ze een trommel en in een verlaten huis vlakbij de kampong, viert zij haar dansfeest, alleen en naakt. Daar brandt ze haar bladeren en slaat de trommel en danst de hele nacht door. De geur der brandende bladeren verspreidt zich over het eiland en de volgende morgen hangt die geur er nog als Manieron op de landtong komt om te vissen. Als bedwelmd loopt hij wankelend rond en zoekt en zoekt, doch kan de bron van die geur niet vinden. 's Avonds gaat hij naar huis en Saboranda stookt een nieuw vuur en danst weer haar dans in de geur van de betoverde bladeren en in het schijnsel van het vuur, tot de dag aanbreekt. Als Manieron de volgende dag weer komt, wordt hij voor de tweede maal bedwelmd, maar zijn zoeken is nogeens tevergeefs!

De derde dag neemt hij Inguar mee en nu komen zij er achter waar de bedwelmende geuren vandaan komen. In de verte zien zij Saboranda; betoverd door haar gestalte komen zij schoorvoetend naderbij. Maar de geur bedwelmt hen en zij vallen flauw. Saboranda klimt uit

haar geliefde plekje in de tabaksboom naar beneden en wrijft de mannen in met haar spuug, zodat zij weer levend worden en opstaan en haar volgen. Dicht bij haar vuur gekomen raken de mannen echter weer beneveld en ten tweede male moet Saboranda hen inwrijven. Gelukkig zijn zij nu gewend en kunnen zij rustig bij het vuur vertoeven; van deze zijde is nu geen gevaar meer te duchten. Wel echter van Saboranda zelf. Want ook die avond ontdoet zij zich van haar tjawat en stookt zij het geheime vuur en slaat de trommel en dwingt de mannen gehurkt en naakt te dansen en te zingen. Zo dansen zij met zijn drieën; Saboranda waarschuwt de mannen hun lichamen te beheersen, want bij de eerste verschijnselen van opwinding zullen zij dood neervallen. De mannen doen wat hun gezegd wordt en zo worden zij de kunst der beheersing machtig.

De volgende dag gaan zij gedrieën naar de kampong Darwar en beginnen met het bouwen van het huis Difaro, het huis Wambo, waar de duivelin der verleiding woont en waar mannen en vrouwen, die zich bij het duivelse spel der verleiding niet beheersen kunnen, in groten getale dood neer vallen. Hun lichamen worden terstond in zee geworpen.

Elk jaar, wanneer de pisang soeangi gaat bloeien, bouwt men opnieuw het huis Difaro. De mannen bewonen dit huis tot de pisang soeangi „Awean” rijp is. De vrouwen vertoeven er alleen overdag. Zodra de vruchten alle geplukt zijn, wordt het huis afgebroken.

En nog steeds ziet Saboranda er op toe, dat de liederen goed gezongen worden en dat de lichamen zich tijdens de dans niet verraden.

AAN de doortastende en adatlievende korano Philip Kantoeng (Terkantoengsjan) is het te danken, dat wij zo vele bijzonderheden over het eiland Jamna, en vooral ook over de familie Kantoeng weten. Enkele mythen laten wij hier volgen.

De eerst mythe, welke aan de goede verstandhouding met de vissen is gewijd en waarin Sherriman, de visgewordene, de hoofdrol vervult, is van het huis Fambar. Dan volgt de mythe van het huis Waroef, waaruit wij leren hoe de jongeren in de geheimen van de leer der geesten worden ingewijd; hierin vertolken Gitoman en Kieskies de hoofdrol. En tot slot de mythe van Kowemensjamensja, waarin het probleem van de sterfelijkheid der mensen wordt behandeld.

SHERRIMAN, DE VISGEWORDENE

De eerste prauw, die op Jamna werd gezien, was die van Aibada, de oudste en Sherriman, de jongste broer van de familie Wendiri, die uit Anoes naar Jamna kwamen varen en Terkantoengsjan om een stuk land vroegen. Terkantoengsjan nam hen op en behandelde hen alsof het zijn eigen familie was.

Eens op een dag gaan de beide broers met hun prauwtje de zee op om te vissen. Zij pagaaien in de richting van Sarmi, terwijl de golfjes van het zacht kabbelende water tegen de wand van het ranke vaartuigje klotsen. Aibada zit op de voorpunt en rijgt vis na vis aan zijn spies; Sherriman, die achterin zit, is minder gelukkig. Het water is vol grote vissen, een soort tonijn, en bang zijn die dieren in het geheel niet. Zij komen vlak bij het

bootje en laten zich gewillig spiesen. Het zijn immers vrienden van de mensen, want de afstand vis-mens was toen nog lang niet zo groot als nu.

In de verte nadert een hoop drijfhout en als zij hier langs varen, zegt Sherriman: „Jij vangt alles voor mijn neus weg; het is beter, dat ik hier op het vlot blijf vissen en jij mij straks weer komt afhalen.” Zo wordt besloten; Sherriman blijft achter op het vlot en Aibada vaart verder in de richting van Sarmi.

Als Aibada voor Sawar komt, neigt de zon reeds ter kimme; het is tijd om naar huis terug te keren. Hij wendt dus de steven en pagaait terug naar het vlot, dat aan de horizon nog goed zichtbaar is. Maar hoe dichterbij hij komt, des te meer begint hij te twifelen of het wel het goede vlot is. Waar is zijn broer? Hij ziet hem nergens. Recht vaart hij op het vlot af, maar het is leeg. . . .

Dan komt er een grote tonijn recht op het prauwtje af en behendig grijpt Aibada de spies om het dier te doden, maar het heft zijn kop boven water en zegt: „Kijk toch mijn lichaam, ik ben nu tonijn!” Nu weet Aibada, wat er gebeurd is; Sherriman is naar het rijk der vissen overgegaan. Groot is Aibada's medelijden met de broer, die nu voor altijd in zee zal moeten zwemmen en bedroefd vraagt hij: „Wat kan ik doen?” „Vaar naar huis,” antwoordt Sherriman, „onderweg zal ik je de Fatormatoi geven; wanneer jullie die zingt, wil dat zeggen, dat jullie vrienden van de vissen zijn.”

Aibada neemt zijn pagaai weer op en vaart verder in de richting van Jamna. Sherriman zwemt er naast en vertelt: „Ik zat op het vlot en viste; toen hoorde ik de stem van onze broeders, klinkend uit het diepst van de zee en ik voelde een groot gevoel in die richting, zodat ik mijn handen en benen voelde veranderen en mijn lichaam voelde verlengen. Het water trok zo, dat ik de verleiding niet kon weerstaan; ik liet mij erin zakken en nu zwem ik en eet ik en voel ik als zij. Maar ik denk nog steeds aan jullie en daarom moeten jullie zingen:

„Gedenk mij, de vis geworden.”

„Mijn vrienden in het water weten zoveel, wat wij daarboven niet weten; zij zien zoveel wat wij daarboven niet zien. Zij gaven mij nieuwe medicijn. Dit is het goede, want het goede is rood en zwart en daarom moeten wij zingen:

„Smeer in met rood, smeer in met zwart,
tot heil der dingen en mensen.”

„Dan is er nog wat. Wij moeten elkaar helpen, de mensen en de vissen en ook de vogels. Wij zullen de vogels met de lange snavels, dat zijn zij, die over het water scheren, vertellen waar wij zijn, opdat jullie mensen zult weten waar jullie ons kunt vinden. En dan moeten jullie het lied zingen, dat mijn lied is:

„Ik zal zeevogel worden, opdat ik de zaak met de vissen kan regelen.”

„Hoewel ik gelukkig ben is er een groot heimwee in mij naar de wereld van mijn moeder. Immers leerde zij mij niet de taal der vissen? Daarom moeten jullie voor mij zingen:

„Mamma, gedenk mij, de visgewordene.”

„Maar mijn verlangen gaat niet alleen naar mijn moeder uit, ook mijn vader herinner ik mij, omdat ik zijn zoon ben en hij mij leerde hoe de taal der mensen te spreken. Daarom moet je voor mij nog zingen:

„Bapa, gedenk mij, de visgewordene.”

„Maar nog eens moet ik het zeggen: Mijn gedachten zijn thans die der vissen en omdat zij zo mooi zijn, moeten jullie nog zingen:

„Wie mooi wil zijn, make de neus rood!”

Dit is de Farmatoi, het lied dat de vissers zingen, wanneer zij op zee zijn.

Als Sherriman het lied gegeven heeft, valt Aibada onmiddellijk in en samen zingen zij de strophen, die duizenden na hen nog eeuwenlang zullen zingen. Hun gezang klinkt wondermooi over het spiegelgladde water. Langzaam naderen zij het eiland en hoewel Aibada moe wordt van het stugge pagaaien, zwemt Sherriman nog dartel om het

prauwtje. Wel twintigmaal kan hij die afstand afleggen zonder een spoor van vermoeidheid te voelen.

Tenslotte zingt Sherriman het lied, dat sindsdien alle visseis zingen als zij de kust naderen:

„De kust, de kust, ik zie de kust!”

Dan passeren zij de laatste riffen, vlak voor het strand en Sherriman zingt:

„Weer thuis, weer thuis, wij zijn weer thuis!”

Aibada trekt de prauw op het strand, de zanddeeltjes glinsteren in de late namiddagzon, kinderen spelen en gooien steentjes naar de vogels. Als Aibada omkijkt, ziet hij Sherriman nog eens de kop boven water uitsteken en hoort hij hem roepen: „Ik ben aan de achterkant bij Wana njaisiamé”. Dan duikt hij onder en Aibada is alleen.

Droef en vermoeid gaat Aibada naar huis en beklimt de ingekerfde stam, die naar de ingang leidt; in het midden van het vertrek ziet hij zijn moeder zitten, die nog van niets weet. Zij is bezig netten te knopen en port, als zij hem hoort, het vuurtje op. Als hij binnenkomt, heft zij het oude, gerimpelde hoofd op en kijkt hem aan. Aibada staat in de opening en laat het hoofd hangen. „Hij is vis geworden,” brengt hij er met moeite uit. Het oudje schrikt en begrijpt; zij draait het hoofd langzaam terug en staart in het vuur; dan begint zij zacht te wenen. Haar oude hart doet pijn.

Aibada trekt droge tabaksbladeren van de daklatten en haalt pinangnoten uit zijn nokking. „Die ga ik hem brengen, hij wacht aan de achterkant,” zegt hij en hij daalt de stam weer af en spoedt zich naar de achterkant van het eiland, waar de plek Wana njaisiamé is. Daar ziet hij al van verre Sherriman lustig in het water zwemen. Hij is een grote tonijn geworden, veel groter dan de andere vissen en dit vervult Aibada's hart met grote trots. „Ik heb tabak en pinang,” roept Aibada hem van verre toe. Sherriman zwemt naar het strand en Aibada bindt hem de pinang aan de rugvin en de tabak onder de staart vast. Als Aibada klaar is, doet Sherriman een paar

krachtige slagen. „Later zien wij elkaar weer,” roept hij ten afscheid en verdwijnt onder water.

's Nachts kan Aibada niet slapen en de volgende morgen, voor het krieken van de dag, staat hij op en begint met het bouwen van een nieuw huis, het huis Fambar. Hij bouwt het wat hoger van de grond dan de andere huizen en met een kleinere opening. Naar deze opening leidt een trapje, dat een leuning heeft; aan het einde van die leuning snijdt hij een vissenkop, Mermo, de kop van Sherriman. Uit een andere stuk hout snijdt hij een pop, de Soebia Wamér. Als de wanden van het huis klaar zijn, plaatst hij er een groot aantal speren tegen. Na enige tijd beginnen de speren te bewegen, Mermo doet geluiden horen en Soebia Wamér loopt enige schreden heen en weer; alles wijst erop, dat de geesten hun intrek in het nieuwe huis hebben genomen.

Het is hard werken voor Aibada, want het huis moet afgebouwd zijn voor de avond valt en de geesten moeten steeds van pinang en tabak worden voorzien. Maar het lukt; tegen de avond is ook het dak gereed en daarmee staat het nieuwe huis Fambar, dat sindsdien ieder jaar opnieuw opgebouwd wordt om de jongeren op te nemen en in te leiden in de geheime taal der vissen en geesten. Tevreden bestijgt Aibada het trapje en gaat midden op de vloer zitten. Dan zingt hij de liederen, die Sherriman hem de dag tevoren heeft geleerd, zichzelf begeleidend door met een stok op een steen te slaan. En ziet hoe goed Sherriman het met zijn broeders meent. Als de vogels de liederen horen, komen zij in groten getale op het dak zitten; het is zo'n gekwetter en geschreeuw op het dak Fambar, dat Aibada zichzelf niet meer kan verstaan. Buiten, op het water, komen vele vissen aangezwommen, zodra zij het gezang horen; zo vertrouwd is dit hun reeds.

Het gedruis, dat langzamerhand op een feest begint te lijken, dringt ver buiten Fambar door tot in het huis van Insjafsja, de derde oorspronkelijke bewoner van Jamna, die toentertijd al een vrij normaal ontwikkeld mens was. Deze houdt wel van een feest en dringt Fambar binnen.

Aibada zit nog op de grond en geeft pinang en noten aan de speren, aan Mermo en aan Soebia Wamér.

„Hoe lang duurt het feest?” vraagt Insjafsja. „Vanavond slechts,” antwoordt Aibada . . . „Goed, dan kom ik direct; ik zal mijn instrument halen om het lied te begeleiden en tabak en pinang meenemen.” En weg is Insjafsja.

Intussen zijn er meer mensen op het gezang af gekomen en allen gedragen zich, zoals Sherriman heeft voorgeschreven: zij roken niet en zij eten geen vis. Slechts de liederen worden gezongen met als enige begeleiding het met een stok op een steen slaan.

Groot is dan ook de ontzetting, als Insjafsja wild naar binnen springt, met een grote sigaar in de mond en opgesierd met veren en gras. In de ene hand draagt hij een trommel slaat, wordt Aibada duizelig en valt in zwijm. grond gooit, schreeuwend: „Eten . . ., eten . . ., het is het huis der vissen!”

Ineens begint hij de trommel te slaan en dit geluid sticht buiten grote verwarring. „Wat? . . ., hoe? . . .” roepen de vogels en vissen en de vogels vliegen klapwiekend weg en de vissen zoeken hun heil onder water. Honderden vogels zitten er op het dak, maar zij maken zich los uit het gekrioel en laten zich op de wind drijven tot ver buiten het eiland, weg van het gedruis, dat hen heeft verschrikt.

Doch ook binnen in het huis Fambar gaat het niet zoals het behoort. Als Insjafsja al harder en harder op de trommel slaat, wordt Aibada duizelig en valt in zwijm. „Wij zingen Bebetoe,” brult Insjafsja.

„Dat is van de duivel,” wordt buiten geroepen en als zij door de opening naar buiten kijken, zien zij Mermo op de grond vallen en in twee stukken splijten; de ene helft wordt vis en zwemt weg, de andere helft een gewoon stuk hout. Soebia Wamér valt als dood op de grond, de speren bewegen heftig heen en weer als willen zij met klem tegen deze onwaardige vertoning protesteren. Terkantoengsjan loopt op Aibada toe en schudt hem wakker. „Wat doe je?” roept Aibada, zich oprichtend, „je

maakt al mijn kinderen het hoofd op hol; schei toch uit met die onzin!" En Kantoeng schreeuwt Insjafsjaf toe: „Houd op, dat is niet meer het lied van Sherriman, dat komt van de duivell Houd op!" Op dit moment bereikt de verwarring haar hoogtepunt; een wazige mannengestalte verschijnt in de opening en komt pardoes binnen. „Ik ben de geest van de kampong Warjowai," gilt de gedaante, „Widiwidiwidiwidiwidiwidiwied . . . voor wie het niet verstaat, zeg ik dat dit in de taal der vissen Warjowai is."

Daarna giert hij: „Wadawadawadawadawaad . . . en voor wie het niet verstaat, zeg ik dat de vissen van Karsawai zo spreken." Dan uit hij zich nog in andere dialecten van geestenkampongs, dialecten die niemand begrijpt.

Maar Insjafsjaf roept: „Denk eraan, de kampongs Kebwaito en Korinto zijn van mij" . . . Hierop tast hij in zijn nokking, haalt er pinang en tabak uit en geeft dit aan de gedaante met de woorden: „Hier heb je tabak en pinang; ga nu naar je kampong en kom morgen terug. Vooruit!" Met een enorm gehuil vliegt de gedaante door de ruimte en verdwijnt door de opening.

Verslagen kijken allen naar Insjafsjaf. „Jij hebt ze bang gemaakt, mijn dieren," zegt Aibada spijtig. „Ga maar weg," zegt Nokantoengsjan, neem je trommel mee, die hoort hier niet!" En Insjafsjaf gaat heen, hoewel met tegenzin.

„Dat heb je van lieden, die niet weten, hoe ze zich te gedragen hebben; de zaak met de vissen is verknoeid, we zullen Mermo en Soebia Wamér vragen ons te helpen het weer in orde te brengen." Aibada raapt beide van de grond op, geeft hen pinang en uit dankbaarheid regelen zij later weer de zaak met de vissen.

DE GESCHIEDENIS VAN GITOMAN EN KIESKIES

Gitoman, een van de vele bengels, die op het moment, dat dit verhaal zich afspeelt op het eiland Jamna hun kwa-

jongensstreken uithalen, is met zijn vriendjes op het strand aan het spelen. Kinderen zijn zij nog en de lasten van het leven kennen zij nog niet, evenmin als de gevaren van de onbegrepen wereld boven en onder hen. Zij nemen het leven, zoals het zich op het moment voordoet en genieten van de talloze geneugten, die het kleine eiland biedt.

Strak staat de diepblauwe lucht boven de oneindig lijkende zee; de ogen doen pijn van de stekende zonnestralen, glinsterend teruggekaatst door het bijna witte, uitgeloopte zand, dat als een smalle gedeukte ring de groene plek wuivende palmbomen omgeeft.

Soms worden zij opeens afgeleid van het spel, als er heel in de verte een school vissen zichtbaar wordt. „Daar,” roepen zij dan en allen turen naar de horizon en juichen: „ja daar... en daar... en daar: varkensvissen, één..., twee..., drie... een hele school!” Joelend nemen ze steentjes op en gooien deze in hun richting, heel goed wetend, dat deze nooit en te nimmer ook maar in de buurt van de vissen terecht komen. Behaaglijk glijden de mollige lijven der bruinvissen door en over de golven. Dan verdwijnt de school weer en keren de jongens terug naar hun zand en hun rotsen, gooien visjes op het droge om ze even later de vrijheid te hergeven.

Een andere, steeds weer kerende afleiding, vormen de vogels, de trouwe helpers der eilandbewoners, hun speurders boven zee. Zijn er betere vrienden dan de vogels? Alleen of in scharen trekken zij langs rotsen en riffen en speuren naar vis. Waar zij het water scherend raken, dáár moet men vissen. Steek daar de spies maar in het water en de vis zit er aan! En boven de open zeel! Ziet ze vliegen en scheren, altijd daar waar een school vissen zwemt. Ga er heen met de prauw en de netten komen boordevol uit het water. En voor de kinderen zijn het goede speelkameerades; ze vliegen over hen heen, ze gooien ernaar en raken er nooit een...

Zo spelen zij op de middag van die dag, waarop de geesten besloten hebben het contact met de bewoners van het

eiland Jamna op te nemen. Want ze zijn nog dom, die bewoners, want het is nog in de tijd, dat er geen vuur is en geen trommel en geen huis Fambar, het huis waarin men met de hogere wereld in verbinding kan treden.

Eens cirkelt een zwerm van een vogel of tien boven hun hoofden; steeds weer komen zij terug, telkens lager en lager scheren zij over het groepje jongens, dat dol van vreugde wordt en handen vol zand en steentjes tegelijk de lucht in slingert, gillend: „Raak... mis... bijna... ha... ha... daar komen ze weer...” Ook Gitoman doet zijn best en werpt stenen, als een vuist zo groot, maar raakt op geen tientallen meters na.

Maar één vogel is groter dan de andere. Het is een wonderlijk gezicht hoe juist deze vogel in een diepe glijvlucht recht op Gitoman aankomt, die zich van geen kwaad bewust is. In jeugdige overmoed neemt hij weer een steen, groter dan alle vorige en gillend van pret slingert hij ook deze in de richting van de vogel. Tot ieders grote verbazing gooit hij ditmaal raak, de steen vliegt recht op de vogel af en treft hem met een venijnige tik tegen de kop. „Kieskies... kieskies,” horen ze de vogel piepen en op hetzelfde moment stort het dier, nog een enkele vleugelslag gevend, met een plof op het zand. Op dit moment geeft Gitoman een gil en als de vriendjes hun blikken van de vallende vogel op Gitoman richten, zien zij ook hem met een plof op de grond vallen. Groot is de verslagenheid, vogel en jongen liggen als dood in het zand. Snel rennen enige makkers naar de kampong om hulp te halen, terwijl anderen in allerijl van takken een draagbaar maken. Hier wordt Gitoman samen met de vogel opgelegd; uit het veld geslagen en bedroefd, zet het troepje zich in beweging in de richting van de kampong. Als het nieuws van de wonderlijke dood van Gitoman bekend wordt, stroomt de hele kampong samen naar het huis, waar de jongens zijn binnen gegaan om de lijken van Gitoman en Kieskies op de grond neer te leggen. Onmiddellijk zetten de vrouwen het wenen in. Met wijze blikken, de hoofden schuddend, staan de mannen. „Dat

moet van de Setan zijn," zeggen zij; een andere verklaring komt niet bij hen op.

Midden in de allengs al groter en groter wordende kring van zich verdringende mannen en wenende vrouwen liggen Gitoman en Kieskies, als broeders naast elkaar. Doch nauwelijks zijn allen van de eerste schrik bekomen of een tweede wonderlijke gebeurtenis doet zich voor.

Er komt beweging in Kieskies; ineens klapt hij met de vleugels, richt zijn kop op en opent de ogen. Fladderend tracht hij zich op zijn lange poten op te richten, steekt zijn rode snavel vooruit en roept: „Kieskies”. Nog een paar slagen met de al weer sterke vleugels en onder het piepen van „Kieskies . . . kieskies” verdwijnt hij door de opening naar buiten.

Op dat moment slaat ook Gitoman de ogen op, kijkt nog wat versuft om zich heen en roept: „Wango . . . wango . . .” hetgeen betekent: „Trommel . . . trommel . . .”. IJlings rennen een paar jonge vrienden naar het huis van Waiman, want deze bracht de eerste trommel van Sawar naar het eiland Jamna. In zijn huis ligt de trommel al sinds jaren, want niemand weet er eigenlijk weg mee; zij slaan er weleens op en bewonderen het mooie geluid, doch verder komen zij niet.

Deze trommel nu wordt in allerijl gehaald en hijgend komen de jongens na enige tijd met Waiman en zijn trommel terug. Wanneer zij bij Gitoman's ligplaats komen, slaat deze de ogen weer op en roept nogeens: „Wango . . . wango . . .” grijpt begerig naar de trommel en begint op het vel te slaan.

Bij elke slag zien de verbaasde omstanders een schok door zijn spieren gaan; steeds sneller slaat hij de trommel en steeds krachtiger worden zijn spieren, tot hij opstaat en roffelend in het huis heen en weer loopt.

„Zo is het met de trommel,” roept hij hen toe, „we slaan erop om krachtig te worden, om de spieren te sterken en wanneer we vermoeid zijn, dan moeten wij de trommel slaan.”

Allen zijn zeer verheugd met de afloop van dit wonder-

lijke avontuur. De vrouwen houden op met wenen en de mannen lachen en schreeuwen van pret. „Laat ons het ook eens proberen,” roepen zij en nemen Gitoman de trommel uit de handen en slaan erop tot zij als dwazen in het rond springen. Dan willen ook de vrouwen het nieuwe middel beproeven en ook zij worden zo sterk en onvermoeid, dat zij tot de volgende morgen door kunnen dansen, zonder een spootje vermoeidheid te tonen.

Voor Gitoman is het avontuur echter niet afgelopen. Kort nadat het algemene dansfeest is begonnen, zondert hij zich af en hoewel het al avond is, kan hij bij het heldere maanlicht goed zien, waar hij loopt! Ineens staat hij voor een groot stuk hout, een vierkante boomstam en hij weet dat dit is wat hij zoekt. Hij neemt de boomstam op en begeeft zich naar het huis van de dansenden.

Als Gitoman met zijn stuk hout binnenkomt, houden allen even stil; zou er weer iets vreemds gaan gebeuren? Gitoman legt de stam in het midden en zegt, wat hem ingegeven wordt:

„Dit is de middenstijl van het huis Waroef, dat is het huis van de geesten. Wanneer we dit huis gebouwd hebben, zullen we met de geesten kunnen omgaan als met de mensen. Dat is makkelijk, omdat we dan kunnen weten wat er in de andere wereld gebeurt. We zullen zingen „Simbrorore Wrorore wroro”; dat betekent: „Smeer je in met het blad songkau, gekauwd door de medicijnman.” „We zullen teifa, de veren van de paradijsvogel, in ons haar steken en wij zullen er onze armen en benen mee versieren; bovendien zullen wij dit doen met „tobof”, dat zijn plantenzvezels met bijzondere kracht.”

Als Gitoman gesproken heeft, zijn allen diep onder de indruk van zijn woorden; het is ongetwijfeld een bijzondere tijd en het is zeker, dat Gitoman de steun van de geesten geniet, zodat zijn bevelen onmiddellijk opgevolgd moeten worden. Dus gaan allen meteen aan het werk. Zij halen de bijlen, kappen de stammen voor de wanden en schillen de palmen om de vloerlatten te maken. Gitoman zelf richt de middenstijl op en geeft de omtrek van het

nieuwe huis aan. En er is niemand, die niet zijn uiterste best doet en het ziet ernaar uit, dat het huis Waroef de volgende dag al in gebruik zal kunnen worden genomen, waartoe het eerst door Gitoman ingewijd zal worden.

Terwijl de anderen voortbouwen, krijgt Gitoman een nieuwe ingeving. Weer gaat hij zoekend over het eiland, tot hij een stok vindt, die hij snijdt en versiert zoals hem ingegeven wordt. Het wordt een arm-lange stok, mooi glad gepolijst met een mensenkop aan het eind. „Kaitjioti heet je,” zegt hij tegen de stok en toont hem zijn vrienden, die allen in het bijna gereed zijnde huis Waroef bijeen zijn.

Op dat moment kijken allen verschrikt op, zij horen geruis in de lucht. Door de ingang komt het geruis binnestuiven, het blijkt een witte schim te zijn, als van een geest. Gitoman neemt Kaitjioti, slaat in de richting van de geest en spreekt: „Combris,” en met een grote knal spat de witte schim uit elkaar. Vergenoegd kijken allen om zich heen; wat een macht heeft Gitoman gekregen! Hoe zal hij hen in het vervolg tegen boze geesten en invloeden kunnen helpen!

* * *

Kaitjioti bewijst zijn bezitter grote diensten. Overdag staat hij stilletjes in een hoekje tegen de muur; hij krijgt dan een enkele pinangnoot en is tevreden. Maar 's avonds gaat hij de kampong in en speurt en zoekt net zo lang, tot hij boosdoeners op het spoor is. Wie wat kwaads in de zin heeft, wordt ontdekt door Kaitjioti, die dit onmiddellijk zijn meester meldt. Dan gaat deze met Kaitjioti in de rechter hand mee naar de persoon, die kwaad in de zin heeft. Op enige afstand van de boosdoener houdt de bezitter stil, maakt een zacht slaande beweging met Kaitjioti in de richting van zijn slachtoffer en spreekt het woord: „Combris”. Op dit moment valt de boosdoener dood neer.

Tegenwoordig is het geloof aan Kaitjioti niet zo sterk meer; daarom is zijn kracht verminderd; maar sabel-

benen, grote wonden en erge buikziekten kan hij nog wel veroorzaken.

De huidige bezitter gebruikt Kaitjoti ook nog dikwijls, als vijandige lieden het hem te bont maken, en steeds met succes.

* * *

Als het huis Waroef klaar is, gaan alle mannen naar binnen en wijdt Gitoman het in. Om de middenpaal worden evenveel touwen gebonden als er mannen opgenomen willen worden. Elk der kandidaten trekt aan een touw en zodoende gaat zijn ziel over op de middenpaal. De ziel is gevestigd onder het borstbeen en kan het lichaam gemakkelijk verlaten en weer binnenkomen. Wanneer de mannen aan de touwen trekken en de ziel langs het touw naar de middenstijl gaat, moet de man gaan slapen. De ziel gaat nu op weg met de geesten der overledenen, gaat naar de geestenkampons en beleeft allerlei avonturen; dit zijn de dromen, die dus wel degelijk van belang zijn en een zeer reële ondergrond hebben. Ligt men slapend met het gezicht naar het Westen, dan vliegt de ziel in westelijke richting. Keert de ziel naar het lichaam terug, dan keert de slapende zich met een ruk om. Krijgt de ziel onderweg een ongeluk, dan komt deze nooit meer terug en blijft het lichaam dood achter. Alle zielen blijven na de dood bestaan, de meesten worden gewone zielen, die in de geestenkampons een rustig bestaan leiden. De geestenkampons zijn: Korinto, Koe-roewaito, Geifato, Oeranwaito, Arsawaito, Imberto en Warawaito. In Korinto woont Ipoersauw een der belangrijkste geestenhoofden. Maar er zijn er ook, die om de een of andere reden kwaadaardig zijn, dat zijn zij, die tijdens hun leven niet gelukkig waren of een gewelddadige dood zijn gestorven. Dit worden soeangi's, dat zijn geesten, die uit jaloersheid hun diensten aan tovenaars aanbieden om de levenden ongelukkig te maken. Het meest gevreesd is de geest van een in het kraambed overleden vrouw; zij is bij uitstek jaloers op alle moeders, die ge-

zonde kinderen ter wereld brengen en doet steeds haar uiterste best zich te wreken.

De geestenkamongs hebben hun eigen taal; sommige bewoners spreken echter ook de taal der levenden, maar de meeste zijn deze geheel vergeten.

KOWEMENSJAMENSJA STRAFT

Aan het huis Fambar is nog een andere geschiedenis verbonden, namelijk die van Kowemensjamensja, een belangrijke duivelin, die grote invloed heeft op de lotsbestemming van de mensen.

Serewen, een gewone man uit de kampong, komt veel in het huis Fambar. Nachtenlang ligt hij in zijn slaap te woelen en te praten; de volgende morgen vertelt hij zijn ervaringen, die hij 's nachts in de geesten-kamongs heeft opgedaan; want elke nacht gaat hij op reis en bezoekt hij de geesten-kamongs en leert hij de gewoonten en zeden daar kennen.

Serewen nu wordt verliefd op een duivelin. Na enige tijd wordt zij zwanger en Ipoersauw stelt Serewen voor haar te huwen. Serewen, die heel erg op de duivelin gesteld is, doet niets liever dan dat.

Deze gelegenheid echter wordt de aanleiding voor een samenspraak op hoger niveau tussen mensen en geesten. De stamvader van een der drie oorspronkelijke geslachten van Jamna, Esin, interesseert zich voor het geval en spreekt met de Hoofdsetan af, dat er een poging gedaan zal worden de geesten en mensen dichter tot elkaar te brengen. Hiertoe zullen twee huwelijken plaatsvinden; een der dochters van Esin, Banai, zal een duivel trouwen en een van zijn zoons, Tamiau, zal trouwen met Kowemensjamensja, een der mooiste duivelinnen. Wanneer deze opzet slaagt, zal het geslacht der mensen niet meer behoeven te sterven, doch zal met de eeuwiglevende duivels in één grote gemeenschap worden opgenomen.

Kowemensjamensja is een duivelin van bijzonder formaat. Lang, slank, licht van huidskleur met geelgetinte haren,

die in de wind trillen als vlindervleugels. Haar temperament is als van een vlam, zo begerig en verterend; zij is onvermoeibaar en danst langer dan de sterkste onder de mannen.

Op de afgesproken avond zijn allen aanwezig om het dubbelhuwelijk bij te wonen. In groten getale zijn die van Esin opgekomen en ook die van Nokantoengsjan en Jota, twee andere stamvaders, zijn goed vertegenwoordigd. Het feest vindt plaats in het huis Fambar, dat voor deze gelegenheid extra versterkt is in de vloerbalken en uitgebouwd met het oog op het bereiden van de feestmaaltijden. Er zijn trommels in overvloed en er is eten voor nachtenlang. De versierselen, die de gasten dragen, behoren tot de oudste van het eiland: armbanden van schelpenringen, erfstukken van stammoeders, die nog geen échte mensen waren en nokkings vol met sluitstukken van schelpen, die straks tijdens het dansen telkens op de ruggen der vrouwen zullen kletsen, een geluid, dat het dansrhythme nog accentueert.

Het is een druk feestgedruis van pratende en trommelslaande gasten als plotseling een snerpend geluid het rumoer overstemt. Allen kijken verbaasd om zich heen en zien de fladderende gestalten van het gehele setansgezelschap binnenkomen. Voorop de Hoofdsetan, onmiddellijk daarna Kowemensjamensja, de meest op de voorgrond tredende van het gehele gezelschap. „banaitema, banaitema”, roept een ieder; „ze is er al”. Vanuit het huis Fambar verspreidt zich het „banaitema” over het gehele eiland en vanuit alle hoeken komen de mensen aanlopen om de duivelin in haar ware gedaante te zien.

Als betoverd kijken de eenvoudige kamponglieden toe. Haar gestalte, licht als de wind, zweeft door de ruimte; haar haren zijn als vlinders, geel en rood oplichtend in het schijnsel van de vuren. Dan beginnen de mannen de trommels te slaan en Kowemensjamensja verheft zich te midden van de vrouwen, waartussen zij inmiddels heeft plaats genomen en begint haar dans. Afwisselend neemt zij de vorm aan van een dier of een ding. Als vrouw be-

gint zij haar duivelsdans, om al spoedig te veranderen in een schimmige gedaante, die draaiend en fladderend als een wervelwind door het vertrek giert; haar ogen schitteren als schuimkoppen in de felle zon en haar haren staan trillend als een stralenkrans om haar hoofd. Dan weer verandert zij in een bliksemflits, die schel en onheilspellend de donkere achtergrond snijdt; zij gilt een snerpend geluid om dan weer te vermenschelijken en als de beeldschone, geelachtig getinte Kowemensjamensja temidden der vrouwen tot rust te komen.

Het is nog nooit zo stil geweest op het eiland Jamna. Een veertje, ja een pluisje kan men horen vallen. Adembenemend is het schouwspel; met kloppend hart en angstig, beklemmende gevoelens kijken de eenvoudige mensen dit duivelse spel aan; van zoiets hebben zij nooit gedroomd. Djober is een goed en eenvoudig mens. Gewoon, heel gewoon is hij op de kreet „banaitema” aan komen lopen. Gewoon, heel gewoon is hij naar binnen gegaan! En ook aanvankelijk nog, toen Kowemensjamensja met haar dans begon, heeft hij gewoon naar haar gekeken. Doch opeens voelt hij het komen: als bezeten wordt hij, gek, beneveld, radeloos van begeerte. Dan weer heel ver weg, dan weer heel dichtbij ziet hij de dansende schim van Kowemensjamensja, tot hij geheel in haar macht komt. Als bezeten loopt hij op haar af; de ogen verdwaasd, met waggelende gang en struikelend en de handen vooruitgestrekt, als wilde hij iets grijpen.

En hij grijpt iets: vlak voor Kowemensjamensja gekomen struikelt hij over de vloerlatten en valt voorover, grijpend naar de lichtende schim van Kowemensjamensja. Hij grijpt haar dij en omklemt deze als een kostbaar bezit. Een hevige angst maakt zich van de omstanders meester. Kowemensjamensja geeft een snerpende gil en verdwijnt als schim door de deuropening; de overige geesten, die haar partij kiezen, gaan achter haar aan. Het is een wonderlijk gesis en gefluit en ineens hebben alle geesten het huis verlaten . . . Buiten ziet men hen stil houden. „Haal mijn armbanden, die heb ik vergeten,” hoort men Kowe-

mensjamensja tegen een der mannelijke geesten zeggen. Met een felschitterend stralenlicht beschijnt ze de menigte ademloos toekijkende mensen. De geest ritselt naderbij en grist haar armbanden, die tussen de plaatsen waar de vrouwen zitten verspreid liggen, weg, en verdwijnt weer naar buiten.

Dan staat Esin op en vraagt: „Waarom? Het was toch alles goed afgesproken tussen de geesten en de mensen?” De Hoofdsetan komt weer binnen en richt zijn scherpe, stekende blikken op Djobber, die geheel versuft in een hoek staat: „Waarom deed jij dat, zij is toch niet van jou?”

Djobber kan geen antwoord geven. Maar het hoeft al niet meer, want van buiten af roept Kowemensjamensja: „Het is al te laat, jullie hebt mij beschaamd gemaakt, het kan niet meer.”

Er gaat een rilling door de mensen. Want hoewel er slechts een enkeling iets van de afspraken tussen de Hoofdsetan en Esin afweet, begrijpen allen het belang van de goede verstandhouding met de duivel. Dan komt Kowemensjamensja nog eenmaal naderbij en zegt: „Jullie bent het niet waard, het eeuwige leven. Het blijft zoals het is; jullie bloed zullen wij roosteren in een pot boven ons geheime vuur en daarmee zullen we jullie nieuw leven inblazen en dan kunnen jullie weer verder leven als mens.”

Verslagen gaan de mensen van Jamna uit elkaar. Er wordt niet meer gedanst die avond.

VERKLARING VAN ENIGE VEEL VOORKOMENDE
WOORDEN

<i>baai</i>	kom of schaal (gemaakt uit een kalebas)
<i>Bapa</i>	vader
<i>boelau</i>	boomvrucht (v. d. boom dahoen tikar)
<i>borsafan</i>	mannenschaamlap
<i>gomo</i>	broodboom, vrucht van de broodboom
<i>kain</i>	katoen
<i>kain timor</i>	stukje katoen, dat in de Vogelkop dienst doet als waardemiddel en door de man als bruidsschat aan zijn aanstaande schoonvader moet worden gegeven
<i>kalong</i>	vliegende hond (zoogdier uit de orde der vleermuizen)
<i>koeshoes (koesoe)</i>	buidelrat
<i>korano</i>	dorpshoofd
<i>lauw lauw</i>	grondkangeroe (in tegenstelling tot de boomkangeroe)
<i>neneh</i>	oudje; grootmoeder
<i>nokking</i>	draagnet, tas
<i>papeda</i>	sagopap
<i>sagero</i>	het gegiste sap uit de vrucht van de nipahpalm
<i>soeangi</i>	oorspronkelijk: geest van een in het kraambed gestorven vrouw; later: beheksing in het algemeen
<i>sosoroka</i>	vogelpijl
<i>tifa</i>	trommel
<i>tjawat</i>	vrouwenschaamlap

TER VERANTWOORDING

In dit boek werd door mij getracht iets te vertellen over land en volk van Nieuw Guinea, zoals ik beiden gedurende mijn omzwervingen als arts mocht leren kennen. Hierbij ben ik zo veel mogelijk van de animistische zienswijze van deze primitieve mensen uitgegaan.

Ik heb steeds gepoogd de optredende personen zelf aan het woord te laten, primitief openhartig als zij zijn, ook al doet dit ons veelal vreemd en rauw aan. Ik beschreef ze tegen de achtergrond van hun omgeving en tegen die van hun zeden en gewoonten.

Tot vandaag is het gesproken woord de enige bron van overlevering in Papoea-land. Hieraan danken wij de mythen, die immers door het voortschrijden der beschaving, en zeker in hun oorspronkelijke vorm, onherroepelijk verloren gaan. Deze mythen, die bij de verschillende stammen leven en van vader op zoon overgaan en telkens opnieuw aan de vuren verteld worden, zullen er toe kunnen bijdragen, dat wij de primitieve mens van vandaag beter gaan begrijpen dan wij dit gisteren deden. Ik heb zoveel mogelijk vermeden de gevoelens nader te ontleden, teneinde een subjectieve interpretatie te voorkomen.

De geschiedenis van TIJGER, de vogeljager, is fictief; de beschrijving van het leven van de mensen in die streek, de Vogelkop, echter gebaseerd op hetgeen ik hoorde vertellen op de avonden en in de nachten, die ik bij de vuren doorbracht. De gegevens voor SOEANGI verzamelde ik op een lange tournee door die streek. De hoofdfiguren eruit zijn thans nog levende mensen, die ik daar ont-

moette. Een enkele naam werd slechts veranderd. DE LAATSTE DER ETIKS is een verhaal, waarvoor ik de gegevens tijdens een tocht tussen de Kworitor en de Tor optekende; de intrige werd door de mensen zelf, op mijn verzoek, bedacht.

De foto's en tekeningen maakte ik gedurende de tournees. Sommige van deze foto's geven de hoofdpersonen uit de verhalen weer; voor anderen werden foto's uitgezocht, die allen in de betreffende streek of kampong zijn genomen. De tekeningen zijn aan enkele van mijn schetsboeken ontleend.

Een woord van dank wil ik brengen aan mej. Kooy, die het gehele manuscript corrigeerde, aan de heer Laban te Hollandia, die als oud-Bestuursambtenaar waardevolle aanwijzingen gaf, en tenslotte, maar niet in de laatste plaats, aan Anthony van Kampen voor diens stimulerende belangstelling.

J. VAN DER HOEVEN

Sarmi, 1951.

INHOUDSOPGAVE

	Blz.
TIJGER	
<i>Een vreemdeling in de Vogelkop</i>	5
SOEANGI	
<i>Een verhaal van die van de Apauer</i>	75
DE LAATSTE DER ETIKS	
<i>Een Wambo-verhaal, van liefde en kangeroes</i> ..	143
UIT LANG VERVLOGEN TIJDEN	
<i>Mythen uit het Sarmische</i>	243
WOORDENLIJST	356
NAWOORD	357